

RAMON LLULL

A szeretet filozófiájának fája

BUDAPEST

Kötetünk az alábbi szövegkiadások alapján készült

**Ramon Llull: *Llibre d'amic e amat, Llibre d'Ave Maria.*
Text per Marçal Olivar. Editorial Barcino, Barcelona 1927.
(Els nostres clàssics. Col·lecció A. 14.)**

**Ramon Llull: *Arbre de filosofia d'amor.*
A cura de Gret Schib. Editorial Barcino, Barcelona 1970.
(Els nostres clàssics. Col·lecció A. 117.)**

**Fordította, az utószót és a jegyzeteket írta
DÉRI BALÁZS**

**A fordítást a katalán eredetivel egybevetette
FALUBA KÁLMÁN**

Sorozatszerkesztő

SIMOR ANDRÁS

**Fedélterv és tipográfia
JORDÁN GUSZTÁV**

**A fordítás megjelentetését az
Institúció de les Lletres Catalanes
támogatása tette lehetővé**

Meghökkenítő műveket tart kezében az olvasó, egy olyan középkori író alkotásait, aki-
nek élete, gondolatrendszere számos kortársát zavarba hozta, támadásokra ingerelte, de
a mai olvasó nyitottságát is próbára teszi. Pedig az óriási katalán, latin, arab nyelvű
életmű egyetlen betűje sem a meghökkenítés szándékával íródott. *A szerelmes és a Sze-
retett könyve* s *A szeretet filozófiájának fája* egy XIII-XIV. századi mallorcai filozófus
és misszionárius Istenben való szemlélődésének „virágait”, életműve legszebb lapjait
foglalja magában.

Ki volt Ramon Llull – latinul Raimundus Lullus –, a trubadúrból lett teológus, a
remete és nagy utazó, királyok bizalmasa és a csőcselék megvetettje? Gyakorlatias
szervező vagy álmodozó különc? Az igazhit szent bajnoka vagy furcsa eretnek? Az
arab és a latin filozófiát rendszerező elme, az informatika előfutára, vagy zavaros
autodidakta, okkult tudományokkal foglalkozó sarlatán? Az olvasó saját maga fogja
megtalálni a válaszokat e kérdésekre, s ebben a középkori katalán világot bemutató
tanulmány is a segítségére lesz.

Letölthető:

[\[PDF formátumban \]](#) [\[EPUB formátumban \]](#)

Kéringer Lászlónak

A szerelmes és a Szeretett könyve

HOGYAN ÍRTA MEG BLAQUERNA ^[1], A REMETE A SZERELMES ÉS A SZERETETT KÖNYVÉT

Történt egy nap, hogy a remete, aki – mint fentebb mondtuk – Rómában időzött, elment, hogy meglátogassa a római remetét s a kolostorban lakó szerzeteseket, és úgy találta, hogy egynémely dolgokban sok kísértésük támad, mert nem tudnak szert tenni arra a módszerre, ami az életüknek megfelelne. Arra gondolt, hogy elmegy Blaquernához, a remetéhez, hogy írta neki egy könyvet a remeteéletről, s e könyv révén megtanulhatná, hogyan kell a szemlélődésben és áhítatban megtartani a többi remetét is. Egy nap, mikor Blaquerna éppen imádkozott, ez a remete föl kereste a cellájában, s arra kérte, hogy írja meg a fent említett könyvet. Sokáig gondolkodott Blaquerna, milyen módon s milyen tárgyból is írhatná meg.

S míg ezen gondolkodott, elhatározta, hogy minden erejével Isten imádásának és szemlélésének adja át magát, hogy az imádságban Isten megmutassa neki azt a módot és tárgyat, ahogyan megírhatná a könyvet. Sírta, Istent imádta, s mikor minden erejét megfeszítette, Isten fölemelte a lelkét, amely őt szemlélte, s ekkor Blaquerna érezte, hogy minden mértéket túlhaladt azon nagy buzgóság és áhítat által, amelybe belémerült; s arra gondolt, hogy a szeretet ereje nem követ meghatározott módszert, amikor a szerelmes nagyon erősen szereti Szerettét. Ebben az állapotban tehát elhatározta, hogy megírja A szerelmes és a Szeretett könyvét, amelyben a szerelmes a hívő és ájtatos keresztény, a Szeretett pedig Isten. ^[2]

Míg ily módon gondolkodott, eszébe ötlött, hogy hajdan, még pápa korában egy szaracén arról beszélt neki, hogy a szaracénok közt vannak szerzetesek is, akik közül a legtöbbre a szúfi ^[3] nevezetűeket becsülik; s ezeknek olyan, a szeretetről szóló mondásaik és tömör példák ^[4] vannak, amelyek az emberben nagy áhítatot keltenek; ezek a mondások magyarázatot igényelnek, s a magyarázat révén az értelem följebb emelkedik, s a fölemelkedés által az akarat megsokszorozódik s fölemelkedik az áhítatban. Mikor tehát Blaquerna ezen gondolkodott volt, föltette magában, hogy ír egy könyvet a fent említett módszerrel, s azt mondta a remetének, hogy térjen vissza Rómába, s rövid időn belül egy diákonussal elküldi neki A szerelmes és a Szeretett könyvét, amivel meg tudja sokszorozni a buzgóságot s az áhítatot a remetékben, akiket bele akart szeretetni Istenbe.

A SZERELMES ÉS A SZERETETT KÖNYVÉNEK ELŐSZAVA

Blaquerna imádságba merült s végiggondolta azt a módszert, amellyel Istent s az ő erényeit szemlélte. S mikor befejezte az imádságot, leírta, hogy mi módon szemlélte Istent. így tett napról napra, és imádságában a verseket folyton újakra cserélte, hogy különböző módokon és sokféle anyagból állítsa össze A szerelmes és a Szeretett könyvét, s ezek a módok rövidek legyenek s a lélek rövid idő alatt közülük sokat be tudjon járni.

És Istennek áldásával elkezdte Blaquerna ezt a könyvét, amelyet annyi versre osztott, ahány nap van az évben. S minden vers elég arra, hogy egész nap Istent

szemléljük vele A szemlélődés könyvének [5] művészete szerint.

KÖVETKEZNEK AZ ERKÖLCSI HASONLATOK

1. Megkérdezte Szerettét a szerelmes, maradt-e őbenne valami, amit még szeretnie kell. S válaszolt a Szeretett, hogy amivel a szerelmes szeretete megsokszorozódhatik, szeretnie azt kell.

2. Az utak, [6] amelyeken a szerelmes Szerettét keresi, hosszúak, veszélyesek, benépesítik elmélkedések, sóhajok és könnyek, s megvilágítják szeretetek.

3. Sok szerető [7] gyűlt egybe, hogy egy olyan Szeretettet szeressenek, aki mindannyiukat elhalmozta szeretettel; s mindegyiknek tulajdona volt Szerettük és minden kellemes gondolatuk, amelyek által jóleső kínokat éreztek.

4. Sírt a szerelmes és szólt: – Mikor tűnik el a sötétség a világból, hogy eltűnjenek a pokolnak útjai? S a víz, amelynek az a szokása, hogy lefelé folyjék: mikor jön el az óra, amikor természete lesz, hogy fölfelé emelkedjék? S az ártatlanok mikor lesznek többen, mint a vétkesek? Ó, mikor örvendezhetik a szerelmes, hogy meghal a Szerettéért? S a Szeretett, hogy szerelmesét szeretetétől lankadni látja?

5. Szólt a szerelmes a Szeretetthez: – Te, ki megtöltöd a napot fényességgel, töltsd meg szívemet szeretettel! Válaszolt a Szeretett: – A szeretet teljessége nélkül szemed könnyben nem árad, s nem jöttél volna ide, hogy szeretődöt lássad!

6. Próbára tette szerelmesét a Szeretett, hogy tökéletesen szeret-e? S megkérdezte tőle, miben áll a Szeretett jelenlétének s távollétének különbözősége. Válaszolt a szerelmes: – Amiben különbözik a tudatlanság és a felejtés, az ismeret és az emlékezés.

7. Megkérdezte a Szeretett a szerelmezt: – Emlékszel-e valamire, amivel megjutalmaztalak, mert szeretni akarsz engemet? Válaszolt: – Igen, mert a gyönyörök és a gyötrelmek között, amelyeket nékem adsz, nem teszek különbséget.

8. – Mondd, szerelmes, szólt a Szeretett, lesz-e türelmed, ha megkettőzőm lankadtságaid? – Igen, ha megkettőződ szereteteim!

9. Szólt a Szeretett a szerelmeshez: – Tudod hát, mi a szeretet? Válaszolt: – Ha nem tudnám, mi a szeretet, tudnám-e, mi a gyötrelmem, szomorúság s fájdalom?

10. Szóltak a szerelmeshez: – Miért nem válaszolsz a te Szerettednek, mikor téged szólít? Válaszolt: – Én már nagy veszélyekbe bocsátkozom, hogy őhöz elérjek, s már beszélek vele, mert vágyom tisztességeit.

11. – Bolond szerelmes, miért teszed tönkre személyedet, miért tékozolod el vagyond, s hagyod el az evilági élvezeteket, s jársz-kelsz megvetetten az emberek között? Válaszolt: – Hogy Szerettem tisztességeit tiszteljem, akit többen nem szeretnek, nem tisztelnek, mint ahányan tisztelnek és szeretnek.

12. – Mondd, szeretet bolondja, mi a jobban látható: a Szeretett a szerelmesben, vagy a szerelmes a Szeretettben? Válaszolt és így szólt: a Szeretettet láttatják a szeretetek, s a szerelmezt a sóhajok és könnyek, s a gyötrelmek és fájdalmak.

13. Kereste a szerelmes, ki mesélné el Szerettének, hogy szeretete miatt nagy gyötrelmeket visel és halálán van; s rátalált Szerettére, amint egy könyvet olvasott, ahol írva voltak mind a lankadtságok, amelyeket a szeretet néki adott Szerettéért s mind a boldogság, amely miatta érte.

14. Miasszonyunk elhozta Fiát a szerelmeshez, hogy megcsókolja a lábát, s hogy írja meg könyvében Miasszonyunk erényeit.

15. – Mondd, énekes madár, Szerettem őrizetére bíztad-e magadat, hogy távoltartsa tőled a szeretetlenséget s hogy megsokszorozza benned a szeretetet? Válaszolt a madár: – S ki készlet, hogy énekeljek, ha nem egyes-egyedül Ura a szeretetnek, aki tiszteletlenségnek tartja a szeretetlenséget?

16. Félelem s reménység között lelt szállást a szeretet, ahol él a gondolatokból s meghal a feledéstől; s az alapok az evilági gyönyörökön nyugszanak.

17. Vitatkozott a szerelmes szeme és emlékezete, mert a szeme azt mondta, hogy jobb dolog látni a Szeretettet, mint emlékezni rá; s emlékezete azt mondta, hogy az emlékezés által száll föl a szembe a víz s gyúl lángra a szeretettől a szív.

18. Megkérdezte a szerelmes az értelmet s az akaratot, melyikük van közelebb Szerettéhez; s mindkettő futott, és az értelem előbb volt Szeretténél, mint az akarat.

19. Cívódott a szerelmes és a Szeretett; s látta ezt egy másik szerelmes, és oly sokáig sírt, míg nem béke és egyetértés lett a Szeretett s a szerelmes között.

20. A sóhajok s a könnyek eljöttek ítéletre a Szeretethez, s megkérdezték tőle: hogyan érzi, melyikük szereti erősebben? Úgy ítélte a Szeretett, hogy a sóhajok a szeretethez vannak közelebb s a könnyek a szemhez.

21. A szerelmes elment inni ahhoz a forráshoz, ahol aki nem szeret, szeretetre gyúl, ha iszik a forrásból; s megkettőződtek lankadásai. S a Szeretett elment inni a forráshoz, hogy a kettős megkettőzés megkettőzze a szerelmes szereteteit, s azokban megkettőzze lankadtságait.

22. Beteg volt a szerelmes, s gondját viselte a Szeretett: érdelemmel táplálta és szeretettel itatta, türelembe fektette, alázatba öltöztette, igazsággal gyógyította.

23. Megkérdezték a szerelmest, hol van a Szerette. Válaszolt: – Lássátok őt egy olyan házban, mely nemesebb, mint minden teremtett nemesség; s lássátok őt szereteteimben, s lankadásaimban és könnyeimben!

24. Megkérdezték a szerelmestől: – Hová mégy? – Szeretemtől jövök. – Honnan jössz? – Szerettemhez megyek. – Mikor térsz vissza? – Szerettemmel maradok. – Meddig maradsz Szeretteddel? – Egészen addig, míg benne maradnak gondolataim.

25. A madarak énekelték a hajnalt, s fölébredt a szerelmes, aki a hajnal; s a madarak bevégezték énekük, és a szerelmes meghalt Szerettéért a hajnalban. [9]

26. A madár a Szeretett gyümölcsösében énekelt. Jött a szerelmes, és így szólt a madárhoz: – Ha nem értjük meg egymást a nyelv által, értsük meg egymást szeretet által; mert a te énekedben megmutatkozik szemem előtt az én Szerettem.

27. Álmos volt a szerelmes, mert nagyon elgyötrődött, keresvén a Szerettét; s félt, hogy elfelejti a Szerettét. És sírt, hogy ne aludjék el, se pedig Szerette ne legyen távol emlékezetétől.

28. Találkozott a szerelmes és a Szeretett, s azt mondta a szerelmes: – Nem kell szólnod hozzám, de jelezz nékem szemeiddel, melyek szavak az én szívemnek, hogy néked adjam, amit éntőlem kívánsz.

29. Nem engedelmeskedett a szerelmes a Szerettének, és sírt a szerelmes. S a Szeretett elment meghalni szerelmese köntösében, hogy a szerelmes megtalálja, amit elvesztett; s nagyobb ajándékot adott neki, mint az volt, amit elvesztett.

30. Szeretetet ébreszt a szerelmesben a Szeretett, s nem sajnálja lankadása miatt, hogy a szerelmes erősebben szeresse, és a nagyobb lankadásban gyönyört és fölépülést találjon.

31. Szólt a szerelmes: – Kínoznak engem Szerettem titkai, mert munkáim árulkodnak róluk, ajkam pedig titokban tartja őket, s nem fedi föl az emberek előtt.

32. A szeretet feltételei: ^[10] a szerelmes legyen kitartó, türelmes, alázatos, istenfélő, szorgalmas, bizakodó, s hogy nagy veszélyeknek tegye ki magát Szerettét tisztelve. A Szeretett feltételei: legyen igaz, bőkezű, könyörületes, irgalmas, igazságos a szerelmese iránt.

33. Hegyen-völgyön kereste a szerelmes az áhítatot, hogy lássa: szolgálják-e a Szerettét; de annak csak hiányát találta mindenütt. S ezért leásott a földbe, hátha ott megtalálja a teljességet, mert a földön hiány van az áhítatban.

34. – Mondd, madár, aki a szeretetről énekelsz Szerettemnek, miért kínoz engem, hiszen azért fogadott fel, hogy a szolgálja legyek?! Válaszolt a madár: – Ha nem viselnél gyötrelmeket a szeretet miatt, mivel szeretnéd Szerettedet?

35. Gondolatokba mélyedve járt a szerelmes Szerettének útjain s megbotlott és tövisek közé esett, melyek néki mintha csak virágok lettek volna, s mintha szeretetekből lett volna ágya.

36. Megkérdezték a szerelmezt, elcserezné-e egy másikra a Szerettét? Válaszolt s mondta: – S ki más jobb s nemesebb, mint a felséges, örök jó, aki végtelen a nagyságban, hatalomban, bölcsességben, szeretetben, tökéletességben?!

37. Énekelte és sírta a szerelmes Szerettének énekeit, s azt mondta, hogy gyorsabb dolog a szeretet a szerető szívében, mint a villám a ragyogásban vagy a mennydörgés a robajában; s a víz előbb a könnyben, mint a tenger hullámaiban; s közelebb van a sóhaj a szeretethez, mint a hó a fehérséghez.

38. Megkérdezték a szerelmezt, miért dicsőséges a Szerette? Válaszolt: – Mert ő maga a dicsőség. Megkérdezték tőle, miért hatalmas? Válaszolta: – Mert ő maga a hatalom. ^[11] – S miért bölcs? – Mert ő maga a bölcsesség. – S miért szerethető? – Mert ő maga a szeretet.

39. Fölkelt egy reggel a szerelmes, és elment megkeresni Szerettét, és emberekkel találkozott az úton, s megkérdezte, látták-e a Szerettét. Válaszolták neki kérdezvén: mikor távolodott el értelmének szemétől a Szerette? Válaszolt a szerelmes és így szólt: – Mióta Szerettemet a gondolataimban láttam, sosem volt távol testi szememtől, mert minden látható dolog Szerettemet jeleníti meg előttem.

40. A gondolatok, lankadások, sóhajok s könnyek szemével nézte Szerettét a szerelmes; és a kegyelem, igazságosság, kegyesség, irgalmasság, bőkezűség szemével nézte szerelmesét a Szeretett. S a madár erről a mondott gyönyörű nézésről énekelt.

41. A szeretet kapuinak kulcsai elmélkedésekkel, sóhajokkal s könnyekkel vannak aranyozva; és a kulcsok zsinórja büntudatból, töredelemből, áhítatosságból, elégtételből van, és a kapus igazságosságából, irgalmasságából.

42. Szerette kapuján kopogott a szerelmes a szeretet és a remény kopogásával. Hallotta a Szeretett szerelmesének kopogását alázattal, könyörülettel, türelemmel, teljes szeretettel. Kinyitotta az ajtót az istenség s az emberség, s bement a szerelmes, hogy meglássa Szerettét.

43. Sajátosság és általánosság összetalálkozott és egybevegyült, hogy szerelem s jóakarát legyen a szerelmes és a Szeretett között.

44. Két tűz melegíti a szerelmes szeretetet: az egyik vágyakból, gyönyörökből, gondolkodásból épült, a másikat félelem, lankadás és könnycseppek s könnyek alkotják.

45. Magányra vágyott a szerelmes, és elment, hogy teljes magányában, Szerette

társaságában időzzék, akivel egyes egymaga van az emberek között.

46. A szerelmes egyes egymagában ült egy szép fa árnyékában. Az arra elhaladók megkérdezték tőle, miért van egymaga. S a szerelmes azt válaszolta, hogy akkor maradt egymaga, amikor meglátta s meghallotta őket; s hogy azelőtt Szerette társaságában volt.

47. A szeretet jeleivel beszélgetett a Szeretett és a szerelmes, és félelemmel, gondolatokkal, könnyecseppekkel s könnyekkel beszélte el Szerettének a szerelmes az ő lankadásait.

48. Félt a szerelmes, hogy Szerette cserbenhagyja a legnagyobb szükségében. A Szeretett elvette szerelmesétől a szeretetet. Töredelem, megbánás ébredt a szerelmes szívében, s a Szeretett visszaadta a szerelmes szívébe a reménységet s a teljes szeretetet, s szemébe a könnyecseppeket és könnyeket, hogy a szeretet visszatérjen a szerelmesbe.

49. Egyazon dolog a közelség s a távolság a szerelmes és a Szeretett között, mert amiképpen a víz és a bor elvegyül, úgy vegegyül össze a szerelmes és a Szeretett szeretete, s ahogyan a meleg és a fény, úgy kapcsolódnak össze szereteteik, s amiképpen a lényeg és a lét, úgy illenek és igazodnak össze.

50. Azt mondta Szerettének a szerelmes: – Benned van gyógyulásom s lankadásom; s minél jobban meggyógyítasz, annál jobban nő a lankadásom, s minél jobban ellankasztasz, annál nagyobb gyógyulást adsz nékem. Válaszolt a Szeretett: – A te szereteted az a pecsét s lenyomat, amelyekkel megmutatod az embereknek az én tisztességeimet.

51. A szerelmes látta, hogy elfogják s megkötözik és ütlelegelik s megölik Szerette szeretete miatt. Megkérdezték tőle azok, akik kínozták: – Hol van a te Szeretted? Válaszolt: – Lássátok meg szereteteim megsokszorozódásában s abban, ahogy engem kínjaimban támogat.

52. Szólt a szerelmes a Szeretethez: – Amióta megismertelek téged, soha nem futottam el, soha nem szüntem meg szeretni téged, mert benned és általad s veled voltam, ahol csak voltam. Válaszolt a Szeretett: – Amióta megismertél s megszerettél engem, én sem feledkeztem meg terólad, és soha nem hagytalak cserben, s nem csaptalak be téged.

53. Úgy járkált a szerelmes egy városban, mint valami bolond, Szerettéről énekelvén. S megkérdezték tőle, elvesztette-e az eszét. Válaszolt, hogy Szerette elrabolta tőle az akaratát, s hogy ő meg néki adta az értelmét, így egyedül az emlékezése maradt meg, amellyel Szerettére emlékezett.

54. Szólt a Szeretett: – Micsoda vétek a szeretet ellen az olyan szerelmes, aki elalszik, Szerettét felejtvén. Válaszolt a szerelmes: – És micsoda vétek a szeretet ellen, ha Szerette nem ébreszti föl a szerelmest, mikor vágyta őt.

55. A szerelmes szíve Szerettének magasságaiba emelkedett föl, hogy e világ mélysége ne akadályozza a szeretésben. S amikor megérkezett a Szeretethez, gyöngédséggel s gyönyörrel szemlélte őt, s a Szeretett leküldte e világba, hogy gyötrődésekkel s bágyadásokkal szemlélje őt.

56. Megkérdezték a szerelmest: – Mi a te vagyonod? Válaszolt: – Azok a szegénységek, amelyeket Szerettemért viselek el. – S mi a te megnyugvásod? – Az a lankadás, amelyet a szeretet ad nekem. – S ki az orvosod? – Az a bizalom, amely Szerettem iránt van bennem. – S ki a mestered? Válaszolt s azt mondta, hogy azok a híradások, amelyeket a teremtmények adnak Szerettéről.

57. Énekelt a madár egy leveles és virágos ágon, s a szél megrezzentette a leveleket

s továbbite a virágok illatát. Megkérdezte a szerelmes a madarat, hogy mit jelent a levelek mozgása és a virágok illata? Az válaszolt: – A levelek mozgásukkal az engedelmességet jelentik, s az illat a szenvedést és boldogtalanságait.

58. Ment a szerelmes, Szerettére vágyva, és találkozott két másik szerelmissel, akik szeretettel s könnyekkel üdvözölték, s megölelték, megcsókolták egymást. Elájult a szerelmes, oly erősen emlékeztette a két szerelmes az ő Szerettére.

59. A szerelmes a halálra gondolt s rettegett, míg vissza nem emlékezett Szerettére. S kiáltott az embereknek, akik útjába akadtak: – Ó, urak! Szeressetek, hogy ne féljete se a haláltól, se a veszedelmektől Szerettem tisztelésében!

60. Megkérdezték a szerelmezt, hol kezdődtek el legelőször az ő szeretetei? Azt válaszolta, hogy Szerette nemességeiben, s hogy ettől a kezdettől fogva hajlottak szeretetei arra, hogy szeressék őt magát s felebarátait, s hogy ne szeressék a csalárdságot és a botlást.

61. – Mondd, bolond: ha Szeretted nem szeretne, mit cselekednél? Válaszolt s azt mondta, hogy tovább szeretné, hogy meg ne haljon, mert nem szeretni halál, és a szeretet élet.

62. Megkérdezték a szerelmezt, mi az állhatatosság? Azt mondta, hogy az állhatatosság az olyan szerelmes boldogsága és boldogtalansága, aki Szerettének szeretésében, tisztelésében, szolgálásában erősséggel, türelemmel, reménységgel állhatatos.

63. Szólt a szerelmes a Szerettének, hogy fizesse ki néki azt az ideit, amíg őt szolgálta. Összeszámolta a Szeretett a gondolatokat s a vágyakat és a könnyeket és veszélyeket s gyötrelmeket, amelyeket szerelmese elviselt a szeretetért, s hozzáadta a Szeretett ehhez az összeghez az örök boldogságot, és önmagát adta fizetségül a szerelmesének.

64. Megkérdezték a szerelmezt, mi a boldogság? Válaszolt: a boldogtalanság, amelyet szeretet által visel el az ember.

65. – Mondd, bolond: mi a boldogtalanság? – Emlékezés azokra a tiszteletlenségekre, amelyeket Szerettem ellen követnek el, aki pedig minden tiszteletre méltó.

66. A szerelmes visszanézett egy helyre, ahol Szerettét látta, és így szólt: – Ah, te hely, te felidézed Szerettem szép szokásait! Megmondod Szerettemnek, hogy szeretete miatt gyötrelmeket s boldogtalanságot kell elviselnem? Válaszolt a hely: – Míg bennem volt Szeretted, szeretetedért nagyobb gyötrelmet s boldogtalanságot szenvedett el, mint bármi más gyötrelmet s boldogtalanság, amelyeket a szeretet a szolgálóra mérhet.

67. Mondogatta a szerelmes a Szerettének: – Te mindenütt, mindenben, mindennel, s minden vagy. Téged akarlak teljesen, hogy teljesen önmagam ura és teljesen önmagam legyenek. Válaszolt a Szeretett: – Nem lehetek teljesen a tiéd anélkül, hogy te az enyém lennél. S szólt a szerelmes: – Légy az enyém teljesen, és én is teljesen a tiéd! Válaszolt a Szeretett: – Mi marad fiadnak, testvérednek és atyádnak? Szólt a szerelmes: – Te olyannyira minden vagy, hogy bőségesen elég lehetsz, hogy minden legyél mindenkinek, aki teljesen neked adja önmagát.

68. Hosszan gondolkodott Szerettének nagyságáról s tartós voltáról a szerelmes, s nem talált benne sem kezdetet, sem közepet, sem véget. ^[12] És szólt a Szeretett: – Mit mérsz, bolond? Válaszolt a szerelmes: – Összemérem a kisebbet a nagyobbbal s a hiányt a beteljesedéssel, s a kezdetet a végtelenséggel, örökkévalósággal, hogy az alázat, a türelem, a teljes szeretet s a reménység erősebben legyen az én emlékezetemben.

69. A szeretet útjai hosszúk s rövidek, mert a szeretet világos, tiszta, makulátlan,

igaz, finom, egyszerű, erős, buzgó, ínyes, és új gondolatokban s régi emlékekben gazdag.

70. Megkérdezték a szerelmezt, mik a szeretet gyümölcsei? Válaszolt: – Gyönyörök, gondolatok, vágyak, sóhajok, szorongások, gyötrelmek, veszélyek, kínok, lankadások. Ilyen gyümölcsök nélkül a szeretet nem engedi, hogy szolgálói hozzáérjenek.

71. Sok ember állt a szerelmes előtt, és ő panaszkodott Szerettére, hogy nem növeli szereteteit; s panaszkodott a szeretetre is, hogy gyötrelmekkel s fájdalmakkal sújtja. Védekezett a Szeretett, mondván, hogy azok a gyötrelmek s fájdalmak, amelyekkel a szeretet vádolja, azok a szeretetek megsokszorozásai.

72. – Mondd, bolond: miért nem beszélsz? S mi az, ami miatt tétovázol, töprengesz? Válaszolt: – Szerettem szépségei és azon bolondságok s fájdalmak hasonló volta miatt, amelyeket a szeretetek hoznak és adnak nekem.

73. – Mondd, bolond: mi volt előbb: a te szíved vagy a szeretet? Válaszolt s mondta: egy időben lett a szíve és a szeretet; mert ha nem így lett volna, a szíve nem arra teremtett volna, hogy szeressen, és a szeretet sem arra teremtett volna, hogy elmélkedjenek rajta.

74. Megkérdezték a bolondot, hol kezdődött, lefelől, a szeretete: Szerettének titkaiban vagy azok kinyilatkoztatásában az emberek előtt? Válaszolt s mondta: a szeretet nem tesz ebben különbséget, ha beteljesedett; mert titokban tartja Szerettének titkait a titkos szerelmes s titokban nyilatkoztatja ki, és kinyilatkoztatásával titokban tartja azokat.

75. A szeretet titka kinyilatkoztatás nélkül szenvedést s lankadást ad; s a szeretet kinyilatkoztatása istenfélelmet ad a buzgóság által. És ezért a szerelmes mindenképpen lankadt.

76. A szeretet hívta a szeretőit s azt mondta nekik, kérjék tőle azokat az ajándékokat, amelyek a legkívánatosabbak s legkellemesebbek benne. S azok arra kérték a szeretetet, hogy öltöztesse fel és ékesítse őket szép vonásaival, hogy kedvesebbek legyenek a Szeretettnek.

77. Fennhangon kiáltott a szerelmes az embereknek, s azt mondta, a szeretet azt parancsolja nekik, hogy szeressenek, mikor járnak és ülnek, virrasztanak és alusznak, beszélnek s hallgatnak, vásárolnak és eladnak, sírnak s nevetnek, gyönyört éreznek s lankadnak, nyernek s vesztenek. S bármi dolgot is csinálnak, mindenben szeressenek, mert erre kaptak parancsot a szeretettől.

78. – Mondd, bolond: mikor költözött beléd a szeretet? Válaszolt: – Akkor, amikor gazdaggá tett s benépesítette szívemet gondolatokkal, vágyakozásokkal, sóhajokkal, lankadásokkal, s megtöltötte szememet könnycseppekkel s könnyekkel. – Mit hozott neked a szeretet? – Szerettem szép arcvonásait, tisztességeit és értékeit. – Mibe költöztek mindezek? – Az emlékezésbe és az értelembe. – Mivel fogadtad őket? – Teljes szeretettel, reménnyel. – Mivel őröd őket? – Igazságossággal, okossággal, erősséggel, mértékletességgel. ^[13]

79. Énekelt a Szeretett s azt mondta, hogy keveset tud a szeretetről a szerelmes, ha szégyelli dicsérni Szerettét, s ha fél tisztelni azokon a helyeken, ahol a leginkább nem tisztelik. Keveset tud a szeretésről, aki beleun a boldogtalanságba; vagy aki nem reménykedik Szerettében, s nem teszi egyezővé a szeretetet s a reményt.

80. Levelet küldött a szerelmes a Szerettének, melyben megkérdezte tőle, van-e másik szeretője, aki segítene neki hordozni és elszedni azokat a súlyos kínokat, amelyeket a szeretet miatt visel el. S a Szeretett visszaírt szerelmesének, mondván,

hogy nincs amivel igazságtalanságot s botlást kövessen el őellene.

81. Megkérdezték a Szeretettet szerelmesének szeretetéről. így válaszolt: szerelmesének szeretete a gyönyör s a boldogtalanság és a félelem s a merészség összevegyülése.

82. Megkérdezték a szerelmezt a Szeretett szeretetéről. így válaszolt: Szerettének szeretete a végtelen jószág, örökkévalóság, hatalom, bölcsesség, teljes szeretet, tökéletesség hatása; az, amivel a Szeretett a szerelmesére hat.

83. – Mondd, bolond, milyen dolog a csoda? Válaszolt: – Jobban szeretni a távollevő dolgokat, mint a jelenlevőket, s jobban szeretni a látható és romlandó dolgokat, mint a láthatatlan romolhatatlanokat.

84. Szerettét kereste a szerelmes, s talált egy embert, aki szeretet nélkül haldoklott; és azt mondta, hogy nagy kár az olyan emberért, aki szeretet nélkül hal bármilyen halált. S ezért így szólt a szerelmes a haldoklóhoz: – Mondd, miért halsz meg szeretet nélkül? Válaszolt: – Mert szeretet nélkül éltem.

85. Megkérdezte a szerelmes a Szerénél, melyik dolog nagyobb: a szeretet vagy a szeretés? Válaszolt a Szeretett s azt mondta, hogy a teremtményben a szeretet a fa, és a szerelés a gyümölcs, és a gyötrelmek s lankadások a virágok s a levelek; és Istenben a szeretet és a szeretés egy és ugyanazon dolog, de mindenféle gyötrellem, lankadás nélkül.

86. Lankadásban s szomorúságban élt a szerelmes a gondolatok túlbősége miatt, és imát küldött Szerettéhez, hogy küldjön neki egy könyvet, amelyben le vannak írva az ő arcvonásai, hogy ezzel valami orvosságot adjon neki. A Szeretett elküldte ezt a könyvet a szerelmesének, s az ő arcvonásai megkettőzték a szerelmesben a gyötrelmeit s lankadásait.

87. Beteg volt a szerelmes a szeretet miatt, s bement hozzá egy orvos, hogy megvizsgálja; és megsokszorozta lankadtságait s gondolatait, s azon órában meggyógyult a szerelmes.

88. Félrevonult a szerelmes és a szeretet, s a Szeretett öröme velük volt; s megjelent a Szeretett. Sírt a szerelmes, és a szerelmes ájulásában elillant a szeretet. A Szeretett föl ébresztette a szerelmesét, amikor eszébe juttatta vonásait.

89. Azt mondta a szerelmes a Szeretettnek, hogy bár sok úton költözik a szívébe és jelenik meg a szemében, s bár sok néven ^[14] nevezi őt az ő szava, de az a szeretet, amellyel őt élteni és halálra adja, csak egyetlenegy.

90. Titkos jelül, hogy szerelmese fölismerje, piros és új ruhákat vesz föl a Szeretett; s kitarja a karját, hogy megölelje, s lehajtja fejét, hogy csókot adjon neki, s fent van a magasban, hogy megtalálhassa őt.

91. Eltávolodott a Szeretett a szerelmesétől, s kereste a szerelmes a Szerettét emlékezéssel és értelemmel, hogy szerethesse őt. Megtalálta a szerelmes a Szerettét s megkérdezte tőle, hol volt? Válaszolt; – Emlékezésed távollétében és értelmed tudatlanságában.

92. – Mondd, bolond: szégyelled magad az emberek előtt, mikor sírni látnak téged Szeretted miatt? Válaszolt, hogy a nem a bűn miatt való szégyenkezés a szeretni nem tudó szeretet fogyatkozása miatt van.

93. A Szeretett vágyakat, sóhajokat, erényeket s szereteteket vetett a szerelmes szívébe. A szerelmes a magokat könnycseppekkel s könnyekkel öntözte.

94. A Szeretett gyötrelmeket, kínokat, lankadásokat vetett a szerelmes testébe. S a szerelmes reménységgel, áhítattal, türelemmel, vizsgálatásokkal gyógyította a testét.

95. Egy nagy ünnepen nagy udvart tartott a Szeretett, s meghívott rá sok tisztes bárót, és nagy lakomákat s nagy ajándékokat adott nekik. Elment a szerelmes az udvarba. Mondta neki a Szeretett: – Ki hívott téged, hogy udvaromba jöjj? Válaszolt a szerelmes: – A szükség s a szeretetek készítették, hogy eljöjjenek látni arcvonásaid s magatartásodat.

96. Megkérdezték a szerelmest, hogy kié. Válaszolta: – A szereteté. – Miből vagy? – Szeretetből. – Ki nemzett téged? – A szeretet. – Hol születted? – A szeretetben. – Ki táplált téged? – A szeretet. – Miből élsz? – Szeretetből. – Mi a neved? – Szeretet. – Honnan jössz? – A szeretetből. – Hová mégy? – A szeretetbe. – Hol vagy? – A szeretetben. – Van más valamid, mint a szeretet? Válaszolt: – Igen, vétkeim s jogtalanságaim Szerettem ellen. – Van bocsánat a Szerettedben? Azt mondta a szerelmes, hogy Szerettedben irgalmasság és igazságosság van; és ezért lakozik a félelem s a reménység között.

97. Eltávolodott a Szeretett a szerelmestől, s kereste a szerelmes a gondolataival; s kérdezősködött utána az embereknél a szeretet nyelvén.

98. Megtalálta a szerelmes a Szerettét, akit megvetett a nép, s azt mondta a Szeretettnek, hogy nagy igazságtalanság éri tisztességeit. Válaszolt a Szeretett s azt mondta, hogy a buzgóság és áhítatos szeretők hiánya miatt éri tiszteletlenség. Sírt a szerelmes és megsokszorozódtak fájdalmai; megvigasztalta őt a Szeretett, megmutatván neki magatartásait.

99. A Szeretett szobájának lámpása elment, hogy megvilágítsa a szerelmes szobáját, hogy kivesse onnan a sötétséget s hogy betöltse gyönyörökkel s lankadásokkal s gondolatokkal. S a szerelmes kivetett a szobájából mindent, hogy legyen helye Szerettének.

100. Megkérdezték a szerelmest, milyen jelet tett Szerette a hadizászlajára? Válaszolt, hogy egy halott ember képét. Megkérdezték tőle, miért tett ilyen jelet? Válaszolt: – Mert ő is halott volt mint megfeszített; és hogy azok, akik büszkék arra, hogy az ő szeretői, kövessék az ő címerét.

101. Elment a Szeretett, hogy megszálljon szerelmesének fogadjában, s a szállásmester kérte tőle a szálláspénzt. Am a szerelmes azt mondta, hogy Szerettét ingyen kell hogy elszállásolják.

102. Összetársult az emlékezet ^[15] és az akarat, s fölkapaszkodtak a Szeretett hegyére, hogy az értelem fölemelkedjék s a szeretet megkettőződjék a Szeretett szerelésében.

103. A sóhajok és a könnyek nap mint nap követségben járnak a szerelmes és a Szeretett között, hogy kettejük közt öröm, társasság és szerelem s jóakarattal legyen.

104. A szerelmes sóvárgott Szerette után, és elküldte neki a gondolatait, hogy elhozzák Szerettétől azt a boldogságot, amelyben az hosszú időn át megőrizte.

105. Javadalmat adott a Szeretett a szerelmesének könnyekből, sóhajokból, lankadságokból, gondolatokból s fájdalmakból; s ezzel a javadalommal szolgálta a szerelmes a Szerettét.

106. Imádkozott a szerelmes a Szerettéhez, hogy adjon neki bőkezűséget, békeséget, tiszteletet ezen a világon, s a Szeretett megmutatta arcvonásait a szerelmes emlékezetének és értelmének, és odaadta magát tárgyul az akaratnak.

107. Megkérdezték a szerelmest, miben áll a tisztelet. Válaszolt, hogy Szerette értésében s szeretésében. S megkérdezték tőle, miben áll a nemtisztelés. Válaszolt, hogy Szerette elfelejtésében, nemszeretésében.

108. – A szeretet kínzott engem, míg meg nem mondtam neki, hogy te vagy jelen a

kínjaimban; s akkor a szeretet enyhítette lankadásaimat, s te jutalmul megsokszoroztad a szeretetet, amely megkettőzte bennem kínjaimat.

109. – Találkoztam a szeretet útján egy szeretővel, aki semmit nem szólt, s könnyekkel, sovány arccal, lankadásokkal vádolta és kárhoztatta a szeretetet. Mentette magát a szeretet hűséggel, reménységgel, türelemmel, áhítattal, erősséggel, mértékletességgel s boldogsággal. S ezért kárhoztatta azt a szeretőt, aki panaszkodott a szeretetre, pedig olyan nemes ajándékokat adott neki a szeretet.

110. Énekelt a szerelmes és ezt mondta: – Ó, milyen nagy boldogtalanság a szeretet! Ah, milyen nagy boldogság Szerettemet szeretni, aki szeretőit végtelen, örök, minden tökéletességgel teljes szeretettel szereti!

111. Ment a szerelmes egy idegen országban, azt gondolván, hogy ott majd rátalál Szerettére, és az úton rátámadt két oroszlán. A szerelme halálfélelem fogta el, mivel élni vágyott, hogy Szerettét szolgálja; és elküldte emlékezését a Szerettéhez, hogy elhunytakor ott legyen a szeretet, amely által jobban elviselhesse a halált. Miközben a szerelmes felidézte Szerettét, az oroszlánok alázatosan a szerelmes elé járultak, síró szemének könnyeit lenyalogatták, s kezét s lábát csókolgatták. S a szerelmes elment békében, hogy megkeresse Szerettét.

112. Ment a szerelmes hegyen-völgyön, s nem tudta megtalálni azt a kaput, amelyen kijuthatott volna, a szeretet tömlőcéből, mely hosszú időn át tartotta börtönében a testét s gondolatait s minden vágyát és gyönyörét.

113. Míg a szerelmes így gyötrődött, talált egy remetét, aki egy szép forrás mellett aludt. Felköltötte a szerelmes a remetét, kérdezőn, látta-e álmában a Szerettét. Válaszolt a remete, és azt mondta, hogy egyformán tömlőébe vannak zárva gondolatai a szeretet tömlőcében, akár ébren van, akár alszik. Nagyon tetszett a szerelmesnek, hogy rabtársat talált, s mindketten sírtak, hogy a Szeretettnek nincs sok ilyen szeretője.

114. Nincs a Szeretettben semmi, amely ne okozna szorongást és kint a szerelmesnek, sem a szerelmes nem hordoz semmi olyat önmagában, amiben a Szeretettnek ne lenne gyönyöre és uradalma; s ezért a Szeretett szeretete a cselekvésben van, s a szerelmes szeretete a lankadásban, az elszenvetésben.

115. Egy madár az ágon énekelt s azt mondta, hogy adna egy gondolatot annak a szeretőnek, aki kettőt adna neki. A madár odaadta az új gondolatot a szerelmesnek s a szerelmes kettőt adott a madárnak, hogy könnyítsen gyötrelmein, s a szerelmes megsokszorozottnak érezte a maga fájdalmait.

116. Találkozott a szerelmes és a Szeretett, s találkozásuknak tanúi voltak üdvözlések, ölelések, csók és könnycseppek s könnyek. S a Szeretett megkérdezte a szerelme a hogylétéről; a szerelmes tévovázott Szerettének jelenlétében.

117. Szemben állt egymással a szerelmes és a Szeretett, s megbékítették őket szereteteik. A kérdés az volt, melyik szeretet bocsátott beléjük több szerelmet.

118. Szerette a szerelmes mindazokat, akik félték az ő Szerettét, és félt mindazoktól, akik nem félték Szerettét. A kérdés az volt, melyik nagyobb a szerelmesben: a szeretet vagy a félelem?

119. Késlekedett a szerelmes Szerette követésében, és olyan úton ment, ahol egy gonosz oroszlán minden cinben megölt, aki lomhán és áhítat nélkül haladt el öléltte.

120. Mondta a szerelmes: – Aki nem féli Szerelteméi, annak félnie kell minden dologtól; és aki féli Szerettemet, merészség s bátorság illik ahhoz minden dologban.

121. Megkérdezték a szerelmeástól: mi az alkalom, És azt mondta, hogy az alkalom: a gyönyörködés a penitenciában, és az értelem a büntudatban s a reménység a türelemben, és az egészség az önmegtartóztatásban, a vigasz az emlékezésben, s szeretet

a buzgóságban, a hűség a szegyenben, s gazdagság a szegénységben, a békesség az engedelmisségben s a háború a rosszakaratban.

122. Megvilágította a szeretet azt a felhőt, amely a szerelmes és a Szeretett közé telepedett; és olyan fényessé és ragyogóvá tette, mint a hold az éjszakában, és a csillag a hajnalban, s a nap nappal, és az értelem az akaratan. És ezen az oly fényes felhőn keresztül beszélget a szerelmes és a Szeretett.

123. Megkérdezték a szerelmezt, melyik sötétség a legnagyobb. Válaszolt, hogy Szerettének távolléte. Megkérdezték tőle, melyik a legnagyobb ragyogás, és azt mondta, hogy Szerettének jelenléte.

124. A Szeretett jele látszik a szerelmesben, aki a szeretet által kízzatik sóhajokban s könnyekben, gondolatokban s az emberek megvetésében.

125. A szerelmes e szavakat írta: – Örüljön az én Szerettem, mert elküldöm néki gondolataimat, s miatta sír a szemem, s lankadások nélkül nem élek, nem érzek, nem látok, nem hallok, sem szaglásom nincsen.

126. – Ah, értelem, akarati! Ugassatok és ébresszétek föl azokat a nagy kutyákat, ^[16] akik alszanak, elfeledvén Szerettemet! Ah, szem, sírj! Ah, szív, sóhajts! Ah, emlékezet, emlékezz Szerettem nemtisztelésére, mellyel azok illetik, akiket ő annyira megtisztelt!

127. – Megsokszorozódik a gyűlötség, amely az emberek s Szerettem között van; és ajándékokat s jutalmakat ígér Szerettem, s fenyeget igazságossággal, bölcsességgel. És az emlékezet s az akarati megveti fenyegetéseit és ígéreteit.

128. Közeledett a Szeretett a szerelmeshez, hogy felbátorítsa és megvigasztalja azokból a lankadásokból, amelyeket elviselt, és könnyei miatt; s minél jobban közeledett a Szeretett a szerelmeshez, annál erősebben sírt s bágyadt a szerelmes a nemtisztelések miatt, amelyekre azért panaszkodott, mert Szerettét érték.

129. A szeretet tollával, a könnyek vizével s a szenvedés papírjára írt a szerelmes egy levelet az ő Szerettének, amelyben elmondta neki, hogy az áhítat késlekedett s a szeretet haldoklott, s botlás és tévelygés megsokszorozta ellenségeit.

130. A szerelmes és a Szeretett szeretetei összefonódtak az emlékezéssel, értelemmel, akarattal, hogy a szerelmes és a Szeretett ne távolodjék el egymástól; s az a kötelék, amely a két szeretetet össze – fonta, gondolatokból, lankadásokból, sóhajokból s könnyekből volt.

131. A szerelmes a szeretet ágyában feküdt; a lepedőt gyönyörökből, s az ágytakarót lankadásokból, s a párnát könnyekből szőtték. A kérdés az volt, vajon a párna anyaga a lepedők vagy a terítő anyagából van-e.

132. Felöltöztette a Szeretett az ő szerelmesét köpenybe, zekébe, pendelybe; és készített neki kalapot szeretetből, és inget gondolatokból és nadrágot kínokból és fejéket könnyekből.

133. A Szeretett kérte szerelmesét, hogy ne felejtse el. Azt mondta a szerelmes, hogy képtelen lenne elfelejteni, mivel képtelen nem ismerni.

134. Azt mondta a Szeretett, hogy azokon a helyeken, ahol a legveszélyesebb dicsérni, ott dicsérje és védje meg őt. Azt mondta a szerelmes, hogy lássa el szeretettel. Válaszolt a Szeretett: az ő szeretete miatt testesült meg, s feszítettet keresztre, hogy meghaljon.

135. Azt mondta a szerelmes az ő kedves Szerettének, hogy mutassa meg neki azt a módszert, amellyel megismerhetné és megszerettethetné és dicsértethetné őt a népekkel. Megtöltötte a Szeretett a szerelmesét áhítattal, türelemmel, teljes szeretettel, kínokkal, gondolatokkal, sóhajokkal s könnyekkel, s a szerelmes szívébe bátorság

költözött Szerette dicsérésekor s a szájába Szerette dicséretei költöztek, és akaratába azon emberek káromlásának megvetése költözött, akik hamisan ítélnék.

136. A szerelmes e szavakkal szólt az emberekhez: – Aki igazán emlékezik Szerettemre, elfelejt emlékezésének körülményei közt minden dolgot, és aki minden dolgot elfelejt a Szerettére való emlékezés miatt, azt minden dologtól megvédi Szerettem, s részt ad neki minden dologból.

137. Megkérdezték a szerelmezt, miből születik a szeretet és miből él, s miért hal meg. Azt válaszolta a szerelmes, hogy a szeretet a visszaemlékezésből születik, az értésből él, s a felejtés miatt hal meg.

138. A szerelmes elfelejtett mindent, ami a felséges ég alatt van, hogy az értelem magasabbra emelkedhessék a Szeretett megismerésére, akit az akarat vágyik hirdetni, szemlélni.

139. Elment a szerelmes, hogy Szerettének tiszteletéért küzdjön, és elvitte kíséretében a hitet, a reményt, a szeretetet, az igazságosságot, okosságot, erősséget, mértékletességet, hogy azokkal legyőzze Szerettének ellenségeit. Legyőzetett volna a szerelmes, ha nem segít neki Szerette, megmutatván nemességeit az ő szerelmesének.

140. A szerelmes el akart menni a legvégső végig, amellyel Szerettét szerette; és a többi végek akadályozták az útjában; és ezért a hosszú vágyak s gondolatok szomorúságot s lankadást adtak a szerelmesnek.

141. Büszkélkedett és örült a szerelmes Szerettének nemességei miatt; lankadt a szerelmes a túlgondolkozások és túlgondolatok miatt; a kérdés az volt, melyiket érezte erősebben: a gyönyöröket-e vagy a gyötrelmeket.

142. Követségbe küldte a Szeretett a szerelmezt a keresztény fejedelmekhez és a hitetlenekhez, hogy megmutassa nekik a Szeretett megismerése, szeretése kezdeteit ^[17] és *arsát*. ^[18]

143. Ha látsz egy nemes öltözéssel megtisztelt, hiú dicsekedéssel megtisztelt s az evés és alvás miatt elhízott szeretőt, tudd meg, hogy kárhozatot s kínokat látsz benne. S ha látsz egy szegényesen öltözött, a nép által megvetett, a böjtöléstől s virrasztástól sápadt és sovány szeretőt, tudd meg, hogy őbenne üdvösséget és örökké tartó áldást látsz.

144. Panaszkodik a szerelmes és jajgat a szív a szeretet heve miatt. Meghal a szerelmes, siratja őt a Szeretett, és átadja neki a türelem, reménység, jutalom vigasztalását.

145. Siratta a szerelmes, amit elvesztett; s nem volt ki megvigasztalja, mivel veszteségei pótolhatatlanok voltak.

146. Isten arra teremtette az éjszakát, hogy a szerelmes gondolkodjék s virrasszon Szerette nemességein; s a szerelmes azt hitte, hogy azért teremtette azt, hogy pihenjenek és aludjanak, akiket gyötör a szerelem.

147. Gúnyolták s szidalmazták az emberek a szerelmezt, hogy olyan, mint aki belebolondult a szeretetbe. S a szerelmes semmibe vette gúnyolódásukat, és szidta az embereket, mert nem szerették Szerettét.

148. Szólt a szerelmes: – Hitvány szövetbe öltöztem, de a szeretet gyönyörű gondolatokba öltözteti szívemet, s testemet könnyekbe, lankadásokba, szenvedésekbe.

149. Énekelt a Szeretett ezt mondván: – Fölserkennek dicsérőim az én értékeim dicséretére; és tisztességeim ellenségei gyötrik s megvetésben tartják őket. S ezért meghagytam szerelmesemnek, jajgasson és sirassa nemtiszteletemet, s az ő jajszavai és könnyei az én szereteteimből születtek.

150. Megesküdött a szerelmes a Szeretettnek, hogy szeretete által szereti és viseli el a gyötrelmeket és szenvedéseket; s ezért könyörögve kérte a Szeretettet, hogy szeresse őt, és érezzen részvétet gyötrelme iránt. Megesküdött a Szeretett, hogy szeretetének az a természete és sajátossága, hogy mindazokat szereti, akik őt szeretik, s könyörületet érez azok iránt, akik az ő szeretete miatt gyötrelmet viselnek el. Örvendezett a szerelmes és megvigasztalódott Szerettének természetében s lényegi tulajdonságában.

151. A Szeretett eltiltotta szerelmesét a szótól; s a szerelmes megvigasztalódott Szerette nézésében.

152. Addig sírt s kiáltozott a szerelmes a Szerettének, míg alászállt a Szeretett az egek fenséges magaslataiból, és eljött a földre, hogy sírjon s zokogjon s meghaljon szeretetből, és oktassa az embereket, hogy tisztességeit szeressék és ismerjék s dicsérjék.

153. Kárhoztatta a szerelmes a keresztényeket, hogy nem írják Szerettének, Jézus Krisztusnak nevét leveleik kezdetére, hogy megadják neki azt a tisztességet, amelyet a szaracénok a hazudozó Mohamednek megadnak, akit tiszteletből leveleik kezdetén megneveznek. [18]

154. A szerelmes találkozott a fegyvernökkel, aki gondolatokba mélyedve ment és sovány volt, sápadt, s szegényesen öltözött; és üdvözölte a szerelmezt, mondván, Isten irányítsa őt, hogy megtalálja Szerettét. S a szerelmes megkérdezte tőle, miből ismerte föl. S a fegyvernök azt mondta neki, hogy a szeretet egyik titka felfedi a másikat, s ezért ismeri föl az egyik szerető a másikat.

155. A Szeretett nemességei és tisztességei és jó munkái a szerelmes kincsestára és vagyona. S a Szeretett kincsestára azok a gondolatok s vágyak s kínok és könnyek s lankadások, amelyeket a szerelmes elvisel, hogy Szerettét tisztelje és szeresse.

156. A szeretetek lelkeinek nagy seregei és csapatai gyűltek össze, s viszik a szeretet zászlaját, amelyen Szerettük alakja és címerképe van; s nem akarnak kíséretükbe fogadni senkit, aki szeretet nélkül él, hogy Szerettükre ne háromolják abból tiszteletlenség.

157. Akik bolondnak mutatják magukat [20], hogy pénzt gyűjtsenek, arra indítják a szerelmezt, hogy bolond legyen a szeretet miatt; s az a szegény, amely a szerelmezt az emberektől éri, mert úgy jár-ke, mint valami bolond, módot ad a szerelmesnek, hogy miképpen szeresse és becsülje az embereket. S ezért az a kérdés, hogy e két indíttatás közül melyik ad nagyobb alkalmat a szeretetre.

158. A szeretet szomorúságba vetette a szerelmezt a túlgondolatok által; és énekelt a Szeretett s örvendezett a szerelmes, mikor ezt hallotta. S a kérdés az volt, e kettő közül melyik nagyobb alkalom a szeretet megsokszorozására a szerelmesben.

159. A szerelmes titkaiban kinyilatkoztatnak a Szeretett titkai, és a Szeretett titkaiban kinyilatkoztatnak a szerelmes titkai. S az a kérdés, e kétféle titok közül melyik nagyobb alkalom a kinyilatkoztatásra.

160. Megkérdezték a bolondot, milyen jelekből ismerni meg Szerettét. Válaszolt, mondván, hogy irgalmasságából s könyörületéből, amelyek az ő lényege szerint minden változás nélkül vannak az ő akaratóban.

161. Azon egyedi szeretet által, amelyet a Szeretett iránt érzett a szerelmes, az általános jót az egyedi jó fölött szerette, hogy Szerette általánosan ismert, dicsért, vágyott legyen.

162. A szeretet és a szeretetlenség összetalálkozott egy gyümölcsöskertben, ahol a szerelmes és a Szeretett titkon beszélgetett. S a szeretet megkérdezte a szeretetlenséget, milyen szándékkal jött arra a helyre. S válaszolt a szeretetlenség: hogy meg-

fossza szeretetétől a szerelmest, s tiszteletétől a Szeretettet. Nagyon visszatetsző volt a Szeretettnek és a szerelmesnek, amit a szeretetlenség mondott, és megsokszorozták szeretetüket, hogy legyőzze és lerontsa a szeretetlenséget.

163. – Mondd, bolond, mire érzed nagyobbnak az akaratod: a szeretésre vagy a haragvásra? Válaszolt, hogy a szeretésre, mert azért haragszik, hogy szerethessen.

164. – Mondd, szerető, mihez van több értelmed: az igazság vagy a hamisság értéséhez? Válaszolt, hogy az igazság értéséhez. – Miért? – Mert azért értem a hamisságot, hogy jobban érthessem az igazságot.

165. Megértette a szerelmes, hogy Szerette szereti, s megkérdezte a Szeretettet, vajon szeretete és irgalmassága egyazon dolgok-e őbenne? Megerősítette a Szeretett, hogy az ő lényegében nincs különbség szeretete és irgalmassága között. S erre azt mondta a szerelmes, hogy miért kínozza a szeretete, s miért nem gyógyítja ki lankadtságából az irgalmasság. S válaszolt a Szeretett, hogy az irgalmasság adta neki a lankadtságokat, hogy azokkal tökéletesebben tisztelje szeretetét.

166. A szerelmes idegen földre akart menni, hogy Szerettét tisztelje; és álruhába akart bújni, hogy el ne fogják az úton. S nem tudta eltüntetni szeméből a könnyeket, sem arcáról a soványság barázdáit és a sárga színt, sem szívéből a zokogást, a gondolatokat, sóhajokat, szomorúságot, lankadásokat; s ezért elfogták az úton és átadták kínzásra Szerette ellenségeinek.

167. Fogoly volt a szerelmes a szeretet tömlőcében. Gondolatok, vágyak és emlékek őrizték s tartották bilincsben, hogy el ne fusson Szerettétől; lankadások kínozták; türelem, reménység vigasztalta. Meghalt volna a szerelmes, de a Szeretett megmutatta neki milyenségét, s feléledt a szerelmes.

168. Szerettével találkozott a szerelmes; fölismerte Szerettét és sírt a szerelmes. A Szeretett korholta szerelmesét, hogy nem sírt, mielőtt fölismerte volna; s megkérdezte, miben ismerte föl, – ha egyszer nem sírt. Válaszolt a szerelmes, hogy emlékezetében és értelmében és akaratában, melyek megsokszorozódtak, mihelyt megjelent a testi szeme előtt.

169. A Szeretett megkérdezte a szerelmest, mi a szeretet. Válaszolt, hogy a Szeretett arcvonásainak s szavainak jelenléte a szerető sóhajtozó szívében, s a vágy és a könnyek miatti lankadás a szerelmes szívében.

170. – A szeretet: a merészség s a félelem buzgóság miatti forrongása; s a szeretet; az a végső akarat, hogy Szerettére vágyjék. És a szeretet az, ami megöli a szerelmest, amikor énekelni hall Szerettének szépségeiről. S a szeretet az, amiben az én halálom van, s amiben mindenkor benne időzik akaratom.

171. Az áhítat és a sóvárság – küldöttekkel – gondolatokat küldött a szerelmes szívébe, hogy a víz fölemelkedjék a szemébe, mely megelégelte a könnyeket, mert sokáig fürdött bennük.

172. Ezt mondta a szerelmes: – Ha ti, szeretők, tüzet akartok, jöjjetek a szívemhez és gyújtsátok lángra lámpásokat; s ha vizet akartok, jöjjetek a szememhez, mely könnyekben úszik; s ha a szeretet gondolatait akarjátok, jöjjetek, vegyétek őket gondolataimból!

173. Történt egy napon, hogy a szerelmes azon a nagy szereteten gondolkodott, amelyet Szerette iránt érzett; s azokon a nagy gyötrelmeken s veszedelmeken, ahol sokáig időzött szeretete miatt; s azt gondolta, nagyok kell legyenek az ő jutalmi. Míg a szerelmes ezenképpen gondolkodott, eszébe jutott, hogy Szerette már megfizette őt, mivel beleszerettette arcvonásaiba s mert szeretete által lankadásokat adott neki.

174. Letörölte arcáról s szeméről a szerelmes a könnyeket, melyeket a szeretet

miatt viselt el, hogy ne fedje föl azokat a lankadásokat, melyeket Szerette adott neki, aki azt kérdezte szerelmesétől, hogy miért takarja el a szeretet jeleit a többi szerető elől, hiszen azokat azért adta neki, hogy értékeinek tisztelésébe belészerettesse őket.

175. – Mondd, ember, aki úgy jársz-kelsz, mint aki megbolondult a szeretet miatt, meddig leszel szolga, alávetve a sírásnak s a gyötrelmek s lankadások elviselésének? Válaszolt: – Míg majd Szerettem elválasztja bennem a lelket s a testet.

176. – Mondd, bolond, van pénzed? Válaszolt: – Van Szerettem. – Vannak falvaid, váraid, városaid, grófságaid, hercegségeid? Válaszolt: – Vannak szereteteim, gondolataim, könnyeim, vágyaim, gyötrelmeim, lankadásaim, amelyek jobbak, mint a császárságok s királyságok.

177. Megkérdezték a szerelmest, miben ismeri föl Szerettének végzését. Válaszolt, hogy a gyönyörök s lankadások egyenlőségében, melyre Szerette ítélte a szeretőit.

178. – Mondd, bolond, ki tud többet a szeretetről: az-e, aki gyönyört érez miatta, vagy aki gyötrelmeket s lankadásokat? Válaszolt s azt mondta, hogy egyik a másik nélkül nem ismerheti meg a szeretetet.

179. Megkérdezték a szerelmest, miért nem védekezik azon hitszegések s hamis vádak ellen, melyekkel az emberek vádolják. Válaszolt, hogy Szerettét kell védenie, akit az emberek hamisan kárhoztatnak; s hogy az ember, aki csalni és tévelyegni képes, alig méltó, hogy védelmezzék.

180. – Mondd, bolond, miért védelmezed a szeretetet, mikor gyötri és kínozza tested s szívedet? Válaszolt: – Mert megsokszorozza érdemeim s boldogságomat.

181. Szerettére panaszkodott a szerelmes, hogy oly erősen kínoztatta a szeretettel; s védekezett a Szeretett, megsokszorozván a szerelmes gyötrelmeit s veszedelmeit, gondolatait s könnycseppjeit s könnyeit.

182. – Mondd, bolond, miért véded a vétkeseket? Válaszolt: – Hogy ne legyek hasonló azokhoz, akik egyaránt vádolják az ártatlanokat és a vétkeseket.

183. Fölemelte az értelmet a Szeretett, hogy megértse az ő magasságait; s ezáltal a szerelmes arra indította emlékezését, hogy emlékezzék fogyatkozásaira és akarata megvesse őket, s fölemelkedjék a Szeretett tökéletességeinek szeretésére.

184. Szerettéről énekelt a szerelmes, és azt mondta, hogy olyan jó akaratot hozott neki, hogy amire haragszik a szeretet által, az gyönyörűség és nagyobb boldogság neki, mint mindaz, amit Szerette szeretete nélkül szeret.

185. A szerelmes egy nagy városban járt, s megkérdezte, talál-e olyan embert, akivel kedvére tudna szólni a Szerettéről? S megmutattak neki egy szegény embert, aki sírt a szeretet által, s társat keresett, akivel beszélhetne a szeretetről.

186. A szerelmes töprengett és tétovázott, vajon hogyan kezdődhetek el a gyötrelmei Szerettének nemességeiből, aki annyi boldogságot hordoz önmagában.

187. A szerelmes gondolatai kínjainak elfelejtése és a gyönyöreire való emlékezés között időztek, mert a gyönyörök, melyek a szeretetből érik, elfelejtetik vele a boldogtalanságot, s a kínok, melyeket a szeretet miatt visel el, eszébe juttatják azt a boldogságot, amelyet a szeretet miatt érez.

188. Megkérdezték a szerelmest, lehetséges-e, hogy Szerette megfossza a szeretettől. Válaszolt, hogy nem, míg csak az emlékezet emlékezetébe idézi és az értelem érti Szerettének nemességeit.

189. – Mondd, bolond, hol van a legnagyobb összehasonlítás és hasonlóság? Válaszolt: – A szerelmes s a Szeretett között. Megkérdezték tőle, mi okból. Válaszolt, hogy a szeretet miatt, melyet egymás iránt éreznek.

190. Megkérdezték a Szeretettet, volt-e benne valaha könnyörület? Válaszolt, hogy ha nem lett volna benne könnyörület, nem tette volna szeretővé a szerelmezt, s nem kínoztta volna sóhajokkal s könnyekkel, gyötrelmekkel s lankadtságokkal.

191. Egy nagy erdőségben volt a szerelmes, aki Szerette után kutatott, és ott találta az igazságot s a hamisságot, akik Szerettéről vitatkoztak, mert az igazság dicsérte és a hamisság gyalázta. S ezért a szerelmes hívta a szeretetet, hogy segítsen az igazságnak.

192. Eljött a kísértés a szerelmeshez, hogy eltávolítsa tőle a Szerettét, s hogy az emlékezet ébredjen föl s szerezzze vissza Szerettének jelenlétét, sokkal erősebben emlékezőn rá, mintsem azelőtt emlékezett; hogy az értelem még jobban fölemelkedjék érteni, és az akarat akarni az ő Szerettét.

193. Egy napon elfelejtette Szerettét a szerelmes, s egy másik napon visszaemlékezett, hogy elfelejtette őt. S azon a napon, amikor a szerelmes visszaemlékezett, hogy elfelejtette Szerettét, szomorúságban s fájdalomban, s dicsőségben s boldogságban élt a felejtés miatt s az emlékezés miatt.

194. Olyan erősen vágyta a szerelmes Szerettének dicséreteit s tisztességeit, hogy kételkedett, emlékszik-e rájuk. És oly erősen gyűlölte Szerette nemtiszteléseit, hogy kételkedett, gyűlöli-e azokat. S ezért a szerelmes tétovázott a Szerette iránti szeretet s félelem között.

195. Meghalt a szerelmes a gyönyör miatt, és élt a lankadások miatt. S a gyönyörök és a kínok összeigazodtak és egyesültek, hogy egy és ugyanazon dolog legyenek a szerelmes akaratában. S ezért a szerelmes egy és ugyanazon időben haldokolt és élt.

196. Csak egyetlen órára akarta elfelejteni és nem ismerni Szerettét a szerelmes, hogy valami nyugalma legyen lankadásaiban. Ám mert szenvedés volt neki a felejtés és a nem ismerés, türelmes volt s fölemelte értelmét és emlékezetét Szerettének szemlélésére.

197. Annyira szerette Szerettét a szerelmes, hogy mindent elhitt neki, amit mondott, s annyira vágyta érteni, hogy mindazt, amit tőle hallott, meg akarta érteni a szükségszerű okok ^[21] által. S ezért a szerelmes szeretete a hit és az értelem között lakozott.

198. Megkérdezték a szerelmezt, mi van a legmesszebb a szívtől; ő azt válaszolta, hogy a gyűlölet. S megkérdezték tőle, miért. Válaszolta, hogy azért, mert szívéhez legközelebb a szeretet van, ami pedig a gyűlölet ellentéte.

199. – Mondd, bolond, van benned irigység? Válaszolt: – Igen, valahányszor elfelejtem Szerettem bőkezűségét s gazdagságait.

200. – Mondd, szerető, van vagyoned? Válaszolt: – Igen, a szeretet. – Van szegénységed? – Igen, a szeretet. – Miért? – Mert a szeretet nem nagyobb s mert nem tesz szeretővé sok szeretőt, hogy Szerettem tisztességeit tiszteljék.

201. – Mondd, szerető, hol van a hatalmad? Válaszolt: – Szerettem hatalmában. – Mivel erősíted meg magad ellenségeiddel szemben? – Szerettem erejével. – Mivel vigasztalódsz? – Szerettem örök kincseivel.

202. – Mondd, bolond, mit szeretsz jobban: Szeretted irgalmát vagy Szeretted igazságosságát? Válaszolt, hogy egyformán kell szeretnie és félnie az igazságosságot, mert akarásának semmit nem kell jobban akarnia, mint hogy Szerettének igazságosságát szeresse.

203. Harcoltak egymással a vétkek és az érdemek a szerelmes lelkiismeretében és akaratában; s az igazságosság és az emlékezet megsokszorozta a büntudatát, s az irgalmasság, reménység megsokszorozta a boldogságot a Szeretett akaratában. S ezért az érdemek legyőzték a vétkeket s a jogtalanságokat a szerelmes penitenciájában.

204. Állította a szerelmes, hogy Szerettében teljes tökéletesség van, s tagadta, hogy Szerettében bármi fogyatkozás volna. S a kérdés az volt, melyik nagyobb: az állítás-e vagy a tagadás.

205. Napfogyatkozás volt az égen és sötétség a földön; s ezért a szerelmes visszaemlékezett, hogy a bűn hosszú ideig távol tartotta akarásától a Szerettét; s e távoliét miatt a sötétség számúzta értelme fényét, amellyel a Szeretett megnyilatkozik az öt szeretőknek.

206. A szeretet a szerelmesbe költözött s megkérdezte a szeretetet a szerelmes, hogy mit akar. S a szeretet azt mondta neki, azért költözött belé, hogy úgy szoktassa és nevelje, hogy a halálban legyőzhesse halálos ellenségeit.

207. Beteg volt a szeretet, mikor a szerelmes elfeledte Szerettét; s beteg a szerelmes, mikor a túlemlékezés által Szerette gyötrelmeket, sóvárgásokat és lankadásokat ad neki.

208. A szerelmes talált egy embert, aki szeretet nélkül haldokolt. Sírt a szerelmes a tiszteletlenség miatt, amely Szerettét érné azon embernek halálában, aki szeretet nélkül haldokolt; s azt kérdezte attól az embertől, miért szeretet nélkül hal meg; s az válaszolt, hogy azért, mert nem volt, aki megismertette volna övele a szeretetet, sem aki arra nevelje, hogy szeretővé legyen. S ezért a szerelmes sóhajtozott sírván s azt mondta: – Ó, áhítat, mikor leszel nagyobb, hogy a vétek kisebb legyen s hogy Szerettemnek sok buzgó, merész dicsérője, szeretője legyen, akik nem haboznak tisztességeit dicsérni.

209. Megkísértette a szerelmes a szeretetet, vajon fönn tudná-e magát tartani a szívében anélkül, hogy Szerettére emlékeznek; s abbahagyta szíve a gondolkodást s szeme a sírást; megsemmisült a szeretet s a szerelmes tétovázott s megkérdezte az embereket, látták-e a szeretetet.

210. A szeretet, a szeretés, a szerelmes és a Szeretett oly erősen összeillik, hogy egyetlen ténylegességet ^[22] alkotnak lényegükben, s a szerelmes és a Szeretett különböző dolgok, amelyek bármi ellentétesség és eltérés nélkül egyeznek lényegükben. S ezért a Szeretett minden más szeretet fölött szerethető.

211. – Mondd, bolond, miért szeretsz annyira? Válaszolt: – Mert hosszú és veszélyes az út, amelyen Szerettemet keresni indulok. Nagy teherrel kell keresnem őt, s gyorsan kell mennem; s mindezt nem bírnám megtenni nagy szeretet nélkül.

212. Virrasztott, böjtök, sírt, alamizsnát osztogatott és idegen földeken járt a szerelmes, hogy Szerette felé indíthassa akarátát s szeretővé tehesse alattvalóit, hogy tiszteljék tisztességeit.

213. Ha nem elég a szerelmes szeretete, hogy Szerettét könyörületre és bocsánatra indítsa, elég a Szeretett szeretete, hogy teremtményeinek kegyelmet és áldást adjon.

214. – Mondd, bolond, mi által lehetsz hasonlóbb Szerettedhez? Válaszolt: – Szerettem arcvonásainak teljes hatalmamból értése és szeretése által.

215. Megkérdezték a szerelmest, van-e valamiben Szerettének fogyatkozása; és azt válaszolta, hogy igen: szeretőkben, dicsérőkben, akik értékeit tiszteljék.

216. Verte a Szeretett szerelmesének szívét a szeretet vesszőivel, hogy szeresse azt a fát, melyről a Szeretett a vesszőket vágta, hogy azokkal verje szeretőit. Ezen a fán szenvedett halált és lankadásokat s tiszteletlenségeket, hogy visszaadja a szeretetnek a szeretőket, akiket elveszített.

217. A szerelmes Szerettével találkozott, s nagyon nemesnek s hatalmasnak s minden tiszteletre méltónak látta őt; s azt mondta neki, hogy erősen csodálkozik azokon az embereken, akik oly kevésbé szeretik és ismerik s tisztelik őt, mintha arra nem lenne

olyan méltó. S a Szeretett válaszolt neki, mondván: nagy csalódás érte, hiszen az embert arra teremtette, hogy az szeresse, ismerje, tisztelje; s ezer emberből csupán száz féli és szereti; és százból kilencven azért féli, hogy ne büntesse, és tíz azért szereti, hogy dicsőséget adjon neki; és szinte senki nem akad, aki jóságáért s nemességéért szeretné. Mikor a szerelmes e szavakat hallotta, erősen sírt Szerettének nemtisztelése miatt, és ezt mondta: – Szeretett, aki oly sokat adtál az embernek és annyira megtisztelted őt, miért feledkezett meg rólad annyira az ember?

218. Dicsérte a szerelmes a Szerettét, s azt mondta, hogy már átlépte a *hol*-t, mert ott van, ahová nem érhet el a *hol*. S ezért mikor megkérdezték a szerelmezt, hol van Szerette, ez válaszolta: – Van, de nem tudni hol. Amde tudta, hogy Szerette az ő emlékezésében van.

219. Megvásárolt a Szeretett a tiszteleteivel egy szolgáló embert, és alávetette a gondolatoknak, lankadásoknak, sóhajoknak s könnyeknek. S megkérdezte tőle, mit eszik s mit iszik. Válaszolt, hogy azt, amit ő akar. Megkérdezte, mibe öltözik. Válaszolta, hogy abba, amit Ő akar. Szólt a Szeretett: – Van egyáltalán akaratom? Válaszolt, hogy a szolgának és alattvalónak nincs más akarása, csak hogy engedelmeskedjék Urának s Szerettének.

220. Megkérdezte a Szeretett a szerelmesét, van-e türelme. Válaszolt, hogy minden tetszik neki, s ezért nincs miért türelmes legyen. Mert akinek az akaratában nincs uralom [23], nem lehet türelmetlen.

221. A szeretet annak adta magát, akinek akarta; s mert sok embernek nem adta oda magát s nem tette erősen szeretőkké a szeretőket, hiszen erre megvolt a szabadsága, a szerelmes panaszt tett a szeretetre, és bevádolta Szerette előtt. De a szeretet mentegetőzött, mondván: ő nincs a szabad akarat ellen, mert nagy érdemet s nagy dicsőséget kíván a szeretőinek.

222. Nagy vita és viszály támadt a szerelmes és a szeretet között, mert a szerelmes beleunt azokba a gyötrelmekbe, amelyeket a szeretet miatt viselt el. S a kérdés az volt, vajon a szeretet vagy a szerelmes fogyatkozása miatt. S emiatt végül a Szeretett ítéletét kérték, aki a szerelmezt lankadással büntette és a szeretet megsokszorozásával jutalmazta.

223. Az volt a kérdés, vajon a szeretet a gondolathoz vagy a türelemhez van-e közelebb. Megoldotta a szerelmes a kérdést, s azt mondta, hogy a szeretet a gondolatokban jön létre s a türelemben marad fenn.

224. A szerelmes szomszédai a Szeretett szép magatartásai, és a Szeretett szomszédai szerelmesének gondolatai és azok a gyötrelmek s könnyek, amelyeket a szeretet miatt visel el.

225. Nagyon magasra akart emelkedni a szerelmes akarata, hogy nagyon szeresse Szerettét; s megparancsolta az értelemnek, hogy emelkedjék teljes erejéből; s az értelem ugyanazt parancsolta az emlékezésnek. S mindhárman fölemelkedtek, hogy a Szerettét szemléljék az ő tisztességeiben.

226. Elvált az akarat a szerelmeztől, s a Szerettének adta magát; s a Szeretett börtönbe vetette az akaratot a szerelmesben, hogy őt szeresse és szolgálja.

227. Azt mondta a szerelmes: – Ne gondolja Szerettem, hogy el hagytam, hogy másik szeretettet szeressek; mert a szeretet olyanná tett, hogy egyes-egyedül egy Szerettét szeressek. Válaszolt a Szeretett s mondta: – Ne gondolja az én szerelmesem, hogy egyes egyedül ő szeret s szolgál engem, hiszen sok szeretőm van, akik erősebben s hosszabban szeretnek engem, mint az ő szeretete.

228. Azt mondta Szerettének a szerelmes: – Szerelmes Szere tett, te szoktattad s

nevelted a szememet arra, hogy lássam, s füle met, hogy halljam tisztességeidet. S ezért a szívem hozzászokott a gondolatokhoz, amelyek által arra szoktattad a szememet, hogy sír jón, s testemet, hogy lankadjon. Válaszolt a Szeretett a szerelmesnek; s azt mondta, hogy ilyen szokások s nevelések nélkül nem lenne beírva a neve abba a könyvbe, amelybe mindazok bele van nak írva, akik az örök áldásra jönnek, s akiknek a neve kitörölte tett abból a könyvből, amelybe azok íratnak, akik az örök átokra mennek.

229. A szerelmes szívében összegyűlnek a Szeretett nemes maga tartásai, és megsokszorozzák a szerelmes gondolatait s gyötrelmeit; s vége is lenne és meghalna, ha a Szeretett még több tisztességét sokszorozná meg a szerelmes gondolataiban.

230. Eljött a Szeretett, hogy megszálljon szerelmese vendég fogadójában, s szerelmese gondolatokból vetett neki ágyat; és szolgáltak néki a sóhajok s könnyek. S emlékezőkkel fizetett szállásáért a Szeretett.

231. A szeretet összevegyítette a gyötrelmeket s a gyönyöröket a szerelmes gondolataiban; s panaszkodtak e vegyítésre a gyönyörök, s bevádolták a szeretetet a Szeretettnek; s szétfoslottak és elpusztultak a gyönyörök, mikor a Szeretett elválasztotta őket azoktól a kínoktól, amelyeket a szeretet ad a szeretőinek.

232. A jelzések, amelyeket szeretetéről ad a szerelmes a Szerettének: kezdetben a könnyek, közepén a szorongatások, s végül ^[24] a halál. E jelek által prédikál a szerelmes Szerette szeretőinek.

233. Magányba vonult a szerelmes és elkísérték szívét a gondolatok, és szemét a könnycseppek s könnyek, és testét a sanyargatások s böjtök. S mikor a szerelmes visszatért az emberek társaságába, eltávoztak tőle mind e fönt említett dolgok, s a szerelmes egyes-egyedül állt az emberek között.

234. A szeretet hullámozó, szelek korbácsolta tenger, amelynek nincs kikötője, sem partja. A szerelmes a tengerbe vész, és vesztében elvesznek gyötrelmei és megszületnek teljességei.

235. – Mondd, bolond, mi a szeretet? Válaszolt: – A szeretet az elmélet és a gyakorlat egyezősége egy végcélra, amelyre a szerelmes akaratának beteljesedése törekszik, hogy az embereket Szerettének tisztelésére és szolgálására indítsa. S az a kérdés, vajon a végcél erősebben illik-e annak a szerelmesnek az akaratához, aki Szerettével kíván lenni.

236. Megkérdezték a szerelmezt, ki az ő Szerette. Válaszolt, hogy aki miatt szeret, vágyik, lankad, sóhajtozik, sír, kigúnyolják, meghal.

237. Megkérdezték a Szeretettet, ki a szerelmese. Válaszolt, hogy az, aki semmit nem habozik tisztességeinek tisztelésében s dicsérésében; aki mindenről lemond, hogy parancsainak s tanácsainak engedelmeskedjék.

238. – Mondd, bolond, melyik teher terhesebb s nehezebb: a szeretet miatti gyötrelmek, vagy a gyűlölet miatti gyötrelmek? Válaszolt: kérdezzék meg azoktól az emberektől, akik Szerette szeretete miatt vagy a pokol gyötrelmeinek félelme miatt tartanak penitenciát.

239. Elaludt a szerelmes és meghalt a szeretet, mert nem volt miből élnie. Fölbredt a szerelmes és életre kelt a szeretet azokban a gondolatokban, amelyeket a szerelmes küldött Szerettének.

240. Azt mondta a szerelmes, hogy a beoltott tudomány az akaratból, áhítatból, imádságból születik, s a szerzett tudomány a tanulásból, értelemről. S ezért az a kérdés, melyik tudomány van meg hamarabb a szerelmesben, s melyik kedvesebb neki, s melyik nagyobb őbenne.

241. – Mondd, bolond: honnan vannak szükségleteid? Válaszolt: – Gondolatokból s vágyásból, imádásból, gyötrődésből, állhatatosságból. – S honnan vannak benned mindezek a dolgok? Válaszolt: – A szeretettől. – S honnan van a szereteted? – Szerettemtől. – S honnan van Szeretted? – Egyes-egyedül önmagától.

242. – Mondd, bolond: akarsz-e szabad lenni minden dolgoktól? Válaszolt, hogy igen, kivéve Szerettét. – Akarsz fogoly lenni? Válaszolt: – Igen, a sóhajoké és gondolatoké, gyötrelmeké és veszélyeké és száműzetéseké, könnyeké, hogy Szerettemet szolgáljam, aki azért teremtett, hogy értékeit dicsérjem.

243. Kínoztta a szeretet a szerelme, s a kintől sírt és zokogott a szerelmes. Magához szólította Szerette, hogy közeledjék őhozá, hogy meggyógyíthassa. Minél inkább közeledett a szerelmes a Szerettéhez, annál jobban kínoztta őt a szeretet, mert több szeretetet érzett. S mivel több gyönyört érzett, amikor jobban szeretett, erősebben kigógyította lankadásaiból a Szeretett.

244. Beteg volt a szeretet. Gyógyította őt a szerelmes türelemmel, állhatatossággal, engedelmisséggel, reménységgel. Meggyógyult a szeretet s megbetegedett a szerelmes. Gyógyította a Szeretett, mert odaadta neki erényeinek s tisztességeinek emlékezését.

245. – Mondd, bolond: mi a magányosság? Válaszolt: – A szerelmes és a Szeretett öröme és társasága. – S mi az öröm és a társaság? Válaszolt, hogy a magány, amely a szerelmes szívében van, aki nem emlékezik másra, csak egyes-egyedül Szerettére.

246. Kérdést tettek föl a szerelmesnek: hol nagyobb a veszély: a szeretet okozta gyötrelmek avagy a boldogságok elviselésében? Megegyezett a szerelmes a Szeretttel, s azt mondta, hogy a boldogtalanságok okozta veszélyek a türelmetlenség miatt történnek, s a boldogságok okozta veszélyek a tudatlanság miatt.

247. A Szeretett kiadta kezéből a szeretetet, s megengedte, hogy az emberek kívánságuk szerint vegyenek belőle; s alig talált a szeretet valakit, aki bebocsátotta volna őt a szívébe. S ezért sírt a szerelmes, és szomorú volt attól a tiszteletlenségtől, amely itt köztünk éri a szeretetet a hamis szeretők és a hálátlan emberek miatt.

248. Megölt a szeretet az ő igazi szerelmese szívében mindent, hogy ott élhessen s oda beférjen; s meghalt volna a szerelmes, ha nem emlékezett volna Szerettére.

249. Két gondolata volt a szerelmesnek: az egyik mindennap Szerette lényegén és erényén gondolkodott; s a másik Szerette munkáin gondolkodott. S ezért a kérdés az volt, melyik gondolat fényesebb, kedvesebb a Szeretettnek és a szerelmesnek.

250. Meghalt a szerelmes a nagy szeretet ereje miatt. Eltemette őt földjébe a Szeretett, ahonnan föltámadt a szerelmes. S az a kérdés, melyikből nyert nagyobb ajándékot a szerelmes.

251. A Szeretett börtönében boldogtalanságok, veszélyek, lankadások, tiszteletlenségek, visszásságok voltak, hogy ne akadályozhassák meg a szerelmest, hogy tisztességeit dicsérje és szeretővé tegye az embereket, akik megvetik őt.

252. Egy nap sok olyan ember előtt állt a szerelmes, akiket Szerette ezen a világon túl nagy tiszteletre juttatott, pedig nem tisztelték gondolataikban. Megvetették Szerettét és kigúnyolták szolgálóit. Sírt a szerelmes, tépte a haját, verte az arcát s megszagatta ruháit; s kiáltott fennhangon: – Volt-e valaha olyan nagy botlás, mint Szerettem megvetése?

253. – Mondd, bolond, meg akarsz halni? Válaszolt, hogy: – Igen, e világ élvezeteiben s az átkozottak gondolataiban, akik elfelejtik és nem tisztelik Szerettemet; s nem akarom, hogy e gondolatokban értsenek és akarjanak, mert nincs ott a Szerettem.

254. – Ha te, bolond, igazat mondasz, az emberek megvernek s kigúnyolnak,

szidalmaznak, megkínóznak s megölnek. Válaszolt: – E szavakból az következik, hogy ha hamis dolgokat mondok, akkor dicsérnek, szeretnek, szolgálnak, tisztelnek az emberek, s megvédenék Szerettem szeretőitől.

255. Egy napon hamis dicsérők gyalázták a szerelme Szerettének jelenlétében. A szerelmesnek volt türelme, a Szeretettnek pedig igazságossága, bölcsessége, hatalma. S a szerelmes szívesebben vette, hogy gyalázzák és szidalmazzák, mint hogy a gyalázók között legyen.

256. A Szeretett különböző magokat vetett szerelmese szívébe, s ezekből egyetlen gyümölcs született s lombosodott, s virágzott és termett. S kérdés, vajon ebből a gyümölcsből születhetnek-e különböző magok?

257. A szeretet fölött van nagyon magasán a Szeretett, s a szeretet alatt van nagyon alacsonyan a szerelmes. S a szeretet, aki középen van [25], lebocsátja a Szeretettet a szerelmeshez, és fölemeli a szerelme Szeretettéhez. S a lebocsátásból s fölemelésből él s veszi kezdetét a szeretet, amelytől lankad a szerelmes, és amellyel az a Szeretettet szolgálja.

258. A szeretet jobb oldalán van a Szeretett, s a szerelmes a balján van; s ezért a szerelmes nem tud eljutni Szerettéhez anélkül, hogy át ne haladna a szereteten.

259. A szeretet előtt van a Szeretett, és a Szeretett mögött van a szerelmes. S ezért a szerelmes nem tud eljutni a szeretethez, míg át nem vezeti gondolatait és vágyait a Szeretetten.

260. A Szeretett három, önmagához tiszteletben és értékben hasonló Szeretettet [26] mutatott szerelmesének. S a szerelmes mindháromba egyenlőképpen beleszeret, mivel szeretet csak egyetlenegy van a három Szeretett lényege egységének jelzésére.

261. Abba a ruhába öltözött a Szeretett, melybe szerelmese öltözött, hogy társa legyen a dicsőségben örökké. S ezért a szerelmes mindig veres öltözetekre vágyott, hogy jobban hasonlítson ruhája Szerettének öltözetéhez.

262. – Mondd, bolond: mit csinált Szeretted, mielőtt a világ lett? Válaszolt: – Kellott, hogy létezzék különböző örök, személyes, végtelen tulajdonságok által, amelyekben a szerelmes és a Szeretett van.

263. Sírt és szomorú volt a szerelmes, mikor látta, hogy a hitetlenek tudatlanul elveszítik Szerettét; és örült Szerette igazságosságában, aki azokat kínozza, akik ismerték őt és engedetlenek voltak iránta. S a kérdés az volt számára, melyik nagyobb: szomorúsága vagy az öröme; és vajon a boldogsága nagyobb, mikor látja, hogy Szerettét tisztelik, vagy a boldogtalansága, mikor látja, hogy nem tisztelik.

264. A szerelmes az erények legnagyobb különbözőségében [27] és egyezőségében s az erények és a hibák legnagyobb ellentétességében, és létében s tökéletességében nézte Szerettét, melyek jobban összeillenek a fogyatkozás és a nemlét nélkül, mint a fogyatkozással és a nemléttel.

265. Szerettének titkait látta a szerelmes a különbözőség és az egyezés által, melyek kinyilatkoztatták neki a Szeretettben levő többséget és egységet a lényeknek ellentétesség nélkül való nagyobb megfelelése által.

266. Azt mondták a szerelmesnek, hogy ha a rombolás (amely a lét ellen van, amennyiben a létrehozás ellen van, amely a nemlét ellen van), örökösen rombolt rombolója lenne, lehetetlen dolog volna, hogy a nemlét s a végcél egyezzen a rombolással s a rombolttal. S ebből, e szavak által, örök teremtetést látott a szerelmes a Szerettében.

267. Ha a hamisság lenne az, ami által a szerelmes jobban szerethetné Szerettét,

akkor az igazság lenne az, ami által a szerelmes nem bírná annyira szeretni a Szerettét; s ha ez így lenne, az következne belőle, hogy a nagyobbság s az igazság hiányoznék a Szeretettből, s a Szeretettben a hamisságnak s a kisebbségnek lenne egyezősége.

268. Dicsérte a szerelmes a Szerettét, s azt mondta, hogy ha Szerettének nagyobb lehetősége van a tökéletességre és nagyobb lehetetlensége a tökéletlenségre, akkor szükséges, hogy Szerette egyszerű, tiszta ténylegesség legyen lényegében s a munkálkodásában. S ezért, míg a szerelmes így dicsérte a Szerettét, megnyilatkozott neki Szerette Háromsága.

269. A szerelmes az egyes és a hármas számban nagyobb egyezőséget látott, mint más számban, mivel minden testi alak e fönt mondott szám által jön a nemlétből a létre. S ezért a szerelmes az ő Szerette egységét s hármasságát úgy tekintette, mint a számok legnagyobb egyezőségét.

270. A szerelmes dicsérte Szerettének hatalmát s tudását és akarását, amelyek minden dolgot megteremtettek a bűnt kivéve; s a bűn sem léteznék Szerettének hatalma és tudása és akarása nélkül; s erre a bűnre nem Szerettének hatalma, tudása vagy akarása ad alkalmat.

271. Dicsérte és szerette a szerelmes az ő Szerettét, hogy megteremtette és hogy minden dolgot neki adott; s dicsérte és szerette azért, mert méltóztatott felölteni az ő hasonlatosságát s természetét. S ezért föl kell tenni a kérdést, hogy melyik dicséretnek és szeretetnek kell tökéletesebbnek lennie.

272. Próbára tette a szeretet a szerelmes bölcsességét, s föltette neki a kérdést: vajon abban szerette-e jobban a Szeretett, hogy felöltötte a természetét, vagy abban, hogy újjáteremtette őt. [28] S a szerelmes tévőázott, mígnem azt válaszolta, hogy az újjáteremtés arra kellett, hogy elkerülje a boldogtalanságot, s a megtestesülés arra, hogy üdvözülést adjon. S a válaszból egy másik kérdés következett: melyik volt nagyobb szeretet?

273. A szerelmes kapuról kapura alamizsnát koldult, hogy Szerette szeretetére emlékeztesse a szolgálóit, s hogy az alázatosságot, szegénységet, türelmet gyakorolja, amelyek kedves dolgok Szerettének.

274. Szerette szeretetére bocsánatot kértek a szerelmestől. S a szerelmes nem csak megbocsátott, hanem nekik adta önmagát s javait.

275. Szemének könnycseppjeivel beszélte el a szerelmes azt a szenvedést s fájdalmat, amit Szerette szeretete által elviselt; s szomorúsággal, gondolatokkal írta le azokat a szavakat, amelyeket mondott; és irgalmassággal, reménységgel vigasztalódott.

276. A Szeretett és a szeretet meglátogatta az alvó szerelmest. A Szeretett szólította szerelmesét, és a szeretet fölébresztette. S a szerelmes engedelmeskedett a szeretetnek, s válaszolt Szerettének.

277. Szeretésre nevelte szerelmesét a Szeretett; s a szeretet megtanította neki, hogyan élje a veszélyeket, és a türelem kitanította, hogyan viselje el a kínokat annak szeretetéért, akinek átadta magát szolgálatára.

278. Kérdezgette a Szeretett az emberektől, látták-e szerelmesét. S azok kérdezték tőle szerelmese tulajdonságait, s a Szeretett azt mondta, hogy szerelmese merész, istenfélő, gazdag s szegény, vidám, szomorú, elmélkedő, és szüntelenül lankad szeretete miatt.

279. S megkérdezték a szerelmest, el akarja-e adni a vágyódását? S ő azt válaszolta, hogy már eladta a Szerettének, olyan pénzért, amiért az egész világot meg lehetne venni.

280. – Prédikálj, bolond, s szólj szavakat Szerettedről! Sírj, böjtölj! Lemondott a

világról a szerelmes és elment, hogy szeretettel keresse a Szerettét, s dicsérte őt mindazokon a helyeken, ahol nem tisztelték.

281. A szerelmes egy szép várost emelt és épített, hogy Szerette ott lakozzék. Szeretettel, gondolatokkal, zokogásokkal, könnyekkel s lankadásokkal építette, s gyönyörökkel, reménységgel, áhítattal ékesítette; s hittel, igazságossággal, okossággal, bátorsággal, mértékletességgel szerelte föl.

282. Szerettének forrásából ivott szeretetet a szerelmes, amelyben a Szeretett megmosta lábát szerelmesének, aki sokszor elfelejtette, megvetette tisztességeit, s emiatt leledzik a világ annyi hiányosságban.

283. – Mondd, bolond: mi a bűn? Válaszolt: – Azon végső szándékkal és okkal szembefordított szándék, amelyért Szerettem minden dolgot teremtett.

284. Láta a szerelmes, hogy a világ azért teremtetett, mert az örökkévalóság jobban megfelel Szerettének, aki végtelen lényeg a nagyságban s minden tökéletességben, mint a világnak, melynek véges mennyisége van. S ezért Szerette igazságosságában látta meg a szerelmes, hogy Szerette örökkévalóságának az idő és a véges mennyiség előtt kell lennie.

285. Védelmeszte a szerelmes a Szerettét azok előtt, akik azt mondták, hogy a világ örök, azt állítván, hogy Szerettében nem lenne tökéletes igazságosság, ha nem adná meg minden léleknek a testét; erre pedig nem lenne elég hely, sem őanyag, sem a világ nem rendeltetett volna egyetlenegy végcélra, ha örök lenne; s ha nem arra rendeltetett volna, hibádnék Szerettében az akarat, bölcsesség tökéletessége.

286. – Mondd, bolond, miből tudod, hogy a katolikus hit az igaz, s a zsidók s a szaracénok hittanítása hamis és tévelygés? Válaszolt: – A pogány s a három bölcs könyvének^[29] tíz feltételéből.

287. – Mondd, bolond, miben kezdődik a bölcsesség? Válaszolt: – A hitben és az áhítatban, melyen mint lajtorján az értelem fölkapaszzkodik, hogy megértse Szerettem titkait. S a hitnek s az áhítatnak honnan van a kezdete? Válaszolt: – Szerettemtől, aki megvilágosítja a hitet s fellobbantja az áhítatot.

288. Megkérdezték a szerelmest, melyik nagyobb: a lehetőség vagy a lehetetlenség? Válaszolt, hogy a lehetőség nagyobb a teremtményben, a lehetetlenség pedig a Szerettében, mivel a lehetőség s a képesség, illetve a lehetetlenség s a ténylegesség egyeznek meg egymással.

289. – Mondd, bolond, melyik nagyobb: a különbözőség vagy az egyezőség? Válaszolt, hogy Szerettét kivéve a különbözőség nagyobb a többségben s az egyezőség az egységben; Szerettében viszont egyenlőek a különbözőségben s az egységben.

290. – Mondd, szerető, mi az érték? Válaszolt, hogy ellentéte e világ értékének, melyet a hamis, hiún dicsekvő szeretők kívánnak, akik sokat akarnak érni, mert csak értéktelenségük van, s ők maguk az érték üldözői.

291. – Mondd, bolond, láttál már esztelen embert? Válaszolt, hogy látott egy püspököt, akinek asztalán sok serleg és sok ezüsttál és ezüstkés volt, s szobájában sok ruha és nagy ágy, s ládáiban sok pénz, s palotája kapujában kevés szegény.

292. – Bolond, tudod, mi a hitványság? Válaszolt: – A hitvány gondolatok. – S mi a hűség? – Szerettem félelme, amely teljes szeretetből s szégyenből születik, amely fél a nép gyalázkodásától. – S mi a tisztelet? Válaszolt: – Szerettemre gondolni, és vágyni és dicsérni az ő tisztességeit.

293. A gyötrelmek s kínok, melyeket a szerelmes a szeretet miatt viselt, megváltoztatták s türelmetlenségre hajtották. Korholta a Szeretett az ő tisztességeivel és ígéreteivel, azt mondván, hogy keveset tud a szeretetről az, aki megváltozik bántalmazá-

sok vagy a boldogság miatt. S a szerelmes töredelmet érzett és sírt, s kérte Szerettét, hogy adja vissza neki a szereteteket.

294. – Bolond, mondd, mi a szeretet? Válaszolt, hogy a szeretet az a dolog, amely a szabadokat szolgáságra veti és a szolgáltnak szabadságot ad. Kérdés, melyikhez van közelebb a szeretet: a szabadsághoz-e vagy a szolgáshoz?

295. A Szeretett hívta szerelmesét, s az válaszolt neki, mondván: – Mit kívánsz, Szeretett, aki világom világa, gondolataim gondolata, beteljesedésem beteljesedése, szereteteim szeretete, s végül, kezdeteim kezdete vagy?

296. – Szeretett, mondta a szerelmes, hozzád megyek és beléd megyek, mert te hívsz engem. Megyek a te szemlélődésed szemlélésével szemlélni a szemlélődést. A te erényedben vagyok, a te erényeddel jöttem, amelyből erényt vettem. Üdvözöllek téged a te üdvözléssel, amely az én üdvözülésem, a te üdvözlésedben, melyből örökké tartó üdvözülést remélek a te áldásod áldásában, amelyben meg vagyok áldva áldottságomban.

297. – Magas vagy, Szeretett, a te magasságaidban, amelyekhez fölmagasztalod az én akaratomat, amely fölmagasztaltatott a te fölmagasztalásodban a te magasságoddal, amely emlékezésemben fölemeli értelmemet, mely fölmagasztaltatott a te fölmagasztalásodban, hogy megismerje tisztességeidet, s hogy az akaratsnak ezáltal magas szentes beleszeretése és az emlékezetnek magas visszaemlékezése legyen.

298. – Dicsőségemnek dicsősége vagy, Szeretett, s dicsőségeddel, dicsőségemben adsz dicsőséget az én dicsőségemnek, melynek a te dicsőségedből származik dicsősége. E dicsőséged által egyenlőképpen dicsőségek nékem a gyötrelmek és a lankadások, melyek azért érnek engem, hogy dicsőségedet gyönyörökkel s gondolatokkal tiszteljem, amelyek a te dicsőségedből érnek engem.

299. – Szeretett, a szeretet börtönében tartasz engem szereteteiddel megszerelmesítve, melyek belészeretettek szereteteidbe, szereteteid által és szereteteidben. Mert te más nem vagy, mint szeretetek, s te teszed, hogy egyedül időzzem bennük, a te szereteteid s tisztességeid társaságában. Mert te egyedül vagy bennem, aki magányos vagyok az én gondolataimmal; mert egyedülséged, mely egyedüli a tiszteletekben, egyedül bírjon engem értékeinek dicsérésére és tisztelésére azok félelme nélkül, akik nem ismernek téged, mert nem vagy egyedül a szereteteikben.

300. – Az öröm öröme vagy, Szeretett, mert benned örvendeztettem gondolataimat a te örömöddel, amely öröme és vigasza az én lankadásaimnak s kínjaimnak, melyek kíznatnak a te örömödben, mert nem örvendeztetted a tudatlanokat a te örömöddel, s mert nem szeretteted bele erősebben a tisztességeid tisztelésébe azokat, akik ismerik örömodet.

301. Urának panaszkodott a szerelmes a Szerettére, és Szerettének panaszkodott az Urára. így szólt az Úr és a Szeretett; – Ki akar minket egymástól elválasztani, mikor egyetlenegy vagyunk? Válaszolt a szerelmes és azt mondta, hogy az Úr könyörülete és a Szeretett miatti kín.

302. Veszélyben forgott a szerelmes a szeretet nagy tengerárján, s bizakodott Szerettében, aki segítségére sietett kínokkal, gondolatokkal, könnyecseppekkel s könnyekkel, sóhajokkal s lankadásokkal, mert a tengerár a szeretetekből és az ő tisztességeinek tiszteléséből volt.

303. Örült a szerelmes, hogy Szerette létezett, mert az ő léte által jött létre minden más lét, és az tartja fenn s kötelezi és veti alá azokat, hogy tiszteljék és szolgálják Szerette létét, akit semmiféle lény nem pusztíthat el, nem vádolhat vétekekkel, nem kisebbíthet s nem növelhet.

304. – Szeretett, nagyságodban nagyra teszed vágyaimat s gondolataimat és

gyötrelmeimet. Mert olyan nagy vagy, hogy minden dolog nagy, ami rád emlékezik, tőled nyer értelmet és gyönyört; s nagyságod kicsivé teszi mindazon dolgokat, amelyek tiszteleteid s parancsaid ellen valók.

305. – Örökkévalóan kezdődik s kezdődött s fog kezdődni a Szerettem, és örökkévalóan nem kezdődik, nem kezdődött s nem fog kezdődni. S ezek a kezdetek nem jelentenek ellentmondást Szerettemben, mivel örök, és egység s hármasság van benne.

306. – Szerettem egy, és egységében egy akaratban egyesülnek gondolataim s szereteteim. És Szerettem egysége elég minden egységre és minden többességre, és az a többesség, amely Szerettemben van, elég minden egységre és többességre.

307. – Legfőbb jó a Szerettem java, mely javam java, mert Szerettem más jó nélküli jóság, mert ha nem lenne az, javam egy másik legfőbb jótól lenne. S mert ez nem így van, hadd fordítsam minden javamat ebben az életben a legfőbb jó tiszteletére, mert ez így illik.

308. – Szeretett, ha megtudod, hogy bűnös vagyok, te annál inkább könyörületes és megbocsátó leszel. S mert az, amit te magadban tudsz, jobb, mint amit én, tudom, hogy benned megbocsátás és szeretet van, hiszen töredelmet s fájdalmat s halálvágyat ismertetsz meg velem, hogy értéked dicsérjem.

309. – Hatalmad, Szerettem, jóindulat, könyörület s megbocsátás által üdvözíthet engem; s elkárhoztathat igazságosság által s botlásaim vétkei miatt. Teljesítse be hatalmadat akaratod énbennem, mert minden beteljesülés: akár üdvösséget, akár kárhozatot adsz nekem.

310. – Szeretett! Az igazság meglátogatja szívem töredelmét, s könny tolul a szemembe, mikor akaratom szereti őt; s mivel a te igazságod a legfőbb, emeld föl az igazságot akaratomban, hogy tiszteljem tisztességeidet, és süllyeszd le, hogy gyűlöljem fogyatkozásaimat.

311. Soha nem volt igaz az, amiben nem volt a Szerettem, és hamis, amiben nincs a Szerettem, és hamis lesz, amiben nem lesz a Szerettem. S ezért szükségszerűen igazság mindaz, amiben Szerettem lesz, vagy volt, vagy van; s ezért hamis az, ami igaz, de amiben nincs ott a Szerettem – anélkül, hogy ebből ellentmondás következne.

312. Teremtett a Szeretett és rombolt a szerelmes. ítélkezett a Szeretett, sírt a szerelmes. Újrateremtett ^[30] a Szeretett, dicsővé tette a szerelmezt. Bevégezte munkálkodását a Szeretett, s a szerelmes mindörökké Szerettének társaságában maradt.

313. A tenyészet ^[31] és az érzékelés, a képzelet s az értelem és akarat útjain ment a szerelmes, hogy megkeresse Szerettét. S ezeken az utakon veszélyek és lankadások érték Szerette miatt a szerelmezt, hogy fölemelje értelmét és akaratát Szerettéhez, aki azt akarja, hogy szeretői mindenekfölött értsék és szeressék.

314. A szerelmes a lét felé hajlik Szerettének tökéletessége által, és a nemlét felé hajlik fogyatkozása által. S ezért az a kérdés, e két hajlam közül melyiknek van, természeténél fogva, nagyobb uralma a szerelmes fölött.

315. – Gonoszságom s jóságod közé helyeztél engem, Szeretett. Legyen a te oldaladon könyörület, irgalmasság, türelem, alázatosság, megbocsátás, segítség s menekvés; az én oldalamon legyen töredelem, állhatatosság, visszaemlékezés a te szent szenvedésed fölötti sóhajokkal, könnycseppekkel s könnyekkel.

316. – Szeretett, aki szeretni készítesz –, ha nem segítesz rajtam, miért akartál engem megteremteni? S miért hordoztál el értem annyi lankadtságot, s miért viseltél el oly nagy szenvedést? Ha ennyire segítettél nekem fölmagasztosulni, segíts nékem, Szeretett, hogy alászálljak, s emlékezzem és haraggal gondoljak vétkeimre és fogyatkozása-

saimra, hogy gondolataim jobban fölemelkedhessenek értékeid kívánására, tisztelésére, dicsérésére.

317. – Akarásomat szabadnak alkottad, hogy szeressem tisztességeidet, s hogy megvessem értékeidet, hogy akarásomban megsokszorozhasd szereteteidet.

318. – Ebben a szabadságban, Szeretett, veszélynek tetted ki akaratomat. Szeretett, ebben a veszélyben emlékezned kell szerelmesedre, aki szabad akaratóból a rabságot választja, hogy tisztességedet dicsérje és megsokszorozza testében a lankadásokat s könnyeket.

319. – Szeretett, soha nem származott tőled véték és botlás a szerelmesedre, s nem származott szerelmesedre beteljesedés ajándékosod s megbocsátásod nélkül. Ha tehát szerelmesed ennyire birtokba vett téged, ne feledkezz meg róla kínjaiban s veszedelmében.

320. – Szeretett, aki egyazon néven embernek és Istennek nevezted! E névben: Jézus Krisztus, [32] úgy akar téged akaratom, mint embert és Istent. S ha te, Szeretett, neved megnevezésével és akarásával ennyire megtisztelted szerelmesedet, bár az nem érdemli, miért nem tisztelsz meg oly sok tudatlan embert, akik tudatosan nem vétettek annyit neved ellen, mint szerelmesed?

321. Sírt a szerelmes és e szót szólta Szeretettnek: – Szeretett, soha nem voltál fősvény vagy irigy a te szerelmesed iránt, amennyiben létet adtál neki és újrateemtetted [33] és sok teremtményt adtál a szolgálatára. Így hát, Szeretett, te, aki a legfőbb szabadság vagy, mi okból lehetnél fősvény szerelmesed iránt könnyekből, gondolatokból, lankadásokból, bölcsességből s szeretetekből, hogy tisztelje velük tisztességeidet? S ezért, Szeretett, hosszú életet kér tőled szerelmesed, hogy sokat kaphasson tőled a fent mondott ajándékokból.

322. – Szeretett, ha megsegíted az igaz embereket halálos ellenségeik ellen, segíts megsokszoroznom gondolataimat, hogy kívánjam tiszteleteidet; s ha te segítesz az igaztalanoknak, hogy igazságosságra jussanak, segíts szerelmesednek, hogy akarátát áldozatul adja dicsérésedre és testét a szeretet tanúbizonyosságául adja a vértanúság útján.

323. – Szereltemben nincs különbség alázatosság, alázatos és megalázott között; mert ő teljes egészében alázatosság szintiszta ténylegességben. S ezért a szerelmes megfeddi a gőgöt, aki Szeretettéhez akarja emelni azokat, akiket Szeretettének alázatossága ennyire megtisztelt ezen a világon, de a gőg képmutatásba, dicsekvésbe, hiúságokba öltöztette őket.

324. Az alázatosság a szerelmesig alázta a Szeretettet, töredelem által s hasonlóképp az áhítat által is. S az a kérdés, e kettő közül melyikben alázkodott meg jobban szerelmeséhez a Szeretett.

325. Tökéletessége miatt irgalmasságot tanúsított szerelmese iránt a Szeretett, és hasonlóképp tette ezt szerelmese szükségletei miatt is. A kérdés az volt, e kettő ok közül melyikkel bocsátotta meg jobban a Szeretett szerelmesének vétkeit.

326. – Miasszonyunk s az angyalok s a szentek a dicsőségben Szerettemet kérlelték, s mikor emlékezetembe idéztem azt a tévelygést, amelyben a világ a tudatlanság miatt leledzik, emlékezetembe idéztem, hogy milyen nagy Szerettem igazságossága és milyen nagy ellenségei tudatlansága.

327. Lelki képességeit az emberség lajtorjáján emelte a szerelmes, hogy dicsőítsék az isteni természetet; és az isteni természet által leszállította lelki képességeit, hogy dicső legyen Szerette emberi természetében.

328. Minél keskenyebbek azok az utak, melyeken a szerelmes Szeretettéhez megy,

annál szélesebbek a szeretetek. S minél keskenyebbek a szeretetek, annál szélesebbek az utak. S ezért a szerelmesnek mindenképpen szeretetei és gyötrelmei és lankadásai és gyönyörei és vigasztalódásai vannak Szerette miatt.

329. A szeretetek szeretetekből, a gondolatok lankadásokból, s a könnyek lankadásokból erednek, s a szeretetek szeretetekbe és a gondolatok könnyekbe és a lankadások sóhajokba torkolnak. S a Szeretett rátekintett szerelmesére, aki szeretete miatt mindezeket a kínokat elviseli.

330. A szerelmes vágyai és emlékezései virrasztottak és búcsú járást tettek és elzarándokoltak Szerettének nemességeihez; s elhozták a szerelmesnek a Szeretett arcvonásait, s megtöltötték értelmét ragyogással, mely által az akarat megsokszorozta szereteteit.

331. A szerelmes képzeletével lefestette és a testi dolgokban megformálta Szerettének arcvonásait, és értelmével csínoztá őket a szellemi dolgokban, és akaratával imádta őket minden teremtményben.

332. A könnyek napját egy másik napért, a gondolatokért vásárolta meg a szerelmes, és a szeretetek egy napját eladta a kínok egy napjáért, s megsokszorozódtak szeretetei és gondolatai.

333. Idegen országban volt a szerelmes és elfelejtette Szerettét, és ura és felesége és gyermekei és barátai után vágyakozott. Ám ismét emlékezetébe idézte Szerettét, hogy megvigasztalódjék s az idegenség ne keltsen benne vágyakozást, sem pedig bánkódást.

334. A szerelmes Szerette szavait hallotta, és értelme meglátta bennük Szerettét, mert akarata gyönyört érzett e szavak hallásán. S az emlékezés emlékezetébe idézte Szerette erényeit s az ő ígéreteit.

335. A szerelmes hallotta, hogy Szerettét káromolják, s e káromlásban Szerette igazságosságát s türelmét látta az értelme, mert az igazságosság megbüntette a káromlókat s a türelem töredelmükre, megbánásukra várt. S az a kérdés, e kettő közül melyikben hitt erősebben a szerelmes.

336. Beteg volt a szerelmes, és Szerette tanácsával végrendelkezett. Vétkeit s jogtalanságait ráhagyta a megbánásra, penitenciára, s az ideig-óráig való kéjeket ráhagyta a megvetésre; szemére hagyta a könnyeket, s szívére a sóhajokat s a szereteteket. S értelmére hagyta Szerette arcvonásait, és emlékezetére azt a szenvedést, melyet, szeretete miatt, a Szerette viselt el; tevékenységére hagyta a hitetlenek igaz útra térítését, azokét, akik a tudás híján kárhozatra jutnak.

337. Virágokat szagolt a szerelmes, és visszaemlékezett arra a bűzre, amely a gazdag fősvényben s a bujálkodóban és a kevély hálattanban van. Édest ízlelt a szerelmes, és megérezte azokat a keserűségeket, amelyek az ideig-óráig való birtokokban s a világrajövésben s az onnan eltávozásban vannak. Ideig-óráig való gyönyöröket érzett a szerelmes, és értelme megértette e világ múlandóságát s az örökké tartó kínokat, amelyekre azok a kéjek szolgáltának alkalmat, melyek e világban oly kellemesek.

338. Éhség, szomjúság, meleg s hideg, szegénység, mezítelenség, betegség, kín sújtotta a szerelmezt, s vége lett volna, ha nem emlékezett volna Szerettére, aki meggyógyította reménységgel, emlékezéssel s az evilágról való lemondással s a nép káromlásának megvetésével.

339. Gyötrellem s gyönyör közt volt a szerelmes ágya. Gyönyörrel aludt el s gyötrellemmel ébredt. S az a kérdés, hogy e kettő közül melyikhez van közelebb a szerelmes ágya.

340. Haraggal aludt el a szerelmes, mert félt az emberek káromlásától; s

türelemben ébredt, mikor visszaemlékezett Szerette dicséreire. S az a kérdés, kitől éri nagyobb szégyen a szerelme: Szerettétől-e vagy az emberektől.

341. A halálról elmélkedett a szerelmes és félelem fogta el, mígnem emlékezetébe idézte Szerettének városát, melynek kapuja és bejárata a halál s a szeretet.

342. A szerelmes azokra a kísértésekre panaszkodott Szerettének, melyek nap mint nap rátörnek, hogy gyötörjék gondolatait. S a Szeretett válaszolt neki, mondván, hogy a kísértések alkalmat adnak arra, hogy az ember emlékezésével az Istenre való emlékezéshez forduljon segítségért, és szeresse tisztos magatartásait.

343. A szerelmes elveszített egy ékszert, amit nagyon szeretett, s vigasztalan volt, mígnem Szerette megkérdezte tőle, melyik dolog hasznosabb neki; az ékszer, amely birtokában volt, vagy a türelem, amit Szerette munkáiban szerzett.

344. Aludt a szerelmes és elmélkedett azokon a gyötrelmeken és akadályokon, amelyekkel Szerette szolgálásában találkozott. S félelem fogta el, nehogy művei megsemmisüljenek ezen akadályok miatt. A Szeretett azonban elküldte neki a lelkiismeretet, aki fölébresztette őt érdemeiben s Szerette képességeiben.

345. A szerelmesnek hosszú és kemény és rögzös útra kellett indulnia, és eljött az idő, hogy menjen s fölvegye azt a nagy terhet, melyet a szeretet rak szeretőire. S ezért a szerelmes megkönnyítette lelkét az ideig-óráig való gondolatoktól, gyönyöröktől, hogy teste könnyebben vihesse a terhet, s hogy lelke Szerette társaságában menjen ezeken az utakon.

346. Egy nap a szerelmes előtt rosszat szóltak Szerettére, anélkül, hogy a szerelmes válaszolt volna vagy megvédte volna Szerettét. S az a kérdés, ki vétkezett nagyobbat: azok az emberek, akik a Szeretettét káromolták, vagy a szerelmes, aki hallgatott s nem védte meg Szerettét.

347. Szerettét szemlélve értelmében finomodott és akaratában szeretettel telt meg a szerelmes. S az a kérdés, e kettő közül melyikkel finomította erősebben az emlékezését, hogy Szerettére emlékezzék.

348. Buzgósággal s félelemmel járta az utat a szerelmes, hogy Szerettét tisztelje. Vitte a buzgóság, őrizte a félelem. Míg a szerelmes így haladt, sóhajokkal és könnyekkel találkozott, akik üdvözetét hozták neki Szerettétől. S az a kérdés, e négy közül melyik révén örvendezett inkább a szerelmes a Szerettében.

349. Önmagára pillantott a szerelmes, hogy tükör legyen, amelyben meglátja Szerettét; s Szerettére pillantott, hogy mint egy tükörben, megismerhesse önmagát. S az a kérdés, a két tükör közül melyikhez közeledett inkább az értelem?

350. Teológia és Filozófia, Orvostudomány és Jog összetalálkozott a szerelmevel, aki azt a hírt tudakolta tőlük, látták-e Szerettét. Teológia sírt, Filozófia kételkedett, Orvostudomány és Jog örvendezett. S az a kérdés, hogy mit jelez e négy jelkép a szerelmesnek, aki Szerette keresésére indul.

351. Szorongva és sírva indult a szerelmes Szerettének keresésére az érzékelés útjain s az értelem útjain. S az a kérdés, e két út közül melyikre lépett először, míg Szerettét kereste, s melyiken mutatta meg magát nyilvánvalóbban a Szeretett a szerelmesnek.

352. Az ítélet napján azt mondja majd a Szeretett, hogy tegye az ember az egyik oldalra azt, amit ő adott neki ezen a világon, a másik oldalra pedig tegyék azt, amit az ember adott e világnak, hogy meglássék, milyen szívvel szerették a Szeretettét, s e két ajándék közül melyik nemesebb és melyik a nagyobb mennyiségű.

353. A szerelmes akarata önmagát szerette, s az értelem megkérdezte tőle, vajon jobban hasonlít-e Szerettéhez, amennyiben önmagát szereti, mint ha Szerettét szereti,

mert a Szeretett jobban szereti önmagát, mint bármi más dolgot. S ezért az a kérdés, milyen válasszal válaszolhat igazabban az akarat az értelemnek.

354. – Mondd, bolond, melyik a legnagyobb s legnemesebb szeretet, ami teremtményben létezik? Válaszolt: – Az, amelyik egy a Teremtővel. – Miért? – Mert nincs semmi, amivel a Teremtő nemesebb teremtményt alkothatna.

355. Egy napon imádságba merült a szerelmes és érezte, hogy szeme nem sír; s hogy képes legyen sírni, elküldte gondolkodását, hogy pénzen, nőkön, gyermekeken, ételeken, dicsekvésen gondolkodjék. S úgy találta értelmében, hogy a fönt mondott dolgok mindegyikének több szolgája van, mint Szerettének. S ezért szeme könnybe lábadt s lelke szomorúságba és fájdalomba merült.

356. Szerettén elmélkedve ment a szerelmes, és az úton sok emberrel s nagy tömeggel találkozott, akik híreket kérdeztek tőle. A szerelmes nem válaszolt arra, amit őtőle kérdeztek, mert örömét lelte Szerettében; s azt mondta, azért nem akar szavaikra felelni, hogy ne távolodjék el Szerettétől.

357. Kívül-belül szeretet borította a szerelmest, és Szerette keresésére indult. Azt mondta neki a szeretet: – Hová mégy, szerető? Válaszolt: – Szerettemhez megyek, hogy te nagyobb legyél.

358. – Mondd, bolond, mi a vallás? Válaszolt: – A gondolkodás tisztasága és vágy a halálra, hogy Szerettemet tiszteljük; s lemondás a világról, hogy akadály nélkül szemléljük s igazságot mondjunk tisztességeiről.

359. – Mondd, bolond, a gyötrelmek, zokogások, sóhajok, könnyek, kínok, veszedelmek mit jelentenek a szerelmesnek? Válaszolt: – A Szeretett gyönyöreit. – Miért? – Mert általuk jobban szeretik s a szerelmes általuk kap nagyobb jutalmat.

360. Megkérdezték a szerelmest, kiben nagyobb a szeretet: abban a szerelmesben, aki él, vagy abban, aki meghalt. Válaszolt, hogy abban a szerelmesben, aki meghalt. – Miért? – Mert nagyobb már nem lehet abban a szerelmesben, aki a szeretet miatt meghal; míg nagyobb lehet abban a szerelmesben, aki a szeretet miatt él.

361. Találkozott két szerelmes. Az egyik magyarázta Szerettét, a másik értette. A kérdés az volt, kettejük közül melyik volt közelebb Szerettéhez. S a megoldás által ismeretet szerzett a szerelmes a Szentháromság bizonyítására.

362. – Mondd, bolond, miért beszélsz oly elvontan? Válaszolt: – Hogy alkalom legyen az értelem fölemelésére Szerettem nemességeihez s hogy több ember tisztelje, szeresse és szolgálja.

363. Bortól lett mámoros a szerelmes, aki emlékezetébe idézte, értette és szerette Szerettét. S a Szeretett összekeverte e bort könnyeivel és szerelmese könnycseppjeivel.

364. A szeretet hevítette és lánggra gyújtotta a szerelmest Szerettére emlékezésében. S a Szeretett könnycseppekkel s könnyekkel hűtötte s e világ gyönyöreinek elfeledésével s a hiú megtiszteltetésekről való lemondással. S a szeretetek növekedtek, amikor a szerelmes visszaemlékezett arra, hogy miért visel el lankadtságokat, kínokat, s a világi emberek miért viselnek el gyötrelmeket, üldöztetéseket.

365. – Mondd, bolond, mi ez a világ? Válaszolt: – A szeretőknek, Szerettem szolgálainak tömlöce. – S ki veti őket tömlöcbe? Válaszolt: – A büntudat, a szeretet, a félelem, a lemondás, a töredelem, a gonosz emberek társasága; és ez jutalom nélküli gyötrellem, hiszen ez büntetés.

A szeretet filozófiájának fája

ELŐSZÓ

Isten, a te szeretetteddel kezdődik A szeretet filozófiájának fája. [1]

Ramon Párizsban időzött, [2] hogy nagy jót tehessen a tudás [3] módszere által; s mivel nem volt képes véghez vinni és tökéletességre juttatni, elgondolta, hogy nagy jót tesz a szeretet módszere által, s ezért föltette magában, hogy elkészíti A szeretet filozófiájának ezt a fáját. S hogy ezt a fát minden akadályoztatás nélkül elkészíthesse és szépen elrendezze, elment Párizs mellé egy szép erdőbe. [4] Az erdő sűrű volt, bővelkedett forrásokban, tisztásokban, lankákban, madarakban s vadállatokban.

Ramon egy szép tisztásra bukkant, a tisztás közepén egy nagy fa és szép forrás volt. A fa árnyékában egy igen díszesen öltözött úrhölgy ült, és sírt, zokogott e szavakat szólván:

– Ó, te szerencsétlen, te fájdalmas asszony! Mennyire megvetnek téged ebben a jelenvaló életben! Hiszen Tudománynak [5], a te nővérednek, sok szolgája van, akik a filozófia révén megismerik őt, neked pedig méltóságodhoz s tisztességedhez képest kevés a szolgád.

Ramon odalépett az úrhölgyhöz, kit alázatosan köszöntvén az úrhölgy kedvesen viszonzta köszönését. Ramon megkérdezte tőle, hogy hívják, s miért zokog és sír oly nagyon.

– Ramon, szólt az úrhölgy, engem Szeretet Filozófiájának hívnak, és azért sírok és zokogok, mert kevesen szeretnek; nővéremet, Tudás Filozófiáját sokkal többen szeretik, mint engem.

– Szeretet Filozófiája, szólt Ramon, mi az oka, hogy Tudás Filozófiájának több szolgája van, mint neked? S miért irigyled őt, ha egyszer a nővéred?

– Ramon, szólt az úrhölgy, hogy nővéremnek több szolgája van, mint énnékem, annak az az oka, hogy mikor az emberek a tudományok tanulásába fognak, énáltalam kezdik megszeretni a tudást, mert a tudást nélkülem meg nem szerethetik. S mikor már ismerik a tudományokat, azoknak filozófiáját szeretik, arról készítenek sok könyvet és *arsot*. [6] Élvezik, hogy szeretik a tudományokat, s nem abban lelik örömüket, hogy engem vagy az én szeretés-filozófiámat szeressék, amely egészen az én lényegemből s természetemből származik. Mikor azért szeretni akarnak, nem tudnak annyira szeretni engem, sem pedig tulajdonságaimat, [7] mint ahogy meg tudják érteni a megtanult dolgok teljes igazságát. S ennek az az oka, hogy sokáig tanulják az értelem és az igazság tudományait, a szeretet és a jóság tudományait pedig nem tanulják. Ezért ér engem annyi sérelem, bűn, és ér annyi kár azoktól, akik a tudást szeretik. Mert minél többet tudnak anélkül, hogy engem s a jóságot szeretnék, annál inkább módjuk van arra, hogy rosszat cselekedjenek, becsapják s félrevezessék egymást. Ezért sírok és zokogok, ezért vagyok vigasztalan s szomorú. Nem irigység, nem gög készíttet a sírásra,

hanem azért sírok, mert a legtöbb ember a világon nem tud szeretni. Mert ha olyan jól tudnának szeretni, mint amilyen jól tudnak érteni, énáltalam s nővérem által az egész világ jól elrendezett lehetne. Akkor a világ azon végcél szerint rendeződnék el, amelyre teremtett, de amely céltől az e világon élő emberek többsége eltéríti.

Amint Ramon megértette Szeretet Filozófiájának jalkiáltását, elmondta az úrhölgynek, hogy van egy saját maga alkotta *arsa* a jó és igaz szeretetről. A címe: *Ars amativa*. [8] Ennek segítségével az ember arra kényszerítheti az akaratát, hogy a jót kívánja, s kerülje a rossz szeretetet; s hogy szeresse Istent, önmagát s felebarátját. Mert amiképpen az értelem önmagától hajlik arra, hogy a tudás *arsa* által tudja az igazságot, éppen úgy az ember a jó és erényes szeretet *arsa* által szabadon arra hajthatja az akaratát, hogy a jót és a jó cselekedeteket szeresse s kerülje a rosszat és a rossz cselekedeteket.

– Azt is elmondom néked, hogy föltettem magamban: elkészítem A szeretet fáját, [9] s a te nevedről akarom elnevezni. Olyan fa lesz, amely magában foglalja a jó szeretésének s a rossz elkerülésének *arsát*. S ha e két könyvet sokan megtanulják, lesz, miért egy kissé megvigasztalódj.

Nagyon tetszett az úrhölgynek, amit Ramon mondott, s minden vágya az volt, hogy elkezdődjék A szeretet filozófiájának fája, s hogy adja néki Ramon az *Ars amativát*. El akarta olvasni ezt a két könyvet, hogy lássa, igaz-e, amit Ramon elmondott néki.

MILYEN RÉSZEKRE OSZLIK A SZERETET FILOZÓFIÁJÁNAK FÁJA

Hogy tehát felmagasztalja a jó és a nagy szeretetet, s lerontsa a rossz és hamis szeretetet, elkezdte Ramon A szeretet filozófiájának fáját. Hét részre osztotta, úgymint: gyökerek, törzs, ágak, gallyak, levelek, virágok s gyümölcsök. Ezt a felosztást Ramon A tudomány fájának [10] felosztása szerint gondolta el, amelyet már előbb elkészített.

A szeretet fájának eme felosztása szerint megismerhetők a szeretet kezdetei, [11] törzse és más részei. S a szeretetről való ismeret által az ember képes arra, hogy arra irányítsa és készítse az akaratát, hogy szeressen, s hogy Isten kegyelméből elnyerhesse a szeretet készségét. Isten adja ugyanis a teljes szeretet [12] készségét, mely a szeretet egyik formája. Úgy alakítja az ember akaratát, hogy szeresse a jót s kerülje a rosszat. Arra irányítja és indítja az ember akaratát, hogy erősebben szeresse a nagyobb jókat, mint a kisebbeket, és erősebben gyűlölje a nagyobb rosszakat, mint a kisebbeket.

E fában hasonlatokkal [13] akarunk szólni. Ezek: a „Szeretett”, [14] ahogy Istent nevezük; a „szerelmes”, vagyis az ember, aki Istent szereti; a „szeretet”, azaz maga a teljes szeretet; a „szeretet úrhölgyei”, azaz e fa gyökerei; [15] a „szeretet apródjai”, azaz a jóságtevés, [16] a nagyságtetés, és a többiek; a „szeretet sasa”, vagyis a magasan szárnyaló szeretet, s így tovább a többi hasonlat.

I. A SZERETET FILOZÓFIÁJÁNAK GYÖKEREI

Ramon emlékezetébe idézte az Ars amatívát, melyet már régebben elkészített, s vette annak tizenhét kezdetét, és elnevezte őket A szeretet fája gyökereinek. Ezek: jóság, nagyság, tartósság, [17] hatalom, bölcsesség, akarat, erény, igazság, dicsőség, különbözőség, egyezőség, ellentétesség, kezdet, közép, végcél, nagyobbság, egyenlőség és kisebbség.

A szeretet gyökerei által kutathatja s találhatja meg az ember mindazt, ami a jó és nagy szeretéshez tartozik. E gyökereket pedig három részre osztva vizsgáljuk, mégpedig: a szeretet meghatározásai, a szeretet vegyítései [18] és gondolatok a szeretetről.

A szeretet meghatározásai

Ez a rész kétfelé oszlik: az első részben az egyszerű meghatározások, a másodikban az összetett meghatározások találhatók. Az egyszerű meghatározások a szeretet egyes gyökereinek meghatározásai. Az összetett meghatározásokban a szeretetet minden egyes gyökerével meghatározzuk.

S hogy A szeretet fájába meghatározásokat teszünk bele, annak az értelme az, hogy általuk megismerhessük s megtalálhassuk a szeretet lényegét [19] s természetét és titkait; mert aki ismeri a szubsztancia kezdeteit s gyökereit, az annak lényegét s természetét is megismerheti, mert kezdetei fölfedik s megmutatják titkait is.

Az egyszerű meghatározások

A jóság az, ami által a jó jót cselekszik, s ami által jó dolog a lét, s rossz a nemlét.

A nagyság az, ami által a jóság, a tartósság, a hatalom és a többi gyökér nagy.

A tartósság az, ami által a jóság, nagyság és a többi gyökér sokáig tart.

A hatalom az, ami által a jóság, nagyság és a többi az lehet, ami, és azt teszi, amit tesz.

A bölcsesség az, ami által a bölcs bölcsen ért.

Az akarat az, amivel az ember a jóságot, a nagyságot és a többit akarja.

Az erény az, ami a jóságból erényes jóságtevést és a nagyságból erényes nagyságtevést hoz elő, s hasonlóképpen van a többiekkel is.

Az igazság az, ami által igaz dolgok léteznek.

A dicsőség az, amiben a jóság, nagyság és a többi megnyugvást [20] talál.

A különbözőség az, ami által a jóság, nagyság és a többi elhatárolt és valós ok.

Az egyezőség az, ami által a jóság, nagyság és a többi egy vagy sok dologban egyezőséget talál.

Az ellentétesség az, ami által sok dolog egymással ellentétes.

A kezdet az, ami minden majd elkezdődő dolgot megelőz.

A közép az, ami a kezdet és a végcél között van, s ami mindkettő természetéből részesedik.

A végcél az, amiben a kezdet megnyugvást talál.

A nagyobbság a jóság, a tartósság és a többi nagyságának képe és hasonlatossága.

Az egyenlőség az az alany, amiben megnyugvást talál a jóság, nagyság és a többi

egyezsége.

A kisebbség az, ami közel van a semmihez, s a kevés jóság, nagyság és a többi egyezsége.

A szeretet az a kötél, amellyel Szerettéhez kötődik a szerelmes.

A szeretet összetett meghatározásai [21]

A szeretet [22] most következő részében a fentebb említett tizennyolc meghatározást össze akarjuk tenni és illeszteni a szeretet meghatározásával. Ezt pedig azért tesszük, hogy a szeretet meghatározását mélyebben megismertesse a többi meghatározás.

A szeretet jó kötele az, amely a jó szerelmezt jó szeretéssel a jó Szeretethez köti.

A szeretet nagy kötele az, amely a nagy és jó szerelmezt a jó és nagy Szeretethez köti.

A szeretet tartós kötele az, amely minden pillanatban, minden órában, mindennap és minden éjszaka a jó és nagy Szeretethez köti a jó és nagy szerelmezt.

A szeretet hatalmas és erős kötele az, amely a jó, nagy, tartós és hatalmas szerelmezt a Szeretethez köti, aki jó, nagy, tartós és hatalmas, és úgy köti hozzá, hogy a szerelmes nem válhatik el Szerettétől.

A szeretet bölcs kötele az, amely a szerelmesnek megjeleníti és bemutatja a jó, nagy, tartós és hatalmas Szerettét jó, nagy, fenséges és hatalmas titkait.

A szeretet akaratteljes kötele az, amely az akarathoz köti a szeretetnek a jó, nagy, tartós és hatalmas, bölcsesség által megvilágosított készségét.

A szeretet erényes kötele az, amely összeköti a szeretésben az erényes, jó, nagy, tartós és hatalmas jóságtevést, nagyságtévést, sokáigtartást, hatalomtevést.

A szeretet igaz kötele az, amely által a jóság, nagyság és a többi [23] igaz szeretői léteznek.

A szeretet dicső kötele az, amely a szerelmes és a Szerettét szeretését összeköti és megnyugtatja a jóságban, a nagyságban és a többiben.

A jó, nagy, tartós, hatalmas, bölcs és akaratteljes, erényes, igaz, dicső szerelmes és Szerettét közti különbözőség a jó, nagy szeretet kötele, amellyel a szerelmes és a Szerettét egymáshoz kötődik, hogy el ne válhassanak egymástól.

A jó, nagy egyezésből eredő egyezség a szerelmes és a Szerettét azon kötele, amellyel egyetlen jóságban, egyetlen nagyságban és a többiben egyeznek.

Az ellentétesség, amellyel a szerelmes ellenszegül Szerette ellenségeinek, a jó, nagy, tartós és hatalmas szeretet kötele, amelyet nem tudnak széttépni a jó és nagy Szerettét és szerelmes ellenségei.

A jó, nagy, tartós és a többi szeretés kezdete a szeretetnek azon kötele, amely a szerelmezt Szerettéhez kezdi kötni. S minél inkább kezdi jósággal összekötözni, annál jobb a szeretet kötele, és minél inkább kezdi nagysággal összekötözni, annál nagyobb a szeretet kötele; s így tovább a többi kötélekkel is, amelyek a szeretet gyökerei által léteznek.

A közép, amely a szerelmes és a Szerettét jóságát, nagyságát összekapcsolja-igazítja a szeretésben, a szeretetnek azon köteléke, amely a szerelmezt fogva tartja és hozzáköti Szerettéhez. S a szerelmes ebbe a kötélbe kapaszkodik, hogy el ne essék

Szerette mellől, mikor az gyötri, sanyargatja és nehézségek közé juttatja.

A szeretet végcélja a szeretet azon kötele, amelyben megnyugvást talál a jó, nagy, tartós és hatalmas szeretés kezdete. S ezáltal mikor a szerelmes elkezd szeretni az ő Szerettét, nem találhat megnyugvást a jó, nagy, tartós és hatalmas szeretés nélkül.

A szeretet nagyobb kötele, amely által a szerelmes egyre inkább szereti jó és nagy Szerettét, az a kötél, amely a szerelme, teljesen Szerettéhez kötve, fogva tartja; s minél nagyobb a kötél tartóssága, hatalma és a többi, annál nagyobb a szerelmes a szeretésben.

A nagyobb szerelmes és Szeretett egyenlősége, amely a szerelmes és a Szeretett nagyobb jóságának, nagyságának és a többinek egyenlősége, a szeretet nagyobb kötele; és aki ilyen kötéssel kötődik Szerettéhez, az nem képes tőle elválni, sem nélküle élni.

A szeretet kisebb kötele az, amely kevés jóságból áll, s amely kevés ideig tart, mivel nincs sem nagy hatalma, sem nagy erénye. Ezért tehát azok a szerelmesek, akik ilyen kötéssel kötődnek a Szeretethez, mind beleunak a szeretésbe, és egy kis nehézség is eloldja őket Szerettüktől.

Elmondtuk a szeretet meghatározásait, amelyeket emlékezetből kell tudniuk mindazoknak, akik a szeretet fájáról nagy ismeretet akarnak szerezni, s akik szert akarnak tenni arra az *arsra*. és módszerre, amellyel megoldhatják a szeretetre vonatkozó kérdéseket s kutathatják a szeretet filozófiájának titkait.

A szeretet gyökereinek vegyítése

Ez a rész kétfelé ^[24] oszlik; az első arról a vegyítésről szól, amelyben a szeretet minden egyes gyökerével külön-külön vegyül; a másik az általános vegyítésről szól, amelyben a szeretet egy és ugyanazon időben vegyül minden egyes gyökerével s kezdetével.

Hogy miért vegyítjük össze a szeretetet a kezdeteivel s a gyökereivel, annak az a célja, hogy megmutassuk s megtanítsuk, hogyan kell megsokszorozni a szeretetet a gyökerei által, mivel a szeretet megsokszorozásával megsokszorozódik a szeretet kötele, amely a szerelme Szerettéhez köti; s minél nagyobb a szeretet kötele, annál nagyobb a szerelmes és a Szeretett egymásból való részesedése és öröme.

A jóságot és a szeretetet akkor vegyíti össze a szerelmes, amikor Szerettét jó szeretéssel szereti. S ez a vegyülés azért létezik, mert a jóságnak természete a jóságtevés, és a szeretetnek természete a szeretés. S mikor a Szeretett jó szeretéssel jutalmazza meg a szerelme (amennyiben jó szeretéssel szereti és jó szeretéssel ruházza fel), akkor jó szeretésben vegyül össze a szerelmes és a Szeretett jósága és szeretete.

Mikor a szerelmes és a Szeretett nagy szeretéssel szereti egymást, akkor nagy szeretésük által összevegyül a szerelmes nagysága és szeretete és a Szeretett nagysága és szeretete. S egy nagy szerelmes a nagy szeretetek ilyen vegyülését sokkal jobban szereti, mint ha Szerettétől nagy pénzeket, birtokokat s megtiszteltetéseket kapna. Az ilyen ideig-óraig való nagyságok által ugyanis a szerelmesnek nem lehet nagy szeretése az ő Szerette iránt, sem a Szeretettnek szerelmese iránt; s ezért a szeretet nagy szeretői nem szeretik e világ nagy jólétét, hogy ne azzal foglalják el magukat, – mert ők egyszerűen csak Istent akarják szeretni a szeretet nagysága által.

Az a szerelmes, aki tartóssá teszi egészséges szerelését, hogy hosszú ideig szerethesse igen tartós Szerettét, összevegyíti a tartósságot s a szeretetet a tartós szeretetben. S a vegyítés által sokáig tart a szerelmes és a Szeretett szerelme és öröme. S minél hosszabban tart, annál erősebben illeszkedik össze a szerelmes és a Szeretett a szeretetben s a szeretésben.

Mikor a szerelmes minden hatalmával megerősíti szeretetét, hogy Szerettét szeresse, akkor a szerelmes hatalma és szeretete összevegyül a hatalmas szeretésben, s ez a szeretés olyan erős, hogy semmi más, kevésbé erős hatalom nem képes legyőzni, sem felülkerekedni rajta; mert minél erősebb a szeretet, annál erősebb a vágya és a természete, hogy ellenszegüljön a saját és Szerette ellenségeinek; s a Szeretett, akit a szerelmes erős szeretettel szeret, nem tűri és nem akarja, hogy a szeretet nagyobb hatalmát legyőzze vagy megkötözze egy kisebb hatalom.

A bölcsesség s a szeretet összevegyül a tudhatóság s a szerethetőség által, mert amennyiben a bölcsesség ismeri a szeretetet s a szeretet szereti a bölcsességet, összevegyül a szerelmes és a Szeretett értése és szeretése. S az értés és a szeretés összevegyülése által összevegyül a bölcsesség s a szeretet. Ezért, mikor a szerelmes tudja, hogy szereti Szerettének szeretetét, s tudja, hogy őt is azzal szereti a Szerette, akkor jobban szereti azt, amit a szeretetről tud, mint mindazt, amit a testéről s annak sajátosságairól, természetéről s boldogságairól tud.

Mikor a szerelmes az akarását összevegyíti a szeretéssel, ami a szeretet készségének ^[25] működése, akkor akarátát szeretetbe és akarását szeretésbe öltözteti. ^[25] S mikor bizonyos nehézségek miatt akarata arra akar hajolni, hogy gyűlölje Szerettét, akkor az akarás és a szeretés nem képes egymástól elválni, mivel a szeretet készsége beöltöztette az akaratába a szeretését. Ezt pedig a szeretet nem teheti meg Szerettének s a szeretet gyökereinek segítségével nélkül.

Mikor az erény s a szeretet egymásban összevegyül, összevegyül az erénytevés és a szeretés. Az erénytevés által a szeretés erényes lesz és erénybe öltözik, s a szeretés által az erénytevés szerető lesz és szeretetbe öltözik; s míg így összevegyül az erény és a szeretet, és cselekvéseik egymásba öltöztek, nem hatolhat közénk sem hiba, sem szeretetlenség, s az erények és a szeretetek az egymásnak erényes szeretést küldő szerelmes és a Szeretett hírnökei lesznek.

Az igazság s a szeretet összevegyül az igazi szeretőkben, akik igaz szeretettel szeretik az igazi Szerettét; s ez a vegyülés oly nagy, hogy sem hamisság, sem szeretetlenség nem hatolhat s nem férkőzhet közénk. S ezért az igazi szeretők szívesebben meghalnak vagy sok gyötrelmet elviselnek, mintsem hogy hazudjanak s gyűlöljék Szerettüket; s a Szeretett, akinek ilyen igazi szeretői vannak, nem rejtőzhetik el s nem tagadhatja meg tőlük szeretését és országát.

A fenséges, dicső Szeretett által összevegyül a dicsőség s a szeretet (a dicsőségképes ^[26] és a szeretetképes, a dicsőíthető és a szerethető, a dicsőítés és a szeretés összevegyülése által) azokban a szeretőkben, akik szeretik a fenséges, dicső, szereteteljes Szerettét; s ezért az ilyen szeretőkben a gyötrelmek, veszélyek, szenvedések s lankadtságok dicsőségeknek s szereteteknek, biztonságoknak, gyönyöröknek s pihenéseknek tűnnek.

A különbözőség s a szeretet akkor vegyül össze, mikor a különbözőség a szeretetben a szerető, a szerethető és a szeretés közé hatol, s a szeretet szerethetővé teszi az egymástól különböző szerelmes és Szeretett megkülönböztetőjét, megkülönböztethetőjét s megkülönböztetését, s a szeretet által mindegyiket szereti a másik, amennyiben összeilleszkednek a szeretésben.

Az egyezés s a szeretet akkor vegyül össze, amikor a szerelmes és a Szeretett

egyezik az egymás iránti szeretésben. S minél jobb, nagyobb s tartósabb a szeretetük, annál erősebben vegyül s illeszkedik össze az egyezés és a szeretet, s annál inkább eltávolodnak a szerelmes és a Szeretett ellentétességétől és elválásától, s ezáltal, ha az egyezés s a szeretet ilyen erősen összevegyült, semmi gyötrellem, nehézség, melyet a szerelmes a szeretet miatt visel el, nem képes Szerettétől elválasztani őt.

Az ellentétesség s a szeretet akkor vegyül össze a szerelmesben, amikor a szerelmes, Szerettének szeretésében, nem követi a szeretet gyökereinek rendjét. Ezáltal az ilyen szerelmes hamar beleun az ő jó Szerettének szeretésébe, s egy kis nehézség s gyötrellem is, amelyet a szeretet miatt visel el, legyőzi őt s Szerette ellen haragítja.

A kezdet s a szeretet akkor vegyül össze, amikor a szerelmes el kezdi szeretni a Szerettét. S mikor a szerelmes elkezd megsokszorozni a szeretését a jóság, nagyság, tartósság és a többi által, akkor a szeretet kezd jobb, nagyobb s tartósabb lenni. Ezért az a szerelmes, aki a szeretetben kitart, nap mint nap növelni kezdi szeretését.

A közép és a szeretet akkor vegyül össze, amikor a szerelmes és a Szeretett szeretetéből olyan szeretés születik, amely a szerelmezt összeilleszti a Szerettével. S mikor a szeretés, amely a szerelmes és a Szeretett szeretetéből származik, egyenlő lesz mindkettő között, akkor ez a szeretet olyan erős lesz, hogy semmi nem képes elválasztani a szerelmezt a Szerettétől, sem a Szeretettet a szerelmeztől. S ezért ez az igen értékes és annyira szeretettel teljes szeretés a szeretet s a szerelmes és a Szeretett kincsesháza lesz, s a szerelmes és a Szeretett nem adná el ezt a szeretést sem e világ, sem a másvilág semmi kincséért sem.

A végcél s a szeretet mindannyiszor összevegyül, amikor csak a szerelmes Szerettének értékein s tisztességein elmélkedik, s látni és szolgálni kívánja Szerettét. S mikor a szerelmes sokat lankad, sóhajtozik és sír a szeretetek miatt, akkor a Szeretett kiszámítja azt a jutalmat, amely a szerelmesnek jár azoknak a gyötrelmeknek a fejében, amelyeket a szeretete miatt visel el. Mikor azonban a szerelmes azért szereti Szerettét, hogy az megjutalmazza azokért a gyötrelmekért, amelyeket a szeretete miatt visel el, akkor a végcél s a szeretet nem vegyül össze, hanem szétválik és eltávolodik egymás tőli, s a Szeretett nem akar a szerelmes jelenlétében időzni, hiszen az nem az ő jó és nagy erénye miatt szereti.

A nagyobbság és a szeretet akkor vegyül össze, amikor a szerelmes nagyobb jósággal, nagysággal, tartóssággal és erénnyel szereti Szerettét. S ezért a szeretet egyre magasabbra emelkedik a szeretés nagyobbságában, s ahol nagyobb a szeretés, ott nagyobb a szerelmes és a Szeretett öröme és gyönyöre. S a szerelmes, aki a szeretet nagyobb fokán áll, annyira megrészegeedik s szeretővé válik a Szerettétől, hogy a szeretet kisebb fokait nem érzékeli, s nem is vesz róluk tudomást.

Az egyenlőség s a szeretet akkor vegyül össze, amikor a szerelmes és a Szeretett egyenlően szereti egymást, egyenlő jósággal, nagysággal, tartóssággal s hatalommal. A szeretetnek ilyen egyenlősége nem lehet meg a teremtményben, csupán Istenben, aki egyenlően szeret szerethetésével s szerethetőségével. S ezért az az ember, aki Szerettében egyenlővé tudja tenni a jóságtevést, nagyságtévést, sokáigtartást s a gyökerek más cselekvéseit, magasabbra emeli szeretését, úgyhogy valamelyest hasonlónak lesz az ő legnagyobb Szerettéhez.

A kisebbség s a szeretet akkor vegyül össze, amikor a szerelmes kevésbé szereti Szerettét, s amikor szeretése csak kevés jósággal jó. S szeretése megbetegszik, amikor a szerelmes beleun a szeretésbe és kerüli azokat a veszélyeket és nehézségeket, amelyeket szeretete miatt akar kiróni szerelmesére a Szeretett. S ezért azok a szeretők, akik kisebb szeretettel szeretik a Szeretettet, sem nem jó, sem nem nagy szeretők, s könnyedén elárulják s megcsalják a Szeretettet.

Szólottunk a szeretetnek a gyökereivel való vegyítéséről. S ha ez a vegyítés három gyökérrel történik, akkor a vegyülés nagyobb, mint ha kettővel történt; s ha az összessel, olyan nagy lesz, hogy nagyobb nem is lehet. S ezért azok a szeretők, akik erősebben vegyítik össze a szeretetet a kezdeteivel, nagyobb, jobb, szilárdabb, igazibb szeretők, mint a többiek, akik kevés kezdettel vegyítik össze a szeretetet.

Gondolatok a szeretetről

Ez a rész kétfelé oszlik: az elsőben a szerelmes gondolatai találhatók a szeretet lényegéről s természetéről, valamint munkáiról; a másodikban azok a gondolatok találhatók, amelyek a szerelmesben támadnak, miközben a szerelmeshez és a Szeretettéhez tartozó tulajdonságokról elmélkedik. S ezt a két részt együtt akarjuk tárgyalni, s az egyes gondolatokat összevegyítjük a többiekkel, mert minél erősebben összevegyülnek, annál erősebben szeret bele Szerettébe a szerelmes.

S hogy A szeretet fájába miért vesszük be a szeretésről való gondolatokat, annak az oka, hogy tanítást adjunk a szeretőknek, hogyan lehet sok jó és nagy gondolatuk a Szeretetről; mert sok ember van, aki vágyik szeretni, de nem tud szeretni, mert nem tud a szeretetről gondolkodni, sem a szeretetről való gondolkodást nem tudja megsokszorozni.

Gondolkodott a szerelmes a szeretet lényegéről, amely az a főr ma, mely a szerelmest arra indítja, hogy szeressen.

Gondolkodott a szerelmes a szeretet természetéről; s azt mondta, hogy a szeretet természete az a kötél, amely a szerelmest Szerettéhez köti.

Gondolkodott a szerelmes Szerettének tulajdonságairól, s azt mondta, hogy mind szerethetők a jóság, tartósság, hatalom és erény nagyságával, hogy a Szeretett nagyon szeretett lehessen.

Elmélkedett a szerelmes a saját tulajdonságain, s azt mondta, hogy nem méltó arra, hogy nagy s jó Szeretettet szeressen, mert kevés jó van őbenne, és sokszor követett el bűnt és eltévelyedést Szerettével szemben.

Elmélkedett a szerelmes a Szeretett nagy jóságán, erényén és szeretetén, [27] s azt mondta, hogy a Szeretettnek az a tulajdonsága, hogy sokat adjon, megbocsásson s szeressen, s ezért a szerelmes Szerettének tulajdonságai által maga is bír azzal a tulajdonsággal, hogy nagyon szeresse Szerettét.

Gondolatokkal beszélgetett a szerelmes és a Szeretett, s e szavakat saját lényegével s természetével hatotta át a szeretet. S ezért a szeretet szeretetet ébresztett a szerelmesben Szerette iránt a szeretet gyökereinek összes lényege és természete által, kivéve az ellentétességet s a kisebbséget, amelyekkel nem járhatnak együtt a többi gyökerek, amikor a szerelmes emlékezetébe idézi, érti és szereti Szerettét.

A nap ragyogása és erénye megkérdezte a szerelmest, akarja-e, hogy segítsen neki Szerettét szeretni? A szerelmes válaszolt a napnak s azt mondta, hogy Szerettének szerethetőségei és a szeretet lényege és természete és Szerettéről való gondolatai elégségesek neki ahhoz, hogy szeresse Szerettét.

Látott a szerelmes egy szép virágot, melyet Szerette alkotott, s azt mondta a virágnak: szépsége arra indítja, hogy gondolkodjék Szerettének szépségén. S ezért a virág azt mondta a szerelmesnek, hogy nincsenek neki nagy s tartós gondolatai Szerette

íránt, mert annak vannak nagy gondolatai a szeretetről, aki egyszerűen gondol a Szerettére, a Szeretett tulajdonságai és a szeretet természete és lényege szerint.

Gondolataiba merülve ment a szerelmes, hogy lássa Szerettét; s az úton félelem fogta el a rablóktól s a gonosz emberektől, s a szeretet és a Szeretett tulajdonságai elhagyták a szerelmezt s a gondolatok elfutottak tőle, s a szerelmesnek nem maradt semmije, hogy meglátta volna Szerettét.

Szerettéről való nagyobb gondolatai miatt beteg volt a szerelmes teste és gyógyulást kért; de a szerelmes lelke nem akarta, hogy a Szeretettben s a szeretetben meggyógyulhasson.

Gonosz emberek gúnyolták és ütlegettek a szerelmezt, aki dicsérte Szerettét. S a szerelmes nevetett rajta, s megköszönte nekik, hogy megtisztelték.

Sóhajtozás és sírás nélkül gondolkodott a szerelmes Szerettének szépségein s tisztességein. S azt mondta a szerelmes a szeretetnek, hogy még keveset adott önnön természetéből a szeretéséhez.

Felékesítette a szeretet a Szeretett gondolatait a saját természetével s a Szeretett tulajdonságaival. Meghalt a szerelmes, s lelke tovább élt a Szeretettben.

A szerelmes el akarta pusztítani a gondolkodását, mert annyira gyötörte őt, hogy nem hagyta nyugodni; s nem tudott sem enni, sem aludni, de a szerelmes gondolkodásának segítettek a szeretet s a Szeretett tulajdonságai.

A szerelmes el akarta adni a nagyobb gondolatokat a kisebbekért, mert nem bírta eltérni a szeretet nagy gyötrelmeit. A Szeretett megvásárolta a nagyobb gondolatokat a kisebbekért, s a kisebb gondolatok erősebben gyötörték a szerelmezt, mint a nagyobbak, mert a szerelmes a kisebb gondolatok révén nem kap akkora segítséget a Szeretettől s a szeretettől, mint amilyeneket a nagyobbak révén kap. S ezért a szerelmes elfutott a szeretet kisebb gyötrelmei elől, hogy megnyugodjék a nagyobbakban.

Szólunk a gondolkodás sok módjáról, hogy tanítást adjunk: a gondolkodás sok és különféle módjain hogyan sokszorozhatja meg az ember a szeretetét s a szeretését, keresvén a módszereket a szeretet gyökerei által.

II. A SZERETET FÁJÁNAK TÖRZSE

A szeretet fájának törzse három részre tagolódik: úgymint a szeretet formája, a szeretet anyaga és a kettő összekapcsolódása.

Hogy ebbe A szeretet fájába miért foglaltuk bele a szeretetnek törzsét, annak az oka az, hogy a szeretet törzse a szeretet Összes gyökerének összeilleszkedése. S a szerelmes, amikor Szerettét szereti, néha inkább az egyik gyökérrel szereti Szerettét, mint a másik gyökérrel – mint az a szerelmes, aki néha jobban szereti Szerettét a jó szeretettel, mint a naggyal, vagy inkább a nagy szeretettel, mint a tartós szeretettel, és így tovább. S ezért a szerelmes, azon tanítás révén, amelyet A szeretet törzsében adunk, megismerheti azt az *arsot* s módszert, amely által felismerhető, hogy a szeretet melyik gyökere ad inkább alkalmat arra, hogy Szerettét szeresse. S ezért az ember megsokszorozhatja és egyenlővé teheti a gyökereket, hogy a szeretet nagyobb, tartósabb, erősebb és erényesebb legyen.

A szeretet formája

A szeretet formája kettős, mert a szeretet egyik formája a szereted' lényege, a másik az a forma, mely tevékeny, s az első forma munkája, amely övele formát ad a szeretet gyökereinek, amennyiben elrendezi és előkészíti őket arra, hogy a szeretet alkalmi [28] legyenek, s a szerelmezt arra készíti, hogy szeressen. S ezt a két formát együtt tárgyaljuk A szeretet fájában.

Az első forma, amely a szeretet lényege, összegyűjti a gyökerek minden formájából, úgymint a jóságtehetőségből, a nagyságtehetőségből, tartósságtehetőségből, hatalomtehetőségből és a többiből a második formát. S mindezekből elkészíti a szeretet második formáját, s ebből él, ezáltal tartja fenn magát; s mikor ez hiányzik, nem tarthat tovább, nem élhet, mivel nincs miből élnie s nincs miből magát fönntartsa.

A Szeretett a maga tulajdonságaival megmutatja a szerelmesnek a szeretet gyökereinek formáit, hogy a szerelmes összegyűjtse őket a szeretet lényegi formájával s hogy ebből elkészítse a tápláló főr mát, amelyből a szeretet él. S ezt azért teszi a Szeretett, hogy a szerelmesnek legyen miből nagyon szeretnie.

Ahogy a szerelmes összegyűjti a szeretet gyökereiből azok formáit, úgy szeret; s ha sokat gyűjt össze, nagyon szeret, s ha keveset gyűjt össze, kevésbé szeret. S néha annyit összegyűjt belőle, hogy teste nem bírja őket elviselni, és a test meghal a szere tét miatt; a Szeretett pedig gyönyörét leli abban, hogy nagyon szeretik.

Beteg volt a szerelmes a túlszeretés [29] miatt, és el akarta feledni Szerettének nagy jóságát, de a Szeretett elmondta a szeretetnek, hogy szerelmese elárulja őt és el akar futni. S a szeretet erősebben megkötötte a szerelmezt s megkettőzte benne a visszaemlékezést, hogy erősebben emlékezzék vissza Szerettének jóságára.

Azt mondta a szerelmes a szeretetnek, hogy nem bírja elviselni szeretésének igen nagy nagyságát.

– Szerelmes, szólt a szeretet, Szeretted, aki nagyobb, mint bárki más, azt akarja, hogy nagyobb szeretéssel szeressék.

A szerelmes emlékezetébe idézte a szeretés kisebbségét, hogy se gítsen néki a nagyobb szeretés ellen, mert az ellankasztotta és meg ölte. A szeretés kisebbsége azt mondta a szerelmesnek, hogy nem tud ellenszegülni a nagyobb szeretésnek.

– Szeretet ellentétessége, mondta a szerelmes, tudnál nekem segíteni a nagyobb szeretés ellen? A szeretet nagyobb egyezősége hallotta e szavakat, amelyeket a szerelmes mondott a szeretés ellentétességének, és elmondta e szavakat a jóság, tartósság, hatalom s szeretet nagyobb nagyságának. S ők együttesen megkötözték és elfogták a szerelmezt, s nagyobb szeretéssel büntették.

Sóhajtozott, zokogott, sírt a szerelmes, és panaszkodott a szeretetre, hogy megöli a szeretés által. Hallotta zokogását és sírását a szeretés ellentétessége és kisebbsége, de a szeretet többi gyökere nem akarta meghallgatni, s ahogy csak tudták, kínozták a szerelmezt a szeretés által.

– Szeretet kezdete, képes lennél-e énbennem elkezdni a szeretés megbánását? Mert szívesen elfutnék a túlszeretés elől.

– Szerelmes, szólt a szeretet kezdete, hűséget fogadtam a nagyobb szeretetnek s az erény nagyobb nagyságának, és semmiképpen nem követnék el öellenük hitszegést vagy bűnt.

– Nagyobb szeretet, szólt a szerelmes, mivel akkora hatalmad van énfölöttem, hogy nem válhatok el tőled, tudnál-e segíteni énnekem? Mert nem akarok miattad meghalni.

– Szerelmes, szólt a nagyobb szeretet, aki nem akar miattam meghalni, nem méltó arra, hogy a jóság, tartósság, végcél és erény nagyobb nagyságában éljen, amelyben pedig te is élni akarnál.

A szerelmes arra vágyott, hogy meghaljon, mert nem tudott elfutni a szeretet elől, aki annyira gyötörte őt. S a szeretet s a Szeretett életben tartotta a szerelmezt, hogy meg ne haljon, hogy így a szeretet ne legyen tétlen, s a Szeretettet sokan vágyják.

A szeretet anyaga

A szeretet anyaga kettős: az egyik a szeretet lényegéé, a másik a Szeretett szerethe-tőségeié, amelyeket a szerelmes szeretetteké tesz abban a szerethe-tőségben, amely a szeretet lényegéből ered. S ezt a két anyagot együtt akarjuk tárgyalni, hogy olyan tanítást adjunk, amellyel a szerelmes a lényegi szeretet anyagához tudja alkalmazni a járulékoszt, hogy a szeretet formájának nagyobb alanya legyen, amelyben megsokszorozhatja a nagy szeretést.

A szeretet anyagai a szeretet gyökereinek szerethe-tőségei, úgymint a jóság, mely szerethe-tő, és a nagyság és a többi. S mikor a szerelmes hozzáilleszti a szerethe-tőségeiket a saját szerethe-tőségéhez, akkor a szeretet formája megnöveli a szeretet sze-rethe-tőségét, s a formából és az anyagból nagy szeretés jön létre.

A szerelmes szeretni akarta Szerettének jóságát, hogy a Szeretettet jó szeretéssel szeresse. A Szeretett jósága belehatolt nagyságával a szerelmes szeretetébe, s a szerel-mesnek jó és nagy szeretése lett.

Mikor a szerelmesnek már volt jó és nagy szeretése, azt akarta, hogy tartós és hatalmas szeretése legyen, s akkor a Szeretett jósága, nagysága, tartóssága és hatalma a Szeretett bölcsességével, akaratával, erényével, igazságával s dicsőségével együtt belehatolt szeretetébe, hogy szeretettek legyenek, s a szerelmesnek olyannyira tele lett a szeretése Szerettének hasonlatosságaival, hogy alig tudta elviselni azokat a vágyakat s szereteteket, amelyek Szerette miatt támadtak benne.

A szerelmes szeretésébe be akart hatolni a különbözőség, az egyezőség, a kezdet, a közép s a végcél s az egyenlőség a nagyobbsággal együtt, hogy a szerelmes szeretése nagyobb legyen; a szerelmes azonban mentegette magát előttük, s azt mondta, hogy nem tud nagyobb szeretetet befogadni szerethe-tőségébe. De a szeretet s a Szeretett kinyitotta a kaput, s a Szeretett hasonlatosságai be hatoltak a szerelmes szeretetébe a nagyobbsággal együtt, s a szerelmes elveszítette a képzelését és az érzékelését, és el-ragadtatásba ^[30] került a túlszeretet s a túlszeretés miatt.

Kiáltott a szerelmes a szeretetnek, hogy segítsen neki, mert túlságosan szeret. – Szerelmes, szólt a szeretet, segíteni akarok ne ked abban, hogy nagyon szeress, hogy a te Szeretteddel nagy egyezőséged legyen, s hogy ne pusztítsa el a szeretés anyagát.

Amiatt, hogy Szerettét tisztelte, dicsérte és szolgálta, nagy éhséget, szomjúságot, hőséget és sok más kellemetlenséget érzett a szerelmes, a szeretet pedig örült, hogy a szerelmesnek nagy anyaga és alkalma van a szeretéshez.

A szerelmes sírt a gyötrelmek miatt, melyeket a szeretet miatt viselt, s azt mondta a szeretet, hogy a szerelmes könnyecseppjei és könnyei az ő nagy szeretésének anyaga.

Elaludt a szerelmes és sírt a szeretet, mert míg a szerelmes aludt, nem volt anyaga, amivel megsokszorozza a szeretést.

Megharagudott a szerelmes, mert látta, hogy az emberek nem tisztelik az ő Szeret-tét, amennyiben jobban szerették a saját meg tiszteltetéseiket, mint Szeretteit. S a sze-relmes szeretete nevetett, mert a szerelmesnek volt anyaga a síráshoz, mivel szerette az

ő Szerettének megtiszteltetését.

A szerelmes elvesztett egy aranypénzt, amiből enni és öltözni tudott volna, s nevetett a szeretet, mivel a szerelmesnek volt anyaga ahhoz, hogy rábízza magát Szerettének kincsestárára, amely elég mindazoknak, akiknek őbenne van reményük.

Sírt a szerelmes, mert kísértései voltak a bűnre, s azt mondta a szeretet, hogy a bűnre való kísértések anyagot adnak a szerelmesnek, hogy eszébe jusson kevés szeretete és Szerettének segítsége.

A szerelmes elveszítette egyik fiát, akit nagyon szeretett. S a szeretet azt mondta a szerelmesnek, hogy fia halála által jobban tudja szeretni a Szerettét.

Szomorú volt a szerelmes, mert rosszul szeretett. A szeretet azt mondta a szerelmesnek, hogy örüljön, mert a Szeretett nagyon szereti szerelmesét, mikor türelemmel, alázattal s reménységgel szolgálja őt.

Beteg volt a szerelmes és félt a haláltól. – Szerelmes, szólta a szeretet, ha te belehalsz ebbe a betegségbe, hamarabb meglátod ezáltal a Szerettedet.

Mikor a szerelmes vágyott arra, hogy sok gyötrelmet viseljen el a szeretet miatt, akkor a Szeretett s a szeretet sok jó szót mondott a szerelmesről.

A szerelmes sok vagyont s megtiszteltetést hagyott el azért, hogy ne akadályozzák Szerettének szeretésében. S a Szeretett és a szeretet odaadta magát a szerelmesnek, hogy nagy s jó szeretése legyen.

Meg akart halni a szerelmes, hogy tisztelje Szerettét, s a Szeretett azt akarta, hogy a szerelmes tisztességben éljen az ő szeretetében.

A szeretet formájának és anyagának összekapcsolása

A szeretetnek ez az összekapcsolása kettős, mert az egyik az az összekapcsolás, amely a szeretet lényegéé, amely összekapcsolja a szeretet lényegi anyagát. A másik: a szeretet anyagának s a Szeretett szerethetőségeinek az összekapcsolása, amelyeket a szeretet formája összeilleszt a maga általános szerethetőségében, amelyben azokat szeretetteké teszi.

A szeretet gyökereinek cselekvései (vagyis a jóságtevés, nagyságtévés és a többiek), a szeretet munkája, amikor is a szerelmes összekapcsolódik Szerettével a jó, nagy szeretet és a többi által. S ezért, mikor a szerelmes összekapcsolja és –illeszti szeretésében a nagy jóságtevést, sokáigtartást, hatalomtevést és a többit, akkor összekapcsolja a szeretés nagy, jó, tartós, hatalmas formáját és anyagát.

Rossztevésért s kistevésért megvásárolta magának a szerelmes a jóságtevést s a nagyságtévést, s gazdagította velük a szeretését, amely a rossztevés és a kisebbségtévés miatt beteg volt.

Kivetette a szerelmes a rossz gondolkodást a sokáigtartásból, és a sokáigtartásban jó gondolkodás született; s ezáltal a szerelmes hatalmassá tette szeretését a sokáigtartásban.

Az értés és az akarás és az erény szeretésbe öltöztek, és elmentek a szerelmessel, hogy üdvözöljék Szerettét.

A szerelmes szeretésében az igazságtévés és a dicsőségtévés nem tett különbséget a pihenések s a gyötrelmek között, amelyek a szeretet miatt érték a szerelmest.

Az egyezés és az ellentétben állás egymással harcolt a szerelmes szeretésében. Az egyezés alulmaradt volna, ha a szerelmesnek kevés szeretése lett volna Szerette iránt.

A rossz szeretés haragot, gőgöt s reménytelenséget vetett a szerelmes akaratába, de

a jó szeretés már előbb elkezdte a türelmet, alázatosságot s reménységet.

A szeretést, amely a szerelmes és a Szeretett közepe, az ellentétben állás és kisebbségtevés ki akarta vetni a szeretetből, s gyűlölést akartak a szerelmes és a Szeretett közé ékelni, de nem bírták megtenni, mert a szeretés hosszú ideig volt a szerelmes és a Szeretett szeretetében.

A szeretés végcélja eljuttatta a szerelmezt Szerettéhez a jóságtevés, nagyságtévés és sokáigtartás által, s a szerelmesnek kegyelmet, irgalmat, könyörületet s reménységet juttatott el övelük a Szeretett.

Sokat gyötrődött a szerelmes, hogy nagyobb szeretetet szerezzen, s mikor azt megszerezte, eljuttatta Szerettéhez a reménység által.

A szerelmes egyenlően akarta Szerettében szeretni a jóságtevést, nagyságtévést, sokáigtartást, hatalomtevést, értést és szeretést; s ezért egyenlően szerette Szerettének ítélkezését s megbocsátását.

A szerelmes ki akarta vetni szeretéséből a kisebbséget, s nem tudta véghez vinni nagyobb szeretet s reménység nélkül.

Szólunk a szeretet törzséről, s tanítást adunk, hogy az ember meg tudja ismerni azokat a munkákat, amelyek a gyökerek által a szeretet törzsében érezhetőek, és ezen érzés által a szerelmes megismerheti, hogy milyen állapotban van a szeretése, s hogy a szeretet gyökerei közül melyikből van nagyobb részesedése és melyikkel van nagyobb egyezősége.

III. A SZERETET ÁGAI

A szeretetnek sok ága van, de mi csupán háromra akarunk szorítkozni, s ezek: a szeretet feltételei, kérdései, kérései. S hogy miért foglaljuk bele ebbe a Fába a szeretet feltételeit, kérdéseit, kéréseit, annak az oka, hogy a feltételek révén a szerelmes olyan félté telek közé tudja juttatni a szeretetét, hogy kívánja és szeresse Szerettét, s meg tudja oldani a szeretet kérdéseit; a szeretet kérdései által pedig, melyeket a szeretet által tesz föl egymásnak a szerelmes és a szeretet, mindketten örülnek; s a kérések által tudja kér lenni a szerelmes a Szerettét.

A feltételek, kérdések s kérések a szeretet gyökerei szerint következnek majd, hogy meghatározásaik szerint elrendezve lehessen megismerni őket. S a feltételeket cikkelyekbe osztjuk, amelyekben összevegyítjük ^[31] a szeretetet a szeretet minden egyes gyökerével, s ugyanezt tesszük a szeretet kérdéseivel s kéréseivel. A kérdéseket pedig visszautaljuk a feltételekhez, amelyekkel oly módon oldhatók meg, hogy a feltételek és a kérdések megegyeznek a számban s a cikkelyekben. S ugyanígy teszünk a kérésekkel is.

Először a jósággal, nagysággal vegyítjük össze a szeretetet, majd pedig a jósággal, tartósággal és így tovább folytatólagosan, cikkelyről cikkelyre, egészen a szeretet (és az egyenlőség) ^[32] cikkelyéig.

A szeretet feltételei, ^[33] és pedig először a jó szeretet ^[34]

- I. Minden szeretettet, akinek jó és nagy szeretete van, szükségképpen jó és nagy szeretettel kell hogy szeressenek.
- II. A jó szeretet, amennyiben sokáig tart, megsokszorozza szeretését.
- III. A jó szeretet egyetlen hatalma sem lehet rossz.
- IV. Amilyen mértékben bölcsességteljes a jó szeretet, olyan mértékben kész a Szeretett, hogy szeressék.
- V. Jó szeretettel egyetlen akarat sem rossz.
- VI. A szeretet erény nélkül nem lehet jó.
- VII. A jóság s a szeretet igazsága tesz jó és igaz szeretővé.
- VIII. Jóság nélkül egyetlen szeretet sem talál megnyugvást a dicsőségben.
- IX. Egyetlen szeretetben sem lehet nagy jóság a szerelmes és a Szeretett különbözősége nélkül.
- X. A szerelmes és a Szeretett egyezősége nélkül egyetlen szeretet sem lehet jó.
- XI. Egyetlen szerelmesnek sincs rossz szeretés révén jó Szerette.
- XII. Minden jó szeretet jó szeretést kezd.
- XIII. A szerelmes és a Szeretett egyetlen közepe sem jobb, mint a jó szeretés.
- XIV. A jó szeretet a jó szerető végcélja és megnyugvása.
- XV. Jóság nélkül egyetlen szeretet sem lehet nagyobb.
- XVI. A jóság és a szeretet egyetlen egyenlősége sem lehet rossz.
- XVII. A szeretet egyetlen kisebb jósága sem tehet nagy szeretővé.

A nagy szeretet ^[35]

- I. Egyetlen olyan szeretet sem nagy, amely kevés ideig tart.
- II. Az a hatalom, amely a szeretetből semmit nem képes csinálni, nem lehet nagy.
- III. A szeretet annál inkább megsokszorozza és táplálja a nagy szeretést, minél inkább bölcsességteljes.
- IV. Az a szeretet, amely nem akaratteljes, nem lehet nagy.
- V. A szeretet nagy erénye nélkül egyetlen szerelmes sem viselhet el nagy gyötrelmeket a szeretet miatt.
- VI. Egyetlen hamis szeretetben sincs nagy szeretés.
- VII. Nagy szeretet nélkül egyetlen szerelmes sem nyerhet el nagy dicsőséget.
- VIII. Az a szerelmes, akinek nagy szeretete van, nem tesz különbséget azon gyönyörök s azon gyötrelmek között, amelyek Szerette miatt érik.
- IX. A szerelmes és a Szeretett egyezősége nélkül egyetlen szeretet sem lehet nagy.
- X. Amennyire ellene szegül a szerelmes a szeretet ellenségeinek, annyira nagy a szeretete.
- XI. Minden olyan szeretet, amely nagy szeretést kezd s azt megőrzi, nagy.
- XII. Egyetlen szeretet sem nagy, ha nincs meg egyenlően a szerelmes és a Szeretett között.
- XIII. Minden nagy szeretet igényli a szeretés nagy végcélját.
- XIV. Egyetlen nagy szeretet sincs a nagyobb szeretés ellen.
- XV. A nagy szeretet és szeretés egyetlen egyenlősége sem kevés.
- XVI. Egyetlen szeretet sem lehet nagy a kisebb szeretéssel.

A tartósság és a szeretet

- I. A szeretet sokáigtartás nélkül nem tehet szert a szeretés hatalmára.
- II. Abban a szeretetben, amely nem tart sokáig s nem bölcsességteljes, nincs meg a szeretés hatalma.
- III. Egyetlen szeretés sem tarthat sokáig abban az akaratban, amely beleun a szeretésbe.
- IV. Azt az erényt, amely a szeretetet tartóssá teszi, szeretni kell.
- V. Egyetlen hamis szeretet sem tart sokáig.
- VI. Azt a dicsőséget, amely nagyon sokáig tart, nagyon kell szeretni.
- VII. Annak a szerelmesnek, aki a saját javai és Szerette javai között különbséget tesz, nincs tartós szeretete.
- VIII. Nagy szeretés nélkül a szerelmes és a Szeretett egyezősége nem tarthat sokáig.
- IX. A szerelmes és a Szeretett ellentétességében a szeretet nem tarthat sokáig.
- X. Egyetlen ember sem bölcs, aki olyan szeretetben kezdi szeretését, amely nem tart sokáig.
- XI. Az a szeretet, amely a szerelmes és a Szeretett között van, örökké tart.
- XII. Aki szeretetét tartóssá teszi, eléri a szeretés végcélját.
- XIII. Kevés ideig tartással egyetlen szeretet sem lehet nagyobb.
- XIV. Aki a szeretetben egyenlővé akarja tenni (az örömet és) ^[36] a sóhajtozást és a sírást, az tegye tartóssá a szeretését!
- XV. A szeretés kisebbségével egy gyönyör sem tarthat sokáig.

A hatalom és a szeretet

- I. Aki nem ismeri a szeretetet, nem képes semmit sem tenni szeretetből, sem pedig a szeretért.
- II. Az az akarat, amely átadja magát a szeretet hatalmának, tele van szeretéssel.
- III. Annak a hatalomnak, amely nem képes a szeretetből szeretőt csinálni, nincs erénye.
- IV. Az a hatalom, amely nem képes a szeretet által megtartani az igazságot és lerontani a hamisságot, abban nincs meg a szeretés hatalma.
- V. Aki a dicsőségből dicsőt képes csinálni, az a szeretetből szeretetteljest tud csinálni.
- VI. Egyetlen hatalom sem képes végezni semmi munkát a szerelmes és a Szeretett különbözősége nélkül.
- VII. Szeretet nélkül egyetlen hatalom sem képes egyeztetni a szerelmest és a Szeretettet.
- VIII. Annak a hatalomnak, amely a szeretetből azt csinál, amit akar, semmi sem képes ellenszegülni.
- IX. Nem szabad szeretni, sem pedig dicsérni azt a hatalmat, amely szeretetből nem képes szeretést kezdeni.
- X. Az a hatalom, amely nem tudja megbékíteni a szerelmest és a Szeretettet, nincs a szeretet közepén.
- XI. Nem szabad szeretni azt a hatalmat, amely nem felel meg a szeretet végcéljának.
- XII. A szeretet nagyobb hatalma tesz nagyobb szeretővé.
- XIII. A szerelmes és a Szeretett egyenlő hatalma nincs híján a szeretetnek.

XIV. A kevés szeretet egyetlen hatalma sem győzi le a nagy szeretet hatalmát.

A bölcsesség és a szeretet

- I. Egyetlen olyan ember sem bölcs, aki erényes akarat nélkül akar szeretni.
- II. Egyetlen bölcs Szeretett sem kívánja, hogy bolond s hibákkal teli szerelmes kívánja vagy szolgálja.
- III. A bölcsesség s a hamis szeretet nem vehető össze.
- IV. Aki nem akarja tudni a dicső szeretetet, nem tud szeretni.
- V. Ha a bölcsesség nem nyilatkoztatja ki a dicsőítő és a dicsőített különbözőségét a dicsőségben, nem indítja a szerelme arra, hogy szeresse a nagy dicsőséget.
- VI. Olyan mértékben szerethető, a dicsőség lényegében s természetében, a dicső és a dicsőített egyezősége, amennyire az értő és az értetté a bölcsességben.
- VII. Minden bölcs szerelmes ellene van a szeretet ellenségeinek.
- VIII. Ugyanúgy szeretetből kell kezdeni a szeretést, ahogy bölcsességből az értést.
- IX. Úgy van a szeretés a szeretet közepén, ahogyan az értés a bölcsesség közepén.
- X. A bölcs szerető gyakran elmélkedik a szeretet végcéljáról.
- XI. Minden bölcs szerető aláveti magát annak, hogy a nagyobb szeretet szolgája legyen.
- XII. Nem bölcs szerető az, aki nem tudja egyenlővé tenni a szeretetet s a szeretést.
- XIII. Egyetlen bölcs szerető sem adná el a nagyobb szeretetet a kisebbért.

Az akarat és a szeretet

- I. Egyetlen akarat sem erényes szeretet nélkül.
- II. Egy akarás sem igaz igaz szeretés nélkül.
- III. Minden dicső akarat szeretetteljes.
- IV. A szerelmes és a Szeretett különbözősége nélkül nem lehetne szeretet az akaratban.
- V. A szeretetnek és a szeretésnek egyetlen rossz akaratban sem lehet egyezősége.
- VI. Abban az akaratban, amely ellenszegül a nagy szeretetnek, nincs meg a szerelmes és a Szeretett nagy egyezősége.
- VII. A szeretet végcélja nélkül az akaratban a szeretés nem kezdődhet el.
- VIII. Az akarat és a szeretet közepe az akarás és a szeretés.
- IX. A szeretet végcélja nélkül egy akarat sem talál megnyugvást.
- X. Minden olyan akarat kisebb, amely nem képes befogadni a nagyobb szeretetet.
- XI. Az az akarat, amely egyenlővé válik a szeretettel, semminek sincs híján.
- XII. Egyetlen olyan szerelmesnek sincs nagy akarata a szeretésre, aki azt gondolja, hogy kisebb szeretet révén megnyerheti a legnagyobb Szeretettet.

Az erény és a szeretet

- I. Az erény, az igazság s a szeretet a szerelmes és a Szeretett vagyona és kincsesháza.
- II. A szeretet erénye nélkül egy dicsőség sem szerethető.

- III. Az erények különbözősége nélkül a szerelmes nem szerethetne.
- IV. Az erények egyezősége erősíti a szerelmes és a Szeretett egyezőségét.
- V. A szeretet egyetlen erényéből sem születik ellentétesség a szerelmes és a Szeretett között.
- VI. Erényes szeretetből erényes szeretés születik s kezdődik.
- VII. Az a szerelmes, akinek nincs erényes szeretete a szeretet középpontjában, nem tud kívánni, sem pedig a szeretet által gyötrelmeket elviselni.
- VIII. Erényes szeretés nélkül senki nem érheti el a szeretet végcélját.
- IX. Egyetlen erény miatt sem fél a szerelmes a nagyobb szeretéstől.
- X. Erény miatt egyetlen egyenlő szeretet sem rossz.
- XI. Egyetlen kisebb erény sem részesedik a nagyobb szeretet természetéből.

Az igazság és a szeretet

- I. Nem igazi szerelmes az, aki hamisan szereti a szeretet igaz dicsőségét.
- II. A szerelmes és a Szeretett nem számlálható meg a szeretet lényegében a kettő igaz különbözősége nélkül.
- III. Mivel a hamis szerető nem tehet szert egyezőségre az igaz Szeretettel, az igazság s a szeretet nem közösködhetnek a hamis szeretővel.
- IV. Az igazi szeretettel semmi sem lehet ellentétes.
- V. A szeretet igazsága nélkül a szerelmes nem kezdhet igaz sóhajtozást s szeretést.
- VI. Mikor igaz szeretet van a szerelmes és a Szeretett között, a szerelmes nem fél a hamis szeretőtől.
- VII. A szeretet igaz végcélja az igazi és hűséges szeretők jele és zászlaja.
- VIII. A szeretet nagyobb igazságával a szerelmes leronthat minden hamis szeretetet.
- IX. Az igazság és a szeretet egyenlőségénél nincs semmi nagyobb, s ez teszi merésszé a szeretőt.
- X. Az igaz szeretet kisebbsége fél a hamis embertől.

A dicsőség és a szeretet

- I. A szerelmes és a Szeretett különbözősége nélkül senkinek nem lehet dicsősége a szeretet által.
- II. A szerelmes és a Szeretett egyezősége nélkül senki sem szeresheti meg a szeretet dicsőségét.
- III. Aki fél attól, hogy szenvedést viseljen el a szeretet által, bolond, ha azt reméli, hogy szert tehet a dicsőségre a szeretet által.
- IV. A szeretet dicsősége által kezdődik a szerelmes és a Szeretett öröme.
- V. A dicső szeretet szobájában örvendezik a szerelmes és a Szeretett.
- VI. A dicsőséges szeretet szobájában aratja le a szerelmes az ő szeretésének végcélját.
- VII. A szeretet nagyobb dicsősége adja a legnagyobb Szeretettet a nagyobb szeretőknek.
- VIII. A dicsőségben, ahol egyenlőség van a szerelmes és a Szeretett között, egyetlen tökéletességnek sincs hiánya semmiben.

IX. Senki olyannak nincs nagyobb szeretete, aki a nagyobb dicsőséget elhagyja a kisebbért.

A különbözőség és a szeretet

- I. Különbözőség nélkül egyetlen szeretetben sem lehet egyezőség.
- II. A szerelmes és a Szeretett különbözősége nem él ellentétesekből.
- III. Az érzékelés, a képzelés és a szeretés a szeretetek különböző kezdetei, amelyekkel a szerelmes meglátogatja Szerettét.
- IV. Ha a szeretetben nem volna meg a szerelmes és a Szeretett különbözősége, nem lehetne szeretet a szerelmes és a Szeretett között.
- V. A szerelmes szeretése végcélja és beteljesedése a szeretet gyökerei különböző cselekvéseinek, amelyek a szeretést ékesítik és öltöztetik.
- VI. A szeretetnek egyetlen különbözősége sem nagyobb, mint az akarásé és a szeretése.
- VII. Az egyenlő szeretők különbözősége nélkül nem lennének egyenlő szeretetek.
- VIII. Nem lehet kisebb szeretet abban a szerelmesben, aki nem tesz különbséget a szeretet adta jó és rossz között.

Az egyezőség és a szeretet

- I. A szeretet egyezősége által illeszkedik össze a szerelmes és a Szeretett, s az ellentétesség által távolodnak el egymástól.
- II. A szerelmes szíve és szeme egyezik abban, ahogy sóhajtozni és sírni kezdenek a szeretet miatt.
- III. A szerelmes és a Szeretett közepén helyezkedik el a szeretet, hogy egyeztethesse őket.
- IV. A szeretet végcélja nélkül a szerelmes és a Szeretett nem egyezhet.
- V. A szerelmes és a Szeretett nagyobb egyezősége a nagyobb egyezés által születik.
- VI. A szerelmes és a Szeretett semmiféle egyenlősége sem lehet meg egyezőség nélkül.
- VII. Kisebb szeretetből kisebb a szerelmes és a Szeretett egyezősége.

Az ellentétesség és a szeretet

- I. Egyetlen szeretet sem kezdődik ellentétes által.
- II. Ellentétes szeretet nem lehet a szerelmes és a Szeretett között.
- III. A szeretet ellentétességével egy szerelmes sem éri el annak végcélját, amit szeret.
- IV. A szerelmes és a Szeretett nagyobb ellentétessége bűn.
- V. A szeretet semmilyen egyenlősége sincs ellentétes által.
- VI. A kisebb szeretettel egy szerelmesnek sincs hatalma a hamis szeretettel szemben.

A kezdet és a szeretet

- I. Minden jó és nagy szerető a szeretet középpontjában kezd szeretni.
- II. Minden szeretet a szeretés végcélja miatt kezdődik.

- III. Nagyobb szerelmes és Szeretett nélkül nem lehet nagyobb a szeretet kezdete.
- IV. A szerelmes és a Szeretett szeretetének egyenlősége által kezdődik az egyenlő szeretet.
- V. A szeretet kisebb kezdete nem a nagy szeretőké.

A közép és a szeretet

- I. A szeretet középpontjában van a szeretés, amely a szerelmes és a Szeretett végcélja és mindkettőjük öröme.
- II. Nagyobb szeretet nélkül nem lehet a szeretetnek nagyobb közepe.
- III. A szeretetnek akkor a legnagyobb a közepe, amikor egyenlő a szerelmes és a Szeretett.
- IV. Kisebb szeretet által nincs a szerelmes szeretése a legnagyobb Szeretettben.

A végcél és a szeretet

- I. A szeretet nagyobb végcélja teszi a nagyobb szeretőket.
- II. A szeretet végcélja által lesznek egyenlővé a szerelmesben a sóhajok és könnyek, lankadások s gyönyörök.
- III. A szeretet egyetlen kisebb végcélja sem viszi gyorsan a szerelmezt a Szerettéhez.

A nagyobbság és a szeretet

- I. Egyetlen nagyobb szeretet sem létezhetik a szerelmes és a Szeretett nagyobb egyenlősége nélkül.
- II. A nagyobb s a kisebb szeretet között nincs megnyugvás.

Az egyenlőség és a szeretet

A szeretet kisebb egyenlősége által egyetlen szerelmesnek sem lehetne pihenése vagy megnyugvása.

A szeretet kérdései

Tízféleképpen ^[37] tehetünk föl kérdéseket a szeretetről, mégpedig: van-e szeretet, mi a szeretet, miből van a szeretet, miért van a szeretet, mekkora a szeretet, milyen a szeretet, mikor van a szeretet, hol van a szeretet, hogyan van a szeretet, mivel együtt van a szeretet. S a kérdések e tíz válfaja szerint akarunk most kérdéseket fölteni a szeretetről, – egyszer az egyik, másszor a másik módon. S mindegyik kérdést visszautaljuk a maga feltételéhez, ^[38] amely egyben a megoldása, s amely megegyezik vele a cikkely s a sorszám szerint. Először pedig szólunk a jóság és a szeretet kérdéseiről.

A jóság és a szeretet

- I. Megkérdezte a szerelmes a szeretettől, hogy miért oly kevés szerető szereti Szerettét, holott méltó lenne arra, hogy sok szerető szeresse. – Szerelmes, mondta a szeretet, ennek a kérdésnek a megoldása a jó szeretet első feltételében található; és így tovább a többiek esetében is, a cikkelyek s a számok sorrendje szerint.
- II. Megkérdezte a szerelmes a szeretetet, miért nem sokszorozta meg a szeretését.
- III. Szeretet, mondta a szerelmes, lehet-e miattad bármiféle bajom?
- IV. Megkérdezte a szerelmes a szeretetet, milyen természet miatt érzi oly nehéznek, hogy Szerettét szeresse.
- V. Megkérdezte a szerelmes az akaratától, hogy miért beteg.
- VI. A szerelmezt megkérdezték a szeretők, miért gyűlöli a bűnt s miért szereti az erényt.
- VII. A szeretők megkérdezték a szeretetet, mivel táplálja a jó szeretőket s mivel teszi őket azokká.
- VIII. Megkérdezték az úrhölgyek a szerelmeztől, hogy miben talál megnyugvást, amikor érzi a szeretet bajait.
- IX. Énekelt a szeretet egyik madara, s megkérdezte tőle a jószág, hogy mivel ismeri föl a szerelmes és a Szeretett szeretetét.
- X. – Szeretet, kérdezte a szerelmes, miért vagy olyan jó?
- XI. A szeretet egyik virága megkérdezte a szerelmezt, mivel lehetne jó Szerette.
- XII. Megkérdezte a szerelmes a szeretetet, mivel kezdte el a szeretését.
- XIII. Megkérdezte a szerelmes a szeretetet, hogy hol találhatná meg Szerettét.
- XIV. A Szeretett egyik apródja megkérdezte a szerelmezt, melyik forrásból ivott szeretetet.
- XV. A szerelmeztől megkérdezte a szeretet udvarhölgye, mivel szereti a nagyobb szeretetet.
- XVI. – Szerelmes, szólt a Szeretett, miért rossz a szereteted?
- XVII. A szerelmes szeretetét megkérdezte a tűz lángja, miért van oly kevés szeretője.

A nagy szeretet [39]

- I. A fenséges Szeretett örökkévalóságát megkérdezte a szerelmes, mi az oka nagy szeretésének.
- II. A szeretet dicsérete megkérdezte a szerelmezt, tudja-e, mi által nagy a szeretet hatalma.
- III. A Szeretett szeretetét megkérdezte a szerelmes, miért nem lett naggyá annyi sok szeretőben.
- IV. Sajat szeretetét megkérdezte a szerelmes, mi által nagy.
- V. A szerelmeztől, aki félt elviselni a szeretet gyötrelmeit, megkérdezte a teljes szeretet, miért unt bele a szeretésbe.
- VI. Az igaz szeretet megkérdezte a hamis szeretetet, miért fél s fut el.
- VII. A szerelmezt megkérdezték a szeretetről éneklő madarak, mi a nagy dicsőség.
- VIII. A vigasztalás és a türelem megkérdezte a szerelmezt, mivel jutalmazza majd a szeretet, hogy Szerettét így szereti.
- IX. A szeretet emlékezése és reménysége megkérdezte a szerelmezt, mi által nagy a szeretet.
- X. A győzelem és a dicséret megkérdezte a szerelmezt, hogy általuk van-e nagy szeretete.
- XI. Az érték nagy úrhölgyei megkérdezték a szerelmezt, mi által nagy a szeretet.

- XII. A kisebbség és az ellentétesség megkérdezte a szerelmes szeretését, miért van a szeretet középpontjában.
- XIII. Egy kis szeretőtől megkérdezte egy nagy úr, hogy miért olyan nagy a szeretete.
- XIV. A szabadság megkérdezte a szerelmezt, vajon ővele szereti-e a legnagyobb Szeretettet.
- XV. Az igazságosság megkérdezte a szerelmezt, miért szereti a szeretet s a Szeretett egyenlőségét.
- XVI. A szerelmes nem bírta elviselni a nagyobb szeretés okozta kínokat, s megkérdezte a Szeretettet, vajon kisebb szeretéssel megtalálhatná-e a szeretet nagy titkait.

A tartósság és a szeretet

- I. A szeretet angyala megkérdezte a szerelmezt, mi által van meg benne a szeretés hatalma.
- II. Szeretni akart a szerelmes, de nem volt képes szeretni, s kérdezte a szeretést, hogy ki akadályozza szeretését.
- III. A szerelmes egy nap szeretet nélkül maradt, s megkérdezte a szeretetet, miért nem tart tovább.
- IV. A Szeretett megkérdezte a szerelmezt, melyik erényt kell nagyon szeretnie.
- V. A szerelmes bölcsességét és emlékezetét megkérdezte az igaz szeretet, miért tartott oly sokáig a hamis szeretet.
- VI. A szerelmes és a Szeretett szobájának festményei és rajzai mitől tartanak sokáig?
- VII. Megkérdezte a szerelmes a szeretetet, miért futott el tőle a Szerette.
- VIII. – Szerelmes és Szeretett egyezősége, mitől tartasz tovább, amikor a szerelmesnek nagy gyötrelme van Szerette miatt?
- IX. – Szerelmes szeretete, miért hagyod cserben a szerelmezt, ha már egyszer szeretővé tetted?
- X. A bölcsesség s a tartósság megkérdezte a szerelmezt, tudja-e, mi a szeretet bolondsága.
- XI. A szeretet szolgálói megkérdezték a szerelmezt, tudja-e, melyek a szeretet nagyobb fundamentumai.
- XII. A szerelmes elküldött a Szeretettnek egy szerelmeslevelet, amelyben azt kérdezte tőle, mivel érhetné el s bírhatná az ő szeretetét.
- XIII. – Szeretet, szólt a szerelmes, mivel lehetsz nagyobb?
- XIV. Megkérdezte a szerelmes a maga gyönyöreit s szenvedéseit, mi által léteznek az ő szeretetében.
- XV. A szeretet gyönyöre, öröme és pihenése miért nem tart sokáig?

A hatalom és a szeretet

- I. Megkérdezte a bölcsesség a szerelmezt, miért nem küldi el őt a szeretethez, hogyha annyira vágyik Szerettét szeretni.
- II. Megkérdezte az akarat a szerelmeztől, miért adja őt egészen a szeretet hatalmába.
- III. – Szeretet, kérdezte a szerelmes, a te hatalmadnak van-e erénye elszenvetés és cselekvés nélkül?
- IV. A szeretet útjai megkérdezték a szerelmezt, mikor megy végig rajtuk, hogy Szerettét lássa.

- V. Megkérdezte a dicsőség a szerelmezt, miért nem öltözik öbelé a szeretése, mikor Szerettére emlékeznek.
- VI. A szerelmezt megkérdezte a szeretet hatalma és szabadsága, tudja-e, mi a szeretet alanya.
- VII. Egyenetlenség támadt a szerelmes és a Szeretett között, s a szerelmes megkérdezte a türelmet és a könyörületet, tudják-e, mivel szerezhetné vissza az ő Szerettét.
- VIII. Tiszteletek s dicséretetek megkérdezték a szerelmezt, vajon a szeretés tétlensége a szeretet eretneksége-e.
- IX. A szeretetbe öltözött úrhölgyek megkérdezték a szerelmezt, hallotta-e gyalázni a szeretet hatalmát.
- X. Az imádság és az áhítat megkérdezte a szerelmezt, tudja-e, hol van a szeretet hatalma.
- XI. A szabadság s az erény megkérdezte a szeretetet, hogy hatalmai közül gyűlöletes-e valamelyik.
- XII. Megkérdezte egy kis szerelmes a szeretetet, hogy mivel teszi nagyobbá szeretőit.
- XIII. Megkérdezte a szerelmes a szeretetet, vajon az értékek, tisztességek s tiszteletek az ő vagyona-e.
- XIV. A szerelmezt sok ember kérdezte meg, miért szerethető természeténél fogva a szeretet nagy hatalma.

A bölcsesség és a szeretet

- I. – Szerelmes, tudod, mi a szeretet bölcsessége?
- II. Megkérdezte a szerelmes a szeretetet, miért tisztelik és szolgálják oly kevéssé a Szerettét.
- III. Megkérdezték a szerelmezt, vajon megférhet-e egyazon időben szeretetében a bölcsesség s a bolondság.
- IV. A szerelmezt megkérdezték a szeretők, hogyan tud szeretni.
- V. A szerelmes megkérdezte a bölcsességet, hogyan szerethetné nagyon a nagy dicsőséget.
- VI. A Szeretett dicsősége megkérdezte a szeretetet, vajon szereti-e annyira őt, mint a bölcsességet.
- VII. – Szerelmes, tudod-e, mi a szeretés bölcsessége?
- VIII. A szerelmes megkérdezte a Szeretettől, tetszenék-e neki, hogy úgy szeresse a szeretet filozófiáját, mint a bölcsességét.
- IX. Az érték két úrhölgye megkérdezte a szerelmezt, vajon egyenlően létezhet-e benne az értés és a szeretés.
- X. A szerelmezt megkérdezték a szeretők, milyen ágyon alszanak a gondolatai.
- XI. Megkérdezte a szerelmes a szeretetet, hogyan lehetne bölcsebb szerető.
- XII. A bölcs úrhölgyek megkérdezték a szerelmezt, tudja-e, mi a szeretés bolondsága.
- XIII. Az érték és a tisztelet megkérdezte a szerelmezt, látott-e bolond szeretetkalmárt.

Az akarat és a szeretet

- I. Megkérdezte a Szeretett a szerelmeztől, van-e erénye az akaratának.
- II. – Szerelmes, szólt a Szeretett, tudod-e, mi az igaz akarat?

- III. A szerelmes megkérdezte Szerettét, szereti-e annyira a dicsőségtevést, mint a szeretést.
- IV. A szeretet igazsága és világossága megkérdezte a szerelmezt, vajon lakhatnának s időzhetnének-e az ő akaratában.
- V. A jóság és a gonoszság megkérdezte a szerelmes akaratát, megszállhatnak-e nála ők ketten együtt.
- VI. A szeretet apródjai megkérdezték a Szeretettet s a szerelmezt, hogy mivel juthatnának nagy egyezőséghez.
- VII. A szeretet úrhölgyei megkérdezték a szerelmezt, mi teszi, hogy kezdetét vegye akaratában a szeretés.
- VIII. A tiszteletek s dicséretek megkérdezték a Szeretettet s a szerelmezt, milyen követek által küldenek egymásnak szereteteket.
- IX. A szerelmes télen akaratát megkérdezték a szeretetek, hogy miért annyira unott, szomorú és meggyötört.
- X. A szerelmes megkérdezte a saját akaratát, miért kisebb, s miért nem nagyobb.
- XI. A szerelmes akaratát megkérdezték az erények, hogy mivel van tele.
- XII. A szerelmezt megkérdezték tisztos urak, miért nem fér bele a nagyobb szeretetbe egy kisebb.

Az erény és a szeretet

- I. A szerelmezt s a Szeretettet megkérdezték a szeretők, hogy miből táplálkozik a szerelmük.
- II. A Szeretett dicsőségét megkérdezte a szerelmes, vajon nagyon szeretik-e.
- III. A nap erényét megkérdezte a szerelmes, hogy mivel szerethetne.
- IV. A szerelmes és a Szeretett szerelmét megkérdezték az úrhölgyek, mire van szüksége.
- V. A szereteten átrepült egy madár, s azt kérdezgette, miből születik a szerelmes és a Szeretet közti ellentétesség.
- VI. Az erény úrhölgyei megkérdezték a szerelmezt, mivel kezdődik az erényes szeretés.
- VII. Az imádság s az áhítat megkérdezte a szerelmezt, mivel képes elviselni a gyötrelmeket.
- VIII. Unott volt a szerelmes, és megkérdezte a tüzet, hogyan szabadulhatna meg a szeretésbe való beleunástól.
- IX. Megkérdezték a szerelmezt, hogy valamely erény miatt félt-e valaha a szeretéstől.
- X. Megkérdezte a szerelmes a Szerettét, vajon egyenlővé tudja-e tenni a szeretettel valamelyik erényt.
- XI. – Szeretett, szólt a szerelmes, van-e olyan nagy erényed a jótevésre, mint a szeretésre?

Az igazság és a szeretet

- I. Megkérdezte a szerelmes a Szerettét, miért jut oly kevés ember az ő dicsőségébe, és miért oly sok a pokolba.
- II. – Szeretett, szólt a szerelmes, van-e benned igaz számjegy szeretet által s szeretetből?
- III. A Szeretettől megkérdezte a szerelmes, hogy képes-e megbocsátani egy hamis szeretőnek, míg az gyűlöli az igaz szeretetet.
- IV. Az igazság s a hatalom úrhölgyei megkérdezték a szerelmezt, vajon Szerette

szeretésében talál-e valamilyen ellentétet.

- V. A szerelmes sóhajait és sírásait megkérdezték a szeretet bírái, milyen forrásból erednek.
- VI. Félelem fogta el a szerelmezt és el akart futni Szerette elől, s megkérdezte tőle a Szeretett, miért fogta el félelem, ha egyszer szereti őt.
- VII. Megkérdezte a szerelmes a szeretetet, hogy mivel ismerhetné föl a hamis szeretőt.
- VIII. – Szeretett, szólt a szerelmes, mivel rombolhatja le az ember a hamis szeretetet?
- IX. – Szeretet lovagjai, szólt a szerelmes, miért vagytok oly merész harcosok?
- X. Megkérdezte a szerelmes a szeretetet, félt-e valaha is valamitől.

A dicsőség és a szeretet

- I. – Szeretet, szólt a szerelmes, mivel vagy tele?
- II. A Szeretett fegyvernökei megkérdezték a szerelmezt, hogy miből van a szerelmes és a Szeretett dicsősége.
- III. Félelem fogta el a szerelmezt, hogy nagy gyötrelmeket viseljen el a szeretet miatt; az igazság s a teljes szeretet megkérdezte tőle, hogy miért remél dicsőséget Szeretettől.
- IV. Megkérdezte a szerelmezt a türelem s az alázat, vajon a szeretet szenvedése által elkezdődhet-e a dicső szeretés.
- V. A képzelést és az érzékelést elhagyta a szerelmes szeretése, és megkérdezte a szerelmezt a képzelés és az érzékelés, hogy mely helyen találhatnák meg, mert önkülé nem akarnak sem időzni, sem élni.
- VI. A szerelmes a szeretet egyik szép almáját ette, s a látás és a hallás megkérdezte tőle, hol szedte az almát, mert el akarnák pusztítani azt a fát, amely azt teremte.
- VII. A szerelem sasmadarát, amellyel a Szeretett elfogja a nagyobb szeretőket, megkérdezték a szeretők, vajon a szeretet levegőegén keresztül repül-e.
- VIII. Egy agár, amellyel a szerelmes a szeretet nyulaira vadászott, megkérdezte a gazdáját, hóján van-e valaminek.
- IX. A szeretetnek egyik kalmárát, aki ékszereket vásárolt Szerettének, megkérdezte a szerelmes, sok mindent tud-e a kalmárkodásról.

A különbözőség és a szeretet

- I. A szerelmes megkérdezte a szeretetet, vajon megvan-e benne a szerelmes és a Szeretett természete.
- II. A szerelmes és a Szeretett közötti különbözőséget megkérdezték a szeretők, hogy miből él.
- III. A szeretet fegyvernöke megkérdezte a szerelmezt (aki Szerettét akarta meglátogatni), hogy a szeretet melyik lován akar lovagolni.
- IV. A szeretet emlékezete megkérdezte a szeretet értelmét, együtt mivel van a szeretet a szerelmes és a Szeretett között.
- V. A szeretet gyökerei megkérdezték a szerelmezt, hogy miből van a koronája.
- VI. A szerelmes megkérdezte a szeretetet, hogy miből van az ő nagyobb egyezősége.
- VII. A Szeretett megkérdezték a szeretők, egyenlőek lehetnének-e a szeretetben.

VIII. A szeretet kisebb különbözősége megkérdezte a szerelmest, vele akarna-e lenni a Szerettében.

Az egyezés és a szeretet

- I. Megkérdezték a szerelmest, tudja-e, mi a szeretet ellenmérge és a szeretet mérge.
- II. – Szerelmes, szóltak a szeretet titkai, mivel kezdesz sóhajtozni és sírni?
- III. A szeretetet megkérdezték az erények, melyik városban gyakorolja a békét a szerelmes és a Szerett.
- IV. Egy ember szeretni akarta az erényeket, s nem volt képes szeretni őket, s megkérdezte a szeretetet, mi az oka, hogy nem képes szeretni.
- V. Megkérdezte a szerelmes a liliumot s a rózsát, hogy mivel lehetne nagyobb szeretése.
- VI. Két szeretés megkérdezte a szeretetet, mivel lehetnének egy mással egyenlők.
- VII. Megkérdezte a szerelmes a Szerettét, van-e őbenne valami olyan természet, amely által eltávolodhatnék tőle a szeretése.

Az ellentétesség és a szeretet

- I. A szeretet úrhölgyei megkérdezték a szerelmest, hol vannak a szeretet veszélyei.
- II. A szeretet ellentétessége sírt és zokogott; megkérdezték tőle a szeretetek egyezőségei: miért sír és zokog.
- III. A szeretet sólymával nem volt képes elfogni a szerelmes a szeretetet, s a szeretetnek ettől a sólymától megkérdezte a szerelmes, miért nem fogta el a szeretetet.
- IV. Egy remetét megkérdezték a szeretet pásztorai, tudja-e, mi a szerelmes és a Szerett közti nagyobb ellentétesség.
- V. A szeretet juhái megkérdezték a pásztort, tudja-e, melyik ember a legellentétesebb a szeretet Urával.
- VI. A jó szeretet megkérdezte a rossz szeretetet, miért él.

A szeretet kezdete

- I. A szeretet madarai énekükben megkérdezték a szerelmest, tudja-e, hol kezdi a szeretet a szeretését?
- II. A rózsák s az ibolyák megkérdezték a szerelmest, tudja-e, melyik a szeretet nagyobb kezdete.
- III. A szeretet egyik igrice megkérdezte a szerelmest, tudja-e, melyek a szeretet nagyobb szükségletei.
- IV. A szeretet egyik királyától megkérdezte a szeretet egyik királynője, tudja-e, mivel kezdődik a nagyobb szeretet.
- V. A nagyobb szeretet menyegzőjén evett a kisebb szeretet; megkérdezte a viola, ^[40] miből van a szeretet hangja.

A közép és a szeretet

- I. A szeretet forrásai megkérdezték a belőlük ivó szeretőket, hogy hol alszik a szeretet úrhölgye.
- II. A szeretet csillagai megkérdezték a szerelmezt, tudja-e, mitől nagyobb a szeretés.
- III. – Szerelmes, szólt az érték, melyik a szeretet nagyobb közepe?
- IV. A szeretet lankadtságai megkérdezték a szerelmezt: ha már a szeretetre fordítja a figyelmét, miért nincs a legnagyobb Szeretettel.

A végcél és a szeretet

- I. A szeretet almái megkérdezték a szeretetet, mivel teszi a nagyobb szeretőket.
- II. A szeretet lilioma és rubinja megkérdezte a szerelmezt, kik azok a futárok, akik a szeretetnek visznek levelet.
- III. A szeretet kötele megkérdezte a szeretet nyílveaszójét, miért nem repül gyorsan, amikor a szerelmesen készül sebet ütni a szeretettel.

A nagyobbság és a szeretet

- I. A szeretet egyenlő megtiszteltetései megkérdezték a szerelmezt, tudja-e, miből van a nagyobb szeretet.
- II. A sóhajtozás és a sírás megkérdezte a szerelmezt, megnyugszik-e a szeretésben.

Az egyenlőség és a kisebbség

A kisebb szeretetek megkérdezték az egyenlő szeretőket, vajon a szeretet által megnyugodnak-e.

A szeretet kérései

Hogy tanítást adjunk arról, hogyan tud az ember kérni a szeretet által, a szeretet kéréseit ugyanúgy a szeretet feltételeiből s kérdéseiből akarjuk venni, amint a kérdéseket a szeretet feltételeiből vettük.

Aki a szeretet által, a szeretet jóságával s nagyságával akar kérni, vegye például az első feltételt s az első kérdést a jóság és a szeretet cikkelyéből, s aki a jóság s tartósság szeretete által akar kérni, forduljon a jóság és a tartósság cikkelyének ^[41] második kérdéséhez, s kérjen azok hasonlatossága szerint és így tovább. Így tehet szert arra az *arsra* és módszerre, amellyel megtalálja a szeretet sok és különféle imádságait s kéréseit. Ezt tanítjuk a következő kérésekben.

A jóság és a szeretet

- I. Fájdalomban s szomorúságban volt a szerelmes, hogy Szerettének oly kevés szeretője van, holott Szerettének jósága és szeretete oly nagyon jó, hogy sok jó és nagy szeretőnek kellene őt szeretnie, tisztelnie és szolgálnia. S ezért a szerelmes nagyon jó és nagy szeretéssel kérte a szeretetet, hogy általa sok jó és nagy szerető

szeressen bele az ő Szerettébe.

- II. Kérte a szerelmes a szeretetet, hogy sokáig időzzön a szeretésében, hogy szeretete megszorozódhassék a jóságban, mivel a szeretet jósága tartósság nélkül nem nőhet.
- III. – Szeretet, szólt a szerelmes, a te jóságod s hatalmad nélkül nem tehetek szert arra a jó szeretetre, amellyel téged szeretni vágylak, s ezért kérem a te jó szereteted hatalmát, hogy adja nékem a jó szeretet hatalmát, amellyel szerethetlek téged, s kérem, hogy azzal szerethessem a jót s gyűlölhessem a rosszat.
- IV. Kérte a szerelmes a Szeretettet, hogy szeretete jóságát tegye ismertté, mivel ha a szeretet jósága ismert, megerősíti a szeretőket, hogy elviseljék a szeretet okozta gyötrelmeket s lankadtságokat.
- V. Kérte a szerelmes a Szerettét, hogy gyógyítsa meg akaratát a szeretet jóságával, amely az a gyógyszer, amely kiveti az akaratból azokat a rossz gondolatokat, képzelődéseket s szereteteket, amelyek beteggé teszik az akaratot.
- VI. – Szeretett, szólt a szerelmes, mivel azt akarod, hogy szeresselek, s téged nem lehet szeretni a szeretet jósága nélkül, sem a szeretet nem lehet meg jó erények nélkül, add nekem az erényeket, hogy azokkal téged szerethesselek.
- VII. A Szeretett jóságát és igazságát arra kérte a szerelmes, hogy szeretését jóvá és igazzá tegyék, mivel nélkülük nem akarta szeretni a Szerettét.
- VIII. Arra kérte a szerelmes az ő Szerettének jóságát s dicsőségét, hogy jóvá és dicsővé tegyék azt a szeretetet, amellyel Szerettét szereti, hogy Szerettében szeretetének jó megnyugvása legyen.
- IX. A szerelmes kérte a jó szeretetet, hogy nyilatkoztassa ki neki azt a természetet, amely által lényeg szerint megvan öbenne a szerelmes és a Szeretett különbözősége; mert az ilyesfajta kinyilatkoztatás jó a nagyon szeretés számára.
- X. – Jó szeretet, szólt a szeretet értéke, azt a természetet, amely a szerelmes és a Szeretett egyezősége miatt van meg benned, mutasd meg a jó szeretőknek, hogy ők is egyeztetni tudják azzal az ő jó szereteteiket.
- XI. A szeretet virága arra kérte a jó szeretetet, hogy alkosson jó szeretőket, akik szeretik a jó Szeretettet.
- XII. A szerelmes arra kérte a szeretet s a jóság legnagyobb Urát, hogy töltsen meg a világot jó szeretettel, s hogy vesse ki belőle a rossz szeretetet, mert minden jó szeretet jó szeretést kezd, s minden rossz szeretet rossz szeretést kezd.
- XIII. A szerelmes arra kérte a szeretését, hogy legyen a jó szeretet középpontjában, hogy a rossz szeretettel ne közösködhessék.
- XIV. A szerelmes arra kérte a szeretet jóságát s végcélját, hogy öltöztessék föl a szeretését, amellyel el akart menni, hogy meglássa Szerettét s benne jó megnyugvást találjon.
- XV. A szeretet udvarhölgye kérte a szerelmezt, hogy szeresse Szerettét nagyobb jósággal s szeretettel, hogy általa küldje el szeretését a legnagyobb Szeretettnek, akit nagyon vágyott tisztelni és szolgálni.
- XVI. A jóságot s a szeretetet arra kérte a szerelmes, hogy legyenek egyenlők munkájukban, mivel azokkal ronthatják le a szeretőik a rosszat s a bűnt.
- XVII. A szerelmes jó és nagy szerető akart lenni, s kérte a kisebb jóságot, hogy ne legyen a bizalmasa, mivel a kisebb jósággal való bizalmasság megakadályozza a bizalmasságot a szerelmes és a Szeretett nagyobb szerelmében.

- I. A szerelmes elküldött egy sóhajt s egy könnyet Szerette nagyságához és örökkévalóságához, hogy sokszoroznák meg a szeretetét a nagyságtevésben és a sokáig-tartásban, mert a nagy és örök Szeretettet kívánja szeretni.
- II. – Szeretet hatalma, szólt a szerelmes, mivel az én Szerettemben oly nagy vagy, tessék néked, hogy légy nagy az én szere tetemben is, amely kívánja a nagy szeretés hatalmát.
- III. Kérte a szerelmes az ő Szerettének nagy szeretetét, hogy ismertesse meg magát sok szeretővel, hogy nagy szeretetük legyen általa, mivel a nagy szeretet ismerete nélkül nem lehet nagy szerető.
- IV. Arra kérte a szerelmes az akaratát, hogy öltse föl a nagy szere tét, a nagy tettek s vállalkozások díszeit s ruháit, mivel a nagy Szeretettet kívánta szeretni és szolgálni.
- V. A szerelmes arra kérte Szerettét, hogy adjon neki nagy igazságosságot, hogy a szeretet miatt nagy gyötrelmek elviselésére ítélje magát; s adjon neki nagy okosságot, hogy a nagyobb szeretetet tudja választani, s hogy adjon neki nagy erősséget, hogy legyőzze a nagy kísértéseket; s hogy adjon neki nagy mértékletességet, hogy nagy önmegtartóztatása legyen, mert az erények mindezen nagyságai illenek a nagy szeretethez.
- VI. Kérte a szerelmes a Szerettét, hogy készítse őt a nagy igazság szeretésére, mert kevés igazsággal nem képes ellene szegülni annak a nagy hamisságnak, amely majdnem az egész világot tévelygésben tartja és megsokszorozza a hamis szeretetet.
- VII. Kérte a szerelmes a Szerettét, hogy adja neki a szeretet nagy szárnyait, hogy velük föl tudjon emelkedni, hogy őt szeresse és az ő dicsőségében lakozzék.
- VIII. – Szeretett, szólt a szerelmes, adj nekem oly nagy szeretetet, hogy a téged való szeretésben, tisztelésben s szolgálásban ne tegyek különbséget nevetés és sírás, pihenés és gyötrődés között, mert másképpen nem lennék képes téged nagyon szeretni.
- IX. Kérte a szerelmes a szeretetet, hogy Szerettének szeretésében, szolgálásában s tisztelésében adja meg neki a nevetés és sírás, gyötrődés és pihenés, egészség s betegség közti nagy egyezőséget, mert az ilyen egyezőség szükséges a nagy szeretéshez.
- X. – Szeretett, szólt a szerelmes, adj nekem nagy gyötrelmeket, nagy nehézségeket, hogy elviseljem őket, amiért téged tisztellek s szolgálak, s hogy tudjam, mik a nagy szeretés pihenései és gyönyörei.
- XI. – Szeretett, szólt a szerelmes, miután már arra készítettél, hogy szeretni kezdjelek, adj nekem nagy szeretetet. Ezzel nekikezdhetek a nagy szeretésnek, amely nagy munkákat kezdett el énvelem azért, hogy téged nagyon dicsérjelek, imádjalak, s hogy az embereket arra indítsam, hogy téged tiszteljenek s szolgáljanak.
- XII. – Szeretett, szólt a szerelmes, tedd, hogy az én szeretésem a nagy értés és emlékezés közepén legyen, hogy szeretetem nagyobb legyen a téged szeretésben, dicsérésben és áldásban.
- XIII. – Szeretett, szólt a szerelmes, akinek nagy szeretete van, nagy gyötrelmei vannak a szeretet miatt, s a gyötrelmeket nem képes elviselni anélkül, hogy ne szeretné a szeretet nagy végcélját. Ezt a nagy végcél, tedd, kérlek, hogy mindig szeressem, hogy a szeretet gyötrelmeit elviselhessem.
- XIV. Kérte a szerelmes a Szeretettet, hogy adjon neki oly nagy szeretetet, hogy azáltal elviselhesse és elhordozhassa azokat az igen nagy gyönyöröket s gyötrelmeket, amelyek a nagy szeretet miatt adódnak.

- XV. – Szeretett, szólt a szerelmes, te, aki a nagy szeretetet adod, add meg nékem a szeretet és a szeretés nagy egyenlőségét, hogy az én szeretetem ne legyen semmiben kevés vagy tétlen.
- XVI. Kérte a szerelmes a Szerettét, hogy tartsa őt távol a kevés és a kisebb szeretettől, hogy nagy s nagyobb szeretettel nagy tettekbe foghasson s azokat véghezvihesse az ő tisztességének bemutatására.

A tartósság és a szeretet

- I. Szerettének tartósságát kérte a szerelmes, hogy adjon néki hatalmat sokáig tartással, hogy szeresse az ő megtiszteltetéseit, értékeit és tisztességeit.
- II. Kérte a szerelmes az értését és az emlékezését, hogy őrizkedjenek a képzeléstől és az érzékeléstől, akik azt akarják, hogy szeretete azon javak szeretetében tartson sokáig, amelyek kevés ideig tartanak.
- III. – Szerelmes, szólt a szeretet, ne unj bele a szeretésbe, hogy a Szeretett közt és közötted sokáig tarthassak!
- IV. A szerelmesnek azt mondta a szeretet, hogy tegye tartóssá az erényt a gondolkodásában, hogy a gondolkodásában ő maga tartóssá tehesse az erényes szeretést.
- V. – Szeretett, szólt a szerelmes, tedd tartóssá az igazságot a szeretetemben, hogy a hamis szeretés ne tarthasson sokáig benne!
- VI. – Szerelmes, szólt a szeretet, ne tedd, hogy kívánjam a képzetes és az érzékelés gyönyörét, mivel az kevés ideig tart; tedd, hogy azokat a gyönyöröket kívánjam, amelyek sokáig tartanak, hogy megértsem és emlékezetembe idézzem a te Szeretted dicsőségét!
- VII. A szeretet azt mondta a szerelmesnek, hogy ne az egyedi javak szeretésében tegye őt tartóssá, hiszen azok kevés ideig tartanak, hanem az általános javak szeretésében, amelyek sokáig tartanak.
- VIII. – Szeretett, szólt a szerelmes, tedd egyezővé szeretésedet az én Szerettem értékeinek megértésével s az azokra való emlékezéssel, hogy nagyon sokáig tarthasson tebenned!
- IX. – Szerelmes, szólt a szeretet, amikor hiábavalóságokon gondolkodok ne hagyd, hogy az ilyen gondolkodásban sokáig tartson az értésed és emlékezésed, mert ha ezt teszed, nem tudom megállni, hogy ne azokat szeressem!
- X. Azt mondta a szeretet a szerelmesnek, hogy amikor kezdene valamit szeretni, akkor kezdjen el arra emlékezni és azt megérteni, hogy az a dolog, amelyet szeretni akar, tartós-e.
- XI. – Szerelmes, szólt a szeretet, ha tartóssá akarod tenni a szeretésed, tedd, hogy a Szerettedre és az ő munkáira való emlékezésnek s azok értésének közepén legyen!
- XII. Kérte a szerelmes a Szerettét, hogy tegye tartóssá benne az egészséget, a készséget s a megfelelőséget, hogy sokáig tarthasson szeretete végcéljának szeretésében.
- XIII. – Szeretett, szólt a szerelmes, tedd, hogy sokáig tartson szeretésem a nagyobb gondolkodásban, hogy nagyobb szeretetben lehessenek!
- XIV. Arra kérte a szerelmes a szeretetet s a szeretést, hogy legyenek egyenlőek őbenne, hogy sokáig tarthasson Szerettének szolgálásában.
- XV. – Szerelmes, szólt a szeretet, ne hagyd, hogy a kísértés sokáig tartson a gondolkodásodban, mert minél inkább tartóssá teszed benne, annál kisebb szeretés lesz énbennem Szeretted iránt.

A hatalom és a szeretet

- I. Kérte a szerelmes az ő Szerettét, hogy ismertesse meg vele a szeretetet, hogy szeretővé tudja tenni önmagát s másokat, hogy szeressenek.
- II. – Szeretett, szólt a szerelmes, add nekem a szeretet összes erejét, hogy az összes szeretettel szerethesselek.
- III. Kérte a szerelmes az erényeket, ériék el Szeretténél, hogy tegye őt a szeretet hatalmának urává és alattvalójává, hogy a szeretetben egészen cselekvő és egészen szenvedő lehessen.
- IV. Az igazság s a szeretet hatalmát kérte a szerelmes a Szeretettől, hogy leronthassa és megölhesse vele a hamis szeretetet.
- V. – Szeretett, szólt a szerelmes, add nekem a dicsőség hatalmát, hogy mikor szomorúságban vagyok a szeretet miatt, felvidulhassak!
- VI. Kérte a szerelmes a Szerettét, hogy adja neki a szeretet hatalmát, hogy azt odaadhassa sok szeretőnek, s szétszthassa közöttük.
- VII. – Szeretett, szólt a szerelmes, add nékem a szeretet hatalmát, hogy övele sok szeretőt egyeztethessek a téged szeretésben, tisztelésben s szolgálásban!
- VIII. Kérte a szerelmes a jó szeretetet, hogy adja neki a hatalmát, hogy ellene szegülhessen a rossz szeretetnek.
- IX. – Szeretett, szólt a szerelmes, te, aki bőkezű, erényes és nagy vagy, add nékem a te hatalmad, hogy tőled és általad kezdhessem a nagy és erényes szeretést!
- X. Kérte a szerelmes a Szerettét, hogy adja neki a szeretet középpontjából a szeretés hatalmát, hogy teljesen szeretetbe öltözzék s az vegye őt körül.
- XI. – Szeretett, szólt a szerelmes, add nekem a szeretet hatalmát s végcélját, hogy ne szerethessek a szeretet végcélja nélkül!
- XII. Kérte a szerelmes a Szerettét, hogy adja neki a szeretet nagyobb hatalmát, hogy elviselhesse azokat a nagyobb gyötrelmeket s lankadtságokat, amelyek az embert a szeretet miatt érik.
- XIII. A szerelmes és a Szeretett egyenlő szeretetét kérte a szerelmes, hogy adja neki a dicsőségben a szeretet és a szeretés egyenlőségét, hogy egész szeretetéből szerethesse a fenséges szerelmezt és Szeretettet.
- XIV Kérte a szerelmes a szeretet nagyobb hatalmát, hogy védje meg a szeretet kisebb hatalmától, amely nap mint nap azzal kísértette, hogy a szeretet kisebb jóságát és erényét szeresse.

A bölcsesség és a szeretet

- I. A szeretet kérte a bölcsességet s az akaratot, hogy gyakran vigyék őt a Szeretettől a szerelmeshez s a szerelmeztől a Szeretethez.
- II. A szerelmes kérte a bölcsességet s az erényt, hogy öltöztessék föl szeretését, mert Szerettéhez akarja elküldeni.
- III. Kérte a szerelmes az ő Szerettének bölcsességét és igaz szeretetét, hogy kötözzék meg s tartsák fogva a bolond s hamis szeretetet, amely a világot zűrzavarban tartja a bűn bolond s hamis szeretői által.
- IV. A szerelmes imádkozott, s kérte a bölcsességet, hogy mutassa meg neki Szerettének

dicsőségét, hogy szilárdabban szerethesse azt.

- V. – Szeretet bölcsessége, szólt a szerelmes, mutasd meg nekem azt, amiből az én Szerettem dicsőségtevése származik, hogy megismerhessem dicsőségéből az ő fényességét!
- VI. Kérte a szerelmes a szeretet egyezőségét, hogy egyeztesse őt Szerettével a szeretésben.
- VII. Imádta és alázatosan kérte a szerelmes a Szerettét, hogy ismertesse meg ővele szeretetének ellenségeit, hogy tudja őket gyűlölni.
- VIII. – Bölcsesség, szólt a szerelmes, te, aki megmutattad nekem a jó és nagy Szeretettet, mutasd meg nekem, hogyan kezdjek nagy szolgálatokat s megtiszteltetéseket, hogy azokat megtehessem az én Szerettemnek!
- IX. Kérte a szerelmes a bölcsességet, hogy hatoljon Szerette és öközé, miután a szeretet már kettejük közé hatolt.
- X. A szerelmes kérte a bölcsességet, hogy valahányszor csak szeret, mutassa meg neki a szeretet végcélját.
- XI. – Bölcsesség, szólt a szerelmes, mutasd meg nekem a nagyobb szeretetet, hogy nagyobb szerető lehessen!
- XII. Kérte a szerelmes a szeretet bölcsességét, hogy mutassa meg neki, hogyan kell egyenlővé tenni a szeretetet s a szeretést, hogy Szerettét egész szeretetével kívánhassa, tisztelhesse és szolgálhassa, és a szeretet minden gyötrelmét el tudja viselni.
- XIII. – Bölcsesség, szólt a szerelmes, mikor kísértésbe esem, hogy jobban szeressem a kisebb szeretetet, mint a nagyobbat, mutasd meg nekem Szerettem nemességeit, magasságait s vagyonát s a világ hiábavalóságát s tévelygését!

Az akarat és a szeretet

- I. – Akarat, szólt a szerelmes, kérd az erényeket, hogy díszítsék föl akarásodat, hogy vele szerethessem Szerettemet!
- II. – Akarat, szólt a szerelmes, ne hagyd, hogy a hamisságot akarjam, mert a Szeretett nem akarja, hogy igaz szeretés nélkül szolgálják s tiszteljék!
- III. – Szerelmes, szólt az akarat, kérlek téged, hogy szívesen viselj sok gyötrelmet ezen a világon Szerettedért, hogy a másvilágon nagy dicsőséged lehessen Szeretted akarásában!
- IV. – Akarat, szólt a szerelmes, szeresd a szeretet különbözőségét, amellyel a Szeretett minden más lényegtől különböző!
- V. – Szerelmes, szólt az akarat, szeresd az erények nagy egyező ségét, a szerelmesben ugyanúgy, mint a Szeretettben.
- VI. – Akarat, szólt a szerelmes, gyűlöld a szerelmes és a Szeretett közötti ellentétességet, mert az a háborúk s a bajok kezdete!
- VII. – Szerelmes, szólt az akarat, mikor hozzákezdesz az akarás hoz, ne kezd el anélkül, hogy ne szeretnéd Szerettedet!
- VIII. – Akarat, szólt a szerelmes, te, akinek akarása és szabadsága lényegednek középpontjában van, hadd legyenek benned azon a helyen jó szeretéssel!
- IX. – Szerelmes, szólt az akarat, mikor engem használni akarsz, ne akarj a jó és nagy szeretés végcélja nélkül használni engemet!
- X. – Akarat, szólt a szerelmes, ne akarj nagyobb akarásra szert tenni a szeretés nagyobb erénye és jósága nélkül!

- XI. – Szerelmes, szólt az akarat, kösd meg szeretésseddel, értésed dél és emlékezéseddel akarásodat, hogy ne kényszeríts tétlenségre engemet!
- XII. – Akarat, szólt a szerelmes, ne akarj élni a kisebb akarással, hogy a nagyobb szeretés benned lakhassák s pihenhessen.

Az erény és a szeretet

- I. – Erény, szólt a szerelmes, kérd a Szeretettet, hogy az igazságnak a szeretet falára függesztett lámpásából gyújtsa meg mécsedet, amely kialudt!
- II. Az igazságosság, az okosság, az erősség, a mértékletesség, a hit, a remény, a teljes szeretet ^[42] erényét s a többi erényt kérte a szerelmes, hogy kísérik szeretését, amelyet elküldött Szerettéhez, hogy dicsőségében időzzék.
- III. – Erények különbözősége, szólt a szerelmes, hatolj be szeretetembe, hogy veled legyen tele!
- IV. – Erények egyezősége, jer, légy szeretetemben, hogy kibéküljek Szerettemmel!
- V. Kérte a szerelmes a türelmet, az önmegtartóztatást, az alázatosságot, a tisztaságot s a könyörületet, hogy győzzék le őbenne a kísértéseket, amelyek gyötörték szeretését.
- VI. – Erényes szeretet, szólt a szerelmes, ne hagyd, hogy hibás szeretés kezdődjék bennem!
- VII. A szeretet vizein úszott a szerelmes. Kérte a szerelmes a szeretetet, hogy kikötőjében időzhessék Szerettével.
- VIII. A szerelmes az erény sólymaival és agaraival vadászott, s kérte Szerettét, hogy hagyja magát befogni a szeretet által.
- IX. A szeretet nagyobb erényeit kérte a szerelmes, hogy segítsenek néki a nagyobb hibák ellen, mert nem volt képes legyőzni őket a kisebb szeretettel.
- X. A szerelmes kérte az erényeket, hogy legyenek egyenlők a szeretésében, hogy velük legyen tele a szeretete.
- XI. – Szeretet kisebb erénye, ne gyötörd szeretésemet, amely arra vágyik, hogy fölemelkedjék a szeretet nagyobb erénye révén!

Az igazság és a szeretet

- I. – Igaz szeretet, szólt a szerelmes, ne hagyd élni a hamis szeretetet, amely az őt szeretőket Szerettem haragjában tartja!
- II. A szeretet meggyújtott s ragyogó gyertyáival ment a szerelmes, hogy kérje Szerettét: mutassa meg szeretetének igazságát az ő szeretőinek.
- III. A szeretet szolgálói kérték az igazságot s az egyezőséget, hogy menjenek, s a szerelmes és a Szeretett szeretetében időzzenek.
- IV. Kérte a szerelmes a Szerettét, hogy töltsen meg szívét a szeretet igaz sóhajaival, hogy uralkodjék ellenfelei fölött.
- V. – Igaz szeretet, szólt a szerelmes, bocsásd kezemet a te munkáidba, és lábomat a te utaidra, hogy ne legyek hasonlatos a képmutatókhoz, akik hamisan sóhajtoznak s a hamis szeretet miatt sírnak!
- VI. Az igazságot s a szeretetet arra kérte a szerelmes, hogy díszítsék és öltöztessék föl, gyógyítsák s szépítsék meg szeretését, hogy közöttük időzhessék.
- VII. A szeretet igaz jelei kérték a Szeretettet, hogy küldje el őket szerelmeséhez, mert a

szeretet hamis jelei be akarják csapni és igaz szeretését hamis szeretetbe akarják öltöztetni, hogy soha többé ne találjon megnyugvást.

- VIII. Kérte a szerelmes a szeretetét, hogy öltözzék nagyobb igazságba, hogy így a szerelmes uralkodhassék a hamis szeretet fölött s elpusztíthassa annak szeretőit.
- IX. A szerelmes kérte az igazságot s a szeretetet, hogy legyenek egyenlők a szeretésében, hogy bűnök s a hamis szeretet ellen merész bajnokká lehessen.
- X. – Szeretett, szólt a szerelmes, add nekem a szerelem nagyobb igazságát, mert a szeretet kisebb igazsága félelmet kelt bennem a hamis embertől!

A dicsőség és a szeretet

- I. A szeretet dicsőségét s különbözőségét kérte a szerelmes, hogy mutassák meg magukat a szeretőiknek, hogy ezek nagyon szerethessék őket.
- II. Kérte és kérette a szerelmes a Szerettét, hogy mutassa meg szeretőinek s szolgálóinak azt, amivel telve van dicsősége.
- III. – Szeretett, szólt a szerelmes, dicsőséged s dicsőségtevésed egyezősége által kívánom a szeretet s a szeretés egyezőségét, amellyel ellene szegülhetek a szomorúságnak.
- IV. A türelem s az alázat kérte a szerelmes szeretetét, hogy menjen s lakozzék bennük, hogy ne kezdődhessék el benne a rossz vagy a hibás szeretet.
- V. A türelem s az alázat kérte a szerelmes szeretetét, hogy ön maga középpontjában hagyja őket lakozni, hogy a szerelmes jól föl legyen szerelve minden bűnnel szemben.
- VI. Kérte a szerelmes a szeretetét, hogy ne szerettesse bele az érzékelés gyönyöreibe, mert azokban nem nyugodhatik meg a szeretése.
- VII. A szerelmes arra kérte Szerettét, hogy készítse a nagyobb dicsőség szeretésére, mert a kisebb dicsőség szeretésébe már beleunt.
- VIII. Kérte a szerelmes a dicsőség s a szeretet egyenlőségét, hogy legyenek egyenlők a szeretésében, hogy ne legyen semmiben hiánya.
- IX. A szerelmes kérte a szeretetét, hogy vesse ki magából s száműzze a kisebb szeretetet, mert ha az őbenne van, nem lehet gyötrelem, félelem s fájdalom nélkül.

A különbözőség és a szeretet

- I. – Szerelmes, szólt a szeretet, mikor kérni fogod Szerettedet, hogy bocsássa meg bűneidet, kérd, hogy büntessen meg, mert tévedést követtél el öllene; mert minél kevésbé teszel különbséget Szeretted igazságossága és irgalmassága között, annál nagyobb egyezőségben leszel övele.
- II. A szerelmes és a Szeretett különbözősége kérte a szeretetet, hogy őrizze meg őt mindkettejük ellenfeleitől.
- III. Hogy a szerelmes nagy szeretésbe kezdhessen, a szeretet nagy és sok munkáját kívánta, hogy azokkal nagyon kérhesse Szerettét.
- IV. Kérte a szerelmes a Szerettét, hogy töltsen meg szívét s testét szeretettel, hogy sok szép öltözete legyen.
- V. – Szeretett, szólt a szerelmes, add nekem a szeretet cselekvéseit és elszenvédeit, hogy benned nagy dicsőségem legyen azáltal, hogy nagy és erős szerető leszek.
- VI. Kérte a szerelmes a szeretetét, hogy legyen nagyobb, mivelhogy ő nagyobb bűnös.

- VII. Kérte a szerelmes az ő Szerettét, hogy mutassa meg neki a Szeretett nagyobb különbözőségét és egyenlőségét.
- VIII. A szerelmes és a Szeretett kisebb különbözőségét kérték a szeretet úrhölgyei, hogy ne teremtsen kisebb szeretőket.

Az egyezőség és a szeretet

- I. A szerelmes kérte a szeretet egyezőségét, hogy távolítsa el a bűntől, s hogy kösse Szerettéhez.
- II. – Szeretet egyezősége, szólt a szerelmes, minthogy én oly nagy bűnös vagyok, képes lennél-e szívemben elkezdni a sóhajtozást s szememben a sírást s a számban az irgalomért kiáltást?
- III. – Szeretett, szólt a szerelmes, a bűn középpontjában van tömlöcbe vetve az én akarásom, s kéri a szeretetet, hogy rójon ki rá penitenciát a téged szeretésben.
- IV. Beteg volt a szerelmes a bűn miatt, és ágynak dőlt; az ágy igazságosságból és irgalmasságból készült, s kérte a szerelmes a kettejük egyezőségét, hogy vigyék el őt Szerettének ítéletére és bocsánatára.
- V. A töredelem, sóhajtozás és sírás nagyobb egyezőségével ment a szerelmes a Szerettéhez, hogy irgalomért kiáltson.
- VI. – Penitencia, áhítat, sóhajtozás és sírás, legyetek egyenlők a szeretésemben, hogy Szerettemmel egyezhessem!
- VII. A szerelmes és a Szeretett egyezőségének azt mondta a szeretet egyik pásztora, hogy ne akarjon kisebb lenni, hanem legyen nagyobb, hogy ő így a nagy szeretők pásztora legyen.

Az ellentétesség és a szeretet

- I. Az ellentétességet és a bűnt megfenyegette a szerelmes az ő Szerettének erényével és egyezőségével, amelyek már előbb elkezdtek benne a szeretést.
- II. – Szeretett, szólt a szerelmes, akaratom közepén ellentétbe kerültem veled a hamis szeretet miatt, amelyet most eléd hozok, hogy szíveskedj megbocsátani neki.
- III. – Ó, rossz szeretet, erénnyel ellentétes, bűnnek barátja, szólt a szerelmes, mivel benned nincs megnyugvás, ne akadályozd, hogy a jó szeretetben megnyugvást találjak!
- IV. A nagyobb szeretetet arra kérte a szerelmes, hogy segítsen neki Szerette nagyobb ellenfele ellen, s a nagyobb szeretet kérte a szerelmezt, hogy ebben ő maga is akarjon segíteni.
- V. – Ah, rossz szeretet, szólt a szerelmes, te, ki a szeretet és a szeretés egyenlősége ellen vagy, ne akarj oly gyakran akadályozni engem abban, hogy Szerettemet szolgáljam!
- VI. Sírt a szerelmes és visszaemlékezett Szerettének nagyobb egyezőségére, mert minél inkább ismerjük a rossz szeretet ellentétességét, annál erősebben megsokasítja a hibát és a bűnt.

A kezdet és a szeretet

- I. Kérte a szerelmes a szeretetet, hogy kezdeteitől és önmaga közepében kezdje el szeretését.
- II. Kérte a szerelmes a szeretetét, hogy ne kezdje el addig a szeretését, míg nem emlékezik Szerettére.
- III. – Szeretet, szólt a szerelmes, kezd el bennem a nagyobb töredelmet, gyónást, penitenciát és elégtételt, hogy Szerettem nagyobb megbocsátást küldjön énnekem!
- IV. A szerelmes és a Szeretett nagyobb egyenlősége kérte a kisebb szerelmezt, hogy kezdje el szeretésében a jószágtevés, nagyságtévés, sokáigtartás, értés, igazságtevés és erény egyenlőségét.
- V. Menekült a szerelmes a szeretet kisebb kezdete elől, hogy szeretése nagyobb szeretetbe öltözzék.

A közép és a szeretet

- I. A szeretet közepét s végcélját kérte a szerelmes, hogy mondják meg Szerettének: erősen megbánta a bűnét.
- II. – Szeretet nagyobb közepe, szólt a szerelmes, mondd meg Szerettemnek, hogy nagyobb reménységet, bocsánatot s könyörületet várok tőle.
- III. Kérte a szerelmes a Szerettét, hogy a szeretet középpontjában tegye egyenlővé a szeretet kezdetét s végcélját.
- IV. – Kisebb szeretet, ne légy köztem s Szerettem között, mert a nagyobb szeretetbe szerettem bele!

A végcél és a szeretet

- I. Nagyobb szeretet végcélja, szólt a szerelmes, miután arra indítasz, hogy a legnagyobb Szeretettet szeressem, tedd, hogy szeretete által éljek s haljak meg!
- II. – Szeretnek egyenlő végcélja, szólt a szerelmes, tedd egyenlővé bennem az emlékezést, értést s szeretést, hogy azokkal szolgáljam Szerettemet!
- III. Megróttá a szerelmes a szeretet kisebb szándékát, amely le akart feküdni a szeretet végcéljába, mert abban a szeretet nagyobb szándéka gyönyörködött s nyugodott.

A nagyobbság és a szeretet

- I. – Te, a szerelmes, a szeretés és a Szeretett nagyobb egyenlősége, vidd az én egyenlő kívánásaimat, sóhajaimat és könnyeimet Szerettemhez, hogy kérjék őt, bocsássa meg az én bűnömet.
- II. Kérte a szerelmes a nagyobb szeretetet, hogy védje meg a kisebb szeretettől, amely arra indította, hogy sokszor jobban szeresse önmagát, mint Szerettét.

Az egyenlőség és a szeretet

Azt remélte a szerelmes, hogy a dicsőségben, Szerettének jelenlétében megszerzi a szeretet s a szeretés egyenlőségét, amely nélkül minden szeretet kisebb.

IV. A SZERETET FÁJÁNAK GALLYAI

A szeretet fájának három gallya van: a szeretet bőkezősége, szépsége és öröme.

A bőkezősége azért a szeretet gallya, mert a szeretetnek az a természete, hogy szeretést ad, s azt jósággal, nagysággal s fájának többi gyökerével (az ellentétesség s a kisebbség kivételével) adja. S erről a gallyról a fa gyökereinek természeteivel és sajátosságaival együtt fogunk szólni.

A szépség azért a szeretet gallya, mert a szeretet megköveteli a szerelmes és a Szeretett s az ő munkáik szépségét, és enélkül a szeretet nem tud virágozni, sem pedig gyümölcsöt hozni a fáján. S erről a gallyról fája gyökereinek szépségeivel fogunk szólni.

A szeretet öröme azért egyike a gallyaknak, mert a szerelmes és a Szeretett a szeretet öröme nélkül nem illeszkedhetik s nem társulhat, sem pedig az egyik a másikkal nem közösködhetik. S erről a gallyról fájának gyökereivel együtt fogunk szólni, és elmeséljük azokat a viszontagságokat, amelyek a szeretet miatt érik a szerelmezt és amelyekről a Szeretett, a szerelmes és a szeretet beszélget.

A szeretet bőkezősége

A szeretet s a szerelmes a Szeretett bőkezűségéről s nagylelkűségéről beszélgetett, azt mondván a szeretet a szerelmesnek, hogy milyen nagy jó az ő számára a lét a nemléttel összehasonlítva, s az, hogy ember s nem kő, kígyó vagy szamár, annyira volt bőkezű őhöz a maga nagy jóságával az ő Szerette, mert kegyeskedett megteremteni és emberi létet adott neki. – És ezért, szerelmes, szól a szeretet, nagy kötelességed, hogy tiszteld, szeresd és szolgálj Szerettedet, s hogy az ideig-óráig való javakból bőkezű légy felebarátod iránt azon természetes nagy jóság alapján, amelyet Isten, a te Szeretted, neked adott. – A szerelmes azt mondta a szeretetnek, hogy igazat szól és úgy érzi: sokkal inkább azért kell Szerettét tisztelnie, szeretnie és szolgálnia, mert megadta neki, hogy erkölcsi jósággal szerethessen, mintsem hogy az összes természetes jósággal, amelyeket Isten neki adott; mert többet ér jó és nagy szeretése, mint ember volta és az összes ideig-óráig való javak, amelyeket Isten neki adott; mert szeretése révén közösködhetik Szerettével, s jó és nagy szeretése által meg fogja látni Szerettét.

– Szerelmes, szól a szeretet, van még egy ennél is nagyobb fok, amiért köteles vagy Szerettedet tisztelni, szeretni és szolgálni, inkább, mint bármely más ok miatt: tudniillik az, hogy sajátosképpen s különösképpen az ő saját jósága miatt szeresd, tiszteld és szolgálj a te Szeretted, mert szerethetőbb, mint az összes többi terem tett jóság, vagy még inkább, mint az összes többi dolog, mert az isteni jóság végtelen, örökkévaló és telve van minden tökéletességgel, míg minden teremtmény határolt, kezdett s véges.

– Szeretted, szól a szerelmes, nagyon kötelességemnek tartom, hogy bőkezű legyek szeretésemmel, s hogy odaadjam Istennek és felebarátomnak, mert Isten nekem adta szeretését, amennyiben szeretni akar engem s megadta nekem, hogy emberi lény legyek, aki örök dicsőségben lesz a feltámadás után, amelyről Szerettem biztos reménységet kínál nékem; s azért is, mert Szerettem meg adta nékem az érzékelés, képzelés, értés és emlékezés hatalmát, amelyek oly nagy ajándékok, hogy nem adnám el őket a világ minden aranyáért, ezüstjéért vagy tisztességéért sem.

– Szerelmes, szólt a szeretet, Szeretted még bőkezűbb hozzád az erkölcsi, erényes és igaz emlékezés, értés és szeretés, képzelés és érzékelés által, amelyeket neked adott, mint a természetes hatalom, értés és szeretet és emlékezés és érzékelés által, amelyeket néked adott, mivel Szeretted jobban szeret téged az erkölcsi erények és igazságok által, semmint az összes természeti javak által, amelyeket neked adott.

– Szeretet, szólt a szerelmes, még inkább kötelesnek érzem magamat, hogy Szerettemet tiszteljem, szeressem s szolgáljam örökkévalósága, hatalma, bölcsessége, akarata, erénye, igazsága, dicsősége és szeretete által, mint mindaz által, amit nekem adott vagy adhatna.

Nagyon tetszett a szeretetnek, amit a szerelmes a Szerettéről mondott, s azt mondta a szerelmesnek, hogy inkább azok a munkák kötelezik arra, hogy Szerettét tisztelje, szolgálja, rá emlékezzék, őt értse és szeresse, amelyeket magában hordoz jósága, nagysága, örökkévalósága, hatalma, bölcsessége, akarata, erénye (igazsága), [43] dicsősége és szeretete által, mint mindaz, amit neki adott, mert összehasonlíthatatlanul többet ér már egyedül a jóságtevés is, mely Istenben van jósága által, és ugyanígy nagyságtevése is, amely nagysága miatt van meg benne (és így tovább a többiekre vonatkozólag is), mint mindaz, amit teremtett.

Sokat elmélkedett a szerelmes mindazon, amit a szeretet mondott néki, és azt mondta, hogy képtelen úgy gondolkodni és mérlegelni, amilyen mértékben kötelessége lenne Szerettére emlékezni, őt érteni és szeretni, tisztelni, dicsérni és szolgálni, s tisztességet tenni neki teljes erejéből. S a szeretetnek e szavakat mondta: – Szeretet, van-e a Szeretettben valami más bőkezűség, amely miatt nagyon kellene szeretnem, őrá emlékeznem, őt értenem, tisztelnem s szolgálnom, azon túl, amiket mondottunk? – Szerelmes, szólt a szeretet, elmélkedj azon, hogy Isten minden teremtménye révén milyen bőkezű az emberhez, hiszen a napot, a holdat s mind a csillagokat, az elemeket, a fémeket, a füveket, a fákat, a halakat, a madarakat s a vadakat az embernek teremtette és adta, és úgy egyeztetni mindezek természetét, hogy az embert szolgálják! S gondold meg, mily sokan vannak a bűnös emberek, akik az Istennel szemben engedetlenek és ellene állnak, s akik sok tiszteletlenséget követnek el őellené, és Isten mégis odaadja nekik javait és megtiszteli őket e világon az ő teremtményeivel! Lásd meg, szerelmes, hogy az Isten mily sok dolgot kezdett el, hogy az embert szolgálják, s gondold meg, mily bőkezű az ő könyörületével, irgalmasságával, amely eszközök révén megbocsát a bűnösöknek, s kéri őket, hogy az ő szeretete által hagyják el a bűnt és induljanak azon végcél felé, amelyre őket teremtette. Elmélkedj azon is, és szeretettel fogadd, hogy Isten az embereket, akik a bűn által kisebbek, mint az állatok a természetüknél fogva, felhívja arra, hogy ajándéka és bocsánata által nagyobbak legyenek, mint az egész ég, a tengerek s mind az elemekből álló többi dolog! Elmélkedj azon is, hogy Isten annyira egyenlő, amikor irgalmasságának s könyörületének szabadsága szerint megbocsát a bűnösöknek, mint amilyen igazságos az igaz emberekhez igazságossága által, amennyiben dicsőséget ad nekik!

– Szerelmes, szólt a szeretet, a nagylelkűség két olyan módja [44] is megvan a Szerettedben, amelyeket nem akarok most felidézni, sem neked elmondani ebben a könyvben, hiszen ez a könyv minden emberé: keresztényé, zsidóé, szaracéné és pogányé, mivel a szeretet filozófiájáról szól; s ez a két mód nagyobb, mint a nagylelkűség összes többi módja, amelyek meglehetnek Istenben; és egyetlen teremtett ember sem szólhatna róluk annak megfelelően, amilyen jók, nagyok, hatalmasak és erényesek ezek a módok. – Megértette a szerelmes, hogy mi az a két mód, amelyekre a szeretet gondolt Szerettével kapcsolatban, s hosszan elmélkedett ezeken, és sírt, hogy nem ismeri és nem szereti azokat minden ember, jóllehet az ember sokkal inkább arra teremtett, hogy ismerje, emlékeztetébe idézze, szeresse, tisztelje, dicsérje és szolgálja a bőkezűség

eme két módját, mintsem Szerettének összes többi bőkezűségét.

– Szeretet, szólt a szerelmes, az adásnak egy másik módja is megvan az én Szeretemben, amelyről még nem beszéltünk: tudniillik, hogy a füveknek, halaknak, madaraknak s vadaknak ő adja az eget s az elemeket, hogy azokból éljenek, s a madaraknak és a vadaknak természetes öltözéket s füveket meg azok magvait adja, s az egyik vadnak a másik vadat, s az egyik halnak a másik halat adja, s az egyik embernek a másik embert; s minden dolognak megadja azt, ami az ő életéhez tartozik, a maguk természetének megfelelően.

– Szerelmes, szólt a szeretet, miután Szeretted oly bőkezű adományozó, s minden lehetséges módon, ilyen sok jósággal s nagysággal és erénnyel ajándékoz meg és sokkal inkább, hogysem azt az ember elmondhatná, te mit fogsz adni Szerettednek? – Szeretet, szólt a szerelmes, én mindazt oda akarnám adni őneki, amit nekem adott, vagyis egész létemet, minden hatalmamot s minden ideig-óraig való és lelki javamat; és egész érzékelésem, képzelésem, emlékezésem, értésem és szeretésem legyen az övé. Amde nem tudom mindezt odaadni anélkül, hogy ő adni ne késztesse, s hogy te ne indítanál arra, hogy jobban szeressem őt, mint önmagamot s mint az összes többi dolgot.

Nagyon tetszettek a Szeretettnek e szavak, amelyeket a szeretet és a szerelmes váltott az ő bőkezűségéről, mert nagyon jól beszéltek róla a szeretet gyökerei szerint, és elküldte a szerelmeshez a reményt, amely azt mondta neki, hogy ő a zálog a Szeretettől arra, hogy örök boldogságot adjon neki, hogy ne éljen szeretés nélkül, s ne haljon meg halálos bűnben.

A szeretet szépsége [45]

Megegyezett a szeretet és a szerelmes, hogy a szeretet gyökerei szerint beszélgetnek a fenséges Szeretett szépségéről, s azt mondta a szeretet a szerelmesnek, hogy kutassák föl a teremtmények szépségeit, hogy azok által jobban tudjanak beszélgetni a Szeretett szépségéről, szeretetéről. S azt mondta a szeretet, hogy kétféle szépség van a teremtményekben, mégpedig természetes szépség és erkölcsi szépség; természetes szépség, úgy mint a szép úrhölgy, akinek szép arca, szép haja és szép teste van; erkölcsi szépség az, amikor az úrhölgynek szép a szeretete a jóság, igazságosság, bölcsesség s tisztaság által. S a szép szeretet eme két módjáról akart először beszélgetni a szeretet a szerelmessel, hogy a szerelmes akarja, hogy szép szeretete és szép szeretése legyen, hogy azokkal szerethesse Szerettét, aki nem hagyja, hogy valaki olyan szeresse, akinek a bűn miatt rút a szeretete.

– Szerelmes, szólt a szeretet, a nap szép a színe miatt, azaz ragyogása miatt, s szép a jósága miatt s nagysága, tartóssága, hatalma és erénye miatt, mert sok jót tesz az alatt levő testekkel, amiknek önélküle nem lenne erényük s nem tarthatnának sokáig. S a nap egyik gyökere [46] megszépíti a másikat; erényének nagysága megszépíti szépségét s ragyogását. [47]

– Szeretet, szólt a szerelmes, a tenger szép, mert nagy, és sok halat táplál, amelyek szépek s nagyok. S a föld nagyon szép, mert nagy, és fák, füvek, vizek, síkságok s hegyek, madarak, vadak, emberek, várkastélyok, falvak s városok öltöztetik és ékesítik. S mindezen dolgok szépek a tartósság, a hatalom és az erény miatt.

– Szerelmes, szólt a szeretet, nézd a fát, amely nagy, s levelektől, virágoktól és gyümölcsöktől roskad, s gondold meg, szépsége mennyire nagy a színe miatt, s milyen jó a szemnek látni. S az a nagy illat, amely a virágokból árad, szép s nagy a szaglásra,

s a gyümölcs édessége szép s nagy az ízlelésre, és így tovább a szeretet fájának többi gyökere szerint. Ámde ha a fa szép lenne ugyan a színe miatt, de a virágai rossz szagúak s gyümölcsei rossz ízűek lennének, a fa szép lenne ugyan egyféleképp, de rút lenne sokféleképp. S ez azokat az embereket példázza, akik sok feltétel szerint rútak s csak némely szerint szépek: mint ahogy egy szép úrhölgy, aki a testi szépsége miatt szép, de ha nem tiszta, akkor rút a rút szeretet miatt, amely rossz a jósággal szemben s hibákkal teli az erény ellen s hamis az igazsággal szemben; s azon emberek gondolkodása szerint, akik tudják, hogy visszataszító, sokkal rútabb ez az úrhölgy, mint amennyire szép lehet azok szemének; s ugyanaz érvényes azon jó emberek akarataira is, akik ezt a nőt gyűlölik; s rút az ő szájuk szerint, amennyiben gúnyolják őt s nagy rosszat mondanak őrá; s még rútabb az Isten szerint, aki tudja, hogy az úrhölgy rút, s nem is szereti őt, s készíti számára a poklot, ahol az ördögök leledzenek, akik a bűn miatt rútabb kreatúrák, mint bármi más teremtmény.

– Szeretet, szólt a szerelmes, láttam egy szép várkastélyt, amely nagyon rút volt, mert egy olyan lovagé volt, aki ezzel a várkastéllyal nagyon sok rosszat cselekedett. S láttam egy szép lovat, amely azonban rút volt, mert rossz szokásai voltak. – Szerelmes, szólt a szeretet, én pedig láttam egy polgárt, aki nagyon gazdag volt s szép ruhái voltak, de nagyon fősvény lévén fősvénysége miatt sokat gúnyolták s nagyon megvetették, mert Szeretettének javait tétlenül hagyta és elvette a szegényektől, akik az Isten szeretetére alamizsnát kértek tőle; s ez a polgár minél több gazdagságot szerzett, annál rútabb lett az erényeket tekintve és a hamis szeretet miatt.

– Szeretet, szólt a szerelmes, az asztal szép, amikor nagy, és szép abroszok, szép arany és ezüst serlegek vannak rajta; ámde sokkal szebb, ha azok az emberek, akik őrá esznek és isznak, jók, mértékletesek, alamizsnaosztók, s ha hálát adnak az Istennek az eledelért, amelyet önekik ad, s az ízért, amelyet az ételekben találnak. Ám ha az emberek rosszak, falánkak, részegesek, akkor az asztal összes természetes szépsége rúttá válik azoknak az erkölcsi rútsága miatt, akiket ő szolgál.

– Szerelmes, szólt a szeretet, láttam egy szép könyvet, amelyet egy hamis bíró olvasott, s ez a könyv rút volt urának hitványsága miatt, aki keveset értett meg ebből a könyvből. – Szeretet, szólt a szerelmes, én pedig láttam egy klerikust, aki az Istenről énekelt és sok szép imádságot mondott, de szívét hiábavalóságokon tartotta, nem pedig a fenséges Szeretett szépségein s nemességein, s ezért az ő rút gondolataival elrútította azokat a szavakat, amelyeket mondott, mert azok az Istennek nem voltak kedvesek.

Sok más módon kutatta a szeretet és a szerelmes a teremtmények természetes szépségét s rútságukat, amely az emberek bűneiből származik. S azt mondta a szeretet a szerelmesnek: – Mikor jön el az idő, amikor a világ olyan szép lesz a szokásai miatt, amilyen szép a teremtmények természetes szépsége miatt?

– Szeretet, szólt a szerelmes, mikor leszel olyan szép, olyan nagy, olyan tartós, olyan hatalmas, olyan erényes, igaz és dicsőséges a szeretés révén, mint amilyen te magad miatt vagy? – Szerelmes, szólt a szeretet, nem az én hibám, hogy nem vagyok olyan szép, nagy, tartós és a többi a szeretés által, amilyen lényegem s természetem által vagyok. A kisebb szeretők hibája, akik nem tudnak engem birtokolni, sem pedig velem bánni, mert nagyobb jósággal, nagysággal és a többivel birtokolhatnának engem, s tétlenül hagynak, ugyanezt teszik az én természetes szépségemmel, amely természetes jóságom, nagyságom és a többi által van énbennem. Ezért zokogok és sírok, és senkit nem találok, aki segíteni akarna, hogy olyan szép lehessen a munkálkodásom által, mint amilyen szép vagyok természetem által.

Így beszélgetett a szeretet s a szerelmes a teremtett szeretet szépségéről, és elhatározták, hogy szólnak a fenséges Szeretett szépségéről, amely annyira szép azon munka által, amely a Szeretettben önmagában megvan, mint a maga lényegei és

természetes szépsége által.

– Szerelmes, szólt a szeretet, Istenben olyan szép jószágtevés van, amilyen az ő jószágának szépsége, mivelhogy jószágtevése oly nagy, tartós, hatalmas, bölcs, szeretetteljes, erényes, igaz és dicső, mint az ő jósága; mert ha nem az lenne, az ő jósága tétlen lenne és kisebb a tétlenség miatt s hibás a kisebbség és az ellentétesség miatt. Ugyanez következne be, ha a Szeretettnek nem lenne oly nagy szépsége a nagyságtevés által, mint nagysága által, és az öröktevés által, mint örökkévalósága által, és így tovább a többiekkel is, az ellentétesség és a kisebbség kivételével, amelyek nem lehetnek meg a fenséges Szeretettben.

Sokat elmélkedett a szerelmes az ő Szerettének szépségéről, ahogyan a szeretet elmondta neki. S azt mondta, hogy a legnagyobb szépség, ami csak meglehet a teremtményben az Istentől, az a legnagyobb szeretet, amellyel az Isten a teremtményt szereti; és a legnagyobb szépség, amely a teremtményben meglehet, az, hogy Istenre emlékezik, őt érti és szereti, és teljes erejéből tiszteli, dicséri és szolgálja Istent és működéseit.

Nagyon tetszettek a fenséges Szeretettnek azok a szép szavak s szép igazságok, amelyeket az iránta érzett szeretetből mondtak, és elküldte a szerelmesnek szeretetét is, meg szeretését is azért, hogy a szerelmes a szép, jó, tartós, hatalmas, bölcs, szeretetteljes, erényes, igaz és dicső szeretet által azokra emlékezzék, azokat értse és szeresse, s hogy a Szeretett az örök dicsőségben a szerelmesnek adja a saját szeretetét.

A szeretet öröme

A szeretet s a szerelmes beszélgetett a Szeretett jószágáról, s azt mondta a szerelmes, hogy Szerette jószágának szeretete által akar minden jót szeretni. S azt mondta a szeretet, hogy azért akar létezni, hogy az emberekben szeretetet keltsen a Szeretett jósága iránt. Miközben a szerelmes és a szeretet a Szeretett jószágáról beszélgetett, jött a szeretet nagysága, hogy a szerelmes és a szeretet szeretésében időzzék, s a szerelmes megmámorosodott ^[48] azoktól a javaktól, amelyeket Szerette jósága iránt érzett szeretete által szeretett.

A szerelmes mámoros volt a szeretet miatt, és eljött az okosság a szeretéséhez, hogy megmutassa neki a nagy szeretet útjait. ^[49] S azt mondta a szerelmes az okosságnak, hogy a szeretet minden útja nagy, mivel mind jó. Az okosság azt mondta a szerelmesnek, hogy ne bízzék minden emberben. S a szerelmes azt mondta az okosságnak, hogy annyira megragadta őt a jó és a nagy szeretet, hogy úgy tűnik neki: minden ember jó és Szerettének szeretője.

A szerelmes és a szeretet a végtelen és örökkévaló jóságról s a véges és kezdett jóságról beszélgetett; azt mondta az okosság a szerelmesnek, hogy sokkal jobban szeresse azokat a javakat, amelyek nagyobbak s amelyek tovább tartanak, mint a kisebbeket s amelyek kevesebb ideig tartanak. S az igazságosság eljött, hogy a szerelmes és a szeretet szeretésében lakozzék s a szerelmes kigyógyult a szeretet borából.

Mikor a szerelmes kigyógyult a szeretet mámorából, és eszességet és értelmet nyert az okosság s az igazságosság által, akkor a szeretet nagy jósága, amely egészen a szerelmes szeretésében volt, mialatt mámoros volt a szeretet miatt, szétszlott az emlékezés, értés és szeretés között, s a szeretet kisebb lett a szeretésben, s a szeretés megbetegedett, s a szerelmes vágyott arra, hogy mámoros legyen a szeretet által.

A szeretet elmesélte a Szeretettnek, hogy a szerelmes szeretése megbetegedett, mivel megkisebbitve érezte magát a szeretet nagy jóságától, amely megoszlott közötté

és az emlékezés és az értés között. A Szeretett elküldte a teljes szeretetet a szerelmes szereléséhez, hogy újra az övé lehessen a szeretet bora, anélkül, hogy a szerelmes emlékezése és értése és az igazságosság s az okosság kárt szenvedne. S a teljes szeretet nagy jósága és tartóssága elég volt ahhoz, hogy betöltse a szerelmes szeretését, emlékezését és értését.

A szeretet és a szerelmes beszélgetett a Szeretett hatalmáról, bölcsességéről és akaratáról, s azt mondta a szeretet, hogy a bölcsesség minden jót s minden rosszat tudhat; s a Szeretett akarata nem képes semmi rosszat szeretni, és minden jót képes szeretni; ezért a szerelmes szeretése attól félt, hogy Szerettének akarata kisebb s a bölcsességének hatalma nagyobb hatalmú; s ez a szeretés panaszt tett a szeretetre, hogy ezeket a szavakat mondta a szerelmesnek a Szeretett hatalmáról, bölcsességéről és akaratáról. Elmesélte a szeretet a Szeretettnek, hogy a szeretés miért panaszkodott. Elküldte a Szeretett az okosságot s az igazságosságot a szerelmes szereléséhez, hogy mondják meg neki, hogy ugyanolyan nagy hatalma és jósága van az akarat által abban, hogy nem szereti a bűnt, mint amilyen a bölcsessége által, amennyiben ismeri a bűnt. S a szerelmes szeretése úgy érezte, hogy kigyógyult abból a kételkedésből, amelyben leledzett. Ámde a hit panaszt tett a Szeretettnek a szerelmes szeretésére, hogy nem volt állhatatos a kísértés ellen, s azt mondta a Szeretettnek, hogy büntesse meg az erősséget, mert nem tartotta állhatatosságban a szerelmes szeretését, hiszen kételkedett, hogy az akarat van-e olyan nagy a szeretés hatalmában, mint a bölcsesség a tudásában. Mentegetőzött az erősség a Szeretett előtt, s azt mondta, hogy a jó és nagy szerető természete az, hogy fél Szerettének nemtisztelésétől.

A szerelmes és a szeretet beszélgetett a mértékletességről s a reménységről, amelyek olyan utak, amelyeken a szeretők a Szeretetthez mennek; s azt mondta a szerelmes, hogy a mértékletesség által, amely nagy s jó erény, azt reméli, hogy elnyeri Szerettének dicsőségét. Bevádolta a szeretet a szerelmezt s Szeretett előtt, mondván, hogy azt gondolja: egyenlőség van a teljes szeretet s a mértékletesség között. A Szeretett elküldte az igazságosságot a szerelmeshez, hogy büntesse meg, mivel azt gondolta, hogy saját erényei révén üdvözülni, s azt mondta az igazságosságnak, hogy büntesse meg a szeretetet, hiszen nem serkent arra, hogy a reményt jobban szeressék a kegyelem s a teljes szeretet által, mint a mértékletesség által. Az igazságosság azzal büntette meg a szerelmezt, hogy irgalmat, irgalmasságot s bocsánatot reméljen, s türelmet adott neki, és gyónást tétetett vele, penitenciát és elégtételt rótt rá, s a szeretetet azzal a büntetéssel sújtotta, hogy szaporítsa meg a szerelmes szeretését.

A szerelmes bölcsessége azt mondta a szerelmesnek, hogy annyit kíván tudni Szerettének igazságából, amennyit a szerelmes a szeretet által szeret belőle. S ezért a hit elmondta a Szeretettnek, hogy a szerelmesben a bölcsesség gögös és irigykedik, mivel ugyanannyira akarja érteni az igazságot következtetés és bizonyítás által, mint amennyire a szerelmes szereti feltételezés, áhítat s a szeretés beléoltása által. Mentegette magát a bölcsesség, s azt mondta az erénynek, hogy nem tévelyeghet abban, hogy nagyon kívánja ismerni Szerettének igazságát. Kérte a szerelmes a Szerettét, hogy békítse meg értését s szeretését, mert ellentétességük ^[50] miatt beteg. Elküldte a Szeretett az igazságát a szerelmes bölcsességéhez, hogy világosítsa meg azt oly nagy erénnyel s jósággal, amilyenre szüksége van a tudásának; s elküldte a szerelmes akaratához az alázatosságot s a türelmet.

Beszélgetett a szerelmes és a szeretet a Szeretett dicsőségéről, s azt mondta a szerelmes, hogy szeretése beteg, mivel nem közvetlenül szereti Szerettét, mert a bölcsesség új képet alakít ki Istenről, amelyet közé és Szerettének dicsősége közé helyez. Ez a kép megakadályozza abban, hogy nagyon szeresse Szerettét. – Szerelmes, szólt a szeretet, az én és a te szeretésed nem lehet a Szeretettel ebben a jelenvaló

életben egy olyan új kép nélkül, amelyben a bölcsesség bemutatja a Szeretettet a mi szeretésünknek. – Szeretet, szólt a szerelmes, érzem én azt a természetet az én akaratomban, amely közvetlenül kívánja Szerettemet szeretni, de nem érzek ilyen természetet az én bölcsességemben, mert ha ő kívánná látni a Szeretettet, nem alkotná meg ezt a képet, amelyet önmaga és Szerette közé helyez. S ezért azt hiszem, hogy a bölcsesség kevés és tétlen, és emiatt akaratom s szeretésem panaszt akart tenni rá a Szeretettnek. – Szerelmes, szólt a szeretet, a teljes szeretet készsége szerint, amely engem az akaratan formál, természetes vágyakozást érzel magadban arra, hogy közvetlenül szeress. Az okosság azonban nem tudja annyira formálni a bölcsességet, hogy Szerettét kívánja látni, mint amennyire engem formál a teljes szeretet készsége miatt. S ezért ne tegyen panaszt sem az akaratan, sem a szeretésed a Szeretettnek a bölcsességre, mert nem érthet annyit az okosság által e világból, mint amennyit én a teljes szeretet által. S ezért e világban az ő értése erősebben beteg, mint az én szeretésem.

A szerelmes értelme a különbözőséggel kutatta a szeretet tengereiben ^[51] a Szeretettet. S a szerelmes akarata az egyezőséggel kutatta a Szeretettet a bölcsesség tengereiben. Összeérték a tengerek a szerelmesben, aki azt mondta a szeretetnek, hogy a Szeretett minden létező teremtményt megkülönböztetett, de nem mindbe helyezett egyezőséget, mert sok teremtmény van, amelyek ellentétesek egymással. S ezért az ő szeretése, amely a Szeretettet az egyezőséggel kutatta, nem olyan nagy, mint az értelme, amely a különbözőséggel kutatta a Szeretettet. – Ezért, kérlek téged, szeretet, szólt a szerelmes, hadd legyen teáltalad oly nagy szeretésem Szerettem keresésében, mint amekkora értésem van, mikor a bölcsesség által keresem a Szerettemet. – Szerelmes, szólt a szeretet, az én tengereimben minden különbözőség ellentéteség nélkül létezik a szerelmes és a Szeretett egyezőségében, míg a bölcsesség tengereiben a különbözőség egyezőségben vagy ellentéteségben van; egyezőségben van, hogy az értelem megismerje a szerelmes és a Szeretett különbözőségét, ellentéteségben van, hogy értse: a szerelmes és a Szeretett között nincs ellentéteség, sem a Szeretettben magában nincs ilyen, mert minden, ami csak őbenne van, az a jóság, végtelenség, örökkévalóság, erény, igazság, dicsőség s hatalom egyezőségében létezik. S ezért az én szeretésemnek s a te értésednek természetét nem lennék képes megváltoztatni, mivel Szeretted olyannak akarta teremteni, amilyen.

A Szeretettnek a szeretetre panaszt tett a szeretés, hogy a szerelmesnek s a Szeretettnek oly nagy egyezőségében kezdte őt, hogy nem bírja sem hordozni, sem elviselni. S ezért lankadt és úgy érzi, hogy meghal. Az értés dicsekedett bölcsességére a Szeretettnek, mivel a szerelmes és a Szeretett oly nagy egyezőségében kezdte őt, s a Szeretett elküldte a szeretéshez a szeretet nagyobb végcélját, hogy jobban lankadjon, és elküldte az értéshez az igazság nagyobb végcélját, hogy jobban ismerje az értőt és az értettet, hogy e nagyobb ismeret által jutalma legyen, azért, hogy bölcsességgel dicsekedett. S ezért énekelt az értelem és sírt a szeretés.

– Szeretett, szólt a szerelmes, minél nagyobb szeretetben leledzik az én szeretésem, annál erősebben gyötör s lankaszt, sóhajtásra és sírásra késztet, és arra, hogy tisztességeiddel, értékeiddel s dicséreteiddel foglalkozzam s azokat kívánjam, míg az értelem minél nagyobb bölcsességben leledzik, úgy látom, annál jobban örül, énekel s pihen. Ezért kérlek téged, Szeretett, hogy te, akinek a gyötrelmek nélküli dicsőségben egyenlő az értésed és a szeretésed, tégy egyenlővé engem az értéssel az éneklésben, pihenésben s megnyugvásban! A Szeretett nehézségeket, gyötrelmeket, sóhajokat s könnyeket küldött a szeretéshez a szeretet által, hogy azok a szeretet általi jósorsa és pihenése legyenek.

A nagyobb szeretet szeretése a kisebb szeretésben kívánt időzni, hogy nyugodni,

pihenni és aludni tudjon, mert túl gyötörtnek érezte magát azon nagy nehézségek miatt, amelyek a nagyobb szeretet miatt következnek be. Panaszkodott a nagyobb szeretet a Szeretettnek a szeretésére, aki azt mondta, hogy a jósors nehézség. A Szeretett elküldte a nagyobb szeretet középpontjába a dicsőséget, az egyenlőséget, az egyezőséget és a türelmet, hogy illessék össze a tetsző és a gyöttrő jóléteket, s hogy mindkettejükbe egyenlően öltöztessék s velük egyenlően díszítsék a nagyobb szeretet szeretését, hogy a szerelmes szeresse és dicsérje Szerettét a tetsző és a gyöttrő jósors által.

V. A SZERETET LEVELEI

A szeretet levelei a sóhajok, könnyek s félelmek. A sóhajok a szerelmes szívéből jönnek elő, amely szív telve van szeretéssel, és az arra készíti őt, hogy sóhajtozzék azon nagy vágy miatt, amelyet a Szeretett iránt érez, s a gyötrelmek által, amelyeket a szeretet miatt visel el. S a szeretet arra készíti a sóhajokat, hogy a szívből a gyökerekkel együtt jöjjenek elő. E gyökerekkel fogunk szólni a szeretet sóhajairól, hogy tanítást adjunk, hogyan lehet megismerni azokat a forrásokat, amelyekből a sóhajok születnek.

A szeretet könnyei azok a vizek, amelyek a szemet a szeretet miatt öntözik és áztatják; e szeretet révén érzi a szerelmes azokat a gyötrelmeket s lankadásokat, vi-szontagságokat, veszélyeket, amelyek Szerette szolgálásában s tisztelésében érik őt.

A szeretet félelmei azok a tanúk, akik elmesélik a botlásokat, amelyeket a szerelmes a szeretet s Szerette ellen követett el; s azok az ostorcsapások, melyekkel a szeretet s a Szeretett fenyegeti a szerelmezt, mikor kevés a szeretése, s mert tétlenül hagyja a szeretet gyökereit, amelyek révén a szeretet könnyeiről s félelmeiről fogunk szólni.

A szeretet sóhajai

A jóság s a nagyság s a tartósság eljött a szerelmeshez, s kérték, hogy engedje be őket a szeretetébe, hogy jó, nagy s tartós szeretése legyen, s hogy a szeretet által jó, nagy s tartós sóhajokat tudjon sóhajtani. A szerelmes beleegyezett a kérésükbe, és a jóság s a nagyság s a tartósság behatolt a szerelmes szeretetébe, és a szerelmesben olyan jó, nagy s tartós szeretést sokszoroztak meg, hogy a szerelmes se éjjel, se nappal nem bírta már a szeretet miatti sóhajozást, s nem volt képes sem enni, sem aludni, sem békében maradni.

A hatalom, a bölcsesség s az akarat megirigyelte a jóságot, a nagyságot s a tartósságot, akik a szerelmes szeretetében időztek, s kérték, hogy hagyja őket behatolni a szeretetébe. Rettegett a szerelmes, hogy ha behatolnak szeretetébe, akkor megsokszorozzák a szeretését; s azt mondta nekik, hogy a szíve olyan súlyosan gyötretik a sóhajok és a lankadások miatt, hogy övelük már nem bírná azokat elviselni. A hatalom, a bölcsesség s az akarat nem tudott behatolni a szeretetbe, mert a szerelmes nem akarta; s a hatalom azt mondta az akaratnak, hogy legyen nagy akarása, hogy behatoljon a szeretetbe, és azt mondta a bölcsességnek, hogy erősebben nyilatkoztassa ki a szerelmesnek Szerette igazságát, s ha ők ezt megteszik, ő majd kinyitja a szeretet kapuit a nagy hatalomtevésével. Az akarat s a bölcsesség úgy tett, amint a hatalom tanácsolta nekik, s mindhárman behatoltak a szeretetbe, és a szív megsokszorozta a szorongással teli sóhajokat, amelyekkel a szerelmezt lankasztotta.

Az erény, az igazság s a dicsőség be akart hatolni a szerelmes szeretésébe, hogy sóhajai erényesek, igazak legyenek, s hogy a dicsőségben találjanak pihenést s megnyugvást. A szerelmes rettegett behatolásuktól, mert úgy érezte, nagyon súlyos az állapota a hatalom, a bölcsesség s az akarat behatolásától, ám azt gondolta, sóhajai nem érnek semmit az erény s az igazság nélkül, s remélte, hogy majd a dicsőség által megnyugvást találhat, és ehetik és alhatik. A szerelmes hagyta szívébe behatolni az erényt s az igazságot s a dicsőséget, s a Szeretett erénye és dicsősége megmutatkozott az igazságnak. S ezért megsokszorozódott a szeretetben a szeretés és a szívben a sóhajtozás, s a szerelmes teste lankadt, s nem bírta elviselni a gyötrelmeket.

A Szeretett jó munkáinak különbözősége és egyezősége be akart hatolni a szerelmes szívébe az emlékezettel együtt, hogy a szerelmes emlékezzék vissza Szeretetének nemes munkáira, amelyek önmagában s a teremtményekben léteznek. Míg a szerelmes azon elmélkedett, vajon hagyja-e behatolni szeretetébe a különbözőséget s az egyezőséget, a szerelmesnek azt mondta az ellentétesség, hogy ne engedje őket a szívébe, mert ha ezt teszi, az emlékezet oly erősen emlékezteti Szeretetének nemes munkáira, hogy szíve annyi sóhajtozástól bizonyosan ellankadna és meghalna. A szerelmes elfogadta ezt a tanácsot, amit az ellentétesség adott neki, és elfelejtette Szeretett s annak munkáit. S a jóság, nagyság s a szeretet többi vizei, akik már behatoltak a szerelmes szeretetébe, nem akartak a szerelmes szívében maradni, s kiáradtak belőle, s a szerelmesnek nem volt mivel vagy miből sóhajtanania vagy megsokszoroznia a szeretet sóhajait. A szerelmes elvesztette Szeretett és szeretetét.

Mikor a szerelmes érezte, hogy szeretet, szeretés és Szeretett nélkül maradt, a bűntudat, a töredelem, a penitencia az igazsággal együtt behatolt a szívébe, és annyi lankadtságot, gyötrelmet s rettegést adtak neki, hogy már-már a halálán volt. Nagyon erősen kiáltozott a szeretetnek s a szeretésnek, hogy térjenek vissza a szívébe, hogy Szeretével időzzenek, s megátkozta az ellentétességet, mert rossz tanácsot adott neki. A szeretet s a szeretés válaszolt a szerelmesnek, s azt mondták, hogy nem térnek vissza a szívébe a sóhajoknak s a jóságnak, nagyságnak s a szeretet többi gyökerének nagyobb kezdete, közepe, végcélja és egyenlősége nélkül, amelyeket az ellentétességnek, az ő ellenségüknek, a szeretet kisebbsége barátjának tanácsára kivetett a szívéből.

A szerelmes azt mondta, hogy hatoljanak be a szívébe, ahány tulajdonsággal csak akarnak, mert inkább meghal a szeretet miatti sok sóhajtozásban, mintsem hogy sóhajtozás és szeretet, szeretés és Szeretett nélkül éljen. A szeretet s a szeretés behatolt a szerelmes szívébe az emlékezéssel együtt, aki felidéztette a Szeretettet s annak munkáit, s behatoltak a jóság, nagyság és a többiek a nagyobbsággal együtt. S a szerelmesnek annyira tele lett a szíve sóhajokkal, hogy nem bírta őket elviselni, s kérte a szeretet kisebbségét, hogy segítene neki. A szeretet nagyobbsága azonban nem engedte be és megsokszorozta a szerelmes gyötrelmeit és sóhajait, mert az reménykedett a szeretet kisebbségében, az ő ellenségében, hogy őellene segíthetne neki.

A szeretet könnyei

Sírt a szerelmes a szeretet gyökereivel, amelyek azok a kútforrások, amelyekből a szerelmes szemében a könnycseppek s a könnyek erednek, mert a szeretet szeretővé teszi a szerelmes szívet, s a szív fölnyomja a vizet az ember szemébe, amely sír a szeretet által sóhajtozó szív szeretettétele révén. S ezért a szerelmes ellankad a szeretés, sóhajtozás és a sírás miatt.

A szeretet arra indította a szerelmezt, hogy foglalkozzék azzal, hogy a Szeretett nagy jóságát a világ minden embere ismerje és szeresse. A szerelmes messze földekre

ment, szólván sok emberhez, hogy értsék és szeressék Szerettének minden jószág fölötti jószágát. Az emberek nem akarják meghallgatni a szerelmezt, sőt kigúnyolják s megfeddik azért, amit a szeretetért tesz. S mert a szerelmes nem viheti végbe azt, amit a szeretet akar, sóhajtozik a szíve, és szeme könnytől ázik.

A jó és nagy szeretet azt mondja a szerelmesnek, hogy sírjon a nagy s rossz szeretet miatt, amely oly sokáig tart a világban, mely a Szerettéé és amelyet ő a maga tiszteletére teremtett. Sír a szerelmes, és könnyeit tartóssá teszi a rossz s nagy szeretet ellen. S azt mondja a jó és nagy szeretet, hogy sírása nem tudja lerombolni, sem kényszeríteni a hamis szeretetet. A jó szeretet azt mondja a szerelmesnek, hogy bár a sírása nem segíti a többi embert a rossz s nagy szeretet ellen, őt segítheti, hogy a szeretet s a Szerette őáltala tisztességet s tiszteletet szerezzen.

A szerelmes visszaemlékezett a bűneire, és félt a pokolbéli büntetésektől, amelyek mindörökké tartanak; és sírni akart, de nem bírt sírni. Kérte a szerelmes a szeretettől a félelemből való sírás hatalmát, és a szeretet megadta neki a sírás hatalmát, hogy azzal sírhasson a Szerettét szeretés miatt, s azon tiszteletlenség miatt, amely annyi ember részéről éri.

A bölcsesség azt mondta a szerelmesnek, hogy gyakrabban s nagyobb könnycseppekkel sírjon a Szerettét szeretés, semmint a Szerettétől rettegés miatt. Mert azok a könnyek, amelyek a szeretet miatt hullanak, sokkal kedvesebbek a Szeretettnek, mint azok a könnyek, amelyek rettegésből születnek, mivelhogy a szeretet könnye megnyugvást ad a szeretőknek, s a rettegés miatti könny gyötrelmet. S ezért sírt a szerelmes nagyobb könnycseppeket az egyik szemével a szeretet miatt, s a másikkal pedig kisebbeket, hogy nagyobb tisztességet tegyen Szerettének a szeretet által, mint a rettegés által.

A szerelmes akarata teljes szeretetbe öltözve eljött a szerelmes emlékezéséhez, hogy szeresse felebarátját, aki Szerettének teremtménye. S azt mondta a szerelmesnek, hogy sírjon, merthogy annyi ember tévelyeg, s annyira rájuk zúdul Szerettének haragja a bűn miatt, amiért büntetésük a pokolbéli tűz, amely örökké tart. Sírt a szerelmes az ő felebarátja miatt teljes szeretéssel, s azt mondta a könnyeinek, hogy hozzanak neki Szerettétől irgalmasságot s bocsánatot, hogy sírása által segíthessen felebarátján.

Eljött az erény a szerelmeshez az igazságossággal s a többi erényekkel együtt, hogy erényesen s hiba és bűn nélkül sírjon. S azt mondta az igazságosság, hogy értelmes és jogos dolog, hogy a szerelmes, aki megsértette az ő Szerettét, töredelemmel, elégtétellel s penitenciával sírjon. S az okosság azt mondta a szerelmesnek, hogy ha a világon nem siratja a bűneit, akkor nem fog nevetni a másvilágon. Erősség azt mondta, hogy a jó és igaz szeretet könnye erősebb, mint a rossz és hamis szereteté. A mértékletesség azt mondta, hogy aki túl sokat eszik s nem sír ezen a világon a túl sok evés miatt, a másvilágon sírni fog a kemény koplalás miatt. A hit azt mondta a szerelmesnek, hogy sírjon, mivel az ő szolgálói nincsenek olyan sokan, mint a hitetlenség szolgálói. A remény azt mondta a szerelmesnek, hogy sírjon, mivel a bűnben leledző emberek azt gondolják, hogy ővele remélhetik Szerettének irgalmasságát s bocsánatát. A szeretet azt mondta a szerelmesnek, hogy sírjon, mivel ő olyan kevés emberben él. Sok más erény kérte a szerelmezt, hogy sírjon: úgymint az alázatosság, aki kérte, hogy sírjon, mert oly sok a gögös ember; s a türelem, mivel az ő segítségével nem győzik le a gögös és haragos embereket. Sírt a szerelmes az erények kérései szerint, s minden könnycsepp erényekbe volt öltözve.

Az igazság azt mondta a szerelmesnek, hogy adjon helyet neki a szemében, hogy igaz könnycseppek s könnyek fakadjanak általa, s hogy igaz szerető legyen s a hamis szeretet s a képmutatás ellensége. A szerelmes sok könnycseppet s könnyet sírt igazsággal. A Szeretett megkönyörült a szerelmesen, és elküldte őhozá ékszerként a

szeretet s a szeretés megsokszorozódását, az iránta érzett szeretetből fakadó lankadásokat, sóhajokat, könnycseppeket s könnyeket.

A szerelmes könnyeiben akart időzni a dicsőség, hogy a szerelmes őbenne nyugodhassék a sírással. A szerelmes hagyta, hogy a dicsőség beléhatoljon, s benne maradjon a sírásában, s olyan nagy megnyugvást talált őbenne, hogy sokkal nagyobb gyönyöre volt a szeretet által való sírásban, mint az érzékelésben, evésben vagy az alvásban. S azt mondta a jó szeretet szeretőinek, hogy a jó szeretet által való sírás a szeretet pihenése, és a szerelmes és a Szeretett öröme.

A szeretet különbözősége azt mondta a szerelmesnek, hogy adjon helyet neki a könnyeiben, hogy az egyik könnyezés legyen a szeretet által, egy másik pedig a félelem, s ismét egy másik a rettegés ^[52] által, s hogy a szeretet könnyéhez adjon több könnycseppet, mint a félelem könnyéhez, s többet a félelem könnyéhez, mint a rettegéséhez. S a szerelmes azt mondta a szeretet különbözőségének, hogy a Szeretett kedve szerint osztja könnycseppjeit a könnyeiben, mint ahogy a zarándoklatokban búcsút ad.

A szerelmes és a Szeretett egyezősége azt mondta a szerelmes sírásának, hogy egyezzek az emlékezéssel, értéssel s szeretéssel, mert mindhármuk ellentétességében nem időzhet, sem a sírás nem lehetne nélküle sem jó, sem nagy, erényes, hatalmas és tartós. Összeegyeztette a sírás önmagában az emlékezést, értést és szeretést, hogy sok könnycsepp fakadhasson belőle, és azok sok bűnt s vétket eltörölhessenek. Az emlékezés, értés és szeretés egyezősége behatolt a szerelmesbe, és a szerelme oly nagy sírásra indította, hogy nem tudott sem enni, sem aludni.

A szeretet ellentétessége azt mondta a szerelmes szemének, hogy ne sírjon, mert a sírástól elromlik a látás, és ha a szeme sír, az emberek kigúnyolják a szerelme, mert azt mondják, hogy hamisságból s képmutatásból sír, hogy néhány embert becsaphasson s rászedhessen. A szerelmes megkérdezte a szeretet egyezőségét, elfogadja-e azt a tanácsot, amelyet a szeretet ellentétessége adott neki. A szeretet egyezősége észrevette, hogy a szerelmes nem megingathatatlan a szeretetben, s kérte a Szeretett, hogy büntesse meg az olyan szerelme, aki fél attól, hogy a szeretet miatt sírjon. A Szeretett megbüntette a szerelme: megsokszorozta benne a sóhajozást és a sírást, s még inkább kigúnyoltatta az emberekkel.

A szeretet kezdete új könnycseppeket akart kezdeni a szerelmes szemében, hogy sírása megsokszorozódhassék. Nem akarta ezt a szerelmes, mert nem hitte, hogy a szeme nagyobb sírást el bírna viselni, mint amit elviselt. A szeretet kezdete nem akart a szerelmes szívében új sóhajokat kezdeni, és a szerelmes elvesztette a sírását, s szeméből nem fakadhattak könnycseppek. A szerelmes elvesztette azt a gyönyört, amelyet a sírás miatt érzett, s távol érezte magát a szeretettől s Szerettétől, gyötrelemben s fájdalomban találta magát, s annyira rettegett Szerettétől, hogy nem bírt sem enni, sem aludni, és közel volt ahhoz, hogy meghaljon. A szerelmes kérte a szeretet kezdetét, hogy kezdjen szívében új sóhajokat, s hogy szemében, kedve szerint, új könnycseppeket kezdjen, s hogy adja vissza neki a régi sóhajokat s a régi könnycseppeket, amelyeket már elveszített.

A szeretet középpontjában ott volt a szeretés, aki a szív középpontjából sóhajokat hallatott, s aki a sírás középpontjában könnycseppeket hullatott a Szeretett iránti szeretet miatt; azt mondta neki a szerelmes, hogy a szeretés teszi, hogy szeretete középpontjában legyen, a sóhajozás, hogy a szíve középpontjában, és a sírás, hogy a szeme középpontjában legyen; s ezért nem képes őt nem szeretni, sem pedig elfelejteni vagy nem ismerni.

A szeretet végcéljában akart megnyugodni a szerelmes, hogy szeme bővelkedjék

könnycseppekben s könnyekben, mert az a szerelmes, aki a szeretet végcélján elmélkedik, azon a tisztességen s tiszteleten gondolkodik, amely Szerettét megilleti. S mikor látja, hogy Szerettének tiszteletet tesznek, sírt a szeretet miatt, s mikor látja, hogy az emberek nem tisztelik Szerettét, akkor sír a fájdalom miatt. S ezért a szeretet végcélja a sírás és a könnycseppek forrása.

A nagyobbság s a kisebbség be akart hatolni a szerelmes sírásába. A nagyobbság azért akart behatolni, hogy a szeretet miatt sok könnycseppet ontson, a kisebbség pedig azért akart oda behatolni, hogy kevés könnyet hullasson a szeretet miatt. A szerelmes megengedte, hogy a szeretet nagyobbsága behatoljon a sírásába, a szeretet kisebbségének viszont nem engedte meg azért, hogy a Szeretettnek és a szeretetnek sok szolgálja legyen a sírás révén. S azt mondta a szeretet egyenlőségének, hogy tegye egyenlővé benne a szeretés, a sóhajtás és a sírás lehető legnagyobb egyenlőségét, mert e három nagyobb egyenlőségével akar tiszteletet s szolgálatot tenni az ő tiszteletreméltó Szerettének.

A szeretet miatti félelem

Tudni akarta a szerelmes, hogy van-e szeretet miatti félelme, mert félelem nélkül egy szerelmes sem képes nagyon szeretni urát, Szerettét. S ezért a szerelmes kutatni akarta a szeretet gyökereivel, vajon ő magában van-e szeretet miatti félelem.

Félt a szerelmes, hogy Szerettét a szeretet kicsinységével szereti, mert nagy tiszteletlenség a szerelmestől Szerette iránt, ha kevés és olyan szeretettel szereti, amely nem a nagy jószág által való. S azt mondta a szeretet a szerelmesnek, hogy retteg attól, hogy megfeddje a népet s a királyt, amikor vétenek Isten ellen s nem tisztelik őt, aki pedig a tisztelet s a szeretet s az összes többi teremtmény ura. Visszaemlékezett a szerelmes, hogyan rettent meg attól, hogy a királyt s a többi bűnös embert megfeddje bűne miatt. S azt mondta, hogy az időben, amikor rettegett attól, hogy megfeddje a bűnös embereket, akkor szeretése a szeretet kevés jószágából fakadt, és ő nem félt Szerettétől, sem a szeretettől. Ezért a szerelmes kérte a Szeretettet s a szeretetet, hogy álljanak bosszút őrajta emiatt nagy szeretéssel, sóhajtozással és sírással.

A szerelmes a lelkiismeretében és a szeretetében kutatta, vajon szeretése a büntetéstől való rettegés miatt vagy a szeretet miatti félelemből volt-e tartós. A szándékkal és az igazsággal úgy találta, hogy Szerettét sokszor azért szereti, hogy megbocsásson öneki, s hogy ne juttassa pokolra, s kevésszer szerette jószágának nagysága és örökkévalósága miatt. S ezért fölismerte, hogy szeretése kevéssé volt tartós a szeretet miatti félelemben s nagyon tartós volt a pokoltól való rettegésben. Ekkor tehát azt mondta a szerelmes a szeretetének, hogy ragadja meg s kötözze meg szeretését, hogy sokáig a félelem börtönében tartsa, hogy Szerette ellen ne tehessen tiszteletlenséget.

A szerelmes megkérdezte szeretetének hatalmát, fél-e vagy retteg-e Szerettétől. Felelt a szeretet hatalma és azt mondta a szerelmesnek, hogy fél s retteg a Szerettétől; fél, mert, úgymond: – Te, szerelmes, félsz nagyon szeretni azt a tisztességet s szolgálatot, amely Szerettedet megilleti, s ez a félelmed azon rettegés miatt van, hogy a szeretés miatt gyötrelmeket s bágyadtságokat kell elviselned; s mikor az egyik országból a másikba akarsz menni, rettegsz az éhségtől, a szomjúságtól, a hidegtől, melegtől, a betegségtől s a gonosz emberektől. S mivel te, szerelmes, mondta a szeretet hatalma, nem használsz belőlem annyit, amennyit kellene, hogy tiszteld Szeretted és szeretetét, s amennyit belőlem használhatnál, ezért félek s rettegek, mivel a szeretésben tétlenül hagysz engem.

Tudni akarta a szerelmes, vajon rettegnie kell-e az esztelenség miatt, amikor Szerettének tisztességével s tiszteletével és önmagának s felebarátjának hasznával foglalkozik; s megkérdezte a szeretet bölcsességét, mondja meg neki az igazságot. – Szerelmes, szól a szeretet bölcsessége, amikor aludtál, pedig virrasztanod kellett volna és azon gondolkodnod, hogyan tudsz gondoskodni Szeretted tiszteletéről, aki téged megbízott, hogy az ő tiszteletével foglalkozzál, akkor tétlenül hagyta engem; s mikor túl sokat ettél és ittál az asztalnál, s megkérdeztek szerettünk híreiről, akkor te esztelenül szóltál, és érényem tétlenül maradt benned. S még máskor is sokszor tartottál engem tétlenül a túl sok beszélés vagy hallgatás, vagy a kevés tanulás és tanítás által, és sok más olyan hiba révén, amelyeket a szeretet és Szeretted ellen elkövettél. S ezért zokogok és sírok, neked pedig Szeretted miatt szégyent s rettegést kellene érezned, mert Szeretted tiszteletét már régen tökéletességre vitted volna, ha engem nem tartottál volna tétlenségben.

A szeretet akarata hallotta a szavakat, melyeket a bölcsesség mondott a szerelmesnek, s azt mondta a szerelmesnek, hogy őt is sokszor tétlenül hagyta, hiszen vele akarhatta volna a jót, s tudta volna gyűlölni a rosszat, de nem akarta a jót, sem nem akarta, hogy gyűlölje a rosszat. S ezért kell nagyon rettegnie Szerettétől: – Mert a te hanyagságod miatt sok jó, nagy és érényes akarást elvesztegettél, amelyeket Szeretted s a szeretet szolgálatára és tiszteletére fordíthattál volna. Elszégyellte magát a szerelmes, amikor meghallotta azokat a szavakat, amelyeket akarata mondott neki, és sírt, s könyörületért és kegyelemért kiáltozott, hogy hozzák el neki Szerette bocsánatát.

Az igazságosság, az okosság s a többi érény hallotta azokat a szavakat, amelyeket a bölcsesség s az akarat mondott a szerelmesnek, és odavezették hozzá az emlékezetét, hogy tanúsítsa: sokszor kérték, hogy vegye őket be az értésébe és szeretésébe, de nem akarta őket bevenni, bevette viszont az igazságtalanságot s a bolondságot és sok más hibát s bűnt, őket pedig tétlenül s megszégyenítve hagyta, s ezért nagyon rettegnie kellene a Szerettétől. S ráadásul rettegnie kell, mert nem rettegett; hiszen jobban megsérti a Szerettet az a szerelmes, aki nem retteg, amikor vétkezett, mint maga az a bűn, amelyet elkövetett. Elismerte a szerelmes, hogy az érények igazat mondanak, s meg akarta szidni a szeretetet, hogy nem adott néki (jó) [53] és nagy szeretést. Mentegetőzött a szeretet, s tanúul hívta az akaratot, s azt mondta, hogy az akarat által születik a szabadsága, hogy azzal megsokszorozhassa a nagy és jó szeretést; éppen ezért hibázott, hiszen nem akarta felhasználni akaratának szabadságát, pedig arra használhatta volna, hogy akarja és szeresse az érényeket s gyűlölje a hibákat.

Az igazság beleférközött azokba a szavakba, melyeket a szeretet és a szerelmes váltott egymással, s azt mondta, hogy tanúul hívja Istent s az angyalokat, hogy a szerelmes sokszor követett el őellene és a szeretet ellen nagy tévedéseket, ezért nagyon rettegnie kell Szerettétől; s ezt tudta a bölcsesség és emlékezett rá az emlékezet, mert tudta: ha találni egy katolikus embert, száz hitetlen esik rá, olyan, aki tévelygésben leledzik és aki hamisságban hisz. – És te, szerelmes, pihensz és alszol, s teljes szeretet s szeretet híján vagy, s ezek nincsenek meg benned sem Isten, sem pedig felebarátod iránt. S erre nem lehet mentséged, mert erőd szerint arra kellene törekedned, és azt kellene kívánnod, hogy a világ minden embere igaz hitben s szeretetben éljen, s a hamisság, amely annyira megvetésben tart engemet ebben a világban, vettessék ki a világból, s hogy nekem s a szeretetnek sok és jó szeretőnk legyen, hogy Szerettednek, akit te színleg nagyon szeretsz, tiszteletet adjon az ő népe, akit arra teremtett, hogy őt szeresse, tisztelje, ismerje és szolgálja. Elismerte a szerelmes, hogy nagyon rettegnie kell Szerettétől, mivel a hit igazságának megsokszorozására nem tette azt, amit tudott volna, s meggyónt a szeretetnek, aki azt róttá rá penitencia gyanánt, hogy minden hatalmával sokszorozza meg az igazságot s rontsa le a hamisságot, a tévelygést s a

bűnt.

– Szeretet dicsősége, szólt a szerelmes, nagy botlást és bűnt követtem el teellened, ami miatt nagyon rettegnem kell Szerettemtől? Megrótta a dicsőség a szerelmezt, hiszen azt kérdezi, amit ő maga is tud; s azt mondta, hogy ő, a szerelmes, többször akart dicsőségre szert tenni a testi élvezetekben, mint a lelkiekben; s mert a dicsőséget kisebb jósággal és erénnyel akarta megszerezni, s nem a nagyobbbal, ezért őellene és Szerette ellen fordult, s Szerettétől nagyon rettegnie kell. Nagyon rettegett a szerelmes Szerettétől, míg megvallotta bűnét, s penitenciát gyakorolt és elégtételt tett s Szerette elküldte néki a teljes szeretetet s a reménységet.

– Szeretet különbözősége, szólt a szerelmes, tudsz arról, hogy olyan botlást s bűnt követtem el teellened, hogy Szerettemtől rettegnem kellene? – Szerelmes, szólt a szeretet különbözősége, én vagyok a szeretet azon kötele, amellyel a szerelmes és a Szeretett összekötődik, amiképpen meg van írva a szeretet gyökereinek összetett meghatározásaiban. S te, szerelmes, botlást s bűnt követtél el énellenem, mivel nem ismerttéll s nem szeretettéll meg engem azokkal, akik nem szeretnek s nem ismernek engem; mert nélkülem nem létezhetne sem a szerelmes, sem pedig a Szeretett szeretete, mivelhogy általam van az, hogy az egyik a szerelmes, és a másik a Szeretett. És ugyanez érvényes jóságukra, nagyságukra, tartóosságukra és a többire is, amelyek nélkülem nem lehetnének a szerelmes és a Szeretett egyezőségében. Ráadásul, tudod, hogy én vagyok a te értelmed fénye, amely által sok dologról szerezhetsz ismeretet; s mert te nem tétéll nekem tiszteletet, noha oly nagy az értékem, ezért Szerettedtől rettegned kell.

A szeretet egyezősége megrótta a szerelmezt, hogy nem teszi egyezővé az embereket az ő segítségével, mikor azok veszekednek, s nem egyeztetni az embereket egy igaz hithez és hívéshez, hogy tiszteljék Szerettét s higgyenek benne, sem pedig nem akarja az egyik erényt a másikkal összeegyeztetni a hiba és a bűn ellen; sem nem egyeztetni a jóság, a tartóosság s hatalom nagyságában s mindhárom egyenlőségében az ő emlékezését, értését, szeretését. – És sok más dologban is hibáztál, szerelmes, szólt a szeretet egyezősége, jogtalanságot s bűnt követtél el a te Szeretted ellen.

Csodálkozott a szerelmes, hogy annyi sok módon kell rettegnie Szerettétől, s megkérdezte a szeretet ellentétességét, vajon miatta is rettegnie kell Szerettétől? Válaszolt a szeretet ellentétessége, amely a szeretet egyik kötele (amint az bennefoglaltatik a meghatározásában, a szeretet fájának gyökerei között), s azt mondta a szerelmesnek, hogy rossz és hitvány szolga, mert kevésszer szegült ellene a bűnöknek, akik Szerettének ellenségei. És aki nem szegül ellene az Isten ellenségeinek, az nem aludhatik nyugodtan, sem rettegés nélkül nem élhet.

– Szeretet kezdete, szólt a szerelmes, miért hagytad, hogy botlást s bűnt kezdjek, s hamis és rossz szeretetet? – Szerelmes, szólt a szeretet kezdete, azért hagytalak, hogy botlást s bűnt s hamis szeretést kezdj, mivel te nem akartad, hogy jó, nagy, tartós és hatalmas, erényes szeretéssel legyek szeretetedben. Mert ha azt akartad volna, nem hagytam volna, hogy botlást s bűnt vagy hamis szeretést kezdj, ezért nekem kell téged bepanaszolnom a Szeretettnél, nem pedig néked engem, mert néked szabad akaratom van fölöttem.

– Szeretet közepe, szólt a szerelmes, te, aki a szeretet egyik kötele vagy, miért nem kötöttél engem annyira az én Szerettemhez, hogy semmi bűnt ne követhessek el őellene? – Szerelmes, szólt a szeretet közepe, az én kötelem nem bír kis szerelmezt nagy Szeretetthez kötni, mert akinek kevés szeretése van, annak nem szabad a nagy Szeretett nagy palotájában lennie, mert a szeretetnek ez a palotája olyan tulajdonságokkal bír, hogy a Szeretett nem bír olyan szerelmezt szeretni, akinek kevés szeretése van.

Sírva panaszkodott a szeretet végcélja a Szeretettnek a szerelmesre, hogy az sokkal

gyakrabban keresi őt a kisebb jóságokban és erényekben, mint a nagyobbakban. Meghallotta a szerelmes a panaszokat, amelyeket őrá tett a szeretet végcélja, s rettegett, hogy a Szeretett megkétszerezi szeretését, sóhajtozását és sírását, hogy eleget tegyen a szeretet végcéljának. Mert ha azokat mind megkettőzné benne, nem bírna sokáig élni, sem nagyobb szeretést, sóhajtozást és sírást elviselni, mint azt, amit a szeretet miatt viselt el. S mikor a szerelmes azon elmélkedett, hogy rettegett: meghal a szeretet miatt, megrettent, mert rettegett volt attól, hogy meghal a szeretet miatt.

A szeretet nagyobbsága eljött a Szeretethez, s tanúul hívta a szeretet nagyságát s jóságát, s azt mondta a Szeretettnek, hogy a szerelmes sokszor kivetette őket a szeretéséből, s a jó szeretet kevéségét vetette belé, amely kisebbé tette a sóhajtozást, sírást. Rettegett a szerelmes az ő Szerettének igazságosságától, s azt mondta a szeretet nagyobbságának s a nagyságnak s a jóságnak, hogy nekik adja a szeretését, s hogy tegyenek vele akaratuk szerint.

A szeretet egyenlősége azt mondta a szerelmesnek: – Te sokszor tévedtél ellenem, s ezért rettegned kell Szerettedtől, mert mikor tétlen voltál s nem tetted egyenlővé a szeretéssel az emlékezést, az értést és a jóságtevést, nagyságtévést, igazságtevést és erényt, én nem bírtam ellenszegülni a téged érő kísértéseknek, mert hiányzott belőlem a szeretet azon kötele, amely az egyeztetésből s az egyenlővé tevésből való; s ezért kérem a Szeretettet, hogy adjon nekem igazságot ellened, hogy sokszorozza meg benned a szeretést, sóhajtozást és sírást oly nagy szeretettel, hogy alig hagyjon téged enni és aludni.

Mikor a szerelmes a szeretet kisebb kötelével kötődött a Szeretethez, mindentől rettegett, mert semmiben nem talált biztonságot. S ezért azt kívánta, hogy a szeretet nagyobb kötelével köttessék Szerettéhez, hogy semmitől ne rettegen, s hogy pihenessen és aludhassék a szeretet gazdságaiban.

Szóltunk a szeretet leveleiről. Most szólni akarunk néhány olyan viszontagságról, amelyek a szeretetből s a szeretet miatt érik a szerelmezt, aki szereti Szerettét.

A szeretet okozta viszontagságok [54]

Arról a betegségről, amelybe a szerelmes a szeretet miatt esett

Beteg volt a szerelmes a szeretet miatt, mert a szeretet megbetegítette a túl erős sóhajtozás, sírás és félelem által. Azt mondta a szerelmes a szeretetnek, aki szeretésének anyja, hogy üzenjen egy vágy által a szeretet orvosának, hogy jöjjön, s gyógyítsa meg s kezelje ki betegségéből. A szeretet elküldte a vágyat a szeretet orvosához, aki eljött, hogy kigyógyítsa a szerelmezt a kisebb szeretetből a nagyobb szeretettel. Ennek az orvosnak az volt a szokása, hogy a szeretet egyezőségével, a nagyobb szeretet ellentétessége nélkül gyógyított, s a szeretet gyógyszerei, amelyeket ő adott, megsokszorozták a szeretetet, a jóság, a tartósság és a többi nagyságát.

A szeretet orvosa a szeretetnek egyik szép szobájába fektette a szerelmezt; a szoba szépséges ábrákkal volt kifestve, amelyek a szerelmezt Szerettére és annak nemes tulajdonságaira és értékeire emlékeztették: levelekkel, virágokkal s gyümölcsökkel megrakott szép s nagy fák, amelyekből nagy illat áradt, s madarak, vadállatok, szép férfiak s szép asszonyok ábrái. Ezek az ábrák arra emlékeztették a szerelmezt, hogy Szerette szép s nagy a jóságban, hiszen anyyi, oly nagy és oly szép teremtményt teremtett.

Az ágy, amelybe a szerelmezt helyezték, hogy ott pihenjen és aludjék, szeretetből készült és olyan sajátossága és ereje volt, hogy aki benne feküdt, nem bírt elaludni, sem pedig a Szeretett szépségeit s nemes tulajdonságait elfeledni.

Mikor a szerelmezt bebocsátották a szeretet szobájába és elhelyezték a szeretet ágyába, azt gondolta, aludni fog s megpihenhet. A szoba szép ábráinak látványa és a szeretet ágyának természete miatt azonban jobban gyötrődött a szeretettől, mint annak előtte bármikor. Azt mondta a szolgáinak, hogy emeljék föl abból az ágyból s vigyék ki abból a szobából, mert minél tovább ott marad, szeretete annál jobban megsokasodik s betegsége súlyosbodik.

Az orvos megtapogatta a szerelmes pulzusát, s megvizsgálta a vizeletét, s megállapította, hogy a szerelmesnek olyan gyógyszerre van szüksége, amely felajzza. hogy úgy beszéljen, mint aki beleőrült a szeretetbe; mert azok gyógyulnak meg leginkább a szeretet által, akik mérték nélkül beszélnek a szeretetről. Az orvos a szeretet gyökereiből készítette az orvosságot (a szeretet ellentétességét s kisebbségét kivéve), hogy erősebb legyen, s odaadta a szerelmesnek, hogy igya meg Szerettének szeretete miatt. A szerelmes megitta a szeretet orvosságát, és úgy érezte, sokkal erősebben gyötri a szeretet, mint annak előtte. Azt mondta hát a szeretet apródjainak, akik őt szolgálták, hogy az orvos szeretetmérget rakott az orvosságába, hogy megölje a szeretet által; és azt mondta még az apródoknak, hogy keressenek öneki egy másik orvost, másik ágyat s másik szobát, s hogy hozzanak ellenmérget, amely kigyógyítja a szeretet mérgéből. A szeretet apródjai elmentek egy patikába, ahol szeretetből s jóságból, nagyságból és erényből készített ellenmérget árultak, mely szeretni készíti azokat, akik nem szeretnek, s virrasztani azokat, akik alusznak. Az apródok megitták a szerelmezzel a szeretet ellenmérget, s az megsokszorozta örületét s szeretetbetegségét. A szerelmes átkozta az orvost és apródjait, és eltervelte, hogy rossz orvoshoz s rossz szolgákhoz menekül, és elmegy meggyógyulni egy olyan erdőségbe, ahol nem kell hallania Szerettéről, s nem lát egyetlen ábrát sem, amely Szerettére emlékeztesse vagy Szerettét szeretni késztesse, mert nem bírja elviselni betegségét, amelybe a szeretet miatt esett.

Egész nap igen gyötrődött s nagyon beteg volt a szeretet miatt a szerelmes, egészen éjszakáig, mikor aztán megszökött, mialatt az orvos és az apródok aludtak. Elkísérte őt a szeretet kisebbsége és ellentétessége.

A Szerettétől s a szeretettől menekülő szerelmes börtöne [55]

Reggel bement a szeretet úrhölgye a szobába, hogy megnézzze a szerelmezt, de nem találta. Fölkeltette a szeretet orvosát s az apródokat, az ő szolgálait, s megkérdezte tőlük, hová ment fia, aki őmiatta beteg. Nagyon elcsodálkoztak az orvos és a szeretet apródjai, hogy nem látják a szerelmezt. Az orvos azt mondta, hogy a szerelmes a kisebb tevéssel, aki a kisebb szeretet apródja, és az ellentétessé tevéssel, aki az ellentétes szeretet apródja, szökött el, hogy meggyógyuljon a szeretet bajából. Az úrhölgy s az orvos elküldött két szeretetapródot: a szeretet egyenlővé tevést s a szeretet nagyobbá tevést, hogy keressék meg a szerelmezt, s ha megtalálták, kérleljék s fogják el a szeretet ellentétessé tevést s kisebbé tevést. Egyenlővé tevés és nagyobbá tevés megkereste a szerelmezt, s megtalálta egy szép sík mezőn, egy nagy erdőséghez közel, s kérték a szerelmezt, hogy térjen vissza a szeretet úrhölgyéhez s hogy vesse magát alá a szeretet orvosá gondozásának.

A szerelmes nem akart visszatérni a szeretet úrhölgyéhez, sem pedig a szeretet orvosához, s azt mondta, hogy a szeretet úrhölgyének az a rossz szokása, hogy kínozza

és megöli az ő szolgálait, s hogy az orvos nagyon hamis ember, mert a szeretet mérgét vegyíti az orvosságokba, és azokkal megsokszorozza a szeretet bajait s gyötrelmeit, s ezért nem akarna egy ilyen rossz asszonytól és egy ily hamis orvostól függeni. A szeretet egyenlővé tevése és nagyobbá tevése el akarta fogni a szeretet szerelmesét, de az ellentétessé tevés és a kisebbé tevés nem hagyta. Nagy csata kerekedett a szeretet egyenlővé tevése és ellentétessé tevése és a szeretet nagyobbá tevése és kisebbé tevése között. Veszített volna az ellentétessé tevés és a kisebbé tevés, ha nem lett volna a szerelmes, aki segítette őket az egyenlővé tevés és a nagyobbá tevés ellen, akik veszítettek s fogságba estek, mígnem az egyenlővé tevés és a nagyobbá tevés segítségére sietett a szeretet két angyala, akiket a Szeretett küldött, hogy fogják el s kötözzék meg a szerelmezt s az ellentétessé tevést és a kisebbé tevést. És mindhármat a szeretet tömlöcébe vetették.

Fogva tartották a szerelmezt a szeretet tömlöcében, megkötözték a szeretet sok kötelével, amelyek Szerettéhez kötötték, hogy ne meneküljön el sem Szerette, sem pedig a szeretet gyötrelmei elől. Szolgált neki a jóságtevés, a nagyságtévés és a szeretet többi apródja. Jóságtevés a szeretet jó étkét adta neki, és a nagyságtévés a szeretet nagy étkét adta neki, és a sokáig tartás és hatalomtevés a szeretet erős borát itatta vele. S minél többet evett és ivott a szerelmes a szeretet ételeiből, italaiból, annál jobban nőtt betegsége és éhsége és szomjúsága a szeretet után.

Elküldte a szerelmes a Szeretethez az alázatosságot, a türelmet s a könyörületet, hogy könnyítené meg neki a szeretet bajait, s hogy adna neki más szolgálkat, mert ezek, akik szolgálják, meggyilkolják a szeretettel; s ha a Szeretett nem hajlandó erre, akkor mondják meg neki, hogy ölje meg a szeretet által, mert szívesebben meghal, mint hogy ekkora bajokat viseljen el a szeretet miatt.

Hogyan ítélte halálra a szeretet a szerelmezt [\[56\]](#)

A Szeretett szeretet általi halálra akarta ítélni a szerelmezt, de a szeretet úrhölgye, aki rettegett, hogy ha fia, a szerelmes meghal, nem talál más ilyen jó szeretőt, kérte a Szeretettet, hogy nyújtsa a szerelmesnek a szeretet életét, hogy az legyen az ügyvédje, aki felhossa azokat a jogi érveket, amelyek alapján nem kell meghalnia a szerelmesnek. A szeretett odaadta a szeretet életét ügyvédül a szerelmesnek, ő pedig a szeretet halálát vette magához ügyvédül, hogy az elmondja, milyen joga van a Szeretettnek ahhoz, hogy megölje a szerelmezt.

A szeretet jogi érvei a szeretet gyökerei, és a könyv, amelyben megíratnak, a szeretet könyve. Ezt a könyvet olvasta a szeretet élete, és érvelt a szerelmes mellett, azt mondván, hogy a szeretet akkor jó és nagy, ha sokáig tart, mert az ilyen szeretet által van a Szeretettnek jó, nagy és tartós szeretője. És azért a Szeretettnek nem ifjúságában kell megölnie a szerelmezt a szeretet által, hanem jó vénségében. Érvelt a szeretet halála is, azt mondván, hogy az a jó és nagy szeretet, amely a nagyobb szeretet miatt halálba küldi a szerelmezt a Szerettéért. – S ezért ha a szerelmes nem hal meg, ha egyszer Szerettét szeretettel szereti, akkor az nem a nagy jóság szeretete; s a szeretet kisebbsége és ellentétessége kíséri, akik életben tartják a szerelmezt, hogy meg ne haljon a szeretet miatt, és csalárdságokra és ámulásokra készítetik a szeretet és a Szerette ellen, mint azt a szerelmezt is, aki elszökött a szeretet orvosától és elment egy erdőségbe, hogy ne kelljen szeretnie, s ne is emlékezzék a szeretetre és Szerettére; s ráadásul aki a csatában, szökés közben segített az ellentétessé tevésnek s a kisebbé tevésnek az egyenlővé tevés és a nagyobbá tevés ellen. Ezért, Szeretett, mondta a szeretet halála, a szerelmes mindezen érvek alapján s még sok más indokból méltó a

halálra.

– Szeretett, szólt a szeretet élete, a jó szeretet cikkelyében, ^[57] ahol a szeretet feltételei találhatóak, van a szeretetnek egy feltétele, a X. paragrafusban, amely így hangzik: „A szerelmes és a Szeretett egyezősége nélkül egyetlen szeretet sem lehet jó.” S ha te, Szeretett, megöled szerelmesed, nem lesz közötted s közöttte egyezés, mert aközött, aki megöl valakit, és aközött, aki megöletik, nem lehet egyezés. S mivel a szerelmes és a Szeretett egyezősége nélkül a szeretet nem lehet jó, nem szabad a jó szeretet ellen lenned, hiszen jó Szeretett vagy. Érvelt a szeretet halála is, azt mondván, hogy ugyanabban a cikkelyben, a XIV. paragrafusban van a szeretetnek egy feltétele, amely így hangzik: „A jó szeretet a jó szerető végcélja és megnyugvása.” És te, Szeretett, mondta a szeretet halála, tudod, hogy a szerelmes elküldte hozzád követeit: az alázatosságot, türelmet s reményt, akik elmondták néked, hogy nem akar tovább élni, mert nem akarja elviselni a szeretet gyötrelmeit. Ebből megtudhatod, hogy nincs meg őbenne a jó szeretet, mert ha meg lenne, megnyugvást lelne abban, hogy elviseli a szeretet gyötrelmeit. S mivel nincs meg benne a jó szeretet, nem méltó az életre, és jog szerint meg kell halnia.

– Szeretett, szólt a szeretet élete, a második paragrafusban, a nagy szeretet cikkelyében azt mondja a szeretet egyik feltétele, hogy: „Az a hatalom, amely a szeretetből semmit nem képes csinálni, nem lehet nagy.” S ha a szerelmest megöled, nem lesz hatalom, amely valamit is tegyen szeretetből, s a szeretet hatalma kicsiny marad s nem nagy. S ezért ha megöled a szerelmest, jogtalanságot és bűnt követsz el a szeretet hatalma ellen, amely a szerelmes élete által nagy; mivel amíg él a szerelmes, a szeretet hatalma nagy vágyakat, szereteteket, sóhajokat s könnyeket okoz, amelyeket a szeretet révén visel el a szerelmes. – Szerelmes, szólt a szeretet halála, ugyanezen feltétel alapján akarom, hogy ítélkezzünk a szerelmes fölött, hogy halált érdemel-e vagy sem; mert ha meghal a szeretet miatt, akkor a szeretet hatalma sokkal többre képes, ha a szeretettel megöli a szerelmest, mint ha nem bírná megöletni ővele. S ezért a jog s az ésszerűség azt követeli meg, hogy a szerelmes haljon meg a szeretet miatt, hogy a szeretet hatalma nagy dolgokat csinálhasson a szeretetből, amelyeket akkor tesz, amikor a szeretettel megöletti a szolgáit.

– Szeretett, szólt a szeretet élete, a tartósság s a szeretet cikkelyében, az első paragrafusban olvasható a szeretet egyik feltétele, amely ezt mondja: „A szeretet sokáig-tartás nélkül nem tehet szert a szeretés hatalmára.” És ezért, ha meghal a szerelmes, meg fog halni a szeretet is, mivel a szeretet, miután nem képes szeretni, nem képes élni, a szeretet pedig nem képes szeretni a szerelmes nélkül. S ezért ha megöled a szerelmest, megöled a szeretetet, amely ellen jogtalanságot s bűnt követsz el, mert általa volt sok jó szeretőd. – Szeretett, szólt a szeretet halála, a harmadik paragrafusban, ugyanezen cikkelyben ez olvasható: „Egyetlen szeretet sem tarthat sokáig abban az akaratban, amely beleun a szeretésbe.” S mert a szerelmes beleun a szeretésbe, és ezt ki is mutatta (amikor elfutott a szeretet orvosától, aki olyan orvosságokat készít, amelyek megsokszorozzák a szeretetet), nem tarthat sokáig a szeretete. Sokkal többet ér, ha addig hal meg, míg tart benne a szeretet, mint ha szeretet nélkül halna meg.

– Szeretett, szólt a szeretet élete, a szeretet hatalmának ^[58] cikkelyében, a XII. paragrafusban olvasható: „A szeretet nagyobb hatalma tesz nagyobb szeretővé.” S ezért amikor a szerelmest annyira kínozza a szeretet, hogy a természet rendje szerint nem tud élni, sem a gyötrelmeket nem tudja elviselni, akkor a szeretetnek nagy hatalma van, ha a természet ellenére életben tartja őt. Ezért jogos és ésszerű, hogy te, Szeretett, tartsd életben a szerelmest, hogy általad nagy hatalma legyen a szeretetnek a szerelmesben, s hogy őt nagyon nagy és erős szeretővé tegye a téged szeretésben,

tisztelésben, szolgálásban. – Szeretett, szólt a szeretet halála, a szeretet élete a szeretet jogaival próbál érvelni, s ezekkel a szerelmes ellen érvel. Mert sokkal nagyobb és erősebb hatalma van a szeretetnek, ha megöli a szerelme és sem a természet, sem semmi más természetfölötti dolog nem képes megvédeni a szerelme a haláltól, mint ha a szerelmesnek védelme lenne a szeretet ellen bármely olyan dolog által, amely ellenszegül a szeretetnek, hogy szerelme ne ölhesse meg.

– Szeretett, szólt a szeretet élete, a bölcsesség és a szeretet cikkelyében a VII. paragrafusban ez olvasható: „Minden bölcs szerelmes ellene van a szeretet ellenségeinek.” S mert a te szerelmed bölcs, minthogy régóta ellene van a falánkságnak, bujaságnak, fösvényiségnek, gögnek s a szeretet többi ellenségének, akarnod kell, hogy szerelmed éljen, s így a szeretetnek segítségére legyen ellenfelei ellen. – Szeretett, szólt a szeretet halála, nem igazat szól a szeretet élete, mert a szerelmes, amikor elfutott, ellene volt az egyezésnek és a nagyobbságtevésnek, akik a szeretet apródjai és követői, ugyanakkor segítettek az ellentétességnek és a kisebbségtevésnek, akik a hamis szeretet követői. Ezért úgy helyes, hogy a szerelmes tüstént haljon meg a szeretet által.

Sok más feltétel alapján érvelt egymás ellen a szeretet élete és a szeretet halála, amiket hosszú lenne mind elsorolni. A szeretet pedig megtanácskozta a szerettei kapcsolatos érveléseket, amelyeket hallott, tanácskozás nélkül ugyanis nem akart ítéletet hozni.

Tanácskozott a Szeretett a szeretet gyökereivel, s megkérdezte, kik tanácsolják közülük, hogy életre ítélje a szerelme, s kik tanácsolják, hogy meg kell halnia. Elsőnek a szeretet ellentétessége és kisebbsége szólt, s azt mondták a Szeretettnek, hogy a szerelmesnek nem szabad meghalnia; s hogy ezt a szeretet élete a szeretet sok autoritása alapján nagyon helyesen bizonyította is. A szeretet összes többi gyökere azt mondta a Szeretettnek, hogy a szerelmesnek meg kell halnia a szeretet miatt, mert a szeretet halála nagyon jól bizonyította ezt a szeretet feltételeinek segítségével. Rájött a Szeretett, hogy a szerelmes barátságot kötött a szeretet kisebbségével és ellentétességével őellene és a szeretet többi gyökere ellen, s ezért szeretet általi halálra ítélte a szerelme.

Hogyan halt meg a szerelmes a szeretet által [59]

Megtudta a szerelmes, hogy Szerette halálra ítélte, s megátkozta az ellentétességet és a kisebbséget, akik kéretlenül jártak közben őerte, mert miattuk keveredett gyanúba Szerette előtt.

Kérte a szerelmes, hogy gyóntassák meg, mert gyónni akart minden általános bűne miatt. A szeretet apródjai a szerelmeshez vezették az imádságot, aki a szeretet gyóntatója, s a szerelmes töredelmesen meggyónt neki, sóhajokkal, könnyek közt és sírásokkal, alázattal s félelmekkel. Mielőtt azonban meggyónt volna, ezen szavakat mondta az imádság a szerelmesnek:

– Szerelmes, szólt a szeretet gyóntatója, mindenkinek, aki gyónni indul, erényekbe kell öltöznie, s magát azokkal föl kell ékesítenie, s ki kell magából vetnie a hibákat s a bűnöket, és erős és szilárd akaratra s megbánásra kell őbenne lennie, hogy soha nem tér vissza ahhoz a bűnhöz, amelyet elkövetett, sem pedig másikhoz. S töredelmet és fájdalmat is kell éreznie bűne miatt, s hogy az Istenben legyen jó és nagy reménye, és hogy magát teljes egészében vesse alá annak, amit gyóntatója penitencia gyanánt reá ró. S ha ezt nem teszi meg, keveset ér a gyónása.

S még, szerelmes, végig kell futtatnia értelmét és emlékezetét és képzeletét az

összes testi érzékén, s kutatnia kell azon bűnöket, amelyeket látva, hallva, szagolva, ízelve, tapintva, szólva, képzelve, emlékezve, értve, szeretve vagy gyűlölve elkövetett. S minden egyes botlása és bűne miatt nagy töredelmet s fájdalmat kell éreznie és ereje szerint penitenciát és elégtételt kell adnia. Aki pedig ilyen gyónást tesz, annak gyónását az irgalmasság s a könnyörület viszi a Szeretett elé.

A szerelmes felkészült arra, hogy azon mód szerint gyónják, amelyet a szeretet gyóntatója mondott neki, és elmondta, hogy sokszor követett el bűnt a szemével, amikor szép teremtményeket látott, mert jobban örült azok szépségének, mint a Szeretett szépségének, aki azért teremtette azokat, hogy nagy szépségét jelezzék, s hogy akik őt szeretik, örüljenek szépségének.

Elmondta a szerelmes, hogy bűnt követett el a fülével Szerette ellen, valahányszor rosszat hallott mondani Szerettéről vagy valamely jó és szent személyről, mert nem róttá meg azokat, akik rosszat mondtak, s nem védte meg a Szeretettet s azt a személyt, akiről rosszat mondtak. S ráadásul sokszor azért ment el prédikációt hallgatni, hogy szép, szónokias és fölcicomázott szavakat halljon, amelyek kevésbé hasznosak, mint az igazság szavai, a jó szavaknál pedig elaludt s a rosszaknál fölébredt.

– Uram, szeretet gyóntatója, mondta a szerelmes, a virágok s az almák illata arra ösztökélt, hogy bujaságokra emlékezzem s azokról képzelődjem. S az édes, jóízű ételek sokszor ingereltek arra, hogy túlzottan sokat egyem és igyam. S a puha ágyak, a test érintése sokszor arra ösztökélt, hogy bűnt kövessék el Szerettem ellen. És a képzeletemet nem fékeztem meg, sőt az ideig-óraig való gyönyörök elképzelésével sokszoroztam meg.

Emlékezetemmel, értelmemmel s szeretésemmel bűnt követtem el Szerettem ellen, mert elfelejtettem őt, s tudatosan úgy tettem, mintha nem léteznék, hogy az órá való emlékezés és az ő értéke ne akadályozzon meg engem a világ hiábavalóságának érzékelésében, amelyeket pedig nagyon szerettem. A hibákat és a bűnöket tartottam emlékezetemben, azokat értettem s szerettem, nem pedig az erényeket és a jó cselekedeteket. S ezért kezemmel rosszat tettem, lábammal rossz úton jártam, számmal rossz és hamis szavakat szólottam, amelyeket undorító volt hallani.

A bűnöknek sok más módján megsértettem Szerettemet, szólt a szerelmes, s minden testi és lelki részemmel s lényem teljes egészével botlást s bűnt követtem el Szerettem ellen. S ezért töredelmet, fájdalmat s szomorúságot érzek, s zokogok és sóhajtozom és sírok miatta, s elégtételt és penitenciát rovak ki magamra miatta minden testi és lelki erőmmel, a te ítéleted szerint. S ha szemem és más érzékszerveim s testemnek tagjai s minden lelki képességem megsértették Szerettemet, jó, hogy megbűnhődjenek miatta, s nagy penitenciát hordozzanak el, mert minden miatt, amit a Szeretett velem tesz, vidám és elégedett vagyok, és semmitől nem akarom megkímélni magamat.

Mikor a szerelmes meggyónt, a szeretet gyóntatója igen megkönyörült rajta, és kérte a Szeretettet, hogy bocsássa meg bűneit; s azt mondta a szerelmesnek, hogy jó és nagy reménye legyen Szerettében, hogy irgalmat s bocsánatot hozhasson neki a Szeretettől. A szerelmes az igazságosságot és a könnyörületet küldte el a Szeretethez, hogy mondják meg neki, hogy elégedett azzal, hogy megbűnhődött s hogy bocsánatot nyert. S hogy azt reméli, hogy mindezt egyenlően megkapja Szerettétől, mert benne az irgalmasság és az igazságosság testvérek.

A szerelmes végrendelete, ^[60] aki belehal a szeretetbe

A szerelmes elküldött a szeretet egyik igaz írnohához, hogy végrendeletet akarna

tenni azon dolgokról, amelyeket a Szeretett rábízott. S testét a férgekre hagyta, hogy falják fel, s a föld porára, hogy a szél szerteszórja, hogy még emléke se maradjon, mivel oly sokszor ékesítette és öltöztette szép ruhákba, hogy az emberek beszéljenek róla, s hogy hiú lehessen rá.

Ráhagyta a szívét a vágyakkal, sóhajokkal, s a szemét a könnyekkel és sírással a szeretetek szeretőire, s azokra, akik a szeretet miatt penitenciát tartanak; s rájuk hagyta képzeletét, hogy képzeljék el vele Szerette dicsőségének szépségeit és a pokol büntetéseit s az ördögök rútságát. S ráhagyta Szerettére az emlékezetét, hogy emlékezzen őrá, és az értelmét, hogy megértse őt, s az akaratát, hogy szeresse őt. S ráhagyta a bűnös emberekre a félelmeit a Szerettétől, amelyeket azért érzett, mert bünt követett el.

A szeretet igaz írnoke megírta a végrendeletet a szeretet tintájával ^[61] a szeretet pergamenjére, s a szeretet gyökerei voltak a tanúk. S a szeretet írnoke megmutatta a végrendeletet a Szeretettnek, aki megparancsolta az igazságosságnak s a hűségnek, okosságának, erősségnek és a teljes szeretetnek, hogy legyenek a szerelmes javainak végrehajtói, s hogy hajtsák végre a végrendeletet, amiképpen a végrendelkező akarata szólt.

Imádság, amelyet halálában a szerelmes mondott

A reményt, az irgalmat s a könyörületet Szerettéhez küldte a szerelmes, hogy kérjék meg őt: akarja, hogy a szeretet gyökerei ne öljék meg addig, míg nem imádkozott; mert az imádság az a követ, amely a Szeretett kegyelmét s bocsánatát hozza a szerelmesnek. Beleegyezett a Szeretett, hogy ne haljon meg addig a szerelmes, míg nem imádkozott kedve szerint, – olyan feltétellel azonban, hogy szent módon imádkozzék.

Felkészült a szerelmes, ahogy csak bírt, hogy kérje és imádjá Szerettét, mert annak az embernek, aki ennyire nemes és ennyire hatalmas Szeretethez könyörög és őt imádjá, nagyon összeszedettnek kell lennie az imádkozásban, s aki halálán van, annak nem szabad elhanyagolnia Isten kéréseit a végórán, mert a legutolsó vég után nincs már semmiféle vigasz s nincs orvosság a könyörgés által annak, aki halálos bűnben hal meg.

Megalázta a szerelmes a testét s térdre borult, s fölemelte a szívét sóhajokkal a Szerettéhez, hogy szeressen, és emlékezetét is fölemelte, hogy visszaemlékezzen Szerettének irgalmasságára, és értelmét, hogy megértse Szerettének igazságosságát, s kezét az ég felé tárta kegyelem s bocsánat reményében, s szemét sírásokkal s könnyekkel az égre emelte, hogy leszálljon onnan az irgalmasság vize, hogy megtisztítsa a bűnöktől. És e szavakat szólta Szerettéhez a tőle telhető legnagyobb igazsággal és alázatossággal:

– Szeretett, szólt a szerelmes, az imádság kérés, amelyet az ember azért intéz Istenhez, hogy adjon s bocsásson meg. S aki Istent arra kéri, hogy adjon neki örök boldogságot s dicsőséget, nem kérhet nagyobb ajándékot. S aki bűnei miatt irgalmasságot s bocsánatot kér, illik, hogy töredelmesen kérje azt, fájdalommal s megbánással a bűnei miatt. Ezért, Szeretett, én nem vagyok méltó arra, hogy ezt a két oly nagy ajándékot kérjem, mert csekély vagyok bűneim, születésem s természetem miatt. Ezért én nem állapotomhoz illően kérek, mert nem vagyok méltó, hogy oly nagy ajándékokat kapjak. De te, Szeretett, aki tisztességed s méltóságod szerint adsz, adj nekem örök dicsőséget s bocsásd meg minden bűnömet, mert a te tulajdonságaidnak megfelelően s nem pedig az enyéim szerint kérek tőled dicsőséget s bocsánatot, sóhajtozással és sírva

és rád emlékezve, téged értve és szeretve és hozzád irgalomért kiáltva.

– Szeretett, szólt a szerelmes, nagy jóságod által az a tulajdonságod, hogy nagy, ne pedig kis ajándékokat adj, s nagy irgalmasságodnak megfelelően inkább az a tulajdonságod, hogy nagyobb jogtalanságokat, vétkeket s bűnöket bocsáss meg, mint hogy kisebbeket. S ezért, Szeretett, bár én kevés vagyok érdemekben s nagy bűnös vagyok nagy és sok bűnöm miatt, hallgasd meg imádságom a te tulajdonságaidnak megfelelően, s ne az én tulajdonságaim szerint!

– Szeretett, az ésszerűség, az igazságosság s az igazság arra kényszerít engem, hogy ítéletedet szeressem, ha kárhozatra akarsz is ítélni bűneim miatt, s nem akarsz megbocsátani. S ezért arra ítélem önmagamat, hogy mindazt szeressem, amit velem teszel, legyen az az üdvözülés vagy a kárhozat. S ha én, Szeretett, a paradicsomot kérem tőled, a könyörületeség, nagylelkűség, irgalom s megbocsátás okán kérem tőled, s mert az igazságosság és az ésszerűség természete szereteti velem azt, hogy a dicsőségben lássalak, dicsérjelek, szeresselek, tiszteljelek s szolgáljalak, s a jókívánás természete teszi, hogy dicsőségedet kívánjam, s ne szeressem a pokolbéli szenvedéseket, amelyek megakadályozzák a kárhozottakat, hogy téged láthassanak, szerethessenek, dicsérhessenek, tisztelhessenek s szolgálhassanak. S ezért, Szeretett, nem szabad tiszteletlenségnek, sem pedig rossznak tartanod, ha szeretetedet s dicsőségedet kérem tőled, amelyre engem teremtettél, s ha irgalmasságot s bocsánatot kérek tőled, hogy örökkön-örökké, vég nélkül láthassalak s szerethesselek, dicsérhesselek és áldhassalak.

– Dicső és jósággal teli Szeretett, ha ésszerű és jogos lenne, hogy ne kérjek tőled bocsánatot, irgalmasságod tétlen maradna a bűnös emberekben, s az a reménység, amelyet a bűnös embereknek adsz, akik irgalmat és könyörületeset remélnek tőled, hamis, hibás lenne és nem lenne sem igaz, sem erényes. S ha senki embernek, legyen bár igaz vagy bűnös, nem lenne szabad kérni téged, tétlen maradna benned nagylelkűséged s szereteted; s mert ez lehetetlen, csoda-e, ha egy bűnös ember szeretted, irgalmasságod s bocsánatod kéri tőled?

– Szeretett, az imádságról szóló fejezetben, amely abban a könyvben van, amelyet szeretted által a Példabeszédekről [62] készítettem, [63] olvasható, hogy aki nagy jót kér, annak nagy szeretettel kell lennie az ő Urának jósága iránt, akitől a nagy jót kéri. S egy másik példabeszédben az olvasható, hogy aki Szerettétől a nagy jó tartósságát kéri, annak sokáig kell imádkoznia. Ezért most, halálom percében néked adom egész szeretetemet, hogy jóságodat szeressem. S ha élni hagysz engem, egészen halálomig állandóan téged akarok dicsérni és áldani. S miután, Szeretett, én imámban minden tőlem telhetőt megteszek, ésszerű és jogos azt kérnem tőled, hogy add meg nekem ajándékok s bocsánatod, mert ha nem így tennél, én sokkal igazabb lennék abban, hogy téged kérlek s szeretlek, mint te abban, hogy adsz és megbocsátasz – s ez a dolog lehetetlen. S mert lehetetlen, nem tudok lemondani ajándékokról s bocsánatodról.

– Minden javakban bővelkedő Szeretett, te adtad lételemet, te adtad, hogy emberi lény legyek (s az ember a lehető legkiválóbb a teremtett lények közül, az angyalok kivételével), s az összes testi lényt az emberi lény szolgálatára teremtetted, s ezt az oly nagy ajándékot megadtad nékem ebben az életben, nem azért, mert kértem volna tőled, hanem mert te nagylelkűséged, kegyelmed, s szereteted által nékem akartad adni. S ha te, Szeretett, nem adod meg nékem a bocsánatot s a paradicsomot halálomnak percében, amikor kérlek téged és irgalomért kiáltok, ahogy csak tudok, akkor te nagyobb ajándékozó vagy olyankor, amikor nem kérnek téged, mint amikor irgalomért kiáltanak hozzád, s ezen a világon adsz, ahol nem ér annyit az adás, mint a másvilágon; s így teljes egészében a te jó szokásaid ellenére tennél. S mert ezt a fordulatot semmi módon elhinni nem tudom, nem csoda, ha kérlek téged és ajándékot s bocsánatot

remélek téled szereteted és jó szokásaid miatt.

– Hatalmas szeretett, szólt a szerelmes, ha olyan ajándékot kérnék téled, amit nem lennél képes megadni énnekem, csoda lenne-e, ha nem adnád meg, miután nem lennél képes nekem megadni? De neked könnyű dolog adni és megbocsátani; összehasonlíthatatlanul könnyebb, mint nekem ajándékot, megbocsátást és irgalmasságot kérni és remélni téled. S ezért, Szeretett, adj nekem s bocsáss meg nekem, s ne nézd, kinek adsz és bocsátasz meg, hanem tekintsd azt, mennyire hozzád tartozik, hogy adj és megbocsáss!

– Erényes Szeretett, szólt a szerelmes, te magadat adtad énnekem, hogy rád emlékezzem s megértselek téged. S ha te nem adod magadat nekem arra, hogy szeresselek téged a másvilágon (míg ezen a világon odaadtad magadat énnekem, amennyiben arra indítasz, hogy rád emlékezzem, téged értselek s szeresselek), akkor nagyobb ajándékozó vagy ebben a jelenvaló életben a szeretés miatt, mint a másokban, ahol nem szerethetlek, ha ebben az életben nem akarsz megbocsátani, és inkább szereted, hogy ebben az életben szeressenek, értsenek és emlékezzenek rád, mint a másokban, amelyben, ha egyszer elkárhoztam, nem akarod, hogy szeresselek, hanem csak értselek s rád emlékezzem. S ez lehetetlen, mert nem ezt követelik meg téled erényeid és szereteted; ezért teljes egészében reménykedem benned, hogy adsz nekem s megbocsátasz nekem, ahogy én azt szeretném.

Sok más érvet és imádságot el akart még mondani a szerelmes a Szeretettnek, de rettegett, hogy ellenségei, akik Szerettének bevádolták, hamisan tanúskodnak ellene, azt mondván: hosszú imádságot mondott, hogy meghosszabbítsa az életét, s hogy ne haljon meg. Fölhagyott tehát az imádsággal s kitátotta száját, s azt hitte, kileheli lelkét s meghal a szeretet által.

Mikor a szerelmes nem tudott meghalni

Sírt a szeretet, mert mikor nyitott szájával látta szerelmesét, arra gondolt, hogy már meg is halt; és a szeretet sok gyökere vele együtt sírt, mert nagyon szánták a szerelmezt, aki halálra ítéltetett a túlszeretet miatt. A szeretet életének úrhölgye, látva, hogy a szerelmes még él, kérte az okosságot, hogy adjon neki segítséget s tanácsot: hogy tudna segíteni a szerelmesen, mert kár lenne, ha meghalna. Okosság a szeretet életének e szavakat mondta:

– Ha a szerelmes, aki oly erősen szeret, hogy belehal a szeretetbe, a Szeretett jóságára emlékezik és elfeledi azt a bajt és gyötrelmet, amelyet a szeretet miatt visel el, akkor a jóság jót tesz vele a szeretet révén, mert a jó szeretetnek az a természete, hogy jót tesz, mikor a szerelmes az ő jó Szerettére emlékezik; s míg a jóság jót tesz a szerel-messel, a szeretet halála nem képes megölni a szerelmezt, mert nem képes megölni anélkül, hogy rosszat ne tenne, rosszat pedig nem tehet vele, mert a szeretet jósága jót tesz a szerel-messel.

Az a szerelmes, akinek nagy gyönyörúsége és türelme van a gyötrelmek s a lankadtságok elviselésében a szeretet miatt, nem tud meghalni a szeretet miatt, mert a gyönyörök s a türelem segítenek neki a szeretet bajai ellen, mert a gyönyör megnyugvást ad, s a türelem az az erény, amely minden fölött győzedelmeskedik.

A tartósság s a szeretet feltételei között olvasható az V. paragrafusban, hogy a hamis szeretet nem tarthat sokáig. ^[64] Ebből az következik tehát, mondta az okosság a szeretet életének, hogy az igaz szeretet tarthat sokáig. S ezért a szerelmes, míg igaz a szeretete, és emlékezik arra, hogy ő igaz szerető és igaz Szerette van, nem bír meghalni, mert a szeretet igazságának ereje van a halál fölött az igaz Szeretett erénye által.

A szeretet hatalmának cikkelyében, a XIV. paragrafusban az olvasható, hogy a szeretet kisebb hatalma nem képes ellene szegülni a nagyobbaknak, mert a szeretet nagyobb hatalma mindenkor legyőzi a kisebbet. S ezért a szerelmes, akiben megvan a szeretet nagyobb hatalma, nem halhat meg, mert a szeretet nagyobb hatalma életben tartja a kisebb ellenében.

A II. paragrafusban, a bölcsesség s a szeretet feltételei között olvasható: „Egyetlen Szeretett sem kívánja, hogy hamis és hibákkal teli szerelmes szeresse vagy szolgálja.” S ebből az következik, hogy ha a szerelmes bölcs és eszes, a Szeretett szereti, hogy ilyen a szolgálja. S amennyiben azt akarja, hogy bölcs szerelmes szolgálja, életben tartja a szerelmest, hogy ne haljon meg a szeretet miatt.

Az akarat és a szeretet feltételeinek VI. paragrafusában olvasható: „Abban az akaratban, amely ellenszegül a nagy szeretetnek, nincs meg a szerelmes és a Szeretett nagy egyezősége.” S ezért az a szerelmes, akinek nagy egyezősége van Szeretttel s aki neki adja teljes akaratát, nem halhat meg, mert a Szeretttel való egyezés segít neki abban, hogy éljen.

Az erény s a szeretet feltételeinek első paragrafusában olvasható: „Az erény, az igazság s a szeretet a szerelmes és a Szeretett vagyona és kincsestára.” S ezért, mondta az okosság a szeretet életének, ha a szerelmesnek van erénye, igazsága és szeretete, az a vagyon és az a kincsestár, amivel bír, segítenek neki a halál ellen, aki meg akarja ölni, mert az erénnyel védekezik a hibák ellen s az igazsággal védekezik a hamis szeretet ellen s a szeretettel a harag s a gyűlölet ellen.

Az igazság s a szeretet feltételeinek X. paragrafusában olvasható, hogy a kisebb szeretet igazsága fél a hamis embertől; s ez azt jelenti, hogy az a szerelmes, akinek nagyobb szeretete van a Szerette iránt, nem fél a hamis embertől; s ebből az következik, hogy ha a szerelmesnek nagyobb a szeretete a Szerette iránt, nem kell félnie semmitől, s merész bajnok lehet; s e merészség révén erős lesz a halállal szemben, mert a merészség nagy erőt ad.

A dicsőség és a szeretet II. paragrafusában olvasható, hogy a szerelmes és a Szeretett egyezősége nélkül senki sem szerezhethet nagy dicsőséget. Ebből az következik tehát, mondta az okosság, hogy ha a szerelmesnek nagy egyezősége van Szeretttel, akkor a nagy egyezés által nagy dicsőséget szerez, s a nagy dicsőség által nagy megnyugvása lesz a szenvedéssel szemben, s a nagy megnyugvás által ellenszegül a halál okozta szenvedésnek, amely nem ölheti meg.

A különbözőség és a szeretet VIII. paragrafusában olvasható, hogy nem lehet kisebb szeretet abban a szerelmesben, aki nem tesz különbséget a szeretet adta jó és rossz között. S ezért ha a szerelmesnek öröme telik a szeretet adta rossz elviselésében (ugyanúgy, mint ahogy öröme telik abban, hogy a szeretet adta jókat birtokolja), akkor a szeretet gyötrelmei nem ölhetik meg, mivel örömét leli bennük; mert a halál senkit sem ölhet meg szenvedés nélkül.

Az egyezés s a szeretet VII. paragrafusában olvasható: „Kisebbszeretettől kisebb a szerelmes és a Szeretett egyezősége.” S ezért, ha a szerelmesben nagy szeretet van, nagy egyezősége lesz a Szeretttel; s e nagy egyezés által a Szeretett s az egyezés megtartja a szerelmest a halállal szemben, aki nem ölheti meg őt.

Az ellentétesség és a szeretet IV. paragrafusában olvasható, hogy a szerelmes és a Szeretett nagyobb ellentétessége a bűn miatt támad, s ezért ha a szerelmes erényes és bűn nélküli, a halál nem ölheti meg a szerelmest, mert nem lesz mivel megölnie, mert az ellentétesség lenne az az eszköz, amellyel a halál Szerette számára megöli a szerelmest.

Ahogy a kezdet és a szeretet első paragrafusában olvasható: ha a szerelmes a

szeretet középpontjában kezdi szeretését, a halál nem foghatja el s nem rabolhatja el Szerettétől, mivel a halál nem hatolhat be a szeretet középpontjába, hogy megölje a szerelmes szeretését, mert az a szeretet öle, amelyik a szeretet végpontjain van; s mivel azt a szeretést, amelyik a szeretet közepén van, nem érintheti a halál, ezért nem halhat meg a szerelmes, mert egy szerelmes sem halhat meg, míg szeretése él.

A közép és a szeretet első paragrafusából megtanulható, hogy a szerelmes hogyan szegülhet ellene a halálnak, mert ha szeretését a szeretet középpontjában tartja, a szeretet öröme lesz közöttük és a Szerette között.

A végcél és a szeretet III. paragrafusából megtanulható, hogy a szerelmes hogyan futhat el a halál elől; mert ha a szerelmes igen gyorsan elküldi szeretését a Szerettének, és emlékezése és értése azonnal eltávozik, hogy Szerettével időzzék, s ő azonnal elmegy a Szerettehez, a halál nem foghatja el az úton; de ha ráérősen s hanyagul megy, hogy meglássa Szerettét, a halál könnyen elfoghatja és gonoszul megölheti.

A nagyobbság és a szeretet II. paragrafusából megtanulható, hogy a szerelmes hogyan futhat el a halál elől; azaz: úgy, hogy egyenlővé teszi összes erényét és összes hatalmát, hogy Szerettét szeresse, hogy mindezek által nagyobb szeretete legyen Szerette iránt. Ám ha a szerelmesnek az egyik erény által nagyobb szeretete van és a másik által kisebb, nem találhat megnyugvást a szeretésben, mert a kisebb szeretet által gyötrelme és büntudata lesz, amely majd oly erősen kínozza, hogy a halál emiatt megölheti.

Az egyenlőség és a szeretet feltételei közt olvasható az a tanítás, amely által a szerelmes elmenekülhet a halál elől, mert ha a szerelmes egyenlővé teszi a szeretésben az értését és az emlékezését, hogy azokkal egyformán elmélkedjék Szerettének nagyságain s nemességein, akkor Szerette megtartja és megerősíti a halál ellen.

Mindezen tanításokat és sok mást adott az okosság a szeretet életének, s hogy ezeket mondja meg a szerelmesnek, mert ezek révén megszabadulhat a haláltól. S a szeretet élete elmondta ezeket a tanításokat a szerelmesnek, aki mindazt megtette, amire a szeretet élete tanította, hogy hosszan éljen Szerette szeretésében s szolgálásában.

Mikor a szerelmes kilehelte a lelkét és meghalt

Élt a szerelmes és képtelen volt meghalni bármi miatt, amit a szeretet apródjai tettek övele; úgy hogy a szeretet mérgét adták neki enni és inni, amely megöli a szeretőket a túlszeretet által.

Nagyon elcsodálkoztak a szeretet gyökerei azon, hogy a szerelmes képtelen meghalni és a szeretet halála kérte a bölcsességet, tud-e valamit, amivel a szerelme megölhetné.

– Szeretet halála, mondta a bölcsesség, az okosság, az én leányom a szeretet életének segítségével megtanította a szerelmesnek, hogy miáltal nem halhat meg. De én, aki többet tudok nála, ismerem azt a módszert, amellyel megölheted a szerelme. És a szeretet halála nagyon erősen kérlelte a bölcsességet, hogy mutassa meg neki, mi módon ölhetné meg a szerelme a szeretet fájdalma és gyönyöre által.

– Szeretet halála, szólt a bölcsesség, ha a szeretet apródjai szerte a világon föl s alá vinnék a szerelme, s megmutatnák neki azokat a bajokat, amelyeket a bűn okoz e világban, akkor a szerelmes oly nagy fájdalmat s csalódottságot érezne, hogy e csalódás miatt inkább meghalna, mert nem bírná elviselni azt a tiszteletlenséget, amelyet látna Szerette ellen, sem azon embereknek a nagy számát, akik a pokolba

mennek. Ahogy ezt elmondta a bölcsesség, úgy mondta el a szeretet halála a szeretet apródjainak, akik a szerelme végigvitték a világon, hogy lássa és hallja azokat a bajokat s tiszteletlenségeket, amelyeket a bűnös emberek követnek el a Szeretett ellen.

A szeretet apródjai végigvitték a szerelme a szegények között, akik éhen halnak, szomjan halnak, betegségben vagy a hidegtől pusztulnak el s a gazdag és fősvény s dicsekvő emberektől alamizsnát kéregetnek. S megmutatták neki azon emberek kincstárait, csürjeit, pincéit, lovait s ruháit, szobáit, termeit, tornyait s várkastélyait, akiket Isten e világon nagy tiszteletben tartat s akiknek sok szolgát adott. S akkor a szerelmes nagyon nagy fájdalmat érzett a szegények miatt s mert ezek a fősvény s gazdag emberek kevésbé szerették s szolgálták Szerettét. S e fájdalom miatt megsokszorozódott a betegsége.

A szeretet apródjai elvitték a szerelme egy olyan országba, ahol sok volt a bujaság, s ezen a földön látta a szerelmes, hogy sok bujaságot és sokféleképpen visznek végbe. Látta a nőket, akik kifestették s fölcicomázták magukat, hogy a férfiak megkívánják őket s bujálkodjanak velük. Látta a csalárdságokat s hallotta a hamis szavakat, amelyeket a feleségek tettek s mondtak, hogy megcsalják férjüket s bujálkodjanak, s ugyanezt tették a férfiek is a feleségükkel szemben.

A szeretet apródjai végigvezették a szerelme a termeken s palotákban s az asztalok mellett, ahol azok a gazdagok lakomáztak, akik teletömik magukat s a lerészegedésig isznak, s akik embereket tartanak a kapujukban, hogy be ne engedjék a szegényeket, hanem botokkal ütlegetik őket s csukják be előttük az ajtókat. Azután végigvezették a szerelme a gögös emberek között s a lusta emberek között s az irigy emberek között s a haragvó emberek között. S a szerelmes annyi rosszat s annyi bűnt látott, hogy teljesen betegnek érezte magát a csalódás miatt, amelyet annyi bűn láttán s hallatán érzett.

A szeretet apródjai végigvitték a szerelme a királyok s a nagyurak udvarában, ahol sok igazságtalanságot és sok hamis bírót s prókátort látott. S végigvitték sok olyan helyen, ahol sok volt a képmutató ember, s végigvezették sok országban, ahol bálványimádók és hitetlenek éltek, akik nem hisznek Istenben s nem szeretik őt. S elvitték egy nagy városba, ahol sok literátus ember él, s akik ismerik az igazságot s nem mutatják meg a tévelygőknek, akik hitetlenül s mint eretnekek halnak meg a szent tanítás és az igaz hit ismeretének híján. S ekkor a szerelmes, annyi bűnt s annyi bűnös embert látván, akik nem ismerték s nem szerették Szerettét, sóhajtozott és sírt s meg akart halni a szeretet fájdalma miatt. S az apródok már azt gondolták, hogy meghalt, míg aztán a szerelmes ezt mondta, sírván: – Oh, Szerettem, mintha árván hagytad volna a világot, mert kevés híján egészen odaveszett!

Látták a szeretet apródjai, hogy a szerelmes még nem halt meg, s végigvitték a földeken és a háborúkban, hogy lássa az embereket, amint meghalnak a csatákban, s a földekért, a gög és a hiú dicsekvés miatt. Ettől még a szerelmes nem bírta meghalni. Azután elvitték a paradicsom kapujához s a pokol kapujához, s látta, hogy azon a napon tíz lélek ment be a paradicsomba és ezer a pokolba. S akkor a szerelmes nagyot sóhajtott s azt mondta az ördögöknek, hogy túl nagy hatalmuk van az emberek fölött, és sok lakosuk van a pokolban, akik mind káromolják a Szerettét. De ezért még nem bírta meghalni a szerelmes, mert az a tanítás, amelyet az okosságtól kapott, segítette neki és visszatartotta attól, hogy meghaljon.

A szeretet apródjai és halála csodálkoztak, hogy még nem halt meg a szerelmes, miután annyira szerette Szerettét s a közjót. S a szeretet halála azt mondta a bölcsességnek, hogy adjon neki újabb tanácsot, mivel megölhetné a szerelme, mert azon a módon, amit neki mondott, nem képes megölni.

– Szeretet halála, szólt a bölcsesség, mondd meg a szeretet apródjainak, hogy

vigyék a szerelmezt Jeruzsálembe, s hogy vigyék végig a Szentföldön s mutassák meg neki Dávid templomát és Salamon templomát, s ahol Jézus Krisztus megszületett s meghalt; s akkor aztán a szerelmes meghal a szeretet miatt. – A szeretet apródjai elvitték a szerelmezt a Szentföldre és Dávid és Salamon templomához. Mikor a szerelmes látta a Szentföldet ^[65] s Dávid és Salamon templomát, és eszébe jutott azon régi szent emberek szent élete, akik a szeretet miatt haltak meg, és eszébe jutott Jézus Krisztus szenvedése, annyira megsokszorozódott a szeretése és szívében a sóhajok, s szeme annyira sírt, hogy nem bírta magát tovább tartani, sem pedig az okosság tanítása nem tudott segíteni rajta. S akkor a szeretet ereje által fölkiáltott: – Oh, szentség! Oh, Szeretett! Oh, szeretés! Bocsáss meg a szeretet apródjainak, hogy erre a földre hoztak engem, hogy meghaljak! S búcsút vett a szeretet halálától, s kitátotta a száját a szeretet miatt, s kilehelte a lelkét s meghalt.

A szerelmes temetése, aki meghalt a szeretet miatt

Mikor a szerelmes belehalt a szeretetbe, a szeretet apródjai megfürdették s megmosták azokban a könnyekben, amelyeket a szeretet miatt hullatott a szerelmes, és amely könnyeket a szeretet emlékezete gyűjtött össze. S betakarták szép fehér selyemleppel annak jeléül, hogy megtisztult bűneitől. A fehér selyemlepel fölé egy másik, vörös selyemleplet tettek annak jeléül, hogy a szerelmes vértanúságot szenvedett a szeretet miatt. S a vörös lepel fölé egy másik, aranyszín leplet borítottak annak jeléül, hogy a szerelmes megpróbáltatott s hűséges maradt Szerettéhez és a szeretethez. Azután a szerelmes testét belefektették a türelem s az alázat ágyába, és a szeretet meggyújtott gyertyáival elvitték a szeretet templomába.

Amikor a szerelmes teste a szeretet templomában pihent, szentségbe és erényekbe öltözve énekelt a szeretet élete, és elmondta az imádságokat, mert a szerelmes lelke elszállt, hogy az igaz életben örökké Szerettével legyen. S a szeretet gyökerei válaszoltak szavaira és a szeretet apródjai tartották a szeretet gyertyáit.

Nagyon nagy és ünnepélyes imádságot mondtak a szerelmes temetésén, és a szeretet élete prédikált s nagyon dicsérte a szerelmezt, s felsorolta azon fájdalokat s gyötrelmeket, amelyeket mint jó és nagy szerető elviselt. S azon nagy dicsérek miatt, melyeket a szeretet hitszónoka mondott a szerelmesről, sírtak a szeretet úrhölgyei és apródjai, s nagyon nagy szánalmat s fájdalmat éreztek a szerelmes halálán s hogy beleegyeztek halálába és elősegítették azt.

A szeretet, a dicsőség s az igazság, alázat és könyörület szép koporsójába helyezték az apródok a szerelmes testét, s a lepleket s a gyertyákat s az ágyat szétoztották a szegények között, akik sokkal inkább a szeretet miatt kértek alamizsnát, mint az evés és alvás szükségletéből.

A szeretet koporsójára és kövére ezt a feliratot ^[66] írták a szeretet apródjai: „Itt fekszik a szerelmes, aki meghalt Szerettéért és a szeretetért; a szerelmes, aki Szerettét jó, nagy s tartós szeretettel szerette; a szerelmes, aki erős harcos volt a szeretet által, s akinek nagy eszessége és bölcsessége volt Szerettének szeretésében s tisztelésében; a szerelmes, aki a Szeretettnek s a szeretetnek adja teljes akarátát és erényét és életének teljes idejét; a szerelmes, akinek képmutatás és hiú dicsekvés nélkül igaz szeretete volt; a szerelmes, aki nem tett különbséget a gyönyörök s a gyötrelmek között, amelyeket a szeretet által érzett, mert mind kedves volt néki; a szerelmes, akinek egyezősége és öröme volt Szerettével a szeretet által s aki ellene szegült a hamis szeretetnek s a hamis szeretőknek; a szerelmes, aki sok jó művet kezdett el, hogy Szerettét s a jó szeretetet tisztelje; a szerelmes, aki minden órában a szeretet középpontjában tartotta em-

lékezését, értését s szeretését Szerettéért s a szeretetért; a szerelmes, aki mindazt, amit tett s mondott, a szeretet végcéljára tekintve tette és mondotta, aki az ő Szerette; a szerelmes, aki minden órában a nagyobb szeretetet kereste és futott a kisebb elől; a szerelmes, aki egyenlővé tette emlékezését, értését s szeretését a szeretet s Szerette szolgálásában s tisztelésében; az alázatos, türelmes, hűséges, merész, tanult, bőkezű, szent s minden jóval teli szerelmes, aki sok szeretőt megvilágosít, hogy szolgálják s tiszteljék az ő Szerettét és szeretetét.”

Mikor ezt a sírfeliratot felírták a szeretet apródjai és megaranyozták a betűket a szeretet vágyaival, sóhajaival s könnyeivel, akkor a szeretet gyökereivel együtt elkísérték a szeretet úrhölgyét addig a házig, ahol a szerelmes meghalt a szeretet által, s a szeretet úrhölgye sírt s zokogott, siratta a szerelmezt, akit nagyon szeretett s aki őt nagyon sokáig szerette, szolgálta és tisztelte.

A szeretet úrhölgyének vigasztalódása

A jóság s a nagyság eljött, hogy megvigasztalja a szeretet úrhölgyét, aki elveszítette szerelmezt. Az úrhölgy sírt és e szavakat szólta: – Ah, én rossz, én szomorú! Mikor jön el az az idő, amikor olyan jó, olyan nagy szeretésem lesz egy olyan jó és nagy és olyan hűséges szeretőben, mint amilyen ebben a szerelmesben volt, akit elvesztettem s aki meghalt miattam. Mert én jó és nagy szeretés nélkül nem lehetek sem jó, sem nagy, sem kedves a Szeretettnek, s mikor kevés szeretésem van, télen vagyok, s ez a tétlenség erősen gyötör engem, s rosszá tesz engem s rossz s hamis gondolatokkal tölt el engem. Ám amikor szerelmesem élt, olyan jó és nagy szeretésem volt őbenne, hogy éjjel és nappal jó és nagy gondolatokban voltam s nagy jókat kívántam Szerettemért tenni. – Szeretet, szólt a nagyság s a jóság, Szeretted nagyon jó és nagy, s ezért megkívánja, hogy sok és jó és nagy szeretője legyen, mert egyetlen jó és nagy szerető még nem elég neki, hogy az szeresse. S ezért nem szabad szomorkodnod, sem vigasztalannak lenned szerelmesed halála miatt, mert nagyon jól halt meg s a te és a Szeretett nagy tiszteletére, aki a dicsőségben nagy jót tesz az ő lelkének. S a Szeretett azt akarja, hogy nevelj egy új szeretőt, aki annyira szereti, mint ez, aki miatt sóhajtozol és sírsz; s hogy ez olyan jó életet éljen és olyan jó halált haljon, mint emez; s hogy alkoss egy másikat, s így tovább folytatólagosan az egyik jó és nagy szeretőtől a másikig, hogy sok jó és nagy szerető kísérje Szeretted s téged a dicsőségben.

A tartósság s a hatalom eljött megvigasztalni a szeretet úrhölgyét s e szavakat mondták néki: – A dicsőség és a szeretet cikkelyének kérdései közt az első paragrafusban olvasható, hogy a szerelmes kérdést tett föl neked, mikor megtudakolta, hogy te mivel vagy telve? ^[67] S te válaszoltál a szerelmesnek, és azt mondtad neki, hogy a szeretet tartósságával s hatalmával vagy telve. S ezért, mivel azzal vagy telve, hatalmaddal képes vagy egy új szeretőt belészerettetni a te Szerettedbe, s arra, hogy tartóssá tedd szeretését, hogy megsokszorozza szeretetét a jóság, bölcsesség és erény nagyságában. S ezért, szeretet, szólt a hatalom s a tartósság, azon javak és értékek által, amelyek benned vannak, örülnöd s vigasztalódnod kell, s fel kell vidítanod minket, akik szomorkodunk s lankadunk a te könnyeid s fájdalmaid miatt.

Hallgatott a szeretet s lehorgasztotta a fejét. Nem segítettek fájdalmain s lankadtságain azok a vigasztalások, amelyeket a jóság, a nagyság, a tartósság s a hatalom mondtak néki. Akkor eljött a bölcsesség s az akarat, akik e szavakkal akarták megvigasztalni a szeretet úrhölgyét: – Olvasható a bölcsesség s a szeretet kérdéseinek nyolcadik paragrafusában, hogy a szerelmes megkérdezte a Szeretettet, szereti-e annyira a szeretet filozófiáját, mint a bölcsességét. S a Szeretett azt válaszolta, hogy

éppen annyira méltó, hogy a szeretet filozófiája révén szeressék, mint amennyire az, hogy a bölcsesség filozófiája révén ismerjék. S az akarat és a szeretet cikkelyében, a hetedik paragrafusban a szeretet úrhölgyei megkérdezték a szerelmezt, hogy ki kezdi akaratában a szeretést. S a szerelmes azt válaszolta, hogy a szeretet gyötrelmeinek elfeledése és a Szeretett vágyása kezdi őbenne a szeretést, amellyel Szerettét szereti. S ezért, szeretet, szólt a bölcsesség és az akarat, meg kell vigasztalódnod, hogy vidámsággal és örömmel sok szeretőt alkoss, akikben sem szomorúsággal, sem fájdalommal nem kezdődik el a szeretés, hanem csak a szerelmes és a Szeretett örömeivel. S ha te nem vigasztalódsz meg, s tovább gyűlölsz a te szerelmesed halálát, akkor, majd ha szeretni akarsz s egy másik szeretőt akarsz nevelni, nem tudsz szeretni, és egyetlen szeretőben sem tudod kezdeni a szeretést, mert annyira hozzászoksz a síráshoz, hogy nem bírsz örülni s nem bírsz a szomorúságból s a fájdalomtól kilábalni.

Az erény s az igazság eljött megvigasztalni a szeretet úrhölgyét, aki szerelmesét siratta; s e szavakat mondták neki: – Szeretet, szólt az erény, az erény s a szeretet cikkelyében, az első paragrafusban megkérdezték a szeretők a Szeretettét s a szerelmezt, hogy miből él szerelmük. S a Szeretett s a szerelmes azt válaszolta, hogy örömből s gyönyörből. S ezért néked, szeretet, nem szabad sírnod, sem pedig szomorkodnod azért, amit a Szeretett a szerelmesével cselekedett, mert saját tetszése szerint cselekedett övele, mert az övé, s az övével azt teszi, amit akar, amiképpen te a kabátoddal. – Szeretet, szólt az igazság, az igazság s a szeretet kérdéseinek cikkelyében, az első paragrafusban ez olvasható: „Megkérdezte a szerelmes a Szerettét, miért van oly kevés ember az ő dicsőségében s miért annyi a pokolban?” S a Szeretett azt mondta a szerelmesnek, hogy „keresd a kérdés megoldását a feltételében, az igazság és a szeretet cikkelyében, az első paragrafusban”. S a szerelmes meg is találta, hogy azért van oly kevés ember a Szeretett dicsőségében s azért van oly sok ember a pokolban, mert e világ legtöbb embere hamisan szereti az ő igaz dicsőségét, mert inkább azért szeretik, hogy birtokolhassák a dicsőségét és elkerüljék a poklot, mintsem, hogy a Szeretett jóságát s nagyságát láthassák, tisztelhessék s dicsérhessék.

S ezért te, szeretet, szólt az igazság, hasonlóképpen cselekszel, mint ha a hamis szeretők közül lennél, mivel nem vigasztalódsz meg a Szeretettben; mert aki őt jósága, igazsága és erénye miatt szereti, minden jóval telve van és semmiben nincs hiánya; te pedig nyilván azért érzel hiányt, mert nem hagysz föl a sírással s nem akarsz megvigasztalódnod, mintha azt gondolnád, hogy Isten és jósága nem elég néked. Nagyon megsebezték a szeretet úrhölgyének szívét azok a szavak, amelyeket az igazság s az erény mondtak volt neki, és félt, hogy vigasztalansága miatt elégedetlen lesz vele a Szerette, de képtelen volt abbahagyni a sírást, s azt, hogy szerelmese miatt panaszkodják, aki meghalt a szeretete miatt.

– Szeretet, szólt a dicsőség, aki nem vigasztalódik meg a Szeretett akarata által, nem lehet övele a dicsőségben.

Azt mondta a szeretetnek a szerelmes és a Szeretett különbözősége, hogy nem is hasonlít a szerelmesre, aki éppúgy örült a gyötrelmeknek, amelyeket a szeretet miatt viselt el, mint a gyönyöröknek, amelyeket a szeretet miatt kapott.

– Szeretet, szólt az egyezés, miután a szerelmes lelke egyezésben van Szerettével a paradicsomban, miért vagy te ellene e világban a Szeretettnek s a szerelmesnek?

– Szeretet, szólt az ellentétesség, akinek nincs türelme a Szeretett akarata alatt, az velem van a gyötrelemben a Szeretett ellen.

– Szeretet, szólt a kezdet, te, aki a szeretést gyönyörrel és örömmel kezded, ne hagyd, hogy gyötrelemben s szomorúságban haljon meg.

A szerelmes és a Szeretett közepe azt mondta a szeretetnek, hogy nem visz tőle üdvözetét a Szerettének, ha nincs türelme és vigasztalódása mindabban, amit a Szeretett cselekszik.

Azt mondta a végcél a szeretetnek, hogy nem lesz az ő megnyugvása, mivelhogy nem örvendezik Szerette műveinek.

A nagyobbság azt mondta a szeretetnek, hogy annak lehet nagyobb érdeme a vigasztalódás által, aki nagyobb kárt szenved.

– Szeretet, szólt az egyenlőség, nem tudja egyenlővé tenni a Szeretett miatti jókat s bajokat az, aki nem akar megvigasztalódni és türelmes lenni.

Kisebbség azt mondta a szeretetnek, hogy szívesen lenne a szomszédasszonya és unokahúga, mivel nagyon türelmetlen.

A szeretet apródjai azt mondták a szeretetnek, hogy nem akarják szolgálni azt az úrhölgyet, akinek nevetnie kellene azon, amiért sír.

Sok más szót is mondtak a szeretet gyökerei és apródjai a szeretetnek, hogy megvigasztalódják. S a szeretet úrhölgye azt mondta, hogy többet veszített azzal, hogy vigasztalan, mint a szerelmes halálával, s ezért meg akar vigasztalódni és gyönyört akar érezni mindazért, amit Szerette akar.

VI. A SZERETET VIRÁGAI

A szeretetnek háromféle virága van, tudniillik: a Szeretett ma gasságai, dicséretei és tiszteletei, s ezekben van a szerelmes lelkének dicsősége. S annak oka, hogy miért foglaljuk bele a virágok eme három fajtáját ebbe a fába, az, hogy tanítást adjunk, hogyan lehet szeretővé tenni a Szeretett magasságainak, dicséreteinek s tiszteleteinek a szeretését, mert az ilyen szeretővé tétel révén kezdődik a szeretés és sokszorozza meg s táplálja a jó szeretőt.

A szeretet magasságai [68]

Egyetlen magasság sincs nagy jóságban a szeretet s a szeretés magassága nélkül.

A jó és nagy szeretet egész tartóssága magas.

Az a hatalom magas, amely a szeretetet s a szeretést fölemeli a nagy jóság tartósságába.

Az a bölcsesség magas, amely megmutatja a szerelmes és a Szeretett magas szeretetét.

A magas akarat által magasan repül az akarás, amely azt akarja, amit a Szeretett akar, s nem akarja azt, amit a Szeretett nem akar akarni.

A magas erények azok a magasságok, amelyekkel a szeretés magasan repül.

Aki fél lerombolni a hamisságokat s tévelygéseket, azt nem röpíti Szerettének magas szeretetébe az igazság.

Az a szeretet, amely szeretését e világ mélységeibe röpíti, gyötrellem által röpül; s az a szeretet, amely a másvilág magasságaiba röpíti szeretését, az Szerettének dicsőségébe röpül, amelyben megnyugvást talál.

Aki különbséget tesz azon gyötrelmek s gyönyörök között, amelyek a szeretet miatt

érik, nem röpíti szeretését az égis.

Az röpül az égen, aki szeretését a szerelmes és a Szeretett egyezőségéig röpíti.

Aki a szerelmes és a Szeretett ellentétességén át röpül, az síkságokon át, gyötrellemmel röpül, s aki a szerelmes és a Szeretett egyezőségén át röpül, a hegyek fölött, gyönyörrel röpül.

Aki a magas szeretet végcéljával kezdi a szeretését, az égbe kezd röpülni, ahol Szerette van.

Az a szeretet, amely a magas szeretet közepén van, a magas szeretet által röpül.

Aki emlékezését, értését s szeretését a szeretet magasabb végcéljáig röpíti, az ég fölött röpül.

Akinek nincsenek meg a nagyobb szeretet szárnyai, nem tudja az égis röpíteni a szeretését.

Aki a szeretet és a szeretés egyenlőségén át röpül, az égen át röpül.

A kisebb szeretet szárnyaival röpül a bűnös a pokolba.

Igazságosság nélkül egyetlen szeretés sem ül magas székben.

Az okosság szárnyaival emeli föl a szerelmes a szeretését a kisebb szeretettől a nagyobbig.

Aki az erősségig emeli föl szeretését, semmitől sem fél.

Aki fölemelkedik a mértékletességig, egészséges.

Aki fölemelkedik a hitig, az szeretését az értésén fölül emeli.

Aki a reményig emeli föl a szeretését, annak semmiben nincs hiánya.

Akinek teljes szeretete van, az minden dolgok uralásáig emelkedik.

Az alázat szárnyaival emelkedik s száll alá a szerelmes és a Szeretett szeretete.

Aki a könnyörületig emelkedik föl, az fölemeli a szeretet miatti sóhajtozását és sírását.

Aki távol tartja magát attól, hogy rosszat tegyen s attól nem, hogy jót tegyen, az szeretését a megnyugvásig emeli.

Az áhítat fölemeli a szeretést, a sóhajtozást és a sírást a Szeretettig, hogy szerelmesen megkönyörüljön.

A lelkiismeret fölemeli az istenfélelmet, s az istenfélelem föl emeli a szeretetet a Szeretettig.

A töredelem fölemeli a szeretést az elégtételig, s az elégtétel föl emeli a szeretést a bocsánatig.

Az imádság addig emeli a szerelmezt, hogy Szerettétől kegyelmet, ajándékot, irgalmat s bocsánatot nyerjen.

A gyónás fölemeli a szeretést a tanácsig, s a tanács fölemeli a szeretést az engedelmességig, s az engedelmesség fölemeli a szeretést a penitenciáig, s a penitencia fölemeli a szeretést a megnyugvásig.

Aki szeretetét a hűségig emeli, semmitől sem fél, s addig emelkedik, míg biztonságban van s Szerettének ölében alszik.

Az emelkedik föl Szerette titkainak ismeréséig, aki szereti azokat.

Az értés és az emlékezés magasságában van a szeretés magassága.

Magas képzelés: magas emlékezés, magas értés és szeretés.

Ha szemedet addig emeled, hogy meglátod az ég s a csillagok szépségeit, emeld föl

szeretésed a Teremtő szépségeiig!

Ha füledet addig emeled, hogy meghallod Szeretted szavait, emelkedj föl addig, hogy szeresd is azokat!

Ha fölkapaszkodsz egy fára, hogy megszagold a virágokat, emeld Szerettedig a szereteteidet!

Ha fölkapaszkodsz egy fára, hogy édes almákat egyél, kapaszkodj föl egészen addig, hogy Szerettedben ehess az édes ígéreteket!

Mikor föllépsz, hogy a szép ágyban pihenj és aludj, gondold meg, hogy az ágyból szállnak alá a halott emberek s lefelé mennek, hogy a földben elrohadjanak.

Ha fölemelkedsz a megtiszteltetésig, emelkedj föl az alázathoz, könyörülethez s türelemhez!

Ha fölemelkedsz a vagyonig, emeld föl emlékezeted a szegényekre való emlékezésig!

Ha fölemelkedsz az egészséghez, emlékezz a betegségre!

Ha fölemelkedsz a bővelkedéshez, emlékezz a szűkölködéssre!

Ha lóra szállsz, emlékezz a zabra!

Ha lesüllyedsz a bujaságig, Szeretted szépségére emlékezve emelkedj föl, hogy szeresd a tisztaságot!

Ha lesüllyedsz a fősვნყség bűnéig, a Szeretett nagy ajándékaira emlékezve emelkedj föl, hogy szeresd a bőkezűséget!

Ha lesüllyedsz a torkosságig, az egészségre emlékezve emelkedj föl, hogy szeresd a mértékletességet!

Ha kevélység által bűnbe süllyedsz, emelkedj föl, hogy szeresd Szeretted s az ég magasságait, ahonnan az ördögök a gőg miatt lezuhantak; és emlékezz a királyra, akit a halál letett trónjáról, hogy elrohadjon a földben!

Ha lesüllyedsz a restségig, emeld föl szeretésedet a szorgalomig, arra emlékezővén, hogy a halál után semmit sem ér a bűnbánat s az irgalomért való kiáltás!

Ha lesüllyedsz az irigységig, emeld föl szeretésedet a teljes szeretetig arra emlékezővén, hogy az telve van mindenféle gazdagságokkal!

Ha lesüllyedsz a haragig, emeld föl szeretésedet a türelemig s az önmegtartóztatásig, s gondold meg, hogy könnyen elérhet a megvetés és a halál!

Ha lesüllyedsz a hazudozásig, az igazságra és a szegényre emlékezve emeld föl szeretésedet!

Ha lesüllyedsz a szegénységig, emelkedj föl, hogy szeresd Szeretted vagyonát!

Ha lesüllyedsz a tiszteletlenségig, emelkedj föl, hogy szeresd Szeretted tiszteletét, amely elég minden őt szerető megtiszteléséhez!

Ha tömlöcbe vagy vetve, emelkedj föl, hogy emlékezetedbe idézd s szeresd Szeretted hatalmát!

Ha nincsenek barátaid, emelkedj föl, hogy szeresd Szerettedet, aki éjjel-nappal szeret!

Ha haragszol, emelkedj föl, hogy szeretésedet megörvendeztesd Szeretteddel!

Ha kísértésben vagy, emeld föl imádságaidat Szerettedhez!

Ha alant vagy, becsapva és elárulva, emeld föl szeretésedet Szeretted hűségéig, s nem leszel sem becsapva, sem elárulva!

Ha lesüllyedsz a rettegés által, emelkedj föl a szeretet által, hogy biztonságban

legyél Szeretteddel!

Ha magas jóságot akarsz magadnak, legyen magas jóságtevésed, s ha magas hatalmat akarsz, legyen magas szereteted s szeretésed!

Gondold meg, hogy a Szeretett magas jóságban van a magas jóságtevés által, s magas hatalomban van a magas hatalomtevés által!

Gondold meg, hogy a jóság magas a magas nagyság által, s gondold meg, hogy a nagyság magas a magas jóság által!

Gondold meg, hogy amiképpen Szeretted fenséges jó a fenséges jóságtevés által, ő fenséges nagy a fenséges nagyságtevés által!

Miután Szerettednek magas az emlékezhetősége, legyen magas emlékezésed; s miután magas érthetősége van, legyen magas értésed; s miután magas szerethetősége van, legyen magas szeretésed!

Sok más virágot mondott Szerettéről a szerelmes, ^[69] hogy legyenek szeretői, akiknek magas szeretetük van, hogy szeressék az ő magasságait!

A szeretet dicséretei

A szeretet egy másik szerelmezt nevelt magának s azt mondta neki, hogy dicsérje a Szeretettet e Fa gyökereivel, s a szerelmes a szeretet szeretői előtt dicsérte Szerettének jóságát. Az egyik dicséretet azon lét által adta neki, amely önmagában létezik; a másik dicséretet saját munkája és azon munkája által adta neki, amely minden teremtményben megvan. Az a jóság, amely a Szeretettben van, önmaga által jó, mert önmagában van s nem valami más jóságból.

– Szeretők, szólt az új szerelmes, Szerettem jóságában önmaga által és önmagában megvan a jóságtétel, s ezzel a jóságtétellel jóvá teszi mindazt, ami teremtett, mert általa minden jó. S ezért az én Szerettem jósága, amennyiben az, ami, létrehozza mindazt a jóságot, ami teremtetik. S azon jóságtétel által, amely önmagában van, teszi, hogy mindazok a jó munkák létezzenek, amelyeket a teremtmények tesznek, Szerettem jósága ezért minden teremtménynél magasabb.

– Nagy szeretet szeretői, szólt a szerelmes, Szerettem nagysága olyan nagy, hogy végtelen; s ahogy lényeg s természet szerint végtelen, nagy a végtelen munkálkodás szerint, amelyet magába foglal s ezzel a végtelen munkálkodással végteleníteni tudná az összes teremtményt, ha azok be tudnák ezt fogadni. Ámde semmi más nagyság semmi módon nem lehet végtelen, csupán Szerettem nagysága.

A tartós szeretet szeretőinek így szólt a szerelmes: – Szerettem tartóssága örökkévaló, és önmagában létezhet és örökkön munkálkodik, mert ha csak örök lenne és nem lenne örök munkálkodása, hiányoznék munkálkodásához a végtelen nagyság, amennyiben nem lenne annyira örök, amennyire az örökkévalóság; s hiányoznék az örökkévalóságból a jóság, amennyiben nagyon rossz lenne neki, ha örökké tetlen maradna az öröktevés nélkül; s az örökkévalóság hiányoznék a jóságból, ha nem lenne örök jóságtevése, és hiányoznék a nagyságból, ha nem lenne örök nagyságtevése. Ám ne úgy értsétek, hogy azt akarom mondani, Szerettem örökkévalóságának más lényegben vagy természetben lenne az öröktevése, mint önmagában! Mert ha ez így lenne, sokkal nagyobb lehetne az öröktevés által, mint a végtelenítés és a nagyságtevés által a nagyság, amely semmi más lényegben vagy természetben nem képes végteleníteni, mint csak önmagában.

– Szeretet szeretői, szólt a szerelmes, amiképpen én dicsérem nektek Szerettem nemességeit s magasságait, úgy illik, hogy emeljétek föl emlékezeteket, értészeteket s szeretészeteket az én Szerettemhez, és értsétek s lássátok Szerettem nagy hatalmát, mert az oly nagy, hogy senki ember fia semmiképpen nem találhatná meg azt önmagában, bármennyire is akarna oly nagy hatalmat, mint az én Szerettemé. Gondoljátok meg azt is, hogy az összes többi hatalom Szerettem hatalma által létezik, s az összes többi hatalom hatalomtevése azon hatalomtevés által van, amely Szerettemnek van az ő saját hatalmában.

– Bölcsesség szeretői, elmélkedjétek Szerettem felbecsülhetetlen bölcsességén, mert ő mindazt ismeri, ami teremtett; s mielőtt teremtettek, olyan jól ismerte őket, mint ahogy most léteznek azok a teremtett dolgok, amelyek azelőtt nem voltak; s többet tud, mint mindaz, ami teremtett, mert végtelen sok az olyan idea, amelyek még nem nyertek formát és soha nem is fognak megformáltatni.

– Szerettem akarata egészen telve van akaróval, akarattal és akarással, s Szerettem akarata végtelen sok akarhatóságot s szeretetet bírna befogadni, ha azok létet kaphatnának. S Szerettem akarása által van az összes többi jó akarás. S Szerettem akarata összehasonlíthatatlanul jobban ismeri az akarást, s a szeretést, mint az összes többi akarát. S ezért, szeretők, szólt a szerelmes, nagyon akartak s szeretettek lesztek, ha Szerettem akarata akar titeket.

– Szeretők, az angyaloknak, az égnek, az elemeknek, a növényeknek, az állatoknak, az embereknek s minden dolognak, bármi is legyen, Szerettem erénye által van erénye, mert az ő erénye úgy foglal magába minden más erényt, mint jósága az összes többi jó-ságot s nagysága az összes többi nagyságot. S minden embernek, aki erkölcsi erényeket akar Szerettem erényének szeretete által, annyi erénye lehet és olyan nagyságban s jóságban, ahogyan azt akarni képes.

– Igazság szeretői, szólt a szerelmes, elmélkedjétek Szerettem nagy igazságán, mert az oly nagy, hogy minden igazságot igazzá tesz s magába foglal, és nélküle semmi nem lehet igaz; és olyan szerethető, hogy ha az összes szeretésből, amelyek teremtettek, egy szeretet készülne, azzal sem lehetne eléggé szeretni Szerettem igazságának szerethetőségét. S a dicsőségben egyetlen lélek vagy egyetlen angyal is jobban megéri Szerettem igazságát, mint ahogy az összes értelem, amely van s volt ebben az életben, megérthetné, még akkor is, ha minden értelemből egy értelem készítettetett volna, amely annyit értene, amennyit mind együttvéve megérthetnének. Ámde ebben a világban nem tisztelik Szerettem igazságát, mert kevésbé ismerik s szeretik.

– Oh, ti szeretők, akik Szerettem dicsőségét szeretitek birtokolni! Elmélkedjétek s lássátok meg, milyen nagy, jó, örök, hatalmas és jóval teli az ő dicsősége, mert telve van azzal, ami benne lényegi és természeti, végtelen, örök, dicsőségképes, dicsőíthető és dicsőítés, mert az én Szerettemnek végtelenül és örökkévalóan örök s végtelen dicsőségtevése van a saját dicsőségképessége és dicsőíthetősége által. S ezért az én Szerettem dicsőségébe végtelen számú szerető léphetne be és időzhetne ott, ha megteremtethetnének.

– Elmélkedjétek s lássátok, szeretők, Szerettem magasságait s nemességeit, mondta a szerelmes! Lássátok meg, hogy az összes teremtmény mint különbözik egymástól! S tudjátok, miért? Mert Szerettem bölcsessége tudja, hogy az egyik nem a másik, s Szerettem akarata azt akarja, hogy az egyik ne legyen a másik. S ezért sem természetes, sem mesterséges ^[70] munka által semmiféle teremtmény nem képes végbevinni, hogy két vagy több dolog oly erősen hasonlítson egymásra, hogy ne legyen köztük semmi különbség.

– Szeretők, emlékezzetek, s lássátok meg azt a végtelen egyezőséget, amely Szeret-

temben az ő jóságtevése, nagyságtévése, öröktévése, hatalomtevése, értése, szeretése, erénytevése, igazságtévése, kezdése, egyenlővétevése és végtelenítése révén van; és őbenne semmiféle ellentétesség nem lehet, mert végtelenül és örökkévalóan távol van az ellentétességtől az örök s végtelen egyezés miatt.

– Szeretet szeretői, szólt a szerelmes, Szerettemnek semmi nem szegülhet ellene, mert a végtelen és örök egyezésnek semmi ellentétben állás nem szegülhet ellene, mivel minden ellentétesség véges és időhöz kötött.

– Elmélkedjete s lássátok meg, szeretet szeretői, szólt a szerelmes, hogy Szerettem milyen végtelen és örök kezdet, mert értelmében végtelenül és örökké kezdte, kezdi és kezdeni fogja az értést, mert örökké és végtelenül van meg benne az értett s az érthető és az értés. És ugyanez van szeretetében, mert örökké és végtelenül kezdte és kezdi és kezdeni fogja a szeretést, a szeretettet és a szerethetőt; s kezdés nélkül a Szeretett nem lenne kezdődhető, sem a kezdődhető nem lenne örökkévalóan s végtelenül azonos a Szeretettel és a szeretéssel. És ugyanez érvényes Szerettem jóságtevésére, nagyságtévésére és hatalomtevésére. S ezért az én Szerettem a természettől, önmaga által kezdet. Gondoljátok meg azt is, hogy Szerettem, állapotának legkisebb változása nélkül, mindannak a kezdete, ami teremtett, mert örökkévalósága által el tudta kezdeni azt, ami nem kezdődött el anélkül, hogy az egyik állapotából a másikba változott volna; ezt nem tudta volna megtenni az én Szerettem örökkévalóság és öröktetés nélkül, amely az ő entitásában, lényegében s természetében van.

– Szeretők, szólt a szerelmes, elmélkedjete, s lássátok meg, hogy Szerettem szeretése a szeretetének s a szeretőnek és a szerethetőnek a közepén van a végtelenség s az örökkévalóság által. És ugyanez érvényes Szerettem jóságának jóságtevésére és Szerettem nagyságának nagyságtévésére és így tovább a többi méltóságaira ^[71] is. S gondoljátok meg azt is, hogy Szerettem irgalmassága ő és a bűnös között helyezkedik el, aki bocsánatot kér tőle.

– Szeretők, szólt a szerelmes, Szerettem mindannak a végcélja, ami teremtett, mert mindaz, ami teremtett, azért teremtette Szerettem, hogy őt magát megismerjék, szeressék s szolgálják. S ha Szerettem mindannak a végcélja, ami teremtett, mennyivel inkább végcél önmagának és önmagában és önmaga által, hogy jóságának jóságtevése legyen saját végcélja által. És ugyanez érvényes nagyságtévésére, öröktetésére, hatalomtevésére, értésére és szeretésére.

– Elmélkedjete azon, szeretők, szólt a szerelmes, hogy Szerettem mindannál nagyobb, ami teremtett, mert mindaz, ami teremtett, az kezdett s véges, Szerettem pedig örök s végtelen. S ezért minden nagyobbság olyan kép és alakzat, amely Szerettem végtelen és örök nagyságát s jóságát s többi méltóságát mutatja és jelzi.

– Szeretők, elmélkedjete azon a végtelen és örök egyenlőségen, amely Szerettemnek van jóságában, nagyságában, örökkévalóságában, hatalmában, bölcsességében, szeretetében és erényében; és ugyanez érvényes jóságtevése és jósága, nagyságtévése és nagysága és a többiek egyenlőségére, és a jóságtevés, nagyságtévés, öröktetés és a többiek, és a jóság, nagyság, örökkévalóság, hatalom és a többiek egyenlőségére is.

– Szeretők, szólt a szerelmes, Szerettemben nincs semmilyen kisebbség, amely lényegéből s természetéből fakadna, mert másképpen kevésség lenne őbenne a nagysággal szemben, s végeesség a végtelenséggel szemben, s nagyobbság az egyenlőséggel szemben. S Szerettem nem lenne minden mód szerint örök s végtelen, s nem lenne telve minden tökéletességgel.

Mikor a szerelmes a szeretet gyökerei szerint végigdicsérte Szerettét, dicsérni

akarta őt a szeretet apródjai [72] szerint, mígnem a szeretők azt mondták a szerelmesnek, hogy a szeretet gyökereinek dicséretével oly erősen szeretővé tette őket a Szeretett nemességeinek szeretésében, hogy nem kell szeretőbbé tennie őket a szeretet apródjaival.

A szeretet tiszteletei

Elgondolta a szerelmes, hogy Szerette tisztelt, s ezért illik, hogy ő tisztos szerelmes legyen, mert a tisztelt Szeretett tisztessége, hogy tisztos szerelmese legyen; s nem méltó, hogy egy nem tisztos szerelmes tiszteljen vagy szolgáljon egy tisztelt Szeretett. S ezért azt mondta a szerelmes a szeretetnek, hogy mutassa meg neki azt a módot, hogy tisztos szerető legyen belőle és tudja Szerettét tisztelni, aki nagyon méltó a nagy tiszteletre.

– Szerelmes, szólt a szeretet, ha te megtiszteld szeretésedet jósággal, hogy jó legyen, s nagysággal, hogy nagy legyen, s tartóssággal, hogy sokáig tartson, s hatalommal, hogy a szeretet által el tudja viselni a jószerencsét s a nehézségeket (és így tovább a többi gyökeret illetően is), tisztos szerelmes leszel s megtiszteld Szerettedet.

A szerelmes kérte a jóságot, hogy tegye jóvá szeretését, s a nagyságot, hogy tegye naggyá, s a tartósságot, hogy tegye tartóssá, és így tovább a többieket is, mert tisztos-ságot akarna tenni Szerettének, aki jó, nagy, örök, hatalmas és minden tökéletességgel teljes. A szeretet gyökerei azt válaszolták a szerelmesnek, hogy nem kell őket kérnie, hogy tiszteljék meg a szeretését, hanem éppen ők kérik, hogy tisztelje meg őket szeretésében, mert belé akarnak hatolni, és abban akarnak lakozni, hogy a Szeretettet vele együtt tisztelhessek; mert mikor nincsenek a szerelmes szeretésében, nincs mivel tisztelniük a Szeretettet, s télenek s nem tudják kényszeríteni az emberek szeretését sem, amely szabad, hogy a Szeretettet szabadon tiszteljék s szolgálják.

– Szerelmes, szóltak a szeretet úrhölgyei, majdnem mindenki beengedi szeretésébe a mi ellenfeleinket, azaz a szeretet rosszságát s a rossz szeretet nagyságát, s kevésbé tesz tartóssá a jó szeretetet, de nagyon is a rossz szeretetet; s megerősítik a rossz s hamis szeretetet a jó és igaz szeretettel szemben. S ezért, szerelmes, szóltak a szeretet úrhölgyei, a Szeretettet nem tisztelik e világon a nem tisztos szeretők; s a világon mi nem tiszteltek vagyunk s a mi ellenfeleink tiszteltek.

– Szerelmes, szóltak a szeretet úrhölgyei, sok ember van, aki inkább szereti a pénzt, a nőket, az ingyenc ételeket s a szép ruhákat, az életet, a pihenést, az uraságot s a megtiszteltetéseket, mint a Szeretettet, s kevés az olyan ember, aki jobban szereti a Szeretettet, mint bármely más dolgot; s ezért szinte az egész világ elveszett s eltért attól a végcéltől, amelyre teremtett.

Nagyon sírt a szerelmes, amikor hallotta, amit a szeretet úrhölgyei meséltek neki arról a nagy tiszteletlenségről, amelyben Szerette részesül e világon, amely pedig az övé, és amelyet elsősorban arra teremtett, hogy abban tiszteltessek; mert Isten nem akar semmi más dolgot az e világon élőkől, mint tiszteletet. S az, amit ő magának akar, azt minden ember akarja: mert a paraszt, a hentes vagy a cipész s bármilyen mester is lett legyen valaki, minden dolognál jobban vágyik a tiszteletre; és ezért a paraszt kereskedő akar lenni, mert annak tiszteltebb hivatása van, mint öneki, és a kereskedő polgár akar lenni, és a polgár lovag és a lovag gróf s a gróf király s a király császár. És senki emberfia nem képes eltelni a tisztelettel, s jobban fáradozik az ember, hogy tiszteletet kapjon, mint hogy jósága, bölcsessége, erénye és szeretete legyen.

– Ah, szeretet úrhölgyei, szólt a szerelmes, pedig a világ természeténél fogva szép s jól elrendezett eszköz, hogy azzal Szerettemet tiszteljük. Mert aki az eget, a csilla-

gokat, a tengert, a sík mezőket, a hegyeket, a forrásokat, a patakokat, a folyókat, a tavakat, a füveket, fákat, halakat, vadakat, madarakat, fémekeket nézi, és aki meggondolja a meleg természetes erényét az életre, a látásra, képzelésre, beszélésre, érvelésre és a többi természetes munkára, nem képes elgondolni, elmondani, sem pedig leírni azt a szép elrendezettséget, ami a világban természetesen megvan. S minden teremtmény azt teszi, amire teremtett, kivétel a bűnös ember s az ördög, aki épp az ellenkezőjét teszi annak, amire teremtett,

– Szeretet úrhölgyei és szeretet apródjai! Milyen tanácsot kaphatnék, hogy a Szeretett nagy tiszteletet s tisztességet kapjon a világban? Mert nagy azoknak az embereknek a tiszteletlensége és veszedelme, akik úgy szeretik a Szeretettet, hogy nem tesznek meg mindent, amit a Szeretett tisztelésében tudnak tenni. S nagy baj éri a bűnös embereket, akik nem tisztelik a Szeretettet: az igen sokáig tartó tűzbe mennek, ahol minden időközön át tisztelet nélkül maradnak. – Szerelmes, szóltak a szeretet úrhölgyei és apródjai, e tanácsnak a Szeretettől kell jönnie: neki kell nagy és szent életű új férfiakat küldeni, hogy menjenek szerte a világon, hogy megmutassák a Szeretett nemességeinek igazságát, lévén azok ismeretlenek, az ember nem képes nagyon szeretni és tisztelni a Szeretettet. S ezek a szent férfiak példát adnak a szent életről munkájuk s szavaik által, s megfeddik azokat az embereket, akik a Szeretettet e világban s szívükben nem tisztelik.

– Szeretet úrhölgyei és apródjai, szólt a szerelmes, nyilvánvalóan ésszerű dolog, hogy a Szeretett azt akarja, hogy e világban mindenkor tiszteljék; s az emberek üdvösségét akarja s nem az elkárhozásukat. S ezért senkinek sem lehet azzal vádolnia a Szeretettet, hogy nem akarná, hogy az emberek tiszteljék, vagy hogy üdvösségüket ne akarná; mert a fogyatkozás nem az Istenben van, hanem az embereken, akik nem akarják tisztelni. S ti már megmondottátok nekem, hogy nem kell titeket kérjelek, hogy legyetek a szeretésben, hanem ti kértek, hogy engedjelek be oda titeket. Így van az Istennel is: nem kell várni, hogy ő kezdeményezzen, mert ő már kezdeményezett, amennyiben megteremtette az embereket s nekik adta a világot, hogy e világban s szívükben tiszteljék. Kezdjük tehát tisztelni a Szeretettet s menjünk szerteszét a világban, hogy tiszteljük a Szeretettet!

Nagyon tetszettek a szeretet úrhölgyeinek s a szeretet apródjainak azok a szavak, amelyeket a szerelmes mondott, s felismerték, hogy ismét jó szerelmesre tettek szert, s hogy jól követi a másik szerelmes útjait, azért, aki a szeretet miatt meghalt Jeruzsálemben. S azt mondták a szerelmesnek, hogy járja a világot, dicsérje azokat az embereket, akik tisztelik a Szeretettet, s feddje meg azokat, akik nem tisztelik, ők pedig követik és segítenek öneki teljes erejükből, s a szeretet apródjai minden szükségében szolgálatára állanak.

Egyezséget kötöttek a szerelmes és a szeretet úrhölgyei és a szeretet apródjai, hogy elmennek szerte a világba, hogy azzal foglalkozzanak, hogy az emberek nagyon tiszteljék s szolgálják, ismerjék s szeressék a Szeretettet. S eljutottak egy városba, ahol volt egy szép templom, ahol sok ember énekelte a Szeretett tisztességeit. S a szerelmesnek és az úrhölgyeknek nagy gyönyörűségük telt abban, hogy látták, hogy abban a templomban oly sok ember volt, akik a Szeretetről s tisztességeiről énekeltek; de a bölcsesség s az erény elmondta a szerelmesnek, hogy az emberek között, akik a Szeretetről énekeltek, volt hét ember, ^[73] akik tiszteletlenül viselkedtek a Szeretett iránt, mert miközben énekeltek, azon gondolkodtak, miképpen kövessenek el bűnt: az egyik egy nőre gondolt, akit nagyon szeretett, a másik megkívánta szomszédjának egy szép nagy kappanját, s azon töprengett, hogyan tudná elloponi, a harmadik azon gondolkodott, hogyan tudna egy bizonyos méltóságot kijárni egy másik templomban, a negyedik azért volt haragos, mert nem ő volt a templom kórusának legtiszteltebb

helyén, az ötödik azért haragudott egy társára, mert az jobban énekelt, mint ő, a hatodik rest volt és aludni akart, a hetedik azon gondolkodott, hogyan ölhetné meg azt az embert, aki valami hitványságot mondott rá. A szerelmes tehát azt mondta ennek a hét embernek, hogy szájukkal tisztelik ugyan a Szeretettet, de szívükben nem tisztelik. S azt mondta a többieknek, akik ott énekeltek s akik jók s szent életűek voltak, hogy rájuk is tiszteletlenség háramlik, mert rossz emberek társaságában időznek, akik szívükben nem tisztelik a Szeretettet.

Volt ebben a városban egy nagy iskola, ahol egy magiszter tanított, akihez sok diák járt, s aki megmutatta nekik a Szeretett szépségeit, nemességeit s tisztességeit. Nagyon tetszett a szerelmesnek s az úrhölgyeknek ez az iskola, de a bölcsesség azt mondta, hogy a diákok között van két diák, az egyik azért tanul, hogy tudománya révén tiszteletet s tisztességet szerezzen, s hogy a nép dicsérje s hogy püspök legyen belőle; a másik szegény diák volt, s azért tanult, hogy tudása révén meggazdagodjék. – S ezért, szerelmes, szólt a bölcsesség, ebben a két diákban hamis szándék lakozik s nem tisztelik a Szeretettet, mert azokkal a szavakkal, amelyeket a magisztertől megtanulnak, jobban szeretnek más dolgokat, mint a Szeretettet, vagy azokat a nemességeket és értékeket, amelyeket a magiszter a Szeretetről megmutat. Nagyon nem tetszett ez a két diák a szerelmesnek s a szeretet úrhölgyeinek, s azt mondták a magiszternek s a többi diáknak, hogy tiszteletlenséget követnek el a Szeretettel szemben, mivel társaságukba fogadták ezt a két diákot, mert az egyik dicsekvésbe, a másik kapzsiságba öltözött. S az, aki dicsekvésbe öltözött, olyan magiszter lenne, aki csak azért mutatná be a tudományokat a diákoknak, hogy tiszteletre és a tudás látszatára tegyenek szert, de azok nem tudnák a tudományokat, sem az okok igazságát; a kapzsiságba öltözött diák pedig olyan magiszter lenne, aki azt mutatná meg, hogyan lehet pénzt szerezni a tudományokkal, és olyan diákokat nevelne, akik jobban szeretik a pénzt s a vagyont, mint a tudományt. Ilyen diákokat nevelni pedig nem más, mint a Szeretettnek s az igazságnak ellenségeket nevelni.

A szerelmes és az úrhölgyek elmentek egy szép monostorba, ahol a rend sok tagját találták meg, akik imádságokat mondtak a Szeretettnek, s nagy penitenciájú és szent életű férfiak voltak, akik éjjel-nappal tisztességet tettek a Szeretettnek. S a szerelmes és a szeretet úrhölgyei és apródjai nagyon boldogok voltak, mikor látták ezt az igen szép monostort s hogy annyi férfi merül benne imádságba s a Szeretett dicséretébe. Ám a bölcsesség látott köztük egy barátot a monostorban, aki csupa folt csuhát viselt. Ez a barát kép mutató volt, mert mindazt, amit a böjtölésben, prédikációban, öltözködésben és imádkozásban tett, csupán azért csinálta, hogy a többi barát sok jót mondjon róla és szent embernek tartsák. Volt mellette egy másik barát is, aki többet böjtölt és imádkozott, mint valamennyien, s amit csinált, mind csupán azért tette, mert azt vélte és azt hitte, hogy Isten olyan szentet csinál belőle, hogy majd csodákat tesz, s hogy mikor meghal, az év egyik napja az ő ünnepe lesz. A bölcsesség s az igazság megmutatta ezt a két barátot a szerelmesnek s az úrhölgyeknek, s minden gyönyörűségük, amit a monostor és a többi barát láttán éreztek, utálatra fordult, s megátkozták ezt a két barátot, akik nem tisztelték a Szeretettet, s az egész monostort bemocskolták.

A király udvarába érkezett a szerelmes és az úrhölgyek, s láttak ott sok lovagot és sok apródot, akik a királyt szolgálták s kísérték. A király olyan ember volt, aki igazságot osztott, s a szerelmes és az úrhölgyek nagy gyönyörűséggel nézték a királyt és udvarát. S a szerelmes azt mondta, hogy a király az ő Szeretettének képmása és kép viselője itt e földön, mivel igazságot osztott, s ezért nagy gyönyörűségére van a királyt látni. Ám a bölcsesség, aki mindent ismer, elmondta a szerelmesnek, hogy ez a király olyan ember, aki nagyon szereti a megtiszteltetést s dicsekvő ember, aki nem a Szeretett szeretete jegyében oszt igazságot, hanem hogy a nép dicsérje; és mivel szándéka

romlott, tiszteletlenséget okoz Szerettének. – Oh, mondta a szerelmes a bölcsességnek s az úrhölgyeknek, találhatunk-e csak egy nagy jót is, amelyben ne lenne valami rossz?

A szerelmes és az úrhölgyek bejárták az egész várost, hogy lássák azokat a tiszteleteket s tiszteletlenségeket, amelyeket a nép a Szeretett iránt tesz, s hogy örüljenek a tiszteleteknek s szomorkodjanak s fájlalják a tiszteletlenségeket. Míg a várost járták, a piactéren két kalmárt találtak, az egyik Istenre hamisan esküdözve árusított. S aztán a másik hamisan esküdve vásárolt. Az igazság kiáltozni és erősen siránkozni kezdett, s a szerelmes fájdalmat érzett, mert Szerettével tiszteletlenek voltak a kalmárkodás közben. Továbbmentek s látták, hogyan gyilkolt egy gőgös ember nagy jogtalanságot elkövetve egy másikat, s látták, hogyan megy be egy ember egy házba, hogy paráználkodjék egy asszonnyal. S minél több utcát jártak be a városban, annál több rosszat s bűnt láttak, s annál több tiszteletlenséget, amit az emberek a Szeretett ellen követtek el. S akkor azt mondta a szerelmes, hogy nem akar tovább ebben a városban időzni, mert sokkal inkább haragra, mintsem elégedettségre van oka.

A szerelmes és az úrhölgyek kimentek a városból, s amikor kiértek, egy szép mezőn tanácsot tartottak, hogy mitévők legyenek s melyik irányba tartsanak. S akkor a szerelmes és az úrhölgyek arra kaptak kedvet, hogy kivonuljanak a világból, hogy ne kelljen az emberek között lenniük, hanem az erdőségekben a madarakkal, vadakkal s fákkal legyenek együtt, akik nem követnek el tiszteletlenséget a Szeretett ellen. S miközben a szerelmes és az úrhölgyek az erdőségben jártak, találkoztak egy zarándokkal, aki zarándoklatból jött, s aki megkérdezte őket, hová mennek. A szerelmes és az úrhölgyek elmondták szándékukat a zarándoknak: miért is jöttek az erdők közé s hogy miért vonultak ki a világból. A zarándok erősen megróttá a szerelmest s az úrhölgyeket, és azt mondta nekik, hogy forduljanak vissza, menjenek a világba, az emberek közé, hogy ne legyenek tétlenek s hogy a Szeretettnek szolgálói legyenek, akik örülnek a tiszteletének s akik tisztelettel viseltetnek őiránta, és a tiszteletlenségtől fájdalmat s szomorúságot éreznek. – S ti, szólt a zarándok, vigasztalódjatok meg azzal az igazságossággal, amelyet a Szeretett a másvilágon tesz azokkal, akik tiszteletlenséget követtek el őellene, mert a Szeretettel szemben senki nem védekezhet, s nem rejtheti el s nem tagadhatja le ezt a tiszteletlenséget, amit ellene elkövet. Térjete vissza a világba és gondoskodjatok arról, hogy a Szeretettnek sok jó szolgálója legyen, s hogy az egész világ igaz igazságban s jó rendben éljen!

A szerelmes és az úrhölgyek visszatértek a világba és messzi földekre elmentek, hogy a Szeretettnek tisztességet tegyenek. Sok gyötrelem, sok lankadtság s bánkódás érte őket, de mindez; elviseltette velük a Szeretett szeretete.

VII. A SZERETET GYÜMÖLCSE

A szeretet gyümölcse három részre oszlik: az első rész az Isten, a másik az ő munkája, a harmadik a boldogság. Az, hogy Istent a szeretet gyümölcseinek mondjuk, az azért van, mert Isten a végcélja és beteljesedése mindannak, ami csak létezik; s az, hogy az Isten munkáját, amely magában Istenben van, a szeretet gyümölcseinek mondjuk, azért van, mert az minden teremtett munka vég célja és beteljesedése; és az, hogy a boldogságot a szeretet gyümölcseinek mondjuk, azért van, mert a túlvilági élet boldogságában találnak megnyugvást a szentek az örökké tartó dicsőségben.

Mivel szólni fogunk a szeretet gyümölcseiről, a szeretők misztikus ^[74] és erkölcstani értelmezés által ismereteket szerezhetnek a gyümölcseiről, s azon ismeret által,

amelyet megszereznek, jobban tudnak majd rá emlékezni és azt szeretni és édességét kívánni. S hogy kutassuk s megmutassuk a szeretet gyümölcsét, kérdéseket akarunk fölteni a szeretet úrhölgyeinek, s ezeket a szerelmes a kérdések azon tíz módja szerint teszi föl, amelyeket a szeretet ágaiban elmondtunk.

A szerelmes föl akart kapaszkodni a szeretet gyümölcséig, de a szeretet úrhölgyei azt mondták a szeretet egyik apródjának, hogy tegyen föl kérdéseket a szerelmesnek Szerettéről s a szeretetről, hogy lássák, van-e a szerelmesnek ismerete a Szerettéről s a szeretetről, s tud-e szeretni. Mert ha nem tud válaszolni a kérdésekre, nem engedik fölkapaszkodni a szeretet gyümölcséig, sem szakítani belőle, mert nem illendő, hogy olyan szerelmes szakítson belőle, aki nem ismeri Szerettét, sem a szeretetet, s aki nem tud szeretni.

Azok a kérdések, amelyeket a szeretet egyik apródja tett föl a szerelmesnek

Megkérdezte a szeretet apródja a szerelmezt, ismeri-e Szerettét.

– Szeretet apródja, szólt a szerelmes, ha nem ismerném Szerettemet, nem lenne nagy szeretésem, s nem lennék képes a szeretet miatt nagy gyötrelmeket elviselni.

– Szerelmes, van valami kincsed? Azt mondta a szerelmes, hogy Szerette és szeretése az ő kincse.

– Szerelmes, van akaratod? – Apród, szólt a szerelmes, nincs akaratom, mert odaadtam Szerettemnek.

– Szerelmes, van bármi is, amivel vásárolhatnál valamit?

– Apród, szólt a szerelmes, ha valamit is vásárolhatnék, lenne bennem valami, ami nem az én Szerettemtől lenne.

– Szerelmes, mi a te Szeretted? – Apród, szólt a szerelmes, Szerettem az, ami betölti szeretésem, értésem és emlékezésemet.

– Szerelmes, mi van Szerettedben? – Szerettemben olyan végtelen és örök nagyságtevés, öröktevés és hatalomtevés van, mint amilyen emlékezés, értés és szeretés.

– Szerelmes, mi a te Szeretted benned? – Szerettem énbennem az a beteljesedés, amely betölti szeretésemet.

– Szerelmes, mit birtokol benned Szeretted? – Szerettemé bennem egész emlékezésem, értésem s szeretésem; és ő oly teljesen birtokol engemet, hogy nekem semmim nincs magamban.

– Szerelmes, kié vagy? – Szerettemé s szeretetemé vagyok, akik nem hagynak engem sem nyugodni, sem aludni.

– Szerelmes, honnan van a szeretet? – A szeretet a szerelmeztől s a Szerettől van.

– Szerelmes, mitől van sóhajtozásod és sírásod? – Sóhajtozásom és sírásom szeretésemtől van.

– Szerelmes, miért szeretsz? – Azért szeretek, hogy Szerettemnek legyen szeretője.

– Szerelmes, miért sóhajtozol? – Azért sóhajtozom, mert a szeretet arra indít, hogy szeressek, s azért sóhajtozom, hogy a szeretet által sírjak.

– Szerelmes, kik a te ellenségeid? – Ellenségeim a rossz feledések, amelyek elfeledtetik velem Szerettemet.

– Szerelmes, hol vagy? Hová mégy? Honnan jössz? Hol van a kincsed? Hol tartod a szívedet? – Szerettemben vagyok. Szerettemhez megyek. Szerettemtől jövök. S

kincsem a rá való emlékezésben, az őt tisztelésben s szolgálásban, szeretésében és értésében létezik.

– Szerelmes, hol van a szereteted? – Szerettemben s szeretésemben.

– Szerelmes, hol van a szeretésed? – A sóhajtozásban és sírásban, amelyek a szerelmes és a Szeretett követei.

– Szerelmes, hol van az ágyad? – A szeretet gyönyöreiben s gyötrelmeiben.

– Szerelmes, hol van Szeretted? – Az én emlékezésemben, értésemben, szeretésemben, járásomban, beszélésemben, hallásomban, látásomban, evésemben, tapintásomban, sóhajtozásomban és sírásomban.

– Szerelmes, hol vannak a szerelmeseid? – Szerelmeseim azoknak öltözékeiben vannak, akik Szerettemről beszélnek.

– Szerelmes, hol él a szeretet? – A szeretet abban az emlékezetben él, amely Szerettemre emlékezik, s az értelemben, amely őt érti.

– Szerelmes, hol hal meg a szeretet? – A szeretet abban az emlékezetben hal meg, amely elfelejti Szerettemet, és abban az értelemben, amely nem érti.

– Szerelmes, hol nő a szeretet? – A szeretet a szeretés növekedésében nő, az pedig az értelem s az emlékezés növekedésében nő, amelyek Szerettemmel vannak.

– Szerelmes, hol van szeretésed félelme és gyötrelme? – Szeretéseim félelme és gyötrelme a kevés szeretetben s a kevés értésben, emlékezésben s azokban a tiszteltlenségekben van, amelyeket Szerettem ellen tesznek.

– Szerelmes, hol született a szeretésed? – A szeretet középpontjában született, hogy ne bírjon elfutni Szerettem elől.

– Szerelmes, hol találtad meg Szerettedet? – Szerettemet az emlékezésemben, értésemben s szeretésemben találtam meg.

– Szerelmes, hol vesztetted el Szerettedet? – Szerettemet a feledésben, nemismerésben, nemszeretésben, nemremélésben és a vétkezésben vesztettem el.

– Szerelmes, hol szenved tiszteltlenséget Szeretted? – Szerettem azok tiszteltlenségeiben szenved tiszteltlenséget, akik jobban szeretik a saját tiszteltlenségüket, mint Szerettemét.

– Szerelmes, mi módon nagy a szereteted? – A mértéktelen szeretés által nagy a szeretetem.

– Szerelmes, hogyan sóhajtozol és sírsz a szeretet által? – A sóhajtozás és sírás módja a Szerettemre való nagy emlékezés, az őt értés és szeretés által van bennem.

– Szerelmes, hogyan van reménységed? – Úgy van reménységem, ahogyan Szerettem igazságosságára és irgalmasságára emlékezem, azt értem s szeretem.

– Szerelmes, hogyan van hited? – Úgy van hitem, ahogyan föltételezem, hogy minden igaz, amit Szerettemből nem értek.

– Szerelmes, hogyan van teljes szereteted? – Azzal teljes a szeretetem, hogy jobban szeretem Szerettemet, mint önmagamot vagy másokat.

– Szerelmes, mivel van türelmed? – Szerettem félésével s szeretétével van türelmem.

– Szerelmes, mivel van igazságosságod? – Alázattal, teljes szeretettel s hűséggel.

– Szerelmes, mivel van okosságod? – Azzal, hogy jobban szeretem a nagyobb jót, mint a kisebbet, s hogy jobban félek a nagyobb bajoktól, mint a kisebbektől.

– Szerelmes, mivel van erős bátorságod? – Erős bátorságom a Szerettem miatti bajaimra való erős emlékezéssel, azok értésével s szeretésével van.

– Szerelmes, mivel van állhatatosságod? – Állhatatosságom az igazsággal, szemérmességgel, hűséggel s reménységgel van.

– Szerelmes, mivel van alázatosságod? – Alázatosságom Szerettem alázatosságával van, amelyre emlékezem, s amelyet értek s szeretek.

– Szerelmes, mivel van könyörületed? – Könyörületem azzal van, hogy elmélkedem bűneimen s hitványságaimon; s a reménységgel s a teljes szeretettel, amelyek Szerettemtől érkeznek hozzám.

– Szerelmes, mivel vagy merész? – Azzal vagyok merész, hogy nagyon szeretem Szerettemet.

A szeretet úrhölgyei azt mondták a szerelmesnek, hogy jól meg tudja válaszolni a szeretet kérdéseit, s azt mondták neki, hogy kapaszkodjék föl leszakítani a szeretet gyümölcsét a szeretet kérdéseivel.

Isten és a szeretet

Megkérdezte a szerelmes a szeretet különbözőségét, vajon Szerettedben van-e. – A válaszom, szólt a szeretet különbözősége, a paragrafusom jelentésében van, amely a szeretet gyökereiben található, mégpedig a különbözőség és a szeretet első paragrafusában [75] a szeretet feltételei közt.

– Szeretet nagysága, szólt a szerelmes, Szerettedben sokféle lényeg van? [76] – Szerelmes, szólt a szeretet nagysága, az összetett meghatározásokban, paragrafusomban jelezve van, hogy a szerelmes annyira össze van kötve Szeretteddel mindkettejük egyazon lényege által, hogy nem képesek egymástól elválni.

– Szeretet jósága, Szerettedben vagy? [77] – Szerelmes, szólt a jó szeretet, ha nem lennék Szerettedben, nem lenne jó a te Szeretted, nem lenne értelme, amivel jót tenni, vagy hamis lenne az én egyszerű vagy összetett meghatározásom, – s ez lehetetlen.

– Szeretted, szólt a szerelmes, te vagy önmagad jósága? – Szerelmes, szólt a Szeretted, ha közöttem s jószágom között különbözőség lenne, nem lennék jó az én saját lényegem szerint, s hiányoznék belőlem a jószág nagyságának végtelensége, s az én szerethetőségem nem lenne nagyon nagy.

– Szeretted, szólt a szerelmes, végtelen és örök a jószágod?

– Szerelmes, szólt a Szeretted, kérdezd meg a magad akaratától, amely természeténél fogva nem akarhatja, hogy te legyél én, de akarhatná, ha az én jószágom határolt és időhöz kötött lenne. S ezt te magadban is bizonyítani tudod, ha meg akarod gondolni.

– Szeretted, szólt a szerelmes, mikor még nem volt a világ, hol voltál te? – Szerelmes, szólt a Szeretted, én önmagamban voltam s vagyok, mivelhogy végtelen és örök vagyok és önmagam által létezem.

– Szeretted, mikor még nem volt a világ, mit csináltál? – Szerelmes, szólt a Szeretted, értésemet s szeretésemet csináltam s csinálom önmagamban, értvén s szeretvén önmagammat.

– Szeretted, szólt a szerelmes, mivel van telve a te jószágod?

– Szerelmes, szólt a Szeretted, az én jószágom lényegi és természetes jószágtehetéssel, jóvátehetéssel s jószágvétellel van tele.

– Mi vagy te, Szeretted? – Szerelmes, én Isten és istenség, végtelenség s

végtelenítés, örökkévalóság és öröktevés, jóság s jóság tevés vagyok.

– Szeretett, szólt a szerelmes, te honnan vagy? – Szerelmes, szólt a Szeretett, én önmagamtól vagyok és semmi mástól, mert ha nem önmagamtól volnék, nem lehetnék sem örök, sem végtelen.

– Szeretett, hol vagy? – Szerelmes, szólt a Szeretett, lényegemnél fogva az egész világon vagyok, s a világon kívül is végtelenül, s a kegyelem s a teljes szeretet által a szent emberekben vagyok.

– Szeretett, szólt a szerelmes, örök vagy? – Szerelmes, szólt a Szeretett, ha én nem lennék örök, akkor minden kezdett dolog egy olyan dolog által kezdődne, amely önmagát kezdené el, s az előtt lenne, mielőtt léteznék, – s ez lehetetlen.

– Szeretett, miért vagy? – Szerelmes, szólt a Szeretett, azért vagyok, mert jó, végtelen és örök lényeg vagyok, betöltve minden teljességgel, s akinek semmiben nincs hiánya.

– Szeretett, miért teremtetted a világot? – Szerelmes, szólt a Szeretett, elsősorban azért teremtetem a világot, hogy emlékezzenek rám, ismerjenek s szeressenek; s másodsorban azért teremtetem a világot, hogy az angyaloknak s az embereknek boldogságot adjak.

– Szeretett, mennyire nagy a te jóságod? – Szerelmes, szólt a Szeretett, jóságom olyan nagy, mint a végtelenség.

– Szeretett, meddig tart a te jóságod? – Szerelmes, jóságom addig tart, amíg az örökkévalóság.

– Szeretett, végtelen a hatalmad? – Szerelmes, az én akaratom, hatalmam s bölcsességem s végtelenségem énbennem egy és ugyanazon lényeg s természet; s mert egész akaratom s bölcsességem az én egész hatalmam, s bölcsességem mindent tud, akaratom minden jó dolgot akarhat, hatalmam annyit tehet, amennyit bölcsességem tudhat és akaratom akarhat.

– Szeretett, képes lennél vétkezni? – Szerelmes, ha képes lennék vétkezni, rossz lehetnék, s jóságom véges és nem örök lehetne.

– Szeretett, be lehet-e tégedet csapni? – Szerelmes, ha engem be lehetne csapni, lehetséges lenne, hogy ne ismerjem az igazságot, s az én bölcsességem nem lenne sem örök, sem végtelen.

– Szeretett, akarhatnád a rosszat? – Szerelmes, ha én akarhatnám a rosszat, akkor hatalmam és akaratom különböző lényeg s természet lehetne, s végesek és nem örökök lehetnének.

– Szeretett, milyenek a te tulajdonságaid? – Szerelmes, az én tulajdonságaim az én lényegi, természetes és szubsztanciális méltóságaim, azaz jóságom, végtelenségem, örökkévalóságom, hatalmam s a többi hozzám tartozó dolog.

– Szeretett, vannak erkölcsi erényeid? – Szerelmes, szólt a Szeretett, ha erkölcsi erényeim lennének, az én természetes tulajdonságaim és erényeim nem lennének végtelenek, sem pedig örökkévalóak.

– Szeretett, honnan a dicsőséged? – Szerelmes, dicsőségem dicsőségtevésemből, értésemből, szeretésemből, hatalomtevésemből és egyezésemből, betöltésemből, véget nem éréséből és öröktevésemből van.

– Szeretett, van benned egyezőség? – Szerelmes, ha nem lenne énbennem természetes és lényegi egyezőség, nem rendelkezném önmagam által azzal, amivel örökkévalóan s végtelenül távol lehetek az ellentétességtől.

– Szeretett, elkezdődhet benned valami hiba? – Szerelmes, ha énbennem bármilyen

hiba is elkezdődhetnék, nem lenne az én erényem, hatalmam és örökkévalóságom egy és ugyanazon dolog.

– Szeretett, hol van a te végtelen és örök hatalomtétele? – Szerelmes, szólt a Szeretett, az én végtelen és örökkévaló hatalomtéletem jóságtetelemben, szeretettelemben van, amelyek jóságtehetőségem és szeretettehetőségem, jóvátetheletőségem és szeretettehetőségem közepén léteznek.

– Szeretett, végcélod vagy tökéletességed te magadban s te magadtól s te magad által van benned, vagy mástól? – Szerelmes, szólt a Szeretett, végcéloim s tökéletességem én magam vagyok, azért, hogy én magam legyek az én végcéloim, mert ha nem lennék magam a végcéloim, nem lehetnék önmagam által, s nem lennék örök, sem pedig végtelen.

– Szeretett, van benned valami összetétel? – Szerelmes, én önmagam által egyszerű vagyok, mert lényegem örök s végtelen; s a végtelenségben és az örökkévalóságban nem lehet semmiféle Összetétel, mert minden összetétel időben s mennyiségben létezik.

– Szeretett, van benned nagyobbság? – Szerelmes, ha énbennem nagyobbság lenne, akkor kisebbségnek is kellene lennie, mert a nagyobbság nem lehet kisebbség nélkül. S ha bennem kisebbség lenne, nem lehetnék olyan örök s végtelen, akiben kisebbség meg nem férhet.

– Szeretett, van benned egyenlőség? – Szerelmes, ha bennem nem lenne egyenlőség, akkor nem lenne meg az a természetem, amellyel távol lehetek a nagyobb-ságtól s a kisebbségtől; s határolt s véges lennék.

– Szeretett, miért vagy a szeretet gyümölcse? – Szerelmes, azért vagyok a szeretet gyümölcse, mert szeretet vagyok.

– Szerettem, miért vagy szeretet? – Szerelmes, azért vagyok szeretet, mert szeretőből, szerethetőből s szeretésből vagyok.

– Szeretett, hogyan vagy a szeretet gyümölcse? – Szerelmes, ugyanúgy vagyok a szeretet gyümölcse, ahogy szeretet vagyok.

– Szeretett, szólt a szerelmes, mi az a mód, amely révén szeretet vagy? – Szerelmes, szólt a Szeretett, azon a módon vagyok a szeretet, hogy a szeretet végcélja vagyok.

– Szeretett, s miért vagy a szeretet végcélja? – Szerelmes, szólt a Szeretett, azért vagyok a szeretet végcélja, mert végtelen és örökkévaló jóság vagyok, amelyen kívül semmilyen szeretet nem találhat megnyugvást.

– Szeretett, mivel vagy a szeretet gyümölcse? – Szerelmes, szólt a Szeretett, méltóságaimmal s azokkal a boldogokkal, akik szeretetemben megnyugvást találnak.

– Szeretett, mivel találnak tebenned megnyugvást az üdvözöltek? – Szerelmes, az én emlékezhetőségemmel s az ő emlékezésükkel, és érthetőségemmel és értésükkel, s szerethetőségemmel s szeretésükkel, s jóvátévésemmel, mely jóvá teszi emlékezésüket, értésüket s szeretésüket; és ugyanez érvényes nagyságtévésemre, amely nagyvá teszi őket. Es így tovább a többiekkel is!

Istennek és szeretetének munkái [78]

– Szeretet, szólt a szerelmes, Szerettemnek van-e önmagában természetes munkája?
– Szerelmes, szólt a szeretet, ha Szerettednek nem lenne magában természetes munkája, méltóságai tétlenek lennének, s tétlenségük által öbenne rossz lenne, és a nagy jó, erény, hatalom, értés és szeretés hiánya – és ez lehetetlen.

– Szeretet, szólt a szerelmes, Szerettem munkája, amelyet önmagában bír, micsoda? – Szerelmes, szólt a szeretet, a végtelen és örök jóságtétel, nagyságtétel, tartósság, hatalomtétel, értés, szeretés, és méltóságainak többi cselekvése.

– Szeretet, az a munka, amely Szerettemben önmagában van, honnan van? – Szerelmes, szólt a szeretet, Szeretted munkája, amely önmagában van: önmagából van, úgy mint szeretése, amely belőle van, mert ő szeretetképes és szerethető.

– Szeretet, szólt a szerelmes, a Szeretettnek miért van önmagában munkája? – Szerelmes, szólt a szeretet, a Szeretettnek azért van önmagában munkája, hogy önmagában és önmaga által tökéletessége legyen, mert munkálkodás nélkül semmi nem lehet teljes, sem tökéletes, mert a lét és a munka több, mint egymagában a lét.

– Szeretet, Szerettem munkája mekkora? – Szerelmes, Szeretted munkájában nincs mennyiség, mert végtelen és örök; s a végtelenségben és örökkévalóságban nem lehet mennyiség.

– Szeretet, Szerettem munkája milyen? – Szerelmes, a te Szeretted munkája jó, végtelen, Örök, hatalmas, bölcs, szeretetteljes, erényes, igaz s dicső.

– Szeretet, az a munka, amely Szerettemben saját magában van, mikor esett? – Szerelmes, szólt a szeretet, Szeretted munkája volt, van s az örökkévalóságban lesz, amelynek nincs sem kezdete, sem vége.

– Szeretet, Szerettem munkája hol van? – Szerelmes, szólt a szeretet, Szeretted munkája az ő végtelenségében, örökkévalóságában, jóságában, hatalmában és a többiben van.

– Szeretet, Szerettem munkája hogyan van? – Szerelmes, Szeretted munkája a jóságtevés, nagyságtévés, öröktevés, hatalomtevés, értés és szeretés módja szerint van.

– Szeretet, a Szeretett mit tesz jóvá, nagygyá, örökké, hatalmassá, mit ért meg s mit szeret önmagában? – Szerelmes, Szeretted önmagában jóvá teszi, nagygyá teszi, örökké teszi, hatalmassá teszi értését s szeretését, és érti és szereti önmagát s jóságtevését, nagyságtévését, öröktevését, hatalomtevését.

– Szeretet, a Szeretett mivel teszi jóvá nagyságtévését, öröktevését és a többit? S mivel érti és szereti önmagát s munkáját? – Szerelmes, Szeretted az ő jóságtevésével vagy jóságával jóvá teszi nagyságát s nagyságtévését és a többit, s a nagyságtévésével s nagyságával nagygyá teszi jóságát s jóságtevését és a többit, és értelmével és értésével érti önmagát s munkáját. És ugyanez érvényes szeretetére és szeretésére, amellyel önmagát s munkáját szereti.

– Szeretet, Szerettem munkája minden módon egyenlő? Azaz olyan nagy, mint ő maga, és jóságtétele olyan nagy, mint jósága, és nagysága és nagyságtévése és így tovább a többiek is? – Szerelmes, ha Szeretted munkája nem lenne minden módon nagy, akkor nagyobbság s kisebbség léteznék benne, s hiányoznák belőle a nagyság és a nagyságtévés, a jóság s a jóságtevés és a többiek – s ez lehetetlen.

Mikor a szerelmes végigkérdezte a szeretetet arról a természetes és lényegi munkájáról, amelyet a Szeretett önmagán belül bír, kérdezni akart arról a munkáról is, amelyet a teremtményekben végez.

– Szeretet, a világot a Szeretett teremtette, vagy örök a világ? – Szerelmes, szólt a szeretet, aki a valamiből vagy a semmiből képes valamit alkotni, az hatalmasabb, mint az, aki valami dologból valami más dolgot tud alkotni, de aki nem tud a semmiből valamit alkotni. S mert Szerettednek végtelen hatalma van, képes alkotni a semmiből is, és megteremteni a világot, s a világon egy bizonyos dologból egy másikat csinálni. S ezért úgy illik, hogy a világot a semmiből teremtse és alkossa meg Szeretted.

– Szeretet, mi a teremtés? – Szerelmes, a teremtés az a művelet, amely a semmiből

valamit alkot.

– Szeretet, honnan van a teremtés? – Szerelmes, szólt a szeretet, a teremtés abból a cselekvésből van, amelyet a Teremtő abban a teremtményben végez, amelyet a semmiből teremt.

– Szeretet, miért van a teremtés? – Szerelmes, azért van a teremtés, hogy a világ s a teremtmények annak a munkának tükre és képmása legyenek, amely a Szeretettnek önmagában van azért, hogy az angyalok s az emberek ismerjék, szeressék s dicsérjék.

– Szeretet, mekkora a teremtés? – Szerelmes, a teremtés akkora, mint az a cselekvés, amelyet a Szeretett végez a teremtményben, s az az elszenvedés, amely a teremtményben létezik, mikor a semmiből teremtetik.

– Szeretet, milyen dolog a teremtés? – Szerelmes, szólt a szeretet, a teremtés az a jó és nagy cselekvés, amelyet a Szeretett végez a teremtményben, s az a jó és nagy elszenvedés, amely a teremtményben van a Szeretett által.

– Szeretet, mikor volt a teremtés? – Szerelmes, szólt a szeretet, a teremtés akkor volt, amikor Isten megteremtette az időt, amelyben elkezdődött a teremtés.

– Szeretet, miért nem volt előbb teremtés? – Szerelmes, szólt a szeretet, ahogyan hely nem lehet előbb, mint az abszolút hely, úgy az idő sem lehet előbb, mint a megelőzője. S ezért a világ teremtése nem lehet előbb, mint a megelőzője.

– Szeretet, hol volt a teremtés? – Szerelmes, a teremtés önmagában volt, úgy, mint mindaz, ami a részeiben van; s az idő, amely .1 helyben teremtett, s a hely az időben, s az idő és a hely a kezdetben, s a kezdet az időben s a helyben, s a világ jósága a világ nagyságában, s a világ nagysága a világ jóságában és így tovább a világ többi részei is, amelyek egymásban teremtettek, s az egész világ az ő első részeiben, s az első részei őbenne.

– Szeretet, hogyan teremtette Isten a világot? – Szerelmes, szólt a szeretet, a Szeretett úgy teremtette meg a világot, hogy megteremtette az egyik részt a másikban, ahogyan az az ember, akinek megvan a módszere arra, hogyan keverje a bort s a vizet, amikor egyiket a másikba önti.

– Szeretet, mivel teremtette a Szeretett a világot? – Szerelmes, szólt a szeretet, a Szeretett önmagával s méltóságaival teremtette meg a világot, mert a maga létevel létet adott neki és jóságával jónak s nagyságával nagynak és örökkévalóságával tartósnak teremtette, s hatalmával hatalmat adott neki, s bölcsességével teremtettnek értette, és akaratával azt akarta, hogy megteremtessék, és így tovább.

A szerelmes ismét kérdéseket akart föltenni, és megkérdezte a szeretetet a Szeretett munkáiról a világban, amikor az egyik dolgot a másikkal létrehozza.

– Szeretet, szólt a szerelmes, a Szeretett munkálkodik-e a világban? – Szerelmes, ha a Szeretettnek nem lenne e világban munkálkodása, a világ nem létezhetnék s visszatérne a semmibe, mert ahogyan a Szeretett cselekvése által kapott létet, így az ő cselekvése tartja is a létben.

– Szeretet, mi az a munka, amelyet a Szeretett végez a világban? – Szerelmes, az a munka, amelyet a Szeretett végez ebben a világban, az a cselekvés, amely az egyik dolgot létrehozza a másikkól; mert ahogyan a kovács vasszöveget csinál, úgy teszi Isten, természetes úton, ^[79] hogy egy ember egy másikat hozzon létre s egy fa egy másikat, s mesterségesen ^[79] azt teszi, hogy a kovács vasszöveget csináljon.

– Szeretet, az a munka, amelyet a Szeretett végez a világban, az mitől van? – Szerelmes, azt a munkát, amelyet a Szeretett a világban végez, a benne lévő munkák által végzi, mert jósága a jóságtevással jóvá teszi azokat a jó munkákat, amelyeket az emberek s más teremtmények tesznek, s nagysága és nagyságtevése naggyá teszi őket

és így tovább.

– Szeretet, a Szeretett miért végez munkát a világban? – Szerelmes, a Szeretett azért végez munkát a világban, hogy a világ részei természetes úton s mesterségesen munkálkodhassanak, mert a Szeretett hatalmával lehet meg bennük a munkálkodásra való hatalom, a bölcsességgel van meg bennük a munkálkodásra való természetes ösztön, s a Szeretett akaratával van vágyuk a munkálkodásra, és erényével van erényük, s jóságával jóságuk a munkálkodásra, és így tovább, s ezért az a rend, amely a Szeretettben magában van, rendezi el a teremtményeket a munkálkodásra.

– Szeretet, a Szeretettnek hány féle módja van a világban való munkálkodásra? – Szerelmes, szólt a szeretet, a Szeretett munkálkodásának két módja van a világban. Az egyik a természeti rend szerinti, a másik a csoda szerinti és a természeti rend fölötti. Az a működés, amely a természeti rend szerint van, az olyan, mint amikor a Szeretett a Napot arra készíti, hogy meggyújtsa a tüzet, amely természeténél fogva melegít; s az emberrel azt téteti, hogy természetének megfelelően embert nemzzen. S az a munka, amelyet a csoda útján végez, nem más, mint amit a bénákban tesz, akiket meggyógyít, s azokban az embereken, akiket föltámaszt, és így tovább a többi dolgokban is.

– Szeretet, milyen munka az, amelyet Isten a tűzben végez, amely elégeti a fát, s a béna emberben, akit meggyógyít? – Szerelmes, szólt a szeretet, az a munka, amelyet Isten a tűzben végez, amely elégeti a fát, kétféleképpen létezik; az egyik, amikor az Isten hatalma közvetlenül felindítja a tűz hatalmát, amely elégeti a tűzifát, s ez nem természetes; a másik, amikor az Isten a Nap erejével felindítja a tűz hatalmát, hogy égessen el a tűzifát, s ez a munka természetes, mert közvetve megy végbe. A másik pedig az a munka, amelyet természetfölötti módon végez a Szeretett, amikor meggyógyítja a bénákat, mert akaratával akarja, hogy meggyógyuljanak, s meggyógyulnak, mert a Szeretett akarata ezt akarja.

– Szeretet, mikor megy végbe a Szeretett munkája az emberben? – Szerelmes, a Szeretett az igaz emberben közvetve és közvetlenül mindig munkálkodik; közvetve, amennyiben jót tétet vele egy másik jó által, és közvetlenül, amennyiben önmaga által indítja a jó cselekvésére. De mikor az ember bünt követ el, akkor Isten nem közvetlenül, hanem közvetve munkálkodik ebben az emberben. Nem közvetlenül munkálkodik benne (mert nem ő indítja arra, hogy rosszat tegyen, mert Isten jó és a jósága által nem tudja rosszra indítani), hanem közvetve arra indítja, hogy természetes munkát végezzen, amennyiben étellel élte és hatalmával hatalmat ad neki, hogy járjon, beszéljen, lásson, akarjon; és így van ez a többi természetes járulékkal is.

– Szeretett, hol van az a munka, amelyet a Szeretett az emberben végez? – Szerelmes, szólt a szeretet, az a munka, amelyet a Szeretett az emberben végez, az emberben s részeiben van s a Szeretettben s méltóságaiban. Olyan ez, mint a kovács munkája, amikor szöveget készít: a szög benne van a kovács kezében s képzeletében és akaratában, és benne van a kéz, a kalapács és a szög mozgásában.

– Szeretet, hogyan munkálkodik a Szeretett az emberben? – Kétféleképpen, s ezekről már szóltunk is: természetesen s mesterségesen. A természetes az, ahogyan a Szeretett azt teszi, hogy lásson a szemével, s halljon a fülével, s hogy értelmével megértse őt és így tovább a többi természetes járulékkal is. A másik az, ahogyan az ő isteni hatalmával és isteni erényével, bölcsességével és akaratával és a többi isteni méltóságával teszi, hogy lásson, halljon, értsen.

– Szeretet, mivel támasztja föl a Szeretett az embereket az ítélet napján? – Szerelmes, a Szeretett az ő méltóságaival,⁷⁹ minden más eszköz s természetes folyamat nélkül támasztja föl az embereket az ítélet napján, mert a bölcsesség minden egyes ember minden részét ismerni fogja, és ismerni fogja azt a helyet, ahol azok vannak, a hatalom összeilleszti őket s az akarat azt akarja, hogy azzá a testté álljanak össze,

amelynek részei voltak, míg e világban élt, s azt akarja, hogy a lélek, amely ezzel a testtel volt ezen a világon, legyen vele a másvilágon is, és jósága mindezt jóvá teszi és nagysága nagyvá teszi, és így tovább a többiekről is.

Ismét kérdéseket akart fölteni a szerelmes a szeretetnek, s a Szeretett azon munkájáról kérdezgette, amely a szeretet gyümölcse.

– Szeretet, a Szeretett munkája a szeretet gyümölcse? – Szerelmes, szólt a szeretet, amiképpen a Szeretett lényege a szeretet lényegének gyümölcse, úgy a Szeretett munkája a szeretet munkájának gyümölcse. S ezt akarja a Szeretett munkájának nagysága és jósága, amely olyan nagy és olyan jó abban a munkában, amely néki a teremtményekben van, amilyen nagy s jó minden egyes teremtmény lényege a Szeretett lényege által.

– Szeretet, mi a szeretet gyümölcse? – Szerelmes, a szeretet gyümölcse az a beteljesedés, amelyre a szeretet vágyott s a gyümölcssel van tele és eltelve, mikor az az övé lehet.

– Szeretet, miből van a szeretet gyümölcse? – Szerelmes, a szeretet gyümölcse a szeretet munkájából van, amely valamely dolgot szeretetté és kívánttá tesz, s ahogyan meg lehet szerezni és el lehet érni, az azon munka által, amelyet a szerető végez, mikor a szeretet által szeret.

– Szeretet, miért van a szeretet gyümölcse? – Szerelmes, a szeretet gyümölcse azért van, hogy a szerető, a szeretés és a Szeretett elérjék, amit kívánnak, mert ha nem lenne a szeretet gyümölcse, mindig kívánnának s nem érnék el, amit kívánnak, s gyötrelmük lenne a kívánásban.

– Szeretet, hányféle gyümölcse van a szeretetnek? – Szerelmes, a szeretetnek kétféle gyümölcse van: az egyik az, amely a fenséges Szeretetté s amely önmagában van néki; és a másik az, amellyel a jó angyalok és a jó emberek rendelkeznek a fenséges Szeretettben.

– Szeretet, milyen a szeretet gyümölcse? – Szerelmes, a szeretet gyümölcse édes a jószág, nagyság, tartósság, hatalom, bölcsesség, akarat, erény, igazság, dicsőség által; s jó a jószág, nagy a nagyság által, és így tovább.

– Szeretet, mikor szedik a szeretet gyümölcset? – Szerelmes, a szeretet gyümölcset akkor szedik, amikor a szerelmes a Szeretett józággal, nagysággal, tartóssággal, hatalommal, bölcsességgel, akarattal, erénnyel és igazsággal szereti.

– Szeretet, hol van a szeretet gyümölcse? – Szerelmes, a szeretet gyümölcse a szerelmes és a Szeretett szeretésében van, s a Szeretett s a szerelmes jószágában és a többiben.

– Szeretet, hogyan szedik a szeretet gyümölcset? – Szerelmes, szólt a szeretet, a szeretet gyümölcset a Szeretettre való emlékezés, az őt értés és szeretés jószágtevése, nagyságtévése és sokáig tartása által szedik.

– Szeretet, mivel szedik a szeretet gyümölcset? – Szerelmes, a szeretet gyümölcset jó munkákkal, jó gondolkodással, emlékezéssel, értéssel s szeretéssel, s a gyötrelmek s nehézségek szeretet által való elviselésével szedik.

A szeretet boldogságéinak gyümölcse [80]

– Szeretet, van más boldogság, mint e világ boldogsága? – Szerelmes, szólt a szeretet, a Szeretett emlékezetbe idézhető, érthető, szerethető, dicsérhető, tisztelhető, megköszönhető a jószág, tartósság, hatalom, bölcsesség, akarat, erény s az igazság

nagyságával. S ebben az életben kevés ideig élnek az emberek, és sok dolog akadályozza őket abban, hogy nagyon emlékezzenek a Szeretetre, s hogy őt nagyon értsék, szeressék, és így tovább. S ezért a Szeretett, aki jó, nagy, bölcs és így tovább, azt akarja, hogy legyen egy másik, örökké tartó élet, ahol őt mindig nagyon emlékezetben tartják, értik, szeretik (és így tovább). S ezt azért teszi a Szeretett, hogy eleget tegyen nagy emlékezetbe idézhetőségének, érthetőségének, szerethetőségének és a többinek; s nem tenné meg ezt az elégtételt, ha nem lenne egy másik élet és egy másik boldogság, csak az, amely ezen a világon van. S a Szeretett igazságtalan lenne önmagához s nagy emlékezetbe idézhetőségéhez és a többihez, s ráadásul sok igaz emberhez is, akik nagy gyötrellem közepette szolgálták őt ebben az életben. S mert az Isten nem lehet igazságtalan, mert jó, nagy és így tovább, kell, hogy legyen egy másik élet, egy másik boldogság, amelyben a szeretet gyümölcsét teljesen le lehet szedni.

– Szeretet, mi a boldogság? – Szerelmes, a boldogság: Istennel lenni a paradicsomban, és őt s munkáját látni és ezt a munkát, amely őbenne magában van, minden dolgok fölött szeretni, s hogy a szerelmes látása és szeretete valamint a Szeretett között ne legyen semmi közép.

– Szeretet, honnan van a boldogság? – Szerelmes, a boldogság négy dologtól ered: az angyaloktól, a lelkektől s a szent emberek megdicsőült testétől s abból a befolyásból, amelyet a Szeretett ad a dicsőségből, hogy (megmutatván nekik titkait) megdicsőüljenek a paradicsom szentjei.

– Szeretet, miért van a boldogság? – Szerelmes, szólt a szeretet, a boldogság két dolog miatt van. Egyfelől azon látás és szeretet miatt, amellyel a szentek bírnak Istennel. Másfelől azon végcél okán, amelyre a szentek megteremtettek és üdvözítették, hogy emlékezzenek a Szeretetre, őt ismerjék, szeressék, dicsérjék és áldják, s hogy a Szeretett kielégítse azokat, akik ebben az életben tisztelték s szolgálták.

– Mekkora a boldogság? – Szerelmes, szólt a szeretet, a boldogság akkora, amennyit a Szeretett adni akar belőle, és akkora, amennyit a szentek lelke befogadni képes belőle a Szeretetre való emlékezés és az ő értése és szeretése által. S akkora lesz még, amennyire a megdicsőült testeknek szüksége lesz rá és amennyit képesek befogadni belőle.

– Szeretet, miféle dolog a boldogság? – Szerelmes, szólt a szeretet, a boldogság a gyönyörnek az a cselekvő tulajdonsága, amelyet a Szeretett ad az üdvözülteknek, hogy benne megdicsőüljenek. S a gyönyörnek az az elszenvető tulajdonsága, amelyet az üdvözültek azáltal viselnek el, hogy a dicsőségben s megnyugvásban vannak tökéletes beteljesedéssel.

– Szeretet, a paradicsomban a boldogság az idők egymásutániságában lesz? – Szerelmes, az idők egymásutánisága nem lehet kezdet s vég nélkül, mint ahogy a Nap megszabja az idők egymásutániságát, amennyiben reggel kezdi a nappalt, s az éjszakát, amikor lenyugszik. De ha a Nap örökké mozogna, azaz vég nélkül, úgy hogy sohasem lenne nyugaton, akkor a nap folyamán nem tudná végbevenni az idők egymásutániságát és állandóan nappal lenne. Hasonlóképpen a paradicsomban a boldogság az idők egymás-utánisága nélkül létezik, mert kezdete van, de vége nincs, mert úgy lakoznak a szentek a paradicsomban, mint ahogy Isten a maga örökkévalóságában, mert a paradicsomban nem lehet az idők egymás utánisága.

– Szeretet, hol van a boldogság? – Szerelmes, szólt a szeretet, a boldogság hely szerint a tűzégben ^[81] van, s a munkák szerint a szentekben, ezek ugyanis megdicsőültek az Isten lényegében, mert az Isten érthetőségében megdicsőül majd a szent emberek összes érthetősége, és az Isten szerethetőségében megdicsőül majd a szent emberek minden szerethetése. És az Isten érthetősége és szerethetősége egyaránt

ered Isten lényegéből s munkáiból, amelyek őbenne vannak jószágtétele, nagyságtétele, öröktétele és a többi által.

– Szeretet, hogyan van dicsőségük a szenteknek a Szeretettben? – Szerelmes, szólt a szeretet, a szenteknek úgy van dicsőségük a Szeretettben, hogy a Szeretett fölfedi és megmutatja a maga lényegét, természetét s munkáját a szent emberek értelmének, akaratának és emlékezetének, s a Szeretett arra indítja a szent emberek értését, szeretését és emlékezését, hogy megdicsőülést nyerjenek tőle az értés, szeretés és emlékezés által.

– Szeretet, mivel van dicsőségük a szenteknek a Szeretettben?

– Szerelmes, szólt a szeretet, a szenteknek azzal van dicsőségük a Szeretettben, hogy az egyik szent a másikat valamint azokat a jó munkákat, melyeket a Szeretett révén végzett el, jól, nagyon, örökkévalóan, hatalmasan, bölcsen, szeretetteljesen, erényesen és igazul emlékezetében tartja, érti és szereti. Es ugyanez érvényes a szentek testeinek érzékeléseire is, amelyek dicsőséget nyernek azáltal, hogy az egyik a másikat hallja, látja, s hallja azokat az énekeket s dallamokat, amelyek a paradicsomban hangzanak a Szeretett dicsérésére és tisztelésére.

Ismét kérdéseket tett föl a szerelmes a szeretetnek, s kérdezte a boldogság gyümölcseről, amelyről tudni akarta az igazságot; s a kérdések tíz módja szerint kérdezte a szeretetet:

– Szeretet, a boldogság vagy paradicsom a szeretet gyümölcse?

– Szerelmes, szólt a szeretet, ha a paradicsom nem lenne a szeretet gyümölcse, akkor nem lenne benne a szeretet legvégső céljában, s a szeretet gyümölcse ez az élet lenne, amelyben e világon élünk, ahol a szeretőknek sok boldogtalanságuk van a Szeretett miatt; s ez a dolog lehetetlen, mert a végcél, amely a megnyugvás, nem lehet ott, ahol boldogtalanság van.

– Szeretet, mi a szeretet gyümölcse? – Szerelmes, szólt a szeretet, a szeretet gyümölcse a paradicsom, s azért a szeretet gyümölcse, mert a paradicsomon kívül semmi nincs gyötrelem nélkül, s a paradicsomban nincs semmi gyötrelem, s a szerelmes mindazt megkapja a szeretettől, amit akar.

– Szeretet, honnan van a szeretet gyümölcse? – Szerelmes, szólt a szeretet, a szeretet gyümölcse a szerelmes és a Szeretett gyönyöréből ered, amelyet gyötrelem nélkül, nagy örömmel s vidámsággal birtokolnak.

– Szeretet, miért van a szeretet gyümölcse a dicsőségben?

– Szerelmes, szólt a szeretet, a szeretet gyümölcse azért van a dicsőségben, hogy legyen dicsőségük a szeretőknek, mert a szeretet gyümölcse nélkül a szeretőknek nem lehetne dicsőségük.

– Szeretet, milyen nagy a paradicsom gyümölcse? – Szerelmes, szólt a szeretet, a paradicsom gyümölcse olyan nagy, mint az a gyönyör, amely a szenteké a megdicsőülésben a szeretet gyökerei által, az ellentétesség kivételével, amely nem lehet meg a szeretet gyümölcseiben.

– Szeretet, milyen tulajdonságai és természetei vannak a szeretet gyümölcseinek a dicsőségben? – Szerelmes, szólt a szeretet, a dicsőség gyümölcseinek természetei és sajátosságai: a szeretők és a Szeretett öröme akkora édességgel s vidámsággal s minden gyötrelem nélkül, hogy nem lehet nagyobb, s a szentek nem is kívánnak nagyobbat.

– Szeretet, mikor lehet leszedni a szeretet gyümölcset a dicsőségben? – Szerelmes, szólt a szeretet, a szeretet gyümölcse a dicsőségben mindenkor, szünet és akadály nélkül szedhető; mert ahogy a Nap állandóan világít, úgy s még sokkal inkább

állandóan szedik a szeretet gyümölcsét a dicsőségben.

– Szeretet, hol szedik a szeretet gyümölcsét a dicsőségben?

– Szerelmes, szólt a szeretet, a dicsőségben úgy szedik a szeretet gyümölcsét a Szeretettben, mint ahogy a bölcsesség gyümölcsét szedik az értőben, aki az Isten.

– Szeretet, hogyan szedik a szeretet gyümölcsét a dicsőségben?

– Szerelmes, szólt a szeretet, a dicsőségben úgy szedik a szeretet gyümölcsét a Szeretett szeretésének módján, ahogyan az értő értésének módján, aki az Isten, a Szeretett.

– Szeretet, mivel szedik a dicsőség s a szeretet gyümölcsét?

– Szerelmes, szeretéssel; s a szedésben úgy segít a szerelmes értése, ahogyan a szeretés segít abban, hogy a gyümölcsöt az igaz Szeretett értésével szedjék, aki az értő.

– Szeretet, ki szedi előbb a gyümölcsöt: a szerelmes szeretése vagy értése? – Szerelmes, szólt a szeretet, a gyümölcs leszedésében a dicsőségben nem lesz időnek egymásutánisága, mert azt nem viseli el a Szeretett örökkévalósága; s ezért a gyümölcsöt a dicsőségben a Szeretett értése és szeretése által mindig szedik.

– Szeretet, ki szed többet a gyümölcsből: a szeretés vagy az értés? – Szerelmes, szólt a szeretet, a Szeretett annyira érthető és szerethető, hogy azt akarja: a szentek egyformán értsék és szeressék.

– Szeretet, mi ennek a fának az alanya? – Szerelmes, szólt a szeretet, e fa alanya a szeretettétel a gyökereinek rendje szerint, Szerettének szeretésére.

A SZERETET FÁJÁNAK KÉSZSÉGGÉ TÉTELE

A szeretet filozófiájának e fáját teljes egészében készséggé tehetjük, ha a szeretet természetein elmélkedünk s azokat emlékezetünkbe idézzük, amiképpen elmondtuk a gyökerekben, a törzsben, az ágakban, gallyakban, levelekben, virágokban s a gyümölcsökben; mert az érfelemnek s az emlékezésnek a fa részein való ilyesfajta végigfuttatása által teljes egészében lehetséges a készséggé tétel.

Aki ezt a Fát teljes egészében jól készséggé tudja tenni, az szert tud tenni a jó, nagy és a többi szeretet készségére; s *ars* útján ^[82] meg tudja majd sokszorozni a jó szeretetet, és ellene tud szegülni a kísértéseknek s bűnöknek a rossz szeretet ellenében, s az *ars* módszerével ^[82] tudja föltenni és megoldani a szeretet kérdéseit, s a Szeretetről sok jó szót tud mondani és prédikálni.

Aki majd a Fát jól ismeri, és akarja, hogy jól ismerje meg és készséggé tegye, az könnyen s az *ars* módszerével ismeri meg vele a tudományokat, mert a szeretet s a szeretés megsokszorozásáról az *ars* módszerével adott tanításunk által az ember rendelkezik azzal a módszerrel s tanítással, hogy megsokszorozza a tudományt s a tudást a Szeretettnek s az ő titkainak s a teremtmények titkainak a megismerésében, mivelhogy a szeretés és az értés, e Fa gyökerei s más részei szerint végigfuttatva, egymást segíti a tudomány s a szeretet megsokszorozásában. S ezért e Fa által nagy haszonra tesznek szert a tudomány s a szeretet filozófiájának szeretői.

A SZERETET FILOZÓFIÁJA FÁJÁNAK VÉGE

Mikor Ramon befejezte A szeretet filozófiájának fáját, bemutatta a szeretet úrhölgyének. S az úrhölgy és Ramon elvitte Párizsba a nagy uraknak s a magisztereknek s diákjaiknak, s kérték, hogy méltóztassanak megnézni, és akarják, hogy birtokukba kerüljön, hogy gyümölcsözdhessék a jó és igaz szeretet szeretői számára. S ha valami dologban Ramon tévedett volna az igaz szeretet s Szerette ellen, könyörögve kéri a nagyabecsült magiszter urakat, hogy javítsák ki az ő szeretet- és tudományfilozófiájuk szerint.

Ramon ezt a könyvet Párizs városa mellett, az 1298. esztendő ben, október havában fejezte be. S ahogy csak tud, könyörög Szerettének, hogy óvja a könyvet, s hogy általa sok jó szerető szolgálja és tisztelje, s hogy bátor harcosok legyenek a hamis szeretet ellen, ami az Isten szeretete ellen van. S a szeretet úrhölgye azt mondta Ramonnak, hogy mutassa be a Szeretet Filozófiáját latinul Franciaország igen nemes, bölcs és jó királyának, [83] népnyelven [84] pedig Franciaország igen nemes, bölcs és jó királynéjának, [85] hogy másoltassák Franciaországban Miasszonyunk, Szűz Mária tiszteletére, aki a szeretet legfőbb úrhölgye.

UTÓSZÓ

RAMON LLULL SZEMÉLYISÉGE ÉS JELENTŐSÉGE [1]

*Csüggedtem volna, lankadt képzelettel,
de folyton-gyors kerékként forgatott
vágyat és célt bennem a Szeretet, mely
mozgat napot és minden csillagot.*

(Dante, Isteni Színjáték, Paradicsom,
XXXIII. 142-145, ford. Babits Mihály)

Meghökkenítő műveket tart kezében a kegyes olvasó, egy olyan író alkotásait, akinek csakúgy, mint egész élete, szinte egész életműve zavarba hozta, sokszor dühödt támadásokra ingerelte vagy gúnyos elhallgatásra készítette már a kortársakat is, – kevés számú követőjét, támogatóját leszámítva. S ez történt anélkül, hogy e beláthatatlanul terjedelmes életmű egyetlen betűje is a meghökkenítés szándékával íródott volna. A *Szerelmes és a Szeretett könyve* s *A szeretet filozófiájának fája* egy első pillantásra bonyolult vagy zavaros, pedig minden – mai magunk számára annak tűnő vagy tényleges – ellentmondásosságában is áttetsző személyiség misztikus szemlélődésének

„virágait” gyűjti össze: az előbbi mű úgy, ahogy azok istenszeretetéből fakadtak, az utóbbi a minden ismeretet összefoglaló *Ars* [2] elveivel rendszerezve.

Ki volt hát Ramon Llull, vagy amint latinul inkább ismerősünk: Raimundus Lullus, ez a lángoló és hűvös, zilált és fegyelmezett, zavaros és áttetsző katalán teológus–filozófus–remete–prédikátor–diplomata–egyházpolitikus–író–költő, a *doctor illuminatus*, a világfi trubadúrból lett Isten-dalnoka, a belső és a külső világ nagy utazója?

Fogyhatatlan energiájú, gyakorlatias szervező – vagy álmodozó különc, [3] hiszen ő maga nevezi magát bolondnak, a „szerelem”, az istenszeretet bolondjának?

1311-ben Párizsból a vienne-i zsinatra tartván, [4] hogy újra, még egyszer, s végre nem is teljesen sikertelenül meggyőzze a pápát s a zsinati atyákat térítési terveinek helyességéről, útközben megírja a *Disputatio Petri clerici et Raymundi phantastici* (‘Péter pap és a fantasztá Ramon vitája’) című dialógusát, [5] egy pappal a zsinatra utaztában folytatott beszélgetésének rögzítését. A pap azzal vádolja, hogy álmodozó, gyakorlati érzék híján levő *phantasticus*, örült. Az agg Ramon egyszerűen válaszol neki, és megmagyarázza, mi az ő örültsége: „Házas ember voltam, már gyermekeim is születtek; elég gazdagon, fesletten s világiasan éltem. Mindezt önjósztmambói elhagytam, hogy Isten dicsőségét s az emberek javát szolgáljam és felmagasztaljam a szent hitet. Megtanultam arabul, többször elmentem prédikálni a szaracénok közé, emiatt elfogtak, tömlöcbe vetettek és ütlegettek. Negyvenöt éven át próbáltam megmozgatni az Egyházat s a keresztény uralkodókat, hogy szolgálják a közjót. Most már öreg s szegény ember vagyok, de ugyanazon feltét: szándékom szerint folytatom mindhalálig, ha Isten is úgy akarja”

Az igazhit szent bajnoka – vagy eretnek?

Látomások kísérték lelki életének nagy fordulóit, megvilágosodás által kapta a nagy Rendszert, az *Arsot*. Önmaga erejéber nemegyszer, műve sugalmazott voltában viszont egy pillanatra sem kételkedett: Istentől kapta a küldetést, hogy a „hitetlenek szószólója” legyen, akinek szemhatárába minden pogány s nem igazhívó beletartozik: muzulmánok és zsidók, görög s keleti szakadárok, mongolok, sőt a Magna Hungáriában maradt pogány magyarok is. [6] És töretlen meggyőződéssel vallotta, azok megtérítésére Istentől kapta a minden addiginál hatásosabb eszközt: hogy észérvekkel vezesse a tévelygőket a Szentháromság igaz hitéhez.

Az igaz hit védőjét, a keresztény apologétát halála után nem sokkal mégis eretnekként bélyegezték meg. Aragónia főinkvizítora, a katalán Nicolau Eimeric [7] – elsősorban „racionalizmusuk” miatt – hadjáratot indított Llull és követői ellen. 1376-ban megjelent híres kézikönyvében száz súlyos teológiai tévedést vet Llull szemére szövegösszefüggésből kiragadott idézetekkel mesterkedve, s az ennek nyomán kiadott bullát csak 1416-ban érvénytelenítette a Kúria. (1390-ben a párizsi egyetem teológiai fakultása is megtiltja a lullista tanok hirdetését.) A felmentő ítélet ellenére a *doctor illuminatus* századokon át gyanús alak maradt. Azok a gondolkodók, mint Cusanus is, akik bizonyítottan ismerték s fölhasználták műveit, jobbára nevének említése nélkül fejlesztették tovább a tanait, vagy vitáztak velük.

El Beat, a Boldog: így nevezik a katalánok, s bár kanonizációjának századokon át útját állta az inkvizítor és követői gáncsoskodása, szülőföldjén, Mallorcán mindig is szentként tisztelték. X. Leó pápa (1513–1531), akinek dekrétumát a XVIII. s a XIX. században is megerősítették, a ferences rendben s Mallorca szigetén megengedte tiszteletét. Ünnepe november 27-én ülik.

A cselekvés, a *vita activa* filozófusa – vagy szemlélődő remete, a *vita contemplativa* költője, módszereinek rendszerezője?

A megtérését követő kilenc, tanulással és szemlélődéssel eltöltött év után mint valami vulkánból tör elő belőle a szemlélődésről írott, utolsó modern kiadásában 1200 apróbetűs oldalon szétömlő lávafolyam, a *Llibre de contemplació en Déu* ('Az Istenben való szemlélődés könyve', 1271–1273). A kis sziget lakója hamarosan elindul Európa pereméről. Világjáró misszionárius, királyok, pápák, egyetemek vendége, vagy szakállánál fogva ráncigáit fogoly, mezítelen hajótörött lesz, de tájékozódási pontja Mallorca marad, ahová kalandos, az egész Mediterráneumot s Franciaországot megismert életében nemegyszer, s végül meghalni is hazatér. A lázas, kudarcos térítómunka, afrikai és párizsi hitviták, királyi és pápai udvarokban való eredménytelen instanciázások alatt s között, óriási enciklopédiák, lángoló vitairatok s az Annak a végső felé finomodó változatai mellett egymás után érnek az időről időre meglelt szemlélődő élet gyümölcsei: a *Llibre d'amic e Amat* ('A szerelmes és a Szeretett könyve', Montpellier, 1282-1287), az *Art de contemplació* ('A szemlélődés művészete', Montpellier, 1282-1287), a *Flors d'amors e flors d'intel·ligència* ('A szerelmek virágai és az értelem virágai', Nápoly, 1294), a *Contemplatio Raymundi. De decem modis contemplandi* ('Ramon szemlélődése. A szemlélődés tíz módja', Párizs, 1297), végül az istenszeretnek az *Ars* elvei szerint rendszerezett misztikus enciklopédiája, az *Arbre de filosofia d'amor* ('A szeretet filozófiájának fája', Párizs, 1298), hogy csak a legfontosabb, s egészükben a misztika körébe tartozó írásokat említsük.

„A teljes egészében szemlélődő élet nem jobb, mint a teljes egészében cselekvő élet” – vallja az első nagy hispániai misztikus. Pszichologizáló spekulációk ma diszharmonikusnak láttathatják Ramon Llull vallási személyiségét, ő egyszerűen tudta, mikor van ideje a tettnek, s mikor az Isten, az ő szeretete és művei szemlélésének.

Mély s eredeti gondolkodó, ^[8] tudós rendszerező elme, sejtéseivel jóval kora előszaladó lángész, akinek munkabírása joggal váltja ki csodálatunkat, s aki egyformán jól ismerte az arabot, a katalánt s a latint – vagy zavaros autodidakta, netán okkult tudományokkal foglalkozó sarlatán, beteges fecsegő, aki talán még a kor értelmiségének nyelvén, latinul sem tudott eléggé?

265, legalább cím szerint ismert művét, becslések szerint 27 000 lapnyi prózát s néhány száz lapnyi verset, nagyobbrészt katalán nyelven, jelentős részben latinul, továbbá, így *A szemlélődés könyve* első változatát is, arabul írta (arab művei mind elvesztek), míg korai trubadúrverseit bizonyonnyal katalán elemekkel átszőtt provanszál nyelven költötte. Őt tekintjük a katalán irodalmi nyelv megteremtőjének, a katalán irodalom máig legnagyobb alakjának. De ő az első európai is, aki a középkorban anyanyelvén írt teológiáról, filozófiáról, természettudományról, jogról, logikáról s retorikáról; egyforma kifejezőerővel s természetességgel használta a *romançot*, a népnyelvet *A szerelmes és a Szeretett* könyvének. misztikus költészetétől kezdve a beszédeken, regényeken át a fél-algebrai levezetésekig minden stílusárnyalatban. Ám ez erény-e, avagy inkább szégyen? Bár úgy tűnik, a *doctor illuminatus* az európai értelmiség közös nyelvénél szívesebben használta saját anyanyelvét, de megtanult latinul, latin forrásait latinul olvasta, számos művét először latinul írta vagy maga fordította latinra. Arról sem szabad elfeledkeznünk, hogy a XIII-XIV. századi katalán nem egy benutságából föléledő kisebbségi nyelv, mint még tegnap is volt, hanem egy hódító, sikeres nép nyelve, a Mediterráneum egyik *lingua francája* Avignontól kezdve Palermón és Athénen át Kisázsiaig.

Igaz ugyan, hogy nem a stúdiók megszokott rendje szerint, s bizonyosan nem is mindig eredeti, teljes művekből, hanem sokszor csak fordításokból, másodkézből, kivonatokból ismerte meg a keresztény, a zsidó ^[9] és a muzulmán teológiát és filozófiát, ^[10] Szent Ágostont, ^[11] a szúfi misztikát, Canterbury-i Szent Anzelmet, ^[12] Platont, ^[13] Arisztotelészt, Averroest ^[14] s Avicennát, a skolasztikát, Petrus Hispanust s Ghazálit, a *Róka-regényt* s a *Kalila és Dimnát*, hogy csak a legfontosabbakat emeljük ki, de Ramon Llull semmiképp nem valami szánalmas, félművelt autodidakta. Amit ő és valószínű mallorcai cisztercita, ^[15] montpellier-i egyetemi környezete, ^[16] valamint arab mestere elegendőnek tartott ahhoz, hogy átfogó képet nyerjen a tudás teljességéről, azt kifogástalanul elsajátította, s a hivatkozások hiánya a máshtűek közti térítés elveivel magyarázható: minden tudománnyal fölverte s azt meg is mutató domonkosok sorozatos kudarcai arra készítették, hogy szándékosan kerülje az autoritásokra való utalást. Ő semmi mást nem akart, mint hogy egy logikusan fölépített rendszer érveivel, *per raons necessàries* ^[17] – észérvekkel –, meggyőzze a hitetleneket a keresztény hit igazságáról. Mindazonáltal mélység s elnagyoltság sokszor keveredik írásaiban, nemegyszer meglepő módon hagyta magát eltéríteni a következetes, zárt szerkesztéstől (lásd *A szeretet filozófiájának fája* lélek-regényét), soha nem érte el a nagy kortárs gondolkodók, pl. Aquinói Szent Tamás intellektuális szigorát.

Az is igaz, hogy az *Ars* nagyrészt kívül esik a formális logika központi tradícióján, ^[18] mégsem a logikatörténet megmosolyognivaló kuriózuma. Egyes e századi logikatörténészek igazságtalanul lekezelő vélekedésével szemben ma már többen elismerik, hogy az *Ars magna* nem maradt hatástalan a logika fejlődésére. „A középkor sohasem feledkezett meg róla teljesen, a XVII. században pedig számos arra irányuló törekvést inspirált, hogy egy olyan filozófiai nyelvet hozzanak létre, amelyben az összetett ideák bizonyos alapjelek kombinációjaként állíthatók elő. Közvetve vagy közvetlenül ez sugallhatta például Leibniznek a kombinatorika (*ars combinatoria*) alapelvein nyugvó egyetemes szimbolika (*characteristica universalis*) kidolgozására irányuló terveit is.” ^[19] Ezt a hatást bizonyosnak tekinthetjük annak ismeretében, hogy a modern racionalizmus eme nagy gondolkodója ^[20] tizennyolc éves korában olvasta az *Ars magnát* s húszévesen publikált művében (*Dissertatio de arte combinatoria*, 1666) elismeri Llull elsőségét a felfedezés logikája (*logica inventiva*) kidolgozásában; ugyanakkor többek közt bírálja az alapfogalmak önkényes kiválasztását, a kombinációk túlzottan leegyszerűsített mechanizmusát. A módszer javítását úgy képzei el, hogy az alapfogalmak az emberi értelemnek a komplex ideák reduktív analízisével elért legegyszerűbb ideái legyenek, s így az „emberi ismeretek ábécéjéből” kiindulva egyre összetettebb ideák legyenek kidolgozhatók az egyre magasabb fokú kombinációk (s nem csupán a Llull-i binér, ternér és kvaternér kombinációk) matematikai törvényei szerint.

Hosszú lenne azon gondolkodók teljes névsora, ^[21] akik első kézből ismerték az *Arsot*: Nicolaus Cusanus ^[22] (1401-1464), akinek Llullhoz fűzött lapszéli jegyzetei is ránkmaradtak; Pico della Mirandola ^[23] (1463-1494); Giordano Bruno ^[24] (1538–1600), aki hét írását szentelte az *Ars* továbbfejlesztésének; Johann Heinrich Alstedt ^[25] (1588-1638), a gyulafehérvári főiskola tanára; Athanasius Kircher (1601–1680), aki az *Ars magna sciendi* ('*A tudás nagy Ars-a*') című értekezésében megreformálta Llull ábécéjét s aki Közép-Európa felé is közvetítette a lullizmust; Isaac Newton ^[26] (1642-1727), aki nyolc Llull-kötetet tartott könyvtárában, igaz, köztük hat darab nem hiteles, alkimista művet is, amelyeket jegyzetekkel látott el, de a két hiteles írás közt ott volt az *Ars magna generalis ultima* ('*Nagy, egyetemes, végső Ars* ').

A másik oldalon, természetesen, ott van az újkori szemléletet beharangozó XVII-XVIII. század kegyetlen, sokszor gúnyos antilulliánus kritikája is, elsősorban Francis Baconé (1551-1626), aki ugyanakkor a *Novum organum scientiarum*ban (1621) s más értekezéseiben Llullhoz hasonlóan az emberi ismeretek egészének szintézisét kívánta kidolgozni. Az iróniába oltott, nem kevésbé éles kritika szülte Jonathan Swift (1687-1745) *Gulliverjének* (1726) professzorát, aki furcsa masinájával kockák százait forgatja, hogy a rájuk írt szavakkal véletlenszerű mondatokat hozzon létre. Igazságtalan a metsző gúny, hiszen a logikai gépekről írt tudománytörténeti munkák ma éppen Llull szerkezeteinek leírásával kell kezdődjenek. [27] Nem megalapozatlan tehát, hogy a mallorcai logikust a modern informatika előfutáraként, [28] s ne valamilyen hóbortos különként tartsuk számon, hiszen zseniális sejtései Cusanuson, Leibnizen s másokon keresztül legalábbis vékony szálon belekerültek az európai filozófia és logika fő vonulatába is.

Llull roppant életművébe viszont egy sem illeszthető bele abból a nem sokkal halála után feltünetező, s az ő neve alatt hamisított majdnem nyolcvan katalán és latin alkimista írásból, [29] amelyek sok későbbi követője számára oly izgatóvá, ám eretneküldözők s a „felvilágosult” századok számára kétes hírűvé tették az „arany-csináló” egész *Ars*át.

Isten álmodozó bolondja, a fáradhatatlanul gyakorlatias szervező, az igazhit boldog bajnoka, a tevékeny világjáró, a szemlélődő remete, az eredeti, rendszerező elme, akinek sejtéseivel kora nem tudhat mit kezdeni: egy szenvedélyesen élő és lelkét kendőzetlenül fölfedő érzelmi lény, akire csillapítatlan mély hatással vannak a külvilág történései. Innen a lángoló öröm s a félholtra betegítő lehangoltság, az önbizalom s a szárnysegettség, a feszültség s a kiábrándultság, a vakmerőség s a megrettenés, a szemlélődés és a lázas cselekvés, az alig feldolgozható óriási műveltséganyag gyors befogadása és annak lassú rendszerezése, a költészet s a filozófia, a misztika és a tudomány időszakainak oszcillációja, az adott látomásos, érzelmi vallásosság s az akart értelmi vallásosság nem mindig teljesen egyensúlyos állapota, a nagyratörően elgondolt tervek végrehajtását hol előmozdító, hol megakasztó rögtönzések.

Ramon Llullnak, ennek az igen sokrétű, de semmiképp nem állandóan diszharmónikus személyiségnek vonásaiból könnyen lehet egyet-egyét kinagyítani csattanós esszék, olvasócsalogató címek, rosszízű népszerűsítés kedvéért, – meg is tették már számtalanszor. Tudós pepecseléssel fakóvá lehet sápasztani ezt a csupaszín egyéniséget, – fanyalgó filológusok s buzgó mallorcai kanonokok ezt is elkövették. Ugyanakkor számos jelentős, a Llull-i életművet belülről ismerő, alkotóját néha kellő iróniával tisztelő irodalomtudósnak, filozófia- és tudománytörténésznek az utóbbi néhány évtizedben végzett munkája nyomán, akiknek eredményeire fordításunk és értékelésünk is támaszkodik, vélhetőleg lényegesen közelebb jutottunk Ramon egyéniségének s jelentőségének kiegyensúlyozott megítéléséhez.

A TÖRTÉNELMI HÁTTÉR [30]

*Ugassatok és ébresszétek föl azokat a nagy kutyákat,
akik alszanak, elfeledvén Szerettemet.*

(A szerelmes és a Szeretett könyve, 126.

vers)

A *Boldog* élete a katalán terjeszkedés századára esett, s mert ez a körülmény oly sok ponton befolyásolta pályáját, vázolnunk kell ehelyütt a Mediterráneum nyugati felének XIII-XIV. századi történetét.

A kor legfontosabb történése a Pireneusi-félszigetre és Észak-Afrikára kiterjedő óriási almohád birodalom lassú hanyatlása, majd váratlanul gyors visszaszorulása. A XIII. század kezdetére Navarra, León, Kasztília és Aragónia-Katalónia már a hispán területek nagy részét visszaszerezte a muzulmánoktól, ám hátravolt még a mai Dél-Spanyolország, továbbá a félsziget keleti pereme és a Baleárok visszahódítása.

A Pireneusokon túli Occitánia félig független grófságai az 1137-től perszonalunióban egyesült katalán-aragón királyság (melynek feje, Aragónia királya és Barcelona grófja, mindig katalán volt) befolyási övezetéhez tartoztak, s a francia királyság csak az első kínálkozó alkalomra várt, hogy uralmát végre a Pireneusokig s a Földközi-tengerig kiterjessze.

1212-1213-ban a Pireneusok mindkét oldalán sorsfordító események következtek be: 1212-ben a Navas de Tolosa-i hispán győzelem új, többé meg nem állítható lendületet adott a muzulmán uralom visszaszorításának. A következő évben ugyanakkor a provanszál területeken a Rómával szövetséget kötött francia korona az albigenes eretnokség kiirtásának ürügyével indított keresztes hadjárata során súlyos vereséget mért a provanszálak mellett beavatkozó katalán hadseregére, s a mureti csatában maga a király, I. (Katolikus) Péter is elesett.

Simon de Monfort, a mureti győztes a nagyra hivatott katalán királyfit is túsul ejtette, s az ötéves árva csupán III. Ince pápa közbenjárására nyerte vissza szabadságát. I. Jakabot, akit a Hódító jelzővel illetnek (Jaume I, el Conqueridor), a templomos lovagok nagymestere nevelte, s igen korán, 1221-ben feleségül adták hozzá Kasztíliai Eleonórárt, akitől 1225 körül Alfonz nevű fia született. Jakab az első adódó alkalommal magához ragadta a hatalmat, s 1228 végén megszületett a döntés, hogy Katalónia-Aragónia újult erővel részt vesz az arab uralom elleni harcban. A királyság két részének érdekellentétei azonnal kiütköztek: az aragóniai nemesség a szárazföldön, Valencia bevételével kezdte volna a hódítást, ezért Barcelona grófjának, a fiatal katalán uralkodónak mallorcai vállalkozása szinte teljes egészében Katalónia ügye maradt, amelyet csak Montpellier és Marseille támogatott. Hódító Jakab 1229 őszén vette be a sziget központját, a ma Pálmának nevezett Ciutat de Mallorcát, de az utolsó muzulmán ellenállási gócot csak három év múltán sikerült felszámolnia. A szigetek teljes visszahódítása hosszan elhúzódó folyamat lett: Eivissát (spanyolul: Ibiza) még 1235-ben Tarragona érseke, Menorcát azonban csak 1287-ben foglalta el II. Alfonz király, bár a sziget 1232-től fogva a katalán uralkodó adófizetője volt.

Közeli rokonságukra hivatkozva közben Jakab érvénytelenítette első házasságát, s 1235-ben IX. Gergely pápa tanácsára II. András magyar király leányát vette feleségül.

[31] Bár a házasságot két, mediterrán területek fölötti befolyásra aspiráló dinasztia hatalmi érdekei motiválták, [32] forrásaink szerint a katalán uralkodó és magyar felesége boldog házasságban élt. A katalán próza egyik jelentős alkotása, a *Llibre dels fets* ('Az események könyve') I. Jakab szavaival mutatja be a hódítások történetét, s számunkra különösen meghatározó az a szeretet és tisztelet, amellyel a király hitveséről, tanácsadójáról szól. Magyarországi Jolánta (*Violant d'Hongria*) 1253-ban halt meg, s a középkori katalán költészet, majd századokon át a folklór kedvelt alakja lett.

A szigeteken aratott sikerek után Jakab király a belviszályoktól sújtott, gyenge Valencia ellen fordult. A hadjárat során, amelyben a Jolánta királyné kíséretében

Katalóniába került magyarok is részt vettek, 1238-ban elesett Valencia városa, majd 1245-ig katalán-aragóniai uralom alá került az egész tartomány, amelyet Valenciai Királyság néven független országnak szerveztek meg, bár az Aragón Korona másik két országával közös uralkodója volt. A viszonylag gyorsan meghódított területen azonban még évtizedek múlva is gondot okozott a jelentős létszámú, és nemegyszer lázongó muzulmán arab tömeg együttélése a kevés számú hódító és telepes keresztény lakossággal.

A király dinasztikus kapcsolatokkal is biztosítani akarta uralmát. Jolánta nevű leányát (1238 k.–1300) 1242-ben feleségül adta X. (Bölcs) Alfonzhoz (1221–1284), Kasztília és León királyához. Örökösét, II. (Nagy) Pétert (1240-1285) Konstancával (1247–1302), Manfrédnak (1232-1266), Szicília trónja várományosának leányával házasította össze. Őket s Szicília és Katalónia-Aragónia fölött uralkodó utódaikat idézi fel Llull kortársa, Dante a *Purgatórium* III. énekében (112-116, Babits Mihály ford.):

„Én vagyok Manfréd” – mondta és mosolyg; –
 „Konstancia császárné unokája;
 és kérlek majd ha visszatérsz honodba,
 menj szép leányomhoz, ki Szicíliára
 s Aragónára dísznek szülte sarját...”

1258-ban Hódító Jakab szerződést kötött IX. (Szent) Lajos francia királlyal (1214-1270), amelyben végleg lemondott Gascogne, Languedoc s Provence területéről, csupán anyjának, Máriának hűbértartását, az immár francia területek közé ékelődő Montpelliert (katalánul: Montpellier) tartotta meg, s ezen kívül a Pireneusokon túl már csak Rosselló (franciául: Roussillon) maradt (katalán nyelvét részben máig megőrizve) a katalán-aragóniai királyság birtokában. A szerződés megpecsételésére Jakab férjhez adta Izabella nevű leányát a francia király fiához, a későbbi III. (Merész) Fülöphöz (1245-1285).

Aragónia, Mallorca és Valencia királya, Barcelona és Urgell grófja, Montpellier ura többszöri módosítás után 1262-ben véglegessé tette az ország megosztását örökösei, Jolánta két fia közt. (Alfonz, az első házasságból született fiú 1260-ban meghalt.) Péternek Aragónia, Katalónia és Valencia, Jakabnak pedig a Baleárok és a Pireneusoktól északra fekvő területek jutottak. Hódító Jakab tudatában lehetett e megosztás súlyos következményeinek, hiszen évekkel később ő maga tiltotta meg fiainak, hogy örököseik közt tovább osszák királyságaikat. 1276-ban, 63 évi uralkodás után hunyt el. Néhány nappal azelőtt öltötte magára a ciszterci szerzetesi ruhát.

Uralma alatt a katalán királyság mediterrán hatalommá vált, amely a következő évszázadban Szardínián és Athénen keresztül egészen Kisázsiaig kiterjesztette befolyását. S habár nem beszélhetünk katalán birodalomról, sokkal inkább egymással dinasztikus kapcsolatban álló királyságok láncolatáról, ezek közt a katalán összetartozás tudata többé-kevésbé mindenütt s mindvégig megmaradt. A katalán nyelv pedig, amelynek első klasszikus irodalmi emlékei a hódításokat leíró nagylélegzetű krónikák, s amely Ramon Llullban nagyhatású kiteljesítőjére talált, a XIV. század első éveire katalán s mallorcai konzulok, követek, kereskedők, papok, zsoldosok s hajósok révén az egész Mediterráneumban elterjedt, s a kereskedelem és a diplomácia közvetítő nyelve lett, olyan nyelv, amelyet szicíliai nemesek vagy Anjou Robert nápolyi király éppúgy használtak vagy legalábbis értettek, mint az avignoni francia pápák.

Éppen Hódító Jakab valenciai hadjárata idején Észak-Afrikában is erősen átrajzolódott a politikai térkép: ^[33] 1236-ban Ifríkiya néven a mai Tunisz, Kelet-Algéria, továbbá Líbia nyugati sávja területén megalakult az almohádoktól független

hafszida állam, amely a későbbiekben a katalán területekkel élénk politikai és kereskedelmi kapcsolatokat épített ki. 1285-1309 között aztán Kelet-Berberföldön, a mai Kelet-Algéria területén a hafszidák egyik ága önálló emirátust hozott létre. E terület legfontosabb városa Bougie, Ramon Llull térítő működésének egyik célpontja volt. Kevésbé esett a katalán szemhatárba a Magreb középső részén, a mai Nyugat-Algériában az Abdal-Vadid dinasztia alatt létrejött muzulmán állam, Tlemszen fővárossal. A merinidák Marokkója pedig elsősorban a spanyol területekkel tartott fenn kapcsolatokat.

Tunisz, azaz Ifrikiya az 1250-es évektől kezdve általában békés viszonyban állt az Aragóniai Koronával (beleértve Mallorcát is). Katalán zsoldosok álltak a tuniszi uralkodó szolgálatában, aki 1253-ban kalifának kiáltotta ki magát. 1257-től kezdve gyakoriak voltak a kölcsönös követjárások, s e diplomáciai tevékenység koronája az 1271-es valenciai szerződés Al-Musztanszir (?-1277) s Hódító Jakab között, amelyet 1278-ban a tuniszi uralkodó és I. Jakab mallorcai király is megerősített. E normalizált kapcsolatok igen jelentősek voltak Ramon Llull térítő tevékenysége szempontjából is.

I. Jakab halála után, 1276-ban, idősebb fiát, II. (Nagy) Pétert (1240-1285) Zaragozában Aragónia, Katalónia és Valencia királyává koronázták. Öccse, Jakab (1243-1311), aki 17 évesen infánsként már átvette Mallorca ügyeinek intézését, 19 éves korától kezdve majd fél évszázadon át uralkodott a szigeteken, valamint a Pireneusokon túli területeken, de mind politikailag, mind gazdaságilag mindvégig a másodhegedűs szerepét játszotta a Félzigeten székelő királyi rokonaival szemben, különösen a katalán terjeszkedés újabb állomása, a „szicíliai vecsernye” (1282 áprilisa) után, amikor az 1266 óta tartó Anjou-uralom ellen föllázadt szicíliaiak meghívták Palermo trónjára II. Pétert, akinek felesége, mint említettük, Manfréd király leánya volt.

*Ha ez testvérem jókor látta volna,
Catalonia fősvény kapzsiságát
kerülné már...*

– mondja a *Paradicsomban* (VIII. 76-78) Martell Károly Anjou Róbertról.

A katalán területszerzések megállítására a francia király, a nápolyi Anjouk és a pápaság „keresztes hadjáratot” indítottak Nagy Péter ellen, s a szövetségesek mellé állt Mallorca királya is. III. (Merész) Fülöp francia király

*... futva halt
a liliumot hervasztó halállal*

(Dante, *Purgatórium*, VII. 104-105), s a katalán-aragóniai csapatok nagy diadalt arattak. Kevéssel később Nagy Péter is meghalt. Utódja, II. Alfonz I. Jakab mallorcai királyt büntetésből megfosztotta a Baleároktól, ahová az, szárazföldi területeiről, csak 1298-ban térhetett vissza II. (Igazságos) Jakab katalán-aragóniai király jóvoltából. (Az ekkor visszaadott területek azonban már magukban foglalták a II. Alfonz által meghódított Menorcát is.)

Mindezen történések Ramon Llull tevékenységében is meghatározó mozzanatok voltak, hiszen miután pártfogóját megfosztották tengeri birtokaitól, az új politikai helyzetben az ő működésének súlypontja is az ország szellemi központjába, Montpellier-be helyeződött át.

A katalánok expanziós törekvései miatt a Tunisszal való kapcsolatuk jellege is megváltozott. Miután Nagy Péter, immár Szicíliaiaknak is királya, admirálisával, Roger de Lloriával elfoglaltatta Máltát (1283), Dzszerba szigetét (1284), majd utóda a Karkanna-félszigetet birtokba vette (1286), nem lehetett többé ártalmatlan kereskedőknek s

hajósoknak tekinteni a katalánokat. 1285-ben Alfonz s a tuniszi uralkodó szerződésben rögzítette a keresztények szabad vallásgyakorlását (beleértve pl. a harangok használatát is) a muzulmán országban: a szicíliaiak s a katalánok bárhol szabadon hozhattak létre kereskedelmi ügynökségeket; Aragónia királya nemcsak a katalán konzulokat nevezte ki, hanem a Tuniszban állomásozó katonák parancsnokát is; továbbá ő szerezte meg, legalábbis amíg Tunisz hajlandó volt fizetni, azt az adót, amit addig a muzulmán ország Szicíliának fizetett. II. Alfonz és II. Jakab uralkodása alatt végig megmaradt az elsősorban a katalán érdekeket szolgáló jó viszony. (A mallorcai király birtokfosztásának következményeként a Tuniszban élő mallorcaiakat is Aragónia Koronájának képviselője alá rendelték.)

II. Alfonz elhunytá után trónra lépő öccse, II. (Igazságos) Jakab, 1285–1291 között már Szicíliának is királya, tovább folytatta elődei sikeres politikáját. 1297-ben a pápa neki adományozta a pisai és genovai uralom alatt álló Szardínia és a genovai fennhatóság alatt álló Korzika királyi címét, de Szardínia tényleges uralmát csak 1323–24-ben szerezte meg – a katalán nyelvű Alguer városa máig őrzi a hódítás emlékét –, Korzika meghódoltatása pedig a XV. században következett be. II. Jakab katalán-aragóniai király baráti viszonyban állt rokonával, I. Jakab mallorcai királlyal, s szerződésekben megerősített, kiegyensúlyozott kapcsolatokat tartott fenn Tunisszal, illetve Bougie-val. 1292-ben tehát, amikor Ramon Llull először szállt hajóra, hogy a muzulmánok közt hirdesse a katolikus hitet, az egész Nyugat-Mediterráneumban viszonylag rendezett politikai és közlekedési-kereskedelmi kapcsolatokon alapuló, kedvező légkör uralkodott.

Mindazonáltal a Hódító Jakab uralkodása alatt megszerzett területeken s Menorcán túl a katalánok mediterrán „hegemóniája” csak erősen korlátozott mértékben juthatott érvényre. Szicília III. Frigyes (1296-1377) trónraléptétől fogva gyakorlatilag független, és saját politikai és gazdasági érdekeit szigorúan érvényesítő királlyá vált, bár uralkodói elismerték, hogy az aragóniai király a dinasztia feje. Az aragóniai-katalán és a katalán-mallorcai érdekellentétek is gyöngítették a gazdaságilag nem igazán fejlett katalán királyságot, ezért nem sikerült kiiktatni a térségben az itáliai köztársaságok (Genova, Pisa, Velence) befolyását sem, amelyet azok mind a szigeteken, mind Észak-Afrikában igyekeztek megtartani. Egyáltalán nem meglepő tehát, hogy Llull itáliai hajókon kelt át Afrikába.

A Mallorcai térítő tevékenysége ezen háttér előtt nem tűnik rendhagyónak. Megszokott útvonalakon, többé-kevésbé kiszámítható viszonyok közt indult térítő útjaira; jóval előtte nem is teljesen sikertelenül tevékenykedtek a muzulmán országokban a fogolykiváltó rendek, majd a ferencesek és a domonkosok is. Ramon Llullnak nem a kezdeményezése, hanem – amire ő maga is a hangsúlyt helyezte – a módszere volt újszerű.

Hódító Jakab és utódai uralma nemcsak a politikának s a kereskedelemnek a katalán nyelv terjedésével együtt járó sikereivel büszkélkedhetett. Az irodalom- és tudománypártoló, a vallásos élet elmélyítésében buzgólkodó királyok kedvező szellemi légkört biztosítottak ősi és frissen meghódított birtokaikon is. I. Jakab és Nagy Péter udvarában számos híres trubadúr működött, és köztük a legjelentősebb katalán volt a gironai Cerverí. A XIII. században többek közt jogi és tudományos szövegek fordításain izmosodott a katalán irodalmi nyelv. Katedrális- és kolostori (ferences, domonkos, ciszterci) iskolák kiterjedt hálózata jött létre. A vallási élet alakjai közül kiemelkedett a domonkos Penyaforti Szent Rajmund ^[34] (1185 k.-1275), a középkorban igen elterjedt gyóntató-kézikönyvnek, a *Summa de paenitentia*nak s egy monumentális kánonjogi műnek, IX. Gergely *Decretaléj*ának összeállítója.

II. Jakab király hosszú uralkodása különösen kedvezett a katalán kultúra felvirág-

zásának. A ferences hatás alatt álló, mélyen vallásos király ösztönzésére biblia- és legendafordítások készültek; 1300-ban Lleidában megalapította Katalónia első egyetemét, amelynek orvosi fakultásán elsősorban arab orvosi művek katalán fordításaiból tanítottak (a fordítás munkájában zsidó tudósoknak volt igen jelentős szerepük). Korának kiemelkedő személyisége volt Arnau de Vilanova, ^[35] aki 1238 körül Aragóniában vagy Valenciában született. Az Európa-szerte híres orvos 1289-től tíz éven át Montpellier (Montpeller) egyetemén tanított medicinát. Később elsősorban a világvég hirdetése és az Egyház megújítása foglalkoztatta; antiskolasztikus, antiintellektualista tanaival éppen nagy kortársa, Ramon Llull szellemi irányultságával ellentétes nézeteket képviselt.

Az egész XIII. században s még a XIV. század elején is igen jelentős a katalán területeken a muzulmán arab s a zsidó kultúra hatása, bár ez elsősorban Kasztília óriási fordítói munkát végző tudós centrumain keresztül tört magának utat egész Európába. ^[36] A XIV. századra, annak is inkább a végére jellemző erőszakos keresztény magatartással szemben a XIII. század még legalábbis ambivalens módon viszonyult a muzulmán és a zsidó kultúrához; a vallási viták ugyan sokszor üldözésekbe torkollottak, de a tudományos eredmények befogadása viszonylag toleráns légkörben folyt. Ez a kettősség jellemezte a Boldog viszonyát is az iszlámhoz, a zsidósághoz s kultúrájukhoz.

RAMON LLULL ÉLETÚTJA ÉS MUNKÁI ^[37]

*Rendházat Miramar hegyén
ferenceseknek nyertem én,
hogy megtérjen a szaracén.
A szőlő s az édeskömény
között megszerelmesedém;
Isten szerelme, sir a vén.*

(Ramon Llull, *Cant de Ramon*,
3. versszak, Déri Balázs ford.)

Ramon Llull 1232-ben vagy 1233 elején született Mallorca fővárosában, a mai Pálmában. Apja, Ramon, az ifjú Hódító Jakab hadseregében lépett a szigetre. A néki juttatott nagy földbirtok s fia udvari szereplése arra mutat, hogy előkelő barcelonai nemes (vagy gazdag polgári) család tagjának kellett lennie. 1231-ben érkezett Mallorcára felesége, Isabel d'Erill, aki egyetlen gyermeke, Ramon anyja lett.

A XIII. századi Mallorcán katalánok, aragóniaiak, Montpellierből, Marseille-ből s más helyekről származó provanszálók, genovai, és pisai kereskedőkolóniák mellett számban kevés, de a kereskedelemben s a diplomáciában jelentős szerepű zsidó, valamint nagyszámú muzulmán arab lakos élt. ^[38] Becslések szerint az ötvenezer fő körüli lakosság fele-harmada, de legalább az ötödé arab lehetett. A muzulmánok egy része szabad (kézműves, kiskereskedő, földtulajdonos), nagyobb részük azonban szolga volt. A Baleárokon, éppúgy, mint Valenciában s az egész visszahódított félszigeten, a keresztények nem semmisítették meg a legyőzött muzulmán lakosságot. A nem is sikertelen keresztény térítőtevékenység ellenére jelentős számban maradtak vallásukat gyakorló muszlimok (spanyolul: *mudéjarok*) még a századforduló táján is, sőt végső

kiűzésük csak az 1600-as évek elejére esik. Llull tehát joggal vélhette, hogy megtérítésük kora egyik legégetőbb lelki szükséglete.

Gyermek- és ifjúkoráról alig tudunk valamit: neveltetése és műveltsége az udvarhoz szorosan kötődő nemesifjakéhoz hasonló lehetett. Hódító Jakab a trónörökös, a későbbi I. Jakab mallorcai király nevelőjének tette meg, majd 1263-ban a trónörökös udvarmestere, vagyis a királyi ház adminisztrációjának vezetője lett. Udvari szerepéből következik, hogy világlátott embernek számíthatott: az uralkodó kíséretében meg kellett ismernie az Aragóniai Korona országait.

1257-ben feleségül vette Blanca Picanyt, akitől fia, Doménec, s leánya, Magdaléna született. Jószereént ennyi, amit élete első harminc évéről tudunk, de még ebből a kevésből is alig tartott valamit említésre méltónak latin nyelvű életrajzában (*Vita coetanea*, 'Egykorú életrajz'), [39] amelyet valószínűleg az akkor Párizs mellett (a mai Luxembourg-kert területén) fekvő Vauvert karthauzi kolostora szerzeteseinek diktált le 1311-ben. A *Vita* megbízható, biztos fogódzókat nyújtó mű, ha nem is minden pontján részletes életrajz. Llull nem szorítkozik benne pusztá eseményközlésre, hanem rekapitulálja legfontosabb műveit, s feljegyzi, gondolatrendszere főbb változásait, néha hitvitái érvelését is. Talán ő az egyetlen középkori gondolkodó, aki ilyen módon mutatta be életét s gondolkodását.

A *Vita coetanea* rögtön lelki születésének, azaz megtérésének történetével kezdődik: „Mikor Ramon Mallorca királyának udvarmestere volt, még mint ifjú ember túlzottan belemerült a hiábavaló énekek írásába meg az evilági bujaságokba. Egyszer éjnek idején ágya szélén üldögélt, s neki akart fogni, hogy anyanyelvén éneket költsön egy bizonyos hölgyről, akit ostoba szerelemmel szeretett.

Miközben elkezdte írni a mondott éneket, jobb felé pillantván meglátta a keresztfán függő Úr Jézus Krisztust. Erre megfélemledett, s otthagyván a kezében tartott dolgokat, ágyba bújt, hogy aludjék.

Másnap azonban fölkel, s visszatért szokott hiábavalóságaihoz, anélkül, hogy valamennyire is törődött volna a látomással.” (*Vita coetanea*, 2-3.)

Néhány napnyi időközzel még négyszer megisméltődött a látomás: negyedszerre a trubadúr már egész éjszaka a jelenés értelmén gondolkodott. Megértette, hogy teljesen Jézus Krisztus szolgálatának kell szentelnie magát, de egy hiábavalóságoknak élő udvari embert méltatlannak tartott ilyen szolgálatra. Azt is fölmérte, hogy számos, családi és társadalmi helyzetével összefüggő konfliktus vár rá. Maga sem tudta, hogyan, lassan megérlelődött benne a hármass fölismerés: meg kell térítenie a szaracénokat, akár vértanúság árán is; meg kell írnia „a világ legjobb könyvét” a hitetlenek tévelygései ellen; meg kell győznie a pápát s az uralkodókat, hogy misszionáriusok képzésére kolostorokat alapítsanak.

Hamar belátta, hogy neveltetése nem adott neki kellő alapokat e feladatok elvégzéséhez, fogyatékos a latin műveltsége, arabul pedig egyáltalán nem tud. Három hónap telt el kétségek között, míg egy prédikáció hatására Assisi Szent Ferenc példája nyomán eladta birtokait, s csak felesége és gyermekei számára hagyott meg annyit, hogy megélhessenek belőle; majd zarándokútra ment Santiago de Compostelába. Az útról visszatérőben Barcelonából Párizsba készült, de a domonkos Penyaforti Szent Rajmund tanácsára visszatért a szigetre.

Mallorcán kilenc évig tanult. [40] Szaracén rabszolgájától, akit e célra vásárolt, elsajátította az arab nyelvet, s alaposan megismerte a Koránt s az iszlám tanait. Talán a Pálmához közeli Reál ciszterci kolostorában tett szert a latin nyelv és kultúra mélyebb ismeretére, – ez magyarázhatja a Szent Ágoston-i hagyományhoz való kötődését, Arisztotelész-ellenességét s misztikáját. E kilenc tanulóév végéről, 1273-74-ből, tehát

az *Ars* előtti alkotóperiódusából két műve maradt ránk: a *Logica d'Algartzell* ('Ghazáli logikája') című kompendium (először arabul, majd latit prózában, végül rímes katalán versben), amely Petrus Hispanus és Ghazáli logikájának összeegyeztetési kísérlete, és *Az Istenben való szemlélődés könyve*, amelynek első, arab változata elveszett, de ránk maradt a katalán és a latin fordítás. Ebben a szimbolikus értelmű számok szerint tagolt óriási műben, ugyan még rendszertelenül, feltűnnek gondolatrendszere alapvonalai s azok az algearai jellegű formulák, amelyekből az *Ars* kifejlődött.

Egy alkalommal, távollétében arab szolgája káromolta Krisztust. Llull tudomást szerzett a dolgról s megverte a muzulmánt. Az bosszút forralt s meg akarta ölti gazdáját, aki súlyos sebet kapott, de kicsavarta támadója kezéből a gyilkos szerszámot. Ramon habozott: kivégeztesse-e saját tanítómesterét, vagy kitegye magát várható mesterkedéseinek? Visszavonult imádkozni Reál ciszterci kolostorába. Meghallgattatás nélkül tért haza, s a börtönben önkezétől felakasztva találta arab szolgáját. Hálát adott Istennek, hogy nem tapadt a kezéhez vér, majd fölment a sziget közepén elterülő síkság egyetlen nagyobb kiemelkedésére, a Pálmától húsz kilométernyire fekvő Randa melletti hegyre, „hogy nyugodtabban szemlélhesse Istent. El sem telt egy teljes hét, történt egy nap, miközben figyelmesen nézett az égre: az Úr megvilágosította az elméjét, megadta néki azt a formát s módszert, amivel megírhatja a fent mondott könyvet a hitetlenek tévelygései ellen.” Reál kolostorába tért vissza, és „elkezdte írni azt a könyvet, amelyet előbb *Ars maior*nak ('Nagyobb *Ars*'), majd *Ars generális*nak ('Egyetemes *Ars*') nevezett” (Vita coetanea 24).

1274-et írtak ekkor: ebben az évben halt meg Aquinói Szent Tamás és Szent Bonaventura.

A randai megvilágosodás tehát nem a „legjobb könyv” tartalmára vonatkozott, hiszen az, összességében, már adva volt *Az Istenben való szemlélődés* könyveken, hanem az elrendezésre, egy az ismeretek minden területére alkalmazható rendszerre, *Ars*ra. E rendszer kidolgozásának kezdő- és végpontját jelzik az életrajzban említett címek. Az *Ars maior*ral elkezdődött Llullnak 1289-ig tartó második alkotói periódusa, amelyet az *Ars* princípiumainak négyes fel osztása (lásd a következő fejezetet) és az ezek összefüggéseit kifejező figurák nagy száma, a rendszer túlzott bonyolultsága jellemezte. ^[41]

Az *Ars* első változata mellett még egy jelentős mű született Mallorcán: a *Llibre del gentil i dels tres savis* ('A pogány és a három bölcs könyve') című, toleráns szemléletű apologétikai és összehasonlító vallástudományi munkája.

1275-ben Jakab, a trónörökös Montpellierbe hívatta, hogy egy ferences megvizsgálja írásait, ám az nem talált bennük kivetnivalót. A következő esztendőben, az idős Hódító Jakab halála évében, Ramon végre elérte, hogy uralkodói támogatással meg-alapíthassa az arab nyelv tanulására szánt kolostort Miramarban, ^[42] Mallorca festői szépségű északi partjának egy sziklaszirtjén. XXI. János pápa, korábbi nevén Petrus Hispanus, a *Summulae logicales* szerzője, még az évben bullájával megerősítette a kolostoralapítást, s tizenhárom ferences hamarosan el is kezdte az arab nyelv s az *Ars* tanulmányozását.

1276 s 1288 között tizenegy éves úr tátong az életrajzban, amit a történelmi áttekintésben vázolt zavaros politikai helyzet részben meg is magyaráz. Annyi bizonyos, hogy 1282 és 1287 között Montpellierben Ramon számos mű mellett megírta a fiának címzett *Doctrina pueril* ('Gyermeknek való tanítás') című pedagógiai munkáját, amelyben mintegy alapfokon foglalja össze a legfontosabb tudományos és teológiai ismereteket. Ez idő tájt született *Blaquerna* című tanregénye is, amelynek része a *Llibre d'amic e Amat* ('A szerelmes és a Szeretett könyve') című misztikus

szentenciagyűjtemény.

Llull 1287-ben utazott először a mallorcai királyság szárazföldi területein túlra. Hosszú utazásairól a későbbiekben leggyakrabban Montpellierbe, Mallorca félig száműzetésben élő királyának udvarába tért vissza, míg a szigetre talán csak háromszor kelt át élete hátralevő részében. A zürzavaros időkben, húszéves működés után a miramari kolostor is megszűnt.

Ramon első hosszabb útja Rómába vezetett; az volt a célja, hogy meggyőzze a Kúriát a miramarihoz hasonló nyelvoktató kolostorok alapításának szükségességéről. Éppen abban az évben ért Rómába Argunnak, Perzsia mongol kánjának követe, egy nesztoriánus keresztény. A kán szövetséget ajánlott a nyugati kereszténységnek, amely szinte már teljesen kiszorult a nagy véráldozatokkal elfoglalt Szentföldről. Llullt erősen foglalkoztatták a keresztes hadjárat tervei, s a mongolok (vagy ahogy a középkorban inkább nevezték őket, a tatárok) ajánlata fölgyújtotta képzeletét: [43] itt a kedvező alkalom a Szentföld visszahódítására és a muzulmánok közötti lélekmentésre. [44] Ám a „szicíliai vecsernye” és annak közvetlen következménye, a katalánok elleni „keresztes hadjárat”, továbbá IV. Honorius pápa halála miatt a nyugati világ érdektelenséggel fogadta a mongol szövetség tervét, s nem tellett tőle többre, mint szép szavakra és látványos ceremóniákra.

Ramon dolgavégezetlenül távozott Rómából, s Párizsba indult, „hogy a világ elé tárja Arat, amelyet Istentől kapott”. (*Vita coaetanea*, 18) Első párizsi útja (1288-1289) azonban súlyos kudarccal végződött. „Miután fölolvasta ezt a *Kommentárt*”, azaz az *Ars* egy újabb változatát, „s látta a hallgatók viselkedését, visszatért Montpellierbe”. Különös, idegen jelenség lehetett a saját problematikájával foglalkozó, zárt tudósvilágban egy nem szabályos egyetemi karriert futó, a világot sajátosan mallorcai nézőpontból látó „autodidakta”, rendszerének geometriai ábráival, arabosnak ható filozófiai nyelvezetével. A francia királlyal, IV. (Szép) Fülöppel való találkozása sem hozott sikert. A párizsi tartózkodása alatt született egyetlen irodalmi eredmény a *Fèlix* avagy a *Llibre de meravelles* ('Csodák könyve') című regényes enciklopédia, benne a *Llibre de les bèsties* ('Az állatok könyve'), egy kedves, de élesen társadalomkritikus állatregény.

Llull nem törődött bele a meg nem értésbe, hozzáfogott rendszere egyszerűsítésébe és újrafogalmazásába. Az első nagy térítőutakat is jelentő harmadik alkotóperiódusára (1290-1308) a végső kidolgozás felé közelítő *Ars* princípiumainak hármas csoportokba való osztása, a tizenkét szemléltető geometriai ábra négyre csökkentése, a sokkoló algebrai leírások elhagyása jellemző. 1290-ben, Montpellierbe visszatérve ezen elvek szerint írta meg az *Ars inventiva veritatis* ('Az igazság felfedezésének ars-a'). Végre fölcsillant az a remény is, hogy elkezdheti rendszere szélesebb körben való terjesztését. A ferences generálistól fölhatalmazást nyert, hogy Itália ferencesei közt oktassa az *Ars*ot. Genovába ment, ahol az észak-afrikai térítőútra készülve arabra fordította az *Ars inventivát*.

1291-ben az egész keresztény világot megrázta a hír, hogy Acre városa, a Szentföld utolsó keresztény erőssége muzulmán kézre került. A következő esztendőben Llull, aki ekkor már hatvanéves, Rómába utazott, fölkereste az első ferences rendi pápát, IV. Miklóst, és átnyújtotta neki a *Tractatus de modo convertendi infideles* ('A hitetlenek megtérítéséről szóló értekezés') című munkáját, amelyben fölvezette a pogányok megtérítésének nagyszabású tervét, s javaslatot tett a Szentföld visszahódítására is.

1293-ban visszatért Genovába, hogy onnan induljon hajón a szaracénok közé, s *Ars*ával meggyőzze bölcseiket. Most ért el harmadik célkitűzése teljesítésének közelébe: hogy akár élete árán is hirdesse a keresztény igazságot. Már könyvei és

minden holmija a hajó fedélzetén voltak, amikor halálos rettegés szállta meg, „s ezért Ramon, féltve a bőrét”, gúnyolódik saját magán a *Vita coaetanea*-ban, „mint hajdan Péter apostol az Úr szenvedésének idején, elfelejtette fönt mondott szándékát”, hogy ti. eldöntötte, meghal a Krisztusért, csak hogy az ő tiszteletére megtérítse a hitetleneket, „és Genovában maradt”. Amint a hajó elvitorlázott, szörnyű lelkiismeret-furdalás tört rá, magas lázba esve sokáig betegeskedett.

Látomások akarták eltéríteni föltett szándékától, de végül mégis hajóra szállt, s rögtön meggyógyult. A partraszállás után a muzulmánok között azonnal hitvitát kezdeményezett. Mint elmondja, a katalán domonkosok támadó módszerével szemben ő először felajánlotta ellenfeleinek: ők keressenek vitatható pontot a keresztény hitben. Így viszonylagos jóindulatot vívott ki maga iránt, s akkor fogott hozzá tanai kifejtéséhez. Néhány elme már kezdett megnyílni a keresztény hit igazsága előtt, amikor befolyásos emberek sugallatára börtönbe vetették s az uralkodó kiutasította az országból azzal, hogy ha visszatér, megkövezik. Ő azonban átszállt egy másik hajóra és visszatért az arabokhoz, de három hét után mégis a távozás mellett döntött s dolgvégezetlenül Nápolyba hajózott. Még 1293-ban Tuniszban elkezdte, aztán a következő évben befejezte rendszere mechanikus kombinatorikájának végső kialakítását a *Taula general* ('Egyetemes táblázat') című művével. Nápolyban Arsát oktatta, jelentős műveket alkotott, köztük a hatodik érzékről, a kommunikáció képességéről szóló értekezését, s a város környékén letelepedett vagy fogságba esett muszlimok közt prédikált. Itáliai tevékenységét egy rövid nyári látogatás szakította meg Mallorcán s Barcelonában.

1294-1295-ben két pápát is ostromolt beadványaival (az egyik az az V. Celesztin volt, aki nem kizárt, hogy Llull hatására mondott le a trónról), majd 1295-1296-ban Rómában elkészült hatalmas enciklopédiája, az *Arbre de ciencia* ('A tudomány fája'). A Kúriánál ért kudarcai miatt 1297-ben előbb I. Jakab mallorcai királyt kereste föl Montpellierben, majd ismét Párizsba tartott, ahol nyilvános felolvasáson mutatta be az Arrot, s 1297-1299 között tizenhárom könyvet írt, köztük az *Ars* újabb összefoglalását, az *Ars compendiosát* s az *Arbre de filosofia d'amort*. Mind a tudós körökben, mind a királynál értetlenség fogadta, s ezért Barcelonán keresztül visszatért Mallorcára. A katalán uralkodó, II. Jakab engedélyt adott neki, hogy országa zsinagógáiban s mecseteiben prédikáljon. Mivel Mallorca királya Aragónia vazallusa volt, az engedély érvényes kellett legyen a Baleárokra is. 1300 és 1301 között, oly sok év után az első hosszabb mallorcai tartózkodása alatt, nyolc művet írt, köztük híres szép lírai versét, a *Cant de Ramont* ('Ramon éneke').

Mallorcán érte a hír, hogy a „tatárok” uralkodója megtámadta Szíriát. Llullnak a mongolok iránti rendkívüli érdeklődése magyarázza, hogy rögtön hajóra szállt s még 1301 nyarán eljutott Ciprus szigetére. (Ezen útján is már meglevő kereskedelmi útvonalakra számíthatott. Acre eleste után ugyanis az itáliai és a katalán kereskedőkolóniák áttelepültek Ciprusra, majd kiépítették kapcsolataikat Kis-Örményországgal is.) Csak Cipruson derült ki a keserű valóság: a mongol uralkodó az egyiptomi mamelukok ellen vonult ugyan, de közben áttért az iszlámra, így nem lehetett a Szentföld visszahódításában a segítségére számítani! Llull a ciprusi tartózkodást szakadár keresztény vagy muzulmán ciprióták közötti prédikálásra használta föl, s a Nicosia melletti Buffavento Aranyszájú Szent János kolostorában megírta a latinul fönmaradt *Rhetorica novát* ('Új retorika'). Ciprusból áthajózott Kisázsiaiba, talán hogy Kis-Örményország monofizita eretnekséget valló uralkodójával találkozzék. Egyes föltételezések szerint eljutott Jeruzsálembe is.

Az Európába való visszatérését követő öt évről (1303–1307) csak vázlatos képet ad a *Vita coaetanea*. 1303-tól 1305-ig Llull Genova és Montpellier közt többször is

megtette az utat, esetleg Párizsba is elutazott. 1305-ben Montpellierben, Barcelonában, majd ismét Montpellierben, aztán a lyoni pápakoronázáson bukkant föl. Közben megírta legfontosabb logikai művét, a *Logica novát* ('Új logika', Genova, 1303), egy óriási munkát a prédikálásról s egy a Szentföld visszafoglalásának tervét kifejtő értekezést.

1306-ban indult másodszor Észak-Afrikába, ez alkalommal Bougie-ba kelt át Mallorca szigetéről. [45] A város főterén szinte provokatív módon hirdette a keresztény hit igaz voltát, ezért a város vallási főhatósága maga elé idézte, majd miután – Ramon szerint – a hitvitában alulmaradt, börtönbe záratta. Útközben a jámbor misszionáriust a nép ütlegette, szakállánál fogva ráncigálta, s bár a genovaiak s a katalánok közbenjárására viszonylag emberséges körülmények között, de fél évig fogva tartották. A börtönben megírta *Disputatio Raymundi Christiani et Hamar Saraceni* ('A keresztény Ramon s a szaracén Hamar vitája') című munkáját. Végül az uralkodó kiutasította országából.

Úton Genova felé hajótörést szenved, s az akkor már hetvennégy éves ember minden nála lévő könyvét elvesztve egy csónakon alig tud Pisába vergődni. Itt fejezi be rendszere végső változatát, 37 *Ars magna generalis ultimát* (1305 Lyon – 1307 Pisa), elkészíti a hajótörésben elveszett *Disputatio Raymundi...* latin változatát s (1308-ban) az *Ars magna generalis ultima* kivonatát, az *Ars brevist* ('RövidArs'), legerjedtebb filozófiai művét. Majd ismét útra kel: Poitiers-ben IV. (Szép) Fülöppel, Marseille-ben pedig Arnau de Vilanovával találkozik.

Ezzel elkezdődik negyedik, az *Ars* végső változatának kidolgozása utáni alkotóperiódusa, amikor a logika, filozófia, teológia stb. legkülönbözőbb területein igyekszik bizonyítani az *Ars* használhatóságát. 265 műve közül 135, igaz igen sok rövid, ebben az utolsó nyolc esztendőben született.

Miután 1308-1309 telét Montpellierben töltötte tizennyolc mű (az *Ars* adaptációi s egy a kereszties hadjáratról szóló politikai traktátus) írásával, negyedik, utolsó útjára indult Párizsba. Az 1308 ősze és 1311 közti időszak az averroizmus elleni küzdelem jegyében telt el. A *Vita coetanea* először szól némi elégedettséggel az *Ars* fogadtatásáról: 1310-ben például negyven magister s baccalaureus látogatta a *Mallorcai* előadásait. Llull megérezte, hogy a kinyilatkoztatástól független tiszta filozófiai spekuláció bevezetése az egyetemi oktatásba a hit s az ész közti szakadék elmélyüléséhez vezetett. „Mikor látta, hogy Arisztotelész kommentátora azaz Averroes miatt sokan nem csekély mértékben eltérnek az igazság egyenes útjáról, legfőképpen a katolikus hittől, mondván, hogy a keresztény hitet lehetetlen megérteni, s az csak a hit vonatkozásában igaz, Ramon ilyenképpen demonstratív és tudományos úton igyekezték cáfolni eszméiket, sokféle módon rámutatott ellentmondásaikra, mivel ha a katolikus hit bizonyíthatatlan az értelem útján, lehetetlen, hogy igaz legyen.” (*Vita coetanea*, 43) Ramon Llull egész életművével radikálisan követelte az istenszeretet s az istenismeret és a hit s az ész egységét – ennek jegyében szánta harminchárom Párizsban írt művét az averroizmus cáfolatára. [46]

Az 1311 októbere és 1312 májusa közt tartott vienne-i zsinaton a nyelvoktatás megszervezése terén végre legalább részleges sikert ért el: a zsinat elrendelte, hogy Párizs, Oxford, Bologna, Salamanca egyetemén s a pápai udvarban hébert, arabot s szírt tanítsanak a leendő misszionáriusoknak. [47]

Amikor 1312 júniusa és 1313 májusa közt Mallorcán tartózkodik, a trónon már I. (mallorcai) Jakab fia, Saru; (?–1312) ül. Lázás tempóban 182 egyházi beszédet s tizenhét rövidebb művet ír, s végrendelkezik kéziratái őrzéséről. [48] S nyolcvanegy éves korában még egyszer, utoljára útnak indul. Messinában, II. Jakab katalán-aragóniai

király fivérének, III. Frigyesnek kedvelt tartózkodási helyén harminchét rövidebb művet alkot, ötöt közülük a királynak ajánl, 1314 őszén pedig hajóra száll: Tuniszba kel át. Ott valószínűleg a korábbiakhoz képest igencsak megváltozott, sikerrel kecsegtető körülményeket talált: a nem sokkal azelőtt hatalomra jutott szultán a hafszidák támadásai miatt s a keresztény segítség reményében azzal a gondolattal foglalkozott, hogy áttér Krisztus hitére. Lehetséges, hogy Szicília és Aragónia katalán királyai ebben az ügyben szerepet szántak az agg misszionáriusnak.

Tuniszba érve huszonhat kisebb művet írt, közülük egyet a szultánnak ajánlott. Utolsó opusculuma az 1315-ből származó Liber de Deo et mundo {‘Könyv Istenről s a világról’}. Nem tudni, mit végzett el a rábízottakból. Isten vándora valamikor 1316 márciusa előtt halhatott meg Tuniszban vagy a szigetre hazatérőben, esetleg Mallorcán. Vértanúságának története, mely szerint a muzulmán csöcselék félholtra kövezte és egy genovai hajó vitte hazájába a haldokló Ramont, nem egyéb kegyes célra költött legendánál. ^[49]

Ma is ott nyugszik, ahol eltemették: Palma de Mallorca gótikus Szent Ferenc-templomában.

HIT ÉS ÉSZ – MISZTIKA ÉS FILOZÓFIA

*„... a szerelmes szeretete a hit
és az értelem között lakozott.”*

(A szerelmes és a Szeretett könyve, 197. vers)

Ramon Llull gondolkodásának kezdettől fogva mindvégig vezérfonala, mint említettük, a hit által és az ész által ^[50] való megismerés elválaszthatatlan voltának erőteljes állítása; a Randa melletti hegyen, ahol misztikus elragadtatásban szemlélte Istent, ott világosította meg elméjét az Úr, s adta néki minden tudást összefoglaló rendszerét.

A misztika: ^[51] a megtisztulás, megvilágosodás és az Istennel való egyesülés útja, az Istenben való szemlélődés útja, a lélek útja Istenéé (a ferences Szent Bonaventura *Itinerarium mentis in Deum*ával szólva). Bár Llull szemlélődési gyakorlata nem köthető kifejezetten egyetlen (pl. ágostoni, dominikánus, ferences) keresztény misztikus áramlathoz sem, mégis azáltal, hogy misztikájának középponti témája a szeretet, ^[52] a ferences iskolához ^[53] látszik a legközelebb állni; már *Az Istenben való szemlélődés könyve* utolsó, 5. könyvének mintegy felét teszi ki (az imádság különböző formáiról szóló fejezetek mellett) a szeretet-tan elsősorban teológiai szempontú, szinte enciklopédikus teljességű kifejtésed *szeretet filozófiájának fája* háromszorosát meghaladó terjedelemben.

Ami majd ezt az óriási anyagot újra meg újra átstrukturálja, az a műfajok okozta eltérések mellett (misztikus aforizmak, elmélkedő betétek, enciklopédiák stb.) elsősorban az *Ars*, Llull gondolatrendszerének középpontja és foglalata, a maga folyton finomodó változataiban.

Az *Ars*: kísérlet arra, hogy az emberi ismeretek teljességét – kevés számú princípiumra visszavezetve, ezek lehetséges viszonyait kombinatorikus úton s

geometriai ábrákkal is szemléletessé téve – mindenki, vagyis arab, zsidó és keresztény számára egyaránt könnyen belátható módon lehessen összefoglalni.

Kötetünk műveinek megértéséhez nem szükséges az *Ars* egész – Llull föltett szándékával ellentétben – igen bonyolult apparátusának ismertetése, ezért csak alapvonalait mutatjuk be, mégpedig végső, letisztult formájában, jóllehet *A szerelmes és a Szeretett* könyvében még egy ezt megelőző korszak kuszább fogalmi rendszere tükröződik. Az Arc kiindulópontja az alapfogalmak hat, egyenként kilenc tagból álló sorozata, ^[54] amelyeket B-K betűk jelölnek. Az első két sorozat: a tizenhét principium, azaz a kilenc abszolút predikátum (jószág, nagyság, örökkévalóság vagy tartósság, hatalom, bölcsesség, akarat, erény, igazság, dicsőség), s a kilenc relatív predikátum (különbözőség, egyezőség, ellentétesség; kezdet, közép, vég; nagyobbság, egyenlőség, kisebbség). A latin *principium* szót Llull a katalán szövegekben a magyar „kezdet” szónak megfelelő nép nyelvi szóval (*començament*) adja vissza, s szinonimaként használja a „méltóság” (lat. *dignitas*, kat.*dignitat*) szót, a görög *axióma* skolasztikus latin tükörfordítását. ^[55]

Az *Ars* korábbi, a principiumokat négyes csoportokba rendező szakaszában ^[56] Llull tizenhat abszolút principiummal dolgozott (az említettek kivül: tökéletesség, igazságosság, bőkezűség, egyszerűség, nemesség, könyörületesség, uraság). E principiumok kiválasztása elsősorban nem filozófiai absztrakcióval, hanem térítő célzatú teológiai megfontolásokkal mehetett végbe. Llull olyan alapokat akart keresni érveléséhez, amelyek elfogadhatók mindhárom nagy monoteista vallás követőinek, s ezért kínálkozott számára közös kiindulópontnak az isteni attribútumok, vagy ahogy ő inkább nevezi, az isteni dignitások tana. Hosszú évek vitái után egyértelműnek látszik, hogy a Lullus-i principium-tannak (és kombinatorikának) egyaránt vannak keresztény, ^[57] zsidó (kabbalisztikus) és muzulmán gyökerei. Llull egyik korai, tankölteményjellegű műve, a *Los cent noms de Déu* ('Az Isten száz neve') pl. éppen arra a muzulmán hagyományra való válasz, miszerint Allahnak összesen kilencvenkilenc nevét lehet megtalálni. Llull eredeti szándékát figyelembe véve érezzük megalapozatlannak egyes logikatörténészek olyan megállapításait, mint hogy „az alapfogalmak kiválasztásában Lullus nem tanúsított valami nagy filozófiai tehetséget”. ^[58]

Az arisztotelészi filozófiai hagyomány tíz kategóriáját ismerjük fel az *Ars* céljaira módosítva az alapfogalmak következő sorozatában, a kilenc kérdésben, ill. kilenc szabályban ^[59] (latin alakjukban): vajon létezik-e? – *possibilitas*, mi az? – *quidditas*, miből van? – *materialitas*, miért van? – *formalitas* v. *causalitas* v. *finalitas*, mekkora? – *quantitas*, milyen? – *qualitas*, mikor van? – *temporalitas*, hol van? – *localitas*, és (egy kategóriába összevonva) hogyan van? – *modalitas*, mivel van? – *instrumentalitas*. Mindegyikük különböző számú „fajokra” oszlik, így az első kérdés és szabály háromra: kételkedés, állítás, tagadás; ezek éppúgy az arisztotelészi-skolasztikus hagyomány örökségéhez tartoznak, mint a predikátum-szubjektum, forma–matéria, potencia-aktus stb. Llull által is használt fogalmi készlete.

A negyedik sorozat a kilenc szubjektum, azaz: Isten, angyal, menny, ember, képzelőerő, ^[60] érzékelés, vegetatív funkciók, elemiség, ^[61] eszköziség. Llull e ponton a teremtmények hierarchikus létskálájának középkori teóriáját használja föl: Isten alatt áll a teremtett világ szellemi része (angyalok és az emberi lélek), ismét ezek alatt az anyagi világ (állatok, növények, „ásványok” avagy a szervetlen világ); az ember – lelke révén, amelynek három képessége ^[62] az akarat, az értelem és az emlékezet – részese a szellemi világnak, az anyagi világhoz tartozó teste pedig osztozik az anyagi világhoz tartozó teremtmények sajátosságaiban, vagyis az állatokkal együtt megvan benne a

képzelőerő és az öt érzékszervvel való érzékelés; a vegetatív funkciók összessége közös benne az állatokkal s a növényekkel, s mindhárom alsóbb teremtménnyel közös az elemiség, azaz, mindannyian a négy elemből (tűz, víz, föld, levegő) állnak. Sajátosan Lullus-i fogalomnak tűnik az eszköziség fogalma.

Az ötödik sorozat a kilenc erény: igazságosság, okosság, erősség, mértékletesség (a négy erkölcsi v. sarkalatos erény), hit, remény, szeretet (a teológiai v. isteni erények); továbbá: türelem, kegyesség. A hatodik sorozat pedig a kilenc bűn: fősvénység, falánkság, bujaság, kevélység (gőg), restség, irigység, harag (azaz a hét főbűn), hamisság, állhatatlanság.

E fogalmi premisszákból, amelyeket a Boldog mindenki által elfogadhatónak ítélt, mechanikusan képezhető ezek valamennyi kombinációja. E folyamat, gyakori Lullus-i szóhasználattal: a vegyítés (vegyülés, keverés, keveredés), az Ars leegyszerűsített, végső változatában egy szemléltető, egyben mnemotechnikai funkciójú geometriai ábra („gondolkodógép”) segítségével, továbbá egy a kombinációkat kidolgozó ún. egyetemes táblázat fölhasználásával megy végbe.

Figyeljük meg az *Ars* kombinatorikus módszerét *A szeretet filozófiájának fája* egy viszonylag egyszerű alkalmazásában, a harmadik részben (*A szeretet ágai*)! [63] Az első fejezetben a szeretetet hozzá kell rendelni a jóság s nagyság princípiumaihoz, majd a jóság és örökkévalóság (tartósság) stb. fogalmaival kell „összekeverni”; így tizenhét lehetőség adódik. A következő sorozat a nagyság s tartósság princípiumaival indul, hiszen az előzőkben a nagyság s jóság (ugyan fordított sorrendben) már „összekeveredett”, így a kombinációs lehetőségek eggyel csökkenvén, tizenhat fogalompárral lehet „összekeverni” a szeretet fogalmát; s így tovább az egyenlőségig, amelynek esetében már csak egy kombináció (a kisebbség) adódik. Az egyes kombinációkon belül azok mondatba öntése már ötletszerű, nem kötődik szabályhoz, a szeretet s a princípiumok állhatnak jelző, főnév vagy ige alakjában is, illetve a formulázás történhet állító, tagadó vagy kérdő alakban egyaránt.

Az *Ars*ot fölhasználó szövegek sajátos vonása a furcsa, többszörösen továbbképzett szavak gyakori használata, amelyek hasonló magyar szavak kiagyalására kényszerítették a fordítót. [64] E szóbokrok, az alapfogalmak aspektusainak kifejezésére szolgáló neologizmusok, számos esetben idegenül hatottak a középkori latin filozófiai szókincshez szokott füleknek, s furcsáknak érezték s érzik ma is a katalán vagy latin szövegek olvasói. További nehézséget jelent, hogy Llull a katalán szövegekben, de részben a latinokban is, igen sokszor használ szinonimákat alig megkülönböztethető vagy teljesen azonos jelentésben, funkcióban. Egyetlen példán érzékeltetve: a *bo*: 'jó' melléknévből képzett *bonea* és alakváltozata, a *bonesa*, továbbá a *boridat* s a latinosabb *bonitat* mind a 'jóság' fogalmát fedi. Az ugyane tőből képzett *bonificar* (s szinonimájaként, ritkábban, a *bonejar* és *bonar*) ige jelentése tárgyas igeként 'jóvátesz', tárgyatlan igeként: 'teszi a jót', 'a jóság princípiuma mint olyan működik'. A főnévi használatú infinitívusz ennek megfelelőien: 'jóvá-tevés' és 'jóság-tevés'. A *bonificant* és a *bonificador* szinonimák jelentése: 'jóvá-tevő' és 'jóság-tevő', a *bonificat* 'jóvá-tett', a *bonificament*, *bonificança* és *bonificació* egyaránt: 'jóság-tétel'; a *bonificatiu* annyit tesz: 'jóság-tehető', azaz 'akiben megvan a képesség a jóvá-tevésre és a jóság működésére'; a *bonificativitat*: 'jóság-tehetőség', a *bonificable* 'jóvá-tehető', 'aki képes a jóvá-tevésre'; a *bonificabilitat*: 'jóvá-tehetőség', 'képesség a jóvá-tevésre'. Igyekeztünk kialakítani egy az eredetit (ha nem is minden következtetésében) követő, remélhetőleg még érthető magyar terminusrendszert, s bízunk abban, hogy az olvasó Llull-értelmező szótár nélkül is megérzi az ehhez hasonló szószörnyek jelentését.

Itt jegyezzük meg, hogy Llull igen biztosan, a bonyolult mondatkonstrukciókban is

göcsörtösség nélkül használja a katalán nyelvet, [65] amelynek egységesüléséhez részben közvetlenül, részben a királyi kancelláriákon keresztül ő maga is jelentős mértékben hozzájárult. Fordításunk során értelmezési problémák csupán egy-két, a nyelv korabeli fázisával összefüggő jelenség miatt merültek föl, – mindenekelőtt a névelőhasználat bizonytalanságaira utalunk. Llull korában ugyanis még egymás mellett éltek a régi, névelő nélküli szerkezetek s az új (határozott, ill. határozatlan) névelős szerkezetek. Az előbbieket minden egyes esetben értelmeznünk kellett.

A SZERELMES ÉS A SZERETETT KÖNYVE

*Egyet vágyón, egyet érzőn, egyet hívón,
egyed látón,
A kettősség nem él bennem, a két lét már
közös bennem,
Az első ő, a végső ő, a külső ő, a belső ő,
Csak ő él, más tudásom nincs, imádoztam
megismertem,
Szerelmének kupájától vagyok részeg s a két
léte
Nem is látón, e mámorral s mulatsággal
betöltöttem.*

(Dzsáláladín Rumi, ford. Weöres Sándor)

Llull legnépszerűbb, idegen nyelvre legtöbbször (franciára még Llull életében!) lefordított, s legalábbis néhány rétegét tekintve legkönnyebben befogadható műve *A szerelmes és a Szeretett könyve*, amely 365 misztikus mondás, [66] „vers” gyűjteménye. Az égi szerelemnek [67] ez az antológiája az 1283 táján Montpellier-ben írott *Blaquerna* című Llull-regény egyik betéteként maradt ránk. Ezen önéletrajzi elemekkel átszőtt s a korabeli életet kritikus éltől sem mentesen, eleven színekkel ábrázoló tanregény hőse az „ideális keresztény”, Blaquerna, aki elutasítja a házasságot, előbb szerzetes, majd püspök lesz, pápává választják, de lemond a pápai trónról, hogy remeteségbe vonuljon, mert a szemlélődő életben látja megvalósíthatónak a keresztény életeszemély teljességét. Egyes feltételezések szerint Blaquerna példája hathatott V. Celesztinre, a Gioacchino da Fiore jövendöléseit beteljesíteni látszó „angyali pápára”, aki 1294-ben, öthónapi pápaság után „a nagy lemondást tette” – Dante értelmezése szerint – „gyáván” (*Pokol*, III. 60), s akinek Llull egy művét ajánlotta s egy petíciót is benyújtott hozzá a nem-keresztények közötti térítés érdekében. [68]

A regényt *A szerelmes és a Szeretett könyve*, majd *A szemlélődés művészete* elmélkedései zárják. Mindkét mű független jellege nyilvánvaló. Az előbbi néhány évvel korábban, 1276 táján Miramarban elkészülhetett, s a regénybe illesztést szolgáló bevezetője szerint Blaquerna egy másik remete kérésére írta szúfi misztikusok aforizmái példájára.

A *Blaquerna* 88. fejezete már előrevetíti e független művet: egy bíboros követe, szól a történet, Berberföldön talált egy *Szerelmes és Szeretett könyve* című iratot, amelyben „elmesélték, hogy a szentéletű emberek énekeket költöttek Istenről s a szeretetről”, s a követ elküldte a könyvet a bíborosnak, hogy megismerhesse belőle, mi módon lehet áhítatot keltő szavakkal a népnek tetszőbbé tenni a szentbeszédeket.

Hogy az iszlám legszívmengetőbb áramlatának, a szúfi misztikának ilyen, szemlélődést segítő gyűjteményeivel arab tanulmányai során megismerkedhetett a mallorcai misztikus, bizonyosra vehető. Nincs okunk kizárni, hogy e gyűjteményekből néhány mondást be is emelhetett művébe, ám a kutatásnak mindeddig nem sikerült Llull muszlim forrásait azonosítania. [69] Ez nem is meglepő, hiszen egyrészt a szúfi misztika gondolat- és képvilága, tematikája (elragadtatás és lankadás, gyötrelmek és gyönyörök, betegség és mámor, utak és találgák, énekek és madarak) sokszor a mindkettőben közös tiszta istenélmény következtében vagy a kifejezésmód közös történeti gyökerei miatt igen hasonlít a keresztény misztikáéhoz, másrészt nyilvánvaló, hogy a feltűnően muzulmán színezetű kifejezések, teológiai utalások mind fönn kellett akadjanak Llull szigorú ortodox szűrőjén.

A magunk részéről néhány mondásban, elsősorban formai jegyek alapján, fölismerni véljük azok lehetséges arab eredetét. Így a nagyjából azonos hosszúságú sorokra tagolható 25. vers prózája mögött egy arab (v. eredetileg perzsa) *rubái* állhat irodalmi mintaként, jellegzetes a x a rímelésével (ahol a katalán szöveg *alba*, 'hajnal' szava lenne a rím) s a perzsa-arab négysorosok hagyományos struktúrájával. Ám ez a „négysoros” *A szerelmes és a Szeretett könyve* azon rétegéhez tartozik, amelynek tematikáját a középkori trubadúr- és szerelmi elbeszélő irodaloméval is könnyen rokoníthatjuk. [70] Ilyen közös elemek: a forrás, amelynek vize hol enyhíti a szerelmes szenvedését, hol meg az örületig fokozza gyötrelmeit; a madarak éneke; az erdő, a szerelmesek találgáinak színhelye; a hajnal, amelyet egy kedvelt középkori provanszál, francia, spanyol, galego és katalán lírai műfaj, a szerelmesek elválásáról szóló hajnalének (*alba*) annyiszor megénekelte. A fiatal Ramon kortársa, a gironai Cerverí már abban is példát mutathatott Llullnak, hogy vallásosra hangszerelje át a trubadúrlírást; a szúfi költészet számos verse pedig ugyanígy – nem is oly távoli párhuzam! – egyaránt értelmezhető profán s misztikus módon. Idézhetnénk párhuzamokat az iszlám misztikájából az olyan mélyértelmű paradoxonokhoz is, mint a 24. vers.

A misztikus sassal szárnyaló vagy a hajnali erdőben borongó, felforgatott szórendjűvel, rímeikkel, ritmikusba hajló soraikkal verseknek ható mondások közé Llull, véljük, tudatosan iktatta az Art korai („négyes”) fázisának ismeretét feltételező, száraznál szárazabb verseket; többek közt fölismerhetők bennük az isteni attribútumok olyan összefüggő sorozatai, amelyeket az *Ars* rendszere a későbbiekben kiküszöbölt. Sokszor előforduló téma, de az Arcban is mindvégig megmaradó elem a három lelki képesség (akarát, értelem és emlékezet), valamint a létskála (vegetatív funkciók, képzelőerő stb.).

A magyar olvasó eddig Szedő Dénes itt-ott hangulatosan, de általában inkább erőltetetten archaizáló fordításában ismerhette meg Llull költői prózáját, de számos pontatlanság, avítság s a megoldatlan terminológiai problémák egész sora is indokoltá tette a mű újrafordítását. [71] A „szerelem” és szócsaládja pl. nem helyettesíthető az „imádat” stb. szavakkal, [72] hiszen így éppen a misztikus szerelmi nyelv kétértelműsége révén létrejött költői feszültség aludnék ki. A mámort nem pótolja a szemérmes józanság. Akkor is ragaszkodtunk az eredeti hű visszaadásához, ha nekünk magunknak is szoktatnunk kellett a fülünket a „szerelmes-Szeretett-szerelem” szavak gyötrelmesen egyhangú e hangzóihoz.

A szerelmes és a Szeretett könyve nem egyhuzamban való végigolvasásra, hanem (napjában egy versen való) elmélkedésre, a szemlélődés megkönnyítésére íródott. A szerző szándékának megfelelően így bomlik ki teljes szépségében e florilégium minden virága.

A SZERETET FILOZÓFIÁJÁNAK FÁJA [73]

„A szeretet az a kötél, amivel
a szerelmes a Szeretettéhez kötődik”

(A szeretet filozófiájának fája)

Llull az Arcot a filozófia, a természettudományok és a lelkiesség legkülönbözőbb területeire alkalmazta. Még az *Ars magna generalis ultima* előtt, de az Arcnak már lényegében végleges, a princípiumokat hármias csoportokba rendező, egyszerűsített változata alapján dolgozta ki misztikus szeretet-tanát *A szeretet filozófiájának fája* című munkájában, amely *Az Istenben való szemlélődés könyvétől* kezdve kiépülő Lullus-i szeretet-tan betetőzése, s amelynek az Arc kombinatorikus módszerével (s az enciklopédikus Llull-művek szimbolikus fája szerint) tagolt teológiai-filozófiai anyagát élővé hevíti a skolasztikus rendszeresség által alig fékezett szenvedély, s költői magasságokba emeli a szublimált trubadúrlíra.

Mint már említettük, a mű a Boldog életének egyik igen nehéz, kiábrándult szakaszában született: második párizsi tartózkodása alatt sem sikerült meggyőznie a Sorbonne-t az Arc hasznos voltáról, s tehetetlenül kellett látnia az averroizmus párizsi diadalát. 1298 februárjában megírta a *Declaratio Raymundi...* című latin értekezését a Tempier párizsi érsek által korábban már elítélt 219 averroista tétel ellen, majd, biztonnyal Vauvert karthauzi kolostorának magányában, októberre elkészült a misztikus szerelemről-szeretetről írt filozófiai-irodalmi értekezése, *A szeretet filozófiájának fája*, amelyet azon nyomban bemutatott IV. (Szép) Fülöpnek, Hódító Jakab katalán király unokájának. A királyné, Navarrai Johanna „népnyelven”, nyilván franciául, kapta kézhez a mű fordítását (talán a párizsi karthauziak készítették az elveszett vagy lappangó francia szöveget).

Az előszó tanúsága szerint Llull célja az volt, hogy az Arc kereteibe öntse a tudás által s a szeretet által való megismerés alapelemeit, megteremtven ezek szintézisét. A mű anyagából következik szerkezetének, stílusának kettőssége. A roppant nagy téma világos bemutatása, részeinek pedagógiai célzatosságú elrendezése formai szigorot kényszerített a szerzőre, de a megregulázott képzelet méltó helyet követelt s meg is szerezte azt magának a „lélek-regény” hatalmas kitérőjével; a kombinatorikus technikát közvetlenül alkalmazó részek szikár stílusát jólesően ellensúlyozzák *A szerelmes és a Szeretett könyve* mondásaihoz hasonlító, aforisztikus tömörségű, itt-ott talán tudatosan rímelő részletek; e kettő rövid mondatainak kontrasztja a regényes elbeszélés hosszúmondatos stílusa, amelyen erősen érződik a lovagi irodalom hatása. [74] Ám még a legszárazabb felsoroló fejezeteket is elevenné tudja tenni az állító és kérdő mondatok váltakozása, a megszemélyesített fogalmak párbeszéde.

Nyilvánvalóan szoros szálak fűzik egymáshoz kötetünk két részét: elsősorban nem is a nem túl nagyszámú, szinte szó szerinti egyezés, hanem inkább a mindkettőben közös „trubadúrdíszlet” (erdő, forrás, madarak), [75] s a hívő és Isten közötti misztikus szeretet-kapcsolat metaforái (szerelmes, Szeretett, szerelem).

*

Hálás feladatom, hogy köszönetét mondjak azoknak, akik e könyv létrehozásában

segítettek. Első helyen illesse hálám *Faluba Kálmánt*, az ELTE BTK spanyol tanszékének tanárát, akitől a katalán nyelvet tanultam, s aki e fordítást is utolérhetetlen lelkiismeretességgel végigjavította. Köszönet illesse *Lola Badia* professzorasszonyt (Barcelonai Egyetem), akinek egy szemeszternyi Llull-kurzusán részt vehettem s számos kérdésben útba igazított; Josep Perarnau professzort (Barcelona, Sant Paciá teológiai fakultás) és *Anthony Bonnert* (Mallorca, Puigpunyent), az *Estudis Lul-lians* szerkesztőjét, értékes tanácsaikért; a katalán autonóm kormányt (*Generalitat de Catalunya*), amely 1986-ban három hónapos ösztöndíjjal, a *Fundació Congrés de Cultura Catalana* alapítványt, amely 1989-ben egy hónapos barcelonai és mallorcai ösztöndíjjal segített a Lullus-irodalomban való elmélyedésben, ill. a szövegkiadások s az óriási katalán nyelvű szakirodalom tekintélyes részének beszerzésében. Az *Institúció de les Lletres Catalanes* nagylelkű anyagi támogatása tette lehetővé az éveken át kiadókban hányódó kötet megjelentetését. Végül megköszönöm katalán barátaim szeretetét, külön is megemlítve néhai *Ignasi Pontit* s feleségét, *Adelaidát*, a katalán-magyar kultúrkapcsolatok nagylelkű támogatóit, *Montserrat Bayett*, akinek önzetlen vendégszeretetét élvezhettem barcelonai tartózkodásaim alatt; s végül a *Missioners dels Sagrats Cors* kongregáció Palma de Mallorca-i tagjait, – ők őrzik most Ramon Llull emlékét Reál kolostorában.

Barcelona, Szent Kereszt és Szent Pál Kórház, 1986 ősze – Mallorca, Reál kolostora, 1990 ősze

JEGYZETEK

A szerelmes és a Szeretett könyve

- [1] *Blaquerna és a remeteség*: 1. Utószó 226. [\[vissza\]](#)
- [2] *szerelmes, Szeretett, szeretet*: 1. Utószó 228. [\[vissza\]](#)
- [3] *szúfik*: 1. Utószó 227. [\[vissza\]](#)
- [4] „szeretetről szóló mondásaik s tömör példáik”: D. Urvoy szerint az arab szúfi *šatahât* (‘extatikus szavak’) terminus technicus fordítása, in: „Les emprunts mystiques entre Islam et Christianisme et la véritable portée du *Libre d’Amic*”-. EL 23 (1979) 39. [\[vissza\]](#)
- [5] *A szemlélődés könyve* vagy *A szemlélődés művészete (Art de contemplació)* a *Llibre d’Evas*t e *Blaquerna* második függeléke. [\[vissza\]](#)
- [6]

Az út, a misztika e gyakori témája *A szerelmes és a Szeretett könyve* számos versében felbukkan (89, 313, 328, 345). [\[vissza\]](#)

- [7] szerető: 1. Utószó 228. [\[vissza\]](#)
- [8] Miasszonyunk: a kevés kifejezetten keresztény utalás egyike (vö. 328; hasonlók: Jézus Krisztus, 326; Szentháromság, 361, de vö. 260). [\[vissza\]](#)
- [9] E versről 1. az Utószó elemzését, 227. A sokáig Szent Bonaventurának tulajdonított Philomena című verssel való összevetése: Manuel Duran: „Notes on Ramon Llull, St. Bonaventura, and a Nightingale”, *Estudis de llengua, literatura i cultura catalanes*. (Actes del Primer col·loqui d'Estudis Catalans a Nordamèrica, Urbana 1978.) Montserrat 1979. 149-156. [\[vissza\]](#)
- [10] „feltételei”: néha a „tulajdonság” szóval adjuk vissza a katalán *condició*-t (vö. *A szeretet filozófiájának fája* 79). [\[vissza\]](#)
- [11] „hatalom”: 1. Utószó 223. [\[vissza\]](#)
- [12] A kezdet, a közép és a vég az *Ars* kilenc relatív predikátumának egyik hármas csoportja (1. Utószó 223). [\[vissza\]](#)
- [13] A négy sarkalatos erényről 1. Utószó 224. [\[vissza\]](#)
- [14] Utalás Llull *Los cent noms de Déu* című művére (1. Utószó 223). [\[vissza\]](#)
- [15] A lelki képességekről 1. Utószó 224 (Vö. 130. vers.) [\[vissza\]](#)
- [16] A „nagy kutyák” minden bizonnyal az egyházi és a világi vezetők, akikre a keresztény nép őrzése bízott. [\[vissza\]](#)
- [17] „kezdetei”: azaz princípiumait, 1. Utószó 223. [\[vissza\]](#)
- [18] *ars*: 1. Utószó 222. [\[vissza\]](#)
- [19] Llull ezért kezdte műveit Istenhez, Szűz Máriához intézett fohással (1. *A szeretet filozófiájának fája* kezdőfohását). [\[vissza\]](#)
- [20] Llull valószínűleg a különböző korabeli mulattatókra, jokulátorokra, sőt esetleg a trubadúrokra gondolhatott. [\[vissza\]](#)
- [21] „szükségszerű okok” (kat. *raons necessàries*): Llull gondolkodásának e kulcsfogalmáról 1. Utószó 203. [\[vissza\]](#)
- [22] „ténylegesség”: kat. *actualitat*. [\[vissza\]](#)
- [23] „uralom” (kat. *senyoria*) az *Ars* korai fázisának egyik princípiuma (1. Utószó 223). [\[vissza\]](#)
- [24] „kezdetben ... közben ... végül”: a relatív princípiumokra utal (I. Utószó 223). [\[vissza\]](#)
- [25] „középen van”: vö. *A szeretet filozófiájának fája* 64. [\[vissza\]](#)
- [26] A „ Szentháromság” körülírása (vö. a 14. vers jegyzetét). [\[vissza\]](#)
- [27] A különbözőség, az egyezőség és az ellentétesség a relatív princípiumok egyik hármas csoportja (1. Utószó 223). [\[vissza\]](#)
- [28] Llull 'megváltás' értelemben használja az újjáteremtés fogalmát. [\[vissza\]](#)
- [29] Kat. *Llibre del gentil e dels tres savis*. (L. Utószó 216; Lola Badia: „Poesia i Art al «Libre del Gentil» de Ramon Llull”, *reduccions* 25 (1984 jan.) 87-96. [\[vissza\]](#)
- [30]

L. a 272. vers jegyzetét. [\[vissza\]](#)

[31] Llull a kilenc szubjektum közül idéz néhányat (1. Utószó 223). E vers (magyarul visszaadhatatlan) rímei szerkezetének elemzéséről 1. Robert D. F. Pring-Mill: „Entorn de la unitat del Libre d'Amich e Amat”, *Estudis Romànics* 10 (1962-1967) 51 skk. [\[vissza\]](#)

[32] L. a 14. vers jegyzetét. [\[vissza\]](#)

[33] L. a 272. vers jegyzetét. [\[vissza\]](#)

A szeretet filozófiájának fája

[1] L. *A szerelmes és a Szeretett könyve* 153. versének jegyzetét. [\[vissza\]](#)

[2] Ramon Llull párizsi tartózkodásáról s a mű keletkezési körülményeiről 1. Utószó 219., 229. [\[vissza\]](#)

[3] L. Utószó 222-223. [\[vissza\]](#)

[4] Llull valóban egy akkor még Párizs melletti erdőben, a mai Luxembourg-kertek helyén levő karthauzi kolostorban írta művét, de leírására *alocus amoenus* toposzát használja (J. Rubió i Balaguer, in: *Obres essencials* [1. Irodalom] I, 102-103). [\[vissza\]](#)

[5] Llull igen gyakran él az elvont fogalmak megszemélyesítésének stíluseszközével, néhány eset kivételével azonban, a kiadásokat követve, megtartottuk a kisbetűs írásmódot. [\[vissza\]](#)

[6] *ars*: 1. Utószó 222. [\[vissza\]](#)

[7] „tulajdonságaimat”: általában a „feltétel” szóval adjuk vissza a katalán *condició* szót. [\[vissza\]](#)

[8] *Ars amativa boni*: Az eredeti szöveg (rövidebb) katalán címmel (*Art amativa*) idézi Ramon Llullnak e Montpellier-ben írt művét (1290). [\[vissza\]](#)

[9] *A szeretetfilozófiájának fája* rövidített címe. [\[vissza\]](#)

[10] *Arbre de ciencia*, 1295-1296, Róma; vö. Peter-Eckhard Knabe: „Der enzyklopädische Gedanke in Ramon Llulls *Arbre de ciencia*”, *Romanische Forschungen* 84 (1972) 463-488. [\[vissza\]](#)

[11] A princípiumokról 1. Utószó 223. [\[vissza\]](#)

[12] „teljes szeretet”; a magyar fordításban csökönyös következetességgel így adjuk vissza a kat. *caritat* (lat. *caritas*) szót, megkülönböztetve a szélesebb jelentésmezéjű *amor*-tól (amely a testi és a misztikus szerelem jelentését is magában foglalja), még ha olykor a megszokottól eltérő fordítás jön is létre (pl. a hit, remény, szeretet fordításaként). [\[vissza\]](#)

[13] Mint a mű latin változatában található *metaphora* szó mutatja, Llull a hasonlat (kat. *semblança*) szó alatt általában metaforát ért. [\[vissza\]](#)

[14] Szeretet, Szeretett, szerelmes, szerelem stb. 1. Utószó 228. [\[vissza\]](#)

[15] A „furcsa” szavakról 1. Utószó 225. [\[vissza\]](#)

[16]

- A gyökerek; a princípiumok. [\[vissza\]](#)
- [17] Llull néhány szót erősen kiterjesztett értelmezéssel, a mindennapi jelentést és az etimológiai eredetet is figyelembe véve használt; ahhoz, hogy az eredeti katalán szövegben egy gyökből képzett szavak összefüggése pontosan felismerhető legyen, a magyar szövegben is egy-egy szóból képeztük azok egész bokrát, s minden terminusértékű szót lehetőleg mindig ugyanazzal a szóval fordítottunk. Így tehát a „tartósság” (*duració*) szó (vö. sokáig tart) ’sokáig-tartás’-t is jelent, a „hatalom” (*poder*) szónak ’képeség, -hatás, -hetés’, az „erény” (*virtut*) szónak ’lehetőség, képeség, erő’ jelentése is lehet. [\[vissza\]](#)
- [18] Vegyítés; a kombinatorikus módszerről 1. Utószó 224. [\[vissza\]](#)
- [19] *essència, natura, substància*: az arisztotelészi-skolasztikus filozófia terminusai. [\[vissza\]](#)
- [20] A megnyugvás (kat.*repos*) Llull gondolatrendszerében nem semmittevést jelent, hanem a princípiumok összességének működésében megnyilvánuló egyensúlyt. [\[vissza\]](#)
- [21] Az egyszerű definíciók kombinációja a szeretet definíciójának kötélszimbólumával. [\[vissza\]](#)
- [22] Kiegészítendő, a latin változatnak megfelelően: „A szeretet filozófiájának most következő részében”... [\[vissza\]](#)
- [23] „és a többi”: ti. Princípium. [\[vissza\]](#)
- [24] Llull a fejezet kétrészségét jelzi, de míg az első részt teljes egészében kidolgozza, az általános vegyítésre csak utal az utolsó bekezdésben. [\[vissza\]](#)
- [25] Az eredetiben szójáték a *habit* (lat.*habitus*) két jelentésével: ’készség’ és ’öltözet’. [\[vissza\]](#)
- [26] Az ezekhez hasonló furcsa neologizmusokról 1. Utószó 225. [\[vissza\]](#)
- [27] A következőkben Llull nem követi a princípiumok szokásos sorrendjét. [\[vissza\]](#)
- [28] „alkalmi” (*occasions*); azaz eszközei, okai. [\[vissza\]](#)
- [29] „túlszeretés” (*sobre amar*); túláradó szeretés. [\[vissza\]](#)
- [30] Az elragadtatás (kat. *rabeu*, lat. *raptus*), „eksztázis”, a misztika terminus technicus. [\[vissza\]](#)
- [31] Llull kombinatorikus módszerét e fejezeten szemléltetjük az Utószóban (224). [\[vissza\]](#)
- [32] A katalán szövegből hiányzik, a szövegösszefüggés és a latin fordítás alapján kiegészítendő. [\[vissza\]](#)
- [33] E feltételek (*condicions*) a következő fejezet kérdéseire adandó explicit vagy implicit válaszok. [\[vissza\]](#)
- [34] Precízebb lenne a több kéziratban is megtalálható „jóság és szeretet” kifejezés, amit igazolna az 99. lap 1. sorában olvasható visszautalás, de a latin szöveg is *de bono amore* szöveget ad. [\[vissza\]](#)
- [35] Valószínűleg szintén Lullra visszamenő pontatlanság; egy kézirat „nagyosság és szeretet” szövegváltozatot hoz. [\[vissza\]](#)
- [36] A következő fejezet kérdése alapján kiegészítendő. [\[vissza\]](#)
- [37] A tíz kérdésről mint az arisztotelészi kategóriák újrafogalmazásáról 1. Utószó 223; a

- magyar fordításban nem mindig ismerhető fel az eredeti kérdés, hiszen pl. a nagy szeretet cikkelye VIII. paragrafusának *de que 'l guardonaria* kifejezésében ('mivel jutalmazza') a katalán *de qu'e* ('miből, honnan') pontosan a harmadik kérdés, a „jutalmaz” ige magyar vonzata miatt azonban látszólag az utolsó. [\[vissza\]](#)
- [38] L. az előző fejezeteket (cikkelyeket). [\[vissza\]](#)
- [39] E helyütt is helyesebb: a „nagyság és szeretet”. [\[vissza\]](#)
- [40] A kat. *viula*, ismertebb, spanyol nevén *vihuela*, a középkori Ibér-félszigeten különböző húros hangszerek összefoglaló neve. [\[vissza\]](#)
- [41] Ilyen cikkely nem létezik; Llull valószínűleg a jóság és a szeretet második feltételére utal, ahol a jó szeretet és a tartósság kombinálódik. [\[vissza\]](#)
- [42] A négy sarkalatos erény és a három isteni erény (vö. Utószó 224). [\[vissza\]](#)
- [43] Értelemszerű kiegészítés. [\[vissza\]](#)
- [44] Llull a nem-keresztények meggyőzése érdekében e helyütt tartózkodik az egyértelműen keresztény dogmák kimondásától. A kommentátorok (és a nyilvánvalóan interpolált latin változat) szerint inkább a Szentháromság vagy a megtestesülés tanítására gondolhatunk. [\[vissza\]](#)
- [45] A szeretet és a szerelmes itt következő párbeszéde a könyv legszebb fejezetei közé tartozik. Llull először esztétikájának egyik központi kérdését, a természetes és az erkölcsi szépség különbségét világítja meg. Vö. Francisco Sureda Blanes: „Estética luliana: Concepción y valor trascendental de la «belleza» en el «opus» luliano”, *Revista de Ideas Estéticas* 6 (1944) 3-51. [\[vissza\]](#)
- [46] „gyökere”: ne feledjük, Llull a szót a princípium szinonimájaként használja. [\[vissza\]](#)
- [47] Egy szövegvariáns kiegészíti a mondatot: „az ő jósága, amely az egyik gyökér (princípium), megszépíti a nagyságot. És a nagyság, amely egy másik gyökér, megszépíti a tartósságot. És így az egyik megszépíti a másikat. Mert erényének nagysága által megszépíti szépségét s ragyogását.” [\[vissza\]](#)
- [48] A misztikus mámor témájához vö. *A szerelmes és a Szeretett könyve*, 363. vers. [\[vissza\]](#)
- [49] A szeretet útjai témájához vö. *A szerelmes és a Szeretett könyve* 2. verséhez írt jegyzetet. [\[vissza\]](#)
- [50] A szeretet és a filozófia ellentétének kérdését 1. az Utószóban (222., 229). [\[vissza\]](#)
- [51] Vö. *A szerelmes és a Szeretett könyve*, 134. vers. [\[vissza\]](#)
- [52] Llull megkülönbözteti az (isten)félelem (*temor*) és a (büntetéstől való) rettegés (*paor*) fogalmát. [\[vissza\]](#)
- [53] A szövegösszefüggés által megalapozott szövegkiadói kiegészítés. [\[vissza\]](#)
- [54] Az itt következő lélek-regény a mű szerkezetét szinte felborító, de a korábbi utalások révén távolról sem szervesen kitérő; a betegágy, az orvos és hasonlók témája gyakran felbukkan *A szerelmes és a Szeretett könyve* verseiben is (pl. 131, 230, 339). [\[vissza\]](#)
- [55] Vö. *A szerelmes és a Szeretett könyve* 112-113. versei. [\[vissza\]](#)
- [56] A következőkben a lovagi irodalom *cours d'amour*-nak ismerjük fel, misztikusra hangszerelve. [\[vissza\]](#)
- [57]

- Azaz a jóság és a szeretet cikkelyében (79); a következőket lásd folyamatosan a szeretet feltételei között; több esetben nem egészen pontos az idézet, s ezt fordításunk is tükrözi. [\[vissza\]](#)
- [58] Helyesebben: a hatalom és a szeretet cikkelyében. [\[vissza\]](#)
- [59] A tartalomnak megfelelő cím inkább ez lehetne: „A szerelmes gyónása”; egy kézirat a következő címet adja: „Amikor a szerelmes megtudta, hogy a Szeretett halálra ítélte.” [\[vissza\]](#)
- [60] Vö. *A szerelmes és a Szeretett könyve*, 336. vers. [\[vissza\]](#)
- [61] Vö. *A szerelmes és a Szeretett könyve*, 129. vers. [\[vissza\]](#)
- [62] *Proverbis de Ramon*, 1296 (?), Róma. [\[vissza\]](#)
- [63] Íme, a szerelmes maga Ramon Llull – az egész műben, a bevezetést nem tekintve, példátlanul személyes megnyilatkozás. [\[vissza\]](#)
- [64] A következők általában nem szó szerinti idézetek. [\[vissza\]](#)
- [65] Valószínűleg utalás Llull szentföldi útjára (1. Utószó 219). [\[vissza\]](#)
- [66] E sírfelirat részletei olvashatók Ramon szép reneszánsz síremlékén a Palma de Mallorca-i Szent Ferenc-templomban. [\[vissza\]](#)
- [67] A kérdésekre adandó válaszok kihámozhatók a szeretet feltételeiből (79. skk.). [\[vissza\]](#)
- [68] E fejezet mondásaiban felismerhetők a gyökerek, a sarkalatos és az isteni erények, majd az érzékek, s később a főbenjáró bűnök sorozatai (1. 224). [\[vissza\]](#)
- [69] Itt már az új szerelmes beszél. [\[vissza\]](#)
- [70] „mesterséges” (kat. *artificial*): *ars* (az *Ars*) szerinti. [\[vissza\]](#)
- [71] A méltóságok: azaz a princípiumok (1. Utószó 223). [\[vissza\]](#)
- [72] A szeretet apródjai: 1. 59. [\[vissza\]](#)
- [73] A hét ember a főbenjáró bűnöket személyesíti meg. [\[vissza\]](#)
- [74] „misztikus és erkölcstani értelmezés által”: kat. *per analogia* (helyesen: *anagogia*) *e moralitat*. [\[vissza\]](#)
- [75] L. 86. [\[vissza\]](#)
- [76] Az eretneküldöző Nicolau Eimeric (1. Utószó 200) nem kérdésként, ha nem kijelentésként idézi ezt a mondatot mint Llull eretnekségének lég nyilvánvalóbb bizonyítékát. [\[vissza\]](#)
- [77] A következő kérdések is, több sorozatban, a tíz kérdésre épülnek föl (1. Utószó 223). [\[vissza\]](#)
- [78] *Naturalment, artificialment*. [\[vissza\]](#)
- [79] „méltóságaival”: azaz princípiumaival (1. Utószó 223). [\[vissza\]](#)
- [80] Ismét a tíz kérdés sorozatait ismerjük fel (1. Utószó 223). [\[vissza\]](#)
- [81] A tűzég, kat. *cel imperial* (*empirical* helyett), lat. *empyrium*, a menny legfelső része, ahol Isten trónja áll. [\[vissza\]](#)
- [82] „ars útján” (kat. *artificialment*)-. az *Ars* módszerével, módszeresen, tudományosan. [\[vissza\]](#)

- [83] Szép Fülöp, 1. Utószó 219-220. [\[vissza\]](#)
- [84] „népnyelven”: valószínűleg franciául. [\[vissza\]](#)
- [85] Navarrai Johanna. [\[vissza\]](#)

Utószó

- [1] A lullizmus és antilullizmus történetéhez összefoglalóan 1. Joaquim Carreras i Artau: „El lul-lisme”, in: *Obres essencials* (1. Irodalom), I, 69-84. Jocelyn N. Hillgarth: *Ramon Lull and Lullism in Fourteenth Century France*. Oxford 1971. Alois Madre: *Die theologische Polemik gegen Raimundus Lullus: eine Untersuchung zu den Elenchi auctorum de Raimundo male sentientium*. Münster 1973. Miquel Batllori: „El lul-lisme dél primer renaixement”, Batllori :*A través de la història i la cultura*. Montserrat 1979. 61-75. Uő.: „Lul-lisme i antilul-lisme en els segles XVII-XVIII”, Batllori: *Orientacions i recerques. Segles XII–XX*. Barcelona 1983. 209-219. Paolo Rossi: *Clavis universalis. Arti mnemoniche e logica combinatoria da Lullo a Leibniz*. 2. kiadás, Bologna 1983. [\[vissza\]](#)
- [2] *Ars*: 1. 222. [\[vissza\]](#)
- [3] Andreu de Palma de Mallorca: „El món millor, en els seus aspectes social i religiós, segons les obres del Beat Ramon Llull”, *EL* 19 (1975) 53-59. Jocelyn N. Hillgarth: „Raymond Lull et l’utopie”, *EL* (1981-1983) 175-185. [\[vissza\]](#)
- [4] Sebastián Garcías Palou: „Ramon Llull ante la convocación dél Concilio de Vienne”, *Estudios Franciscanos* 76 (1975) 343-358. [\[vissza\]](#)
- [5] Vö. Lola Badia: „Estudi dél Phantasticus de Ramon Llull”; *EL* 26 (1986) 5-21 [\[vissza\]](#)
- [6] Llullnak a térésekkel és keresztes hadjáratokkal kapcsolatos elképzeléseiről kiindulásul 1. a 44. jegyzetben felsorolt szakirodalmat. A pogány magyarok említéséről 1.: Déri, Balázs: „Ongres d’Ongria la Menor”, *Annals of the Archive of „Ferrari Valis i Taberner’s Library”* N. 9/10 [1991]. *Estudios de Literatura, Pensamiento, Història Política y Cultura en la Edad Media Europea. Homenaje a Jordi Rubió i Balaguer y Francesc Martorell i Trabal en la oportunitat històrica dél centenario de su nacimiento*. 229-233. [\[vissza\]](#)
- [7] Jaume de Púig i Olivér (szövegkiadás és bevezetés): „La Fascinatio lullistarum de Nicolau Eimeric”, *Arxiu de textos catalans antics* 3 (1984) 38-58. [\[vissza\]](#)
- [8] Összefoglalóan, az Irodalomban idézettekén kívül: Róbert D. F. Pring. Mill: *El microcosmos lul-lia*. Palma de Mallorca 1961. Miguel Cruz Hernández: *El pensamiento de Ramon Llull*. Valencia 1977. Frances A. Yates: *Assaigs sobre Ramon Llull*. Barcelona 1985., különösen 29-120. Charles Lohr: „Les fondements de la logique nouvelle de Raymond Lulle”, *Raymond Lulle et le Pays d’Oc (Cahiers de Fanjeux* 22). Toulouse 1987. 233-248. [\[vissza\]](#)
- [9] A zsidó kultúra és különösen a kabbala kérdéséhez: Joaquín Carreras i Artau: „Inautenticidad luliana dél De auditu kabbalístico”, *EL* 10 (1966) 95-101. Eusebio Colomer: „Ramón Llull y el judaísmo en el marco histórico de la edad media hispana”, *EL* 10 (1966) 5-45, 12 (1968) 131-144. H. Greive: „Raimund Llull und die Kabbala”, *Freiburger Zeitschrift für Philosophie und Theologie* 20 (1973) 324-331. Llull a zsidók

térítése céljából írta *Liber de praedicatione contra Ludaeos* (Barcelona 1305) c. művét, 52 beszédet a Szentháromságról és a megtestesülésről. [\[vissza\]](#)

- [10] Ramon Sugranyes de Franch: „Ramon Llull i l’Islam”, *Estudis Romancsics* 10 (1962-1967) 17-31. Walter W. Artus: „El dinamismo divino y su obra maxima en el encuentro de Lull y la filosofía musulmana”, *EL* 22 (1978) 155-197. Armand Llinarés: „Références et influences arabes dans le *Libre de contemplació*”, *EL* 24 (1980) 109-127. Dominique Urvoy: *Penser l’Islam. Les présupposés islamiques de Fairt” de Lull*. Párizs 1980. Uő.: „Ramon Llull et l’Islam”, *Islamochristiana* 7 (1981) 127-146. Összefoglalóan: Sebastián Garcías Palou: *Ramon Lully el Islam*. Palma de Mallorca 1981. [\[vissza\]](#)
- [11] José Rodríguez Díez: „La immortalidad del alma en san Agustín y Ramón Llull”, *Augustinus* 21 (1976) 37-58. Sebastián Trías Mercant: „Raíces agustinianas en la filosofía del lenguaje de R. Llull”, *Augustinus* 21 (1976) 59-80. [\[vissza\]](#)
- [12] Sebastián Garcías Palou: „San Anselmo de Canterbury y el Beato Ramón Llull”, *EL* 1 (1957) 63-89. Jorge J. Gracia: „The Structural Elements of Necessary Reason in Anselm and Llull”, *Dialogos* 9 (1973) 105-129. [\[vissza\]](#)
- [13] Erhard-Wolfram Platzeck: „Der Platonismus bei Raimund Llull (1232-1316)”, *Philosophisches Jahrbuch* 72 (1964/65) 66-83. [\[vissza\]](#)
- [14] Vö. 1311-ben Párizsban írott művét: *De erroribus Averrois et Aristotelis*. [\[vissza\]](#)
- [15] Gábel Seguí Vidal: „La influencia cisterciense en el Beato Ramón Llull”, *EL* 1 (1957) 351-370; 2 (1958) 245-272. Jocelyn N. Hillgarth: „La biblioteca de La Reál: fuentes posibles de Llull”, *EL* 7 (1963) 5-17. [\[vissza\]](#)
- [16] Jordi Gayá: „El ambiente científico de Montpellier en los siglos XIII y XIV”, *EL* 21 (1977) 59-67. [\[vissza\]](#)
- [17] Jorge J. Gracia: „La doctrina luliana de las razones necesarias en el contexto de algunas de sus doctrinas epistemológicas y psicológicas”, *EL* 19 (1975) 25-40. [\[vissza\]](#)
- [18] Erhard-Wolfram Platzeck: „Raimund Lulls Auffassung von der Logik (Was ist an Lulls Logik formale Logik?)”, *EL* 2 (1958) 5-34, 273-296. [\[vissza\]](#)
- [19] William és Martha Kneale: *A logika fejlődése*. Budapest 1987. 240. Vö. 321. skk. [\[vissza\]](#)
- [20] Erhard-Wolfram Platzeck: „Gottfried Wilhelm Leibniz y Raimundo Llull”, *EL* 16(1972) 129-193. [\[vissza\]](#)
- [21] L. az 1. jegyzet; W. Risse: *Die Logik der Neuzeit*. Bd. I., 1400-1640. Stuttgart-Bad Cannstatt 1964. 532-560. [\[vissza\]](#)
- [22] Eusebi Colomer: *De la Edad Media al Renacimiento: Ramon Llull-Nicolds de Cusa-Juan Pico della Mirandola*. Barcelona 1975. Uő.: „Növéskedések a körül «lul-lisme» de Nicolau de Cusa”, *EL* 25 (1981-1983) 67-81. Charles Lohr: „Ramon Llull und Nikolaus von Kues. Zu einem Strukturvergleich ihres Denkens”, *Theologie und Philosophie* 56 (1981) 218-231. Uő.: „Die Exzerptensammlung des Nikolaus von Kues aus den Werken Ramón Lulls”, *Freiburger Zeitschrift für Philosophie und Theologie* 30 (1983) 373-384. [\[vissza\]](#)
- [23] Miquel Batllori: „Giovanni Pico della Mirandola i el lul-lisme italiá al segle XV”, Batllori: *A través de la història i la cultura*. Montserrat 1979. 269-277. [\[vissza\]](#)
- [24] Frances A. Yates: *Giordano Bruno and the Hermetic Tradition*. London 1964. [\[vissza\]](#)

- [25] Alois Madre: „Raimundus Lullus und Johann Heinrich Alsted”, *EL* 4 (1960) 167-180. [\[vissza\]](#)
- [26] J. Harrison: *The Library of Isaac Newton*. Cambridge 1978. 183-184. [\[vissza\]](#)
- [27] Martin Gardner: *Logic Machines and Diagrams*. New York 1958. 2 skk. [\[vissza\]](#)
- [28] Eusebi Colomer i Pous: „De Ramon Llull a la moderna informàtica”: *EL* 22 (1979) 113-135. [\[vissza\]](#)
- [29] Michela Pereira: *The Alchemical Corpus Attributed to Raymond Lull*. London 19**.
[\[vissza\]](#)
- [30] Összefoglalásunk nagyrészt az irodalomjegyzékben említett Llinarés- és Bonner-művekre épül. [\[vissza\]](#)
- [31] Brachfeld Olivér: *Magyar vonatkozások a régi katalán irodalomban és a katalán népballadában*. Budapest 1930. [Doktori értekezés.] Uő.: Violante de Hungria. Barcelona 1942, 1950², 1991³ [*Violant d’Hongria*. Katalánra ford. Montserrat Benet.] [\[vissza\]](#)
- [32] Vajay Szabolcs: „Dominae reginae milites. Árpád-házi Jolánta magyarjai Valencia visszavétele idején”, *Mályusz Elemér Emlékkönyv*. Budapest 1984. 395-414 (különösen: 395-403). Jocelyn N. Hillgarth: *El problema d’un imperi mediterrani català*. 1229-1327. Palma de Mallorca 1984. [\[vissza\]](#)
- [33] Charles-Emmanuel Dufourcq: *L’Espagne catalane et le Maghrib aux 73e et 74e siècles*. Párizs 1966. Uő.: „La Méditerranée et le Christianisme: Cadre géopolitique et économique de l’apostolat missionnaire de Ramon Llull”, *EL* 24 (1980) 5-22. [\[vissza\]](#)
- [34] Miquel Batllori: „Sant Ramon de Penyafort en la història politicoreligiosa de Catalunya Aragó”, Batllori: *A través de la història i la cultura*. Montserrat 1979. 55-60. [\[vissza\]](#)
- [35] Manuel de Montoliu: *Ramon Llull i Amau de Vilanova*. Barcelona 1958. Miquel Batllori: „Ramon Llull i Arnau de Vilanova en relació amb la filosofia i amb les ciències orientals del segle XIII”, Batllori: *A través de la història i la cultura*. Montserrat 1979. 15-35. [\[vissza\]](#)
- [36] Georges Vajda: „Quelques aspects de la philosophie juive d’Espagne au XIV siècle”, *EL* 8 (1964) 40-53. M. Alonso Alonso: „Traducciones arábigo-latinas en el siglo XIV o a fines del siglo XIII”, *EL* 8 (1964) 54-66. Eusebio Colomer: „Ramón Llull y el judaísmo en el marco histórico de la edad media hispana”, *EL* 10 (1966) 5-45. [\[vissza\]](#)
- [37] Miquel Batllori: *Ramon Llull en el món delseu temps*. Barcelona 1960. Jordi Gayà Estelrich: *Ramon Llull*. Palma de Mallorca 1982. [\[vissza\]](#)
- [38] Elena Lourie: „Free Moslems in the Balearics under Christian Rule in the Thirteenth Century”, *Speculum* 45 (1970) 624-649. Ricardo Soto Company: „La población musulmana en Mallorca bajo el dominio cristiano (1240-1276)”; *Fontes rerum Balearium* II (1978) 65-80, 549-564. G. Rosselló-Bordoy-D. J. Sastre Moll: „El mudejarismo en Mallorca en la época de Ramon Llull”, *Bolletí de la Societat arqueotògica lul·liana* 39 (1982) 257-263. [\[vissza\]](#)
- [39] *Opera Latina*. Vili. Ed. Hermogenes Harada. Turnholt 1980. 269-309. [\[vissza\]](#)
- [40] Anthony Bonner: „L’aprenentatge intel·lectual de Ramon Llull”, *Studia in honorem M. de Riquer II*. Barcelona. 11-20. [\[vissza\]](#)
- [41] Anthony Bonner: „Problemes de cronologia lul·liana”, *EL* 21 (1977) 35-38. [\[vissza\]](#)

- [42] Sebastián Garcías Palou: *El Miramar de Ramon Llull*. Palma de Mallorca 1977. Rudolf Brummer: „L’enseignement de la langue arabe á Miramar, faits et conjectures”, *EL* 22 (1978) 37-48. Laureano Robles: „El «Studium Arabicum» del capítulo Dominicano de Toledo de 1250. Antecedentes dél «Miramar» de Ramon Llull”, *EL* 24 (1980) 23-47. [\[vissza\]](#)
- [43] Anthony Bonner: „Notes de bibliografía i cronologia lul-lianes”, *EL* 24 (1980) 71-86. (A „tatárokról”: 74-77.) Llull 1288-ban Rómában írta *Liber Tartari et Christiani* c. művét. [\[vissza\]](#)
- [44] Llull térítő munkájának elveiről és a keresztes hadjáratokkal kapcsolatos terveiről: Ramon Sugranyes de Franch, *Raymond Lulle docteur des missions*. Avec un choix de textes traduits et annotés. Schöneck-Beckenried (Svájc) 1954. Uő.: „Els projectes de creuada en la doctrina missional de Ramon Llull”, *EL* 4 (1980) 275-290. Johannes Stöhr: „Missionsvorstellung in Lulls Spätschriften”, *EL* 22 (1978) 139-154. [\[vissza\]](#)
- [45] Armand Llinarés: „Le séjour de Raymond Lulle à Bougie (1307) et la «Disputatio Raymundi Christiani et Hamar Saraceni»”, *EL* 4 (1960) 63-72. [\[vissza\]](#)
- [46] Fernand Van Steenberghen: „La signification de l’œuvre antiaverroïste de Raymond Lull”, *EL* 4 (1960) 113-128. Felipe Moreno Rodríguez: *La lueha de Ramon Llull eontra el averroísmo entre los anos 1309–1311*. Madrid 1982. [\[vissza\]](#)
- [47] Berthold Altaner: „Raymundus Lullus und der Sprachenkanon (can. 11) des Konzils von Vienne”, *Historisches Jahrbuch der Görres-Gesellschaft* 53 (1933) 190-219. Ernesto Bellone: „Cultura e studi nei progetti di riforma presentati al concilio di Vienne (1311-1312)”, *Annuario Historiae Conciliorum* 9 (1977) 67-97. [\[vissza\]](#)
- [48] Francisco de Bofarull y Sans: „El testamento de Ramón Lull y la escuela luliana en Barcelona”, *Memorias de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* 5 (1896) 435-479. [\[vissza\]](#)
- [49] Lorenzo Perez: „La muerte y el martirio de Ramón Llull”, *Revista Balear* 5 (1969) 15-27. [\[vissza\]](#)
- [50] Eusebi Colomer: „El pensament de Ramon Llull i els seus precedents histbrics com a expressió medieval de la relació fe-cultura”, *Fe i cultura en Ramon Llull*. Palma de Mallorca 9-29. [\[vissza\]](#)
- [51] Jean Henri Probst: „Ramón Lull’s Mystik, ihre Grundlage, ihre Form”, *Wissenschaft und Weisheit* 2 (1935) 252-265. Erhard-Wolfram Platzeck: „Die Kontemplation in den Frühschriften Raimund Lulls”, *Wissenschaft und Weisheit* 41 (1978) 199-222. [\[vissza\]](#)
- [52] Louis Sala-Molins: *La philosophie de l’amour chez Raymond Lulle*. Párizs 1974. [\[vissza\]](#)
- [53] Giovanni Maria Bertini: „Aspectos ascético-místicos dél Blanquerna (El «Libre d’amic i amat» y los «Fioretti» de S. Francisco)”, *EL* 5 (1961) 145-162. Antonio Olivér: „El Beato Ramón Llull en sus relaciones con la Escuela Franciscana de los siglos XIII-XIV”, *EL* 9 (1965) 55-70, 145-165; 10 (1966) 47-55; 11 (1967) 89-119; 13 (1969) 81-95. [\[vissza\]](#)
- [54] A princípiumok legalaposabb elemzését Platzeck adta (az irodalomjegyzékben említett mű I. kötete 124-260. lapjain). [\[vissza\]](#)
- [55] Hélène Merle: „*Dignitas*: signification philosophique et théologique de ce terme chez Lul-le et ses prédécesseurs médiévaux”, *EL* 21 (1977) 173-193. [\[vissza\]](#)
- [56]

- Robert D. F. Pring-Mill: „El número primitivo de las dignidades en el «Arte general»”, *EL* 1 (1957) 309-334; 2 (1958) 129-156. [\[vissza\]](#)
- [57] Erhard-Wolfram Platzeck: *i. m.* I, 327-347. Frances A. Yates: „Ramon Lull and John Scotus Eriugena”, *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes* 23 (1960) 1-44. [\[vissza\]](#)
- [58] William és Martha Kneale, *i. m.* 240. [\[vissza\]](#)
- [59] Vö. 181. skk. [\[vissza\]](#)
- [60] Celestino Aós Braco: „La imaginación en el sistema de Ramon Llull”, *EL* 23 (1979) 155-183. [\[vissza\]](#)
- [61] Frances A. Yates: „La teoría luliana de los elementos”, *EL* 3 (1959) 237-250, 4 (1960) 151-166. [\[vissza\]](#)
- [62] Robert D. F. Pring-Mill: „Ramón Llull y las tres potencias del alma”, *EL* 12 (1968) 101-130. [\[vissza\]](#)
- [63] L. 79. [\[vissza\]](#)
- [64] Tomàs Carreras i Artau: „El llenguatge filosòfic de Ramon Llull”, *Estudis Universitaris Catalans* 21 (1936) 545-552. Walter W. Artus: „Ramon Lull's Theological Understanding and Language”, *Antonianum* 52 (1977) 647-679. Jordi Gayà: *La teoria luliana de los correlativos. Història de su formació conceptual.* Palma de Mallorca 1979. [\[vissza\]](#)
- [65] Antoni M. Badia i Margarit-Francesc de B. Moll: „La llengua de Ramon Llull”, in: *Obres essencials II*, 1299-1358. Antoni M. Badia i Margarit: „Dialectalism.es baleàrics en Ramon Llull? Una qüestió de mètode”, *Randa* 9 (1979) 31-49. Joan Martí i Castell: *EL català medieval. La llengua de Ramon Llull.* Barcelona 1981. [\[vissza\]](#)
- [66] Robert D. F. Pring-Mill: „Entorn de la unitat del *Libre d'Amic e Amat*” *Estudis Romànics* 10 (1962-1967) 33-61. Michael Metzeltin: *Die Sprache der ältesten Fassungen des Libre de Amich e Amat. Untersuchungen zur kontrastiven Graphetik, Phonetik und Morphologie des Katalanischen und des Provenzalischen.* Bern-Frankfurt 1974. Maurice Aubry: „Dolce stil nuovo und *Libre de Amic e Amat*”, *Estudis Universitaris Catalans* 23 (1979) 21-25. [\[vissza\]](#)
- [67] Helmut A. Hatzfeld: „El *Llibre d'Amic e Amat* as Forerunner of Classical Spanish Mysticism”, *Estudis Universitaris Catalans* 23 (1979) 255-264. Miguel Nicolau: „La mística de Ramon Llull en el *Libro del Amigo y del Amado*”, *EL* 24 (1980) 129-163. [\[vissza\]](#)
- [68] Josep Perarnau i Espelt (szövegkiadás és bevezetés): „Un text català de Ramon Llull desconegut: La «Petició de Ramon Llull al Papa Celestí V per a la conversió dels infidels»”, *Arxiu de textos catalans antics* * (19**) 9-46. Sebastián Garcías Palou: „El papa «Blanquerna» de Ramon Llull, y Celestino V”: *EL* 20 (1976) 71-86. [\[vissza\]](#)
- [69] Bernd Manuel Weischer: „Der islamische Einfluss in Ramón Lulls «Buch vom Liebenden und Geliebten»”, *Kairos* 10 (1968) 19-29. Carlos E. Polit: „Analogías entre el *Libre d'Amic e Amat* y algunos rextos sufíes medievales”, *Estudis de llengua, literatura i cultura catalanes.* Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1979. 171-180. Dominique Urvoy: „Les emprunts mystiques entre Islam et Christianisme et la véritable portée du *Libre d'Amic*”, *EL* 23 (1979) 37-42. [\[vissza\]](#)
- [70] Manuel de Montoliu: „Ramon Llull, trobador”, *Estudis Universitaris Catalans* 21

- (1936) 363-398. Jean Henri Probst: „Langage imagé et symboles du B. Ramon Lull”, *Studia Monographica et Recensiones (Palma de Mallorca)* 12-13 (1955), 11-36 (különösen 17 skk.). Joaquim Molas: „La poesia de Ramon Llull i l’amor cortés”, *uo.* 14 (1955) 43-55. Nathaniel Smith: „Ramon Llull, trobador exalçat”, *Hispanófila* 76 (1982) 1-7. [\[vissza\]](#)
- [71] Szedő Dénes: *Imádónak és imádottnak könyve*. Budapest-Vác 1943. Ebből részletek jelentek meg a *Facimbalom, Szedő Dénes versei és fordításai* c. kötetben (Budapest 1981). [A kézirat lezárása óta látott napvilágot Puskely Mária részleges fordítása; a 78 verset közvetítő nyelvből, latinból fordította: *Ezer év misztikája*. Budapest-Szeged 1990. 200-207. Életrajzi vázlat: 175-197. Irodalom: 208. Puskely a ’barát’, ill. változtatva a ’Kedves’ és a ’Szerelmes’ szavakat használja.] [\[vissza\]](#)
- [72] *amar*: ’szeretni, szeretés’, *amor*: ’szeretet, szerelem’ (a ’teljes szeretet’ körülírással fordított *caritat* szóval ellentétben ambivalens: jelenti mind a földi, mind az égi szerelmet, a jelző nélküli szeretetet), *amador*: ’szerető’ (nem érzéki értelemben), *amat*, *Amat*: ’szeretett, Szeretett (azaz: Isten)’, *amic*: ’barát, szerelmes’ (a szócsalád összefüggésének érzékeltetésére ez utóbbi megfelelőt használjuk). A szúfi misztikusokhoz vagy a provanszál trubadúrokhoz hasonlóan Llull is két hímnemű szóval írja le a misztikus szerelem résztvevőit. [\[vissza\]](#)
- [73] Jordi Rubió Balaguer bevezetése, *in: Obres essencials*, II, 11-24. [\[vissza\]](#)
- [74] Llull lovagi ideáljáról és a lovagi irodalom hatásáról 1. Antonio Oliver: „El «Llibre del Orde de Cavalleria» de Ramón Llull y el «De laude novae militiae» le San Bernardo”, *EL* 2 (1958) 175-186. Manuel Sanchis Guarner: „L’ideal cavalleresc definit per Ramon Llull”, *EL* 2 (1958) 37-62. Gibriel Genovart Servera: „El Cavaller i el Véli Savi (Imatges i símbols de la pedagogia lul·liana)”, *Estudis Balearics* II, n° 4 (1982) 59-75. Llullnak már saját korában is híressé vált műve: *Llibre de l’Orde de Cavalleria* (1279-1283 ?). [\[vissza\]](#)
- [75] Vö. A szeletet filozófiájának fája 4. jegyzetét. [\[vissza\]](#)

IRODALOM

Fordításunk a következő szövegkiadások alapján készült:

Ramon Llull: *Llibre d’amic e amat, Llibre d’Ave Maria*. Text per Marçal Olivar. Editorial Barcino, Barcelona 1927. (Els nostres clàssics. Col·lecció A. 14.)

Ramon Llull: *Arbre de filosofia d’amor*. A cura de Gret Schib. Editorial Barcino, Barcelona 1970. (Els nostres clàssics. Col·lecció A. 117.)

Llull műveinek fontosabb szövegkiadás-sorozatai:

Raymundi Lulli Opera omnia. Vol. I-VIII. Ed. Ivó Salzinger. Mainz 1721-1742. (Reprint: Frankfurt a. M. 1965.) [Csupán 50 latin mű kiadása]

Raimundi Lulli Opera omnia. Ed. F. Stegmüller etc. Palma de Mallorca-Turnhout

1959-. [A freiburgi Raimundus-Lullus-Institut kritikai kiadás-sorozata már túljutott a huszadik köteten]

Obres de Ramon Llull. Ed. Salvador Galmés [i altres]. Vol. I-XXI. Palma de Mallorca 1906-1950. [A befejezetlenül maradt sorozatban 40 katalán mű kritikai kiadása jelent meg]

[Számos katalán nyelvű mű legjobb szövegkiadása a barcelonai Barcino kiadónál látott napvilágot]

A kötetünk jegyzetanyagának és utószavának összeállításában legtöbb haszonnal forgatott antológiák:

Ramon Llull: *Obres essencials*. 1-2 vols. Barcelona 1957–1960. [Llull legfontosabb katalán nyelvű műveinek kiadása, jelentős bevezető tanulmányokkal s bőséges jegyzetapparátussal]

Ramon Llull: *Antologia filosofica*. A cura de Miquel Batllori. Barcelona 1984. [Az *Ars brevis* teljes szövegének katalán fordítása, filozófiai vonatkozású katalán művek részletei témák szerint csoportosítva, a Llull filozófiai nézeteiben való első tájékozódást szolgáló bevezetéssel]

Bonner, Antoni [Anthony]: *Obres selectes de Ramon Llull (1232–1316)*. Vol. I–II. Palma de Mallorca 1985. [A mallorcai Puigpunyent faluban letelepült kiváló amerikai Llull-kutató a jól válogatott szövegek közlésén túl alapos kortörténeti, életrajzi, eszmetörténeti összefoglalást, minden műhöz részletes bevezetést, bő jegyzetanyagot ad, s meggyőzően tisztázza Llull műveinek korábban számos ponton bizonytalan kronológiáját]

Szótár:

Colom, Miquel: *Glossari general lul·lià*. Vol. I–V. Palma de Mallorca 1982-1985.

Folyóirat:

Estudios Lulianos. Palma de Mallorca 1957–. [néhány éve katalán címmel: *Estudis lul·lians*] [Rövidítése: EL]

Bibliográfiák:

- Rogent, Elías–Durán, Estanislau: *Bibliografía de les impressions lul·lianes*. Barcelona 1927. [Az 1868-ig megjelent Llull-irodalom bibliográfiája]
- Brummer, Rudolf: *Bibliographia Lulliana. Ramon–Llull–Schriftum 1870-1973*. Hildesheim 1976.
- Salleras i Carolá, Marcel: „Bibliografia lul·liana (1974–1985)”, *Randa* 19 (1986) 153-198

Összefoglaló munkák:

- Platzeck, Erhard-Wolfram: *Raimund Lull. Sein Leben – seine Werke. Die Grundlagen seines Denkens (Prinzipienlehre)*. Bd. I–II. Roma-Düsseldorf 1962-1964. [Az életrajz és a műkatalógus elavult, de Ramon Llull filozófiai rendszerének máig ez a legmélyebb és legrészletesebb elemzése]
- Llinarés, Armand: *Raymond Lulle, philosophe de l'action*. Paris 1963. [Elsősorban kortörténeti és életrajzi vonatkozásban alapvető mű]
- Bonner, Anthony–Badia, Lola: *Ramon Llull. Vida, pensament i obra literària*. Barcelona 1988. [Nem specialistáknak szánt, de színvonalas, rövid bevezetés a lullisztikába]

Az egyes részletkérdésekkel foglalkozó fontosabb szakirodalmat a jegyzetekben idézzük.

ISSN 1216-1861
ISBN 963 450 723 9

Felelős kiadó Déri Balázs

Felelős szerkesztő Tabák András

**940317 Tótfalusi Tannyomda, Budapest
Felelős vezető Nagy Lajos igazgató**

Terjeszti a Könyvtárellátó Vállalat

**Megvásárolható az V. Honvéd u. 5., V, Mérleg u. 6.
VI. Andrassy út 45., VIII. Rákóczi út 14.,
XIII. Szent István krt. 26. és XIII. Váci út 19.
szám alatti budapesti könyvesboltokban**

